ION BRAD

■

ÎNTÂLNIRE PERICULOASĂ

Redactare: Maria Cordoneanu
Tehnoredactare computerizată: Cezar-Octavian Diță

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

BRAD, ION
Întâlnire periculoasă / Ion Brad. - Bucureşti : Biblioteca Bucureştilor, 2011
ISBN 978-606-8337-06-7

821.135.1-31

ION BRAD

ÎNTÂLNIRE PERICULOASĂ

EDITURA BIBLIOTECA BUCUREȘTILOR
BUCUREȘTI – 2011

Întâmpinare

După evenimentele din decembrie 1989, când noul ministru al Culturii, scriitorul și filosoful Andrei Pleșu, a poruncit editurilor să verifice urgent apariția cărților aflate sub tipar sau proaspăt apărute, pentru eliminarea celor de „inspirație ceaușistă" — așa mi s-a spus că era „indicația" — eu n-am avut de retușat niciun rând din ampla antologie de versuri Rădăcinile cerului, *apărută la prestigioasa pe atunci editură „Eminescu", condusă de criticul și istoricul literar Valeriu Râpeanu. Cartea reprezenta o selecție severă din toate volumele mele de versuri anterioare și era prefațată de Irina Petraș, o tânără și înzestrată reprezentantă a noii generații de critici și istorici literari, aflată acum în fruntea Asociației clujene a Uniunii Scriitorilor din România, post identic cu cel ocupat de mine în primăvara lui 1953.*

După alerta și cenzura aceea, nu știu dacă și câte „victime" s-au înregistrat, ca vinovate de-o orientare adversă sau ostilă noului regim politic, începuturile căruia aveam să le evoc mai pe larg în cartea Monologuri paralele *(Editura „Curtea Veche", 1999), corespondența mea din anul 1990 cu talentata și regretata scriitoare din Blaj Monica Anton. În cuprinsul acelei cărți figura și capitolul tragi-comic „Cum era să fiu singurul terorist cunoscut din România".*

Oricum, de bună voie și nesilit de nimeni, mi-am recitit, rând pe rând, volumele de proză și teatru, operație după care aș fi putut să le reeditez pe toate, mai ales că unele, cum fusese Muntele catârilor, *o evocare romanescă a prezenței călugărilor noștri de la Sfântul Munte Athos, apărută în 1980, într-un tiraj de 80.000 exemplare, erau vândute pe sub tejghea. Acestei cărți speciale, prin tema și stilul ei, întâmpinată deosebit de favorabil prin critici de talia lui Șerban Cioculescu, Virgil Cândea și Eugen Simion, i-am simplificat titlul, rămânând doar* Muntele, *ca să răspund astfel unor „nedumeriri" ale fostului Patriarh Justin Moisescu, om cu studii teologice în Grecia,*

care cunoștea anumite scrieri literare satirice la adresa unor moravuri de la „Sfântul Munte". Cu noul titlu, fără niciun retuș al textului, cartea a fost reeditată, în 1996, în colecția „Akademos" a Editurii Didactice și Pedagogice.

O problemă mai complicată mă întâmpina la gândul revizuirii celor două volume masive ale Romanului de familie *(Editura Eminescu, 1987), care cuprindeau cele patru cărți de proză epică, începând cu* Descoperirea familiei*, din 1964 — toate primite și ele, de-a lungul anilor, în mod favorabil din partea criticilor și istoricilor literari — la început surprinși, ca Nicolae Manolescu, de structurile epice solide ale unui poet liric. Prin unele întâmplări din viața atâtor personaje, mi s-a părut că unele pagini erau „datate" — cum se spune — și stilul uneori prolix. O nouă concentrare, o nouă revizie se dovedeau absolut necesare. Dar, luându-mă cu scrisul atâtor cărți de memorii (6 volume din ciclul* Ambasador la Atena*; volumul* Dialog epistolar — Mircea Zaciu — Ion Brad*; volumele* Aicea, printre ardeleni, Dincoace de munți, Printre mii de scrisori, Printre alte mii de scrisori*) am lăsat* Romanul de familie *să mai aștepte, să se mai decanteze evoluțiile umane și împrejurările de viață în care erau așezate personajele, unele rupte din vechile realități ale satului meu natal și chiar ale familiei noastre de altădată. Noroc că, de aceste cărți, ca și de romanul* Proces în recurs*, apărut în 1988 (o dramă a Blajului istoric), s-a ocupat în redacția Editurii „Eminescu" un spirit eminent și cultivat, omul de condei Maria Cordoneanu. De aceea, am rugat-o mai anii trecuți să recitească, în paralel cu mine, aceste texte mai vechi, pentru ca să judecăm împreună ce rezistă, ce și cât trebuie revăzut, concentrat, adus în prezent fără să falsificăm nimic, păstrând integritatea adevărului. Astfel, din cele peste 800 de pagini, ale celor două volume din 1986, în noua sa formulă*, Romanul de familie*, apărut în prestigioasa Editură Biblioteca Bucureștilor, în format mare, numără 400 de pagini. După textul cărții, am adăugat și câteva „receptări critice", semnate, în ordine cronologică, de Valeriu Râpeanu, Nicolae Manolescu, G. Dimisianu, Aurel Martin (toate în 1964); Dumitru Micu (1975), Emil Manu (1976), Ion Dodu Bălan (1978), M. Ungheanu (1979), Romul Munteanu (1981), Constantin Crișan, Petru Poantă, Dumitru Micu (1984), Mircea Iorgulescu, Alex. Ștefănescu, Mihai Coman, Cornel Moraru (1986), Ion Vlad (1987), Ioan Adam (1998), Irina Petraș (2008).*

Cititorii acestei noi și ultime versiuni, atâția câți mai pot fi, în bibliotecile tradiționale sau pe internet, în virtual, vor parcurge mai ușor paginile cărții, pe o hârtie și cu litere mai elegante, posibile acum când tirajele au scăzut de 10-20 de ori.

În schimb, la romanul Proces în recurs*, apărut în 1988, tot la „Eminescu", m-am pus mai repede de acord cu doamna Maria Cordoneanu că înafara unor lungimi, mai ales de la începutul volumului, nu mai erau necesare alte revizuiri, adevărurile dramatice ale vieții personajului principal rămânând intacte, fără a ușura sau accentua profunzimile lor. Viața lui, intim amestecată cu soarta Blajului și a Bisericii sale Române Unită cu Roma, Greco-Catolică, trimisă în catacombe pentru o jumătate de secol, se suprapune artistic unei istorii cu prelungiri până în ziua de azi.*

Cu aceste minime restrângeri, Proces în recurs *a văzut din nou lumina tiparului la Editura „Galaxia Gutemberg" (2011), având la sfârșit câteva „receptări critice" semnate de Dumitru Micu, Liviu Papadima, Gabriel Rusu, Alex. Ștefănescu, Ioana Bot. Din nou, un bilanț critic pozitiv, ca să nu zic chiar excelent, prin calitatea acestor nume, aparținând unor generații literare diferite.*

În sfârșit, era timpul să mă uit și peste romanul Întâlnire periculoasă*, apărut la „Eminescu" în 1985, o carte scrisă în urma experienței mele diplomatice de la Atena. Recitind-o, am realizat faptul că, de data asta, nu mai aveam ce condensa, nici ce revizuiri stilistice ar mai fi necesare, binevenite.*

De aceea, am fost bucuros și onorat să răspund invitației domnului Florin Rotaru, distins istoric și om de cultură, directorul general al Bibliotecii Metropolitane, de-a o reedita în condiții grafice mai îngrijite de cum se putea întâmpla în perioada ultimului deceniu al vechiului regim.

O nouă oglindă critică retrovizoare îmi apare ca fiind necesară, din aceleași considerente estetice și morale: Plăcut sau neplăcut — Adevărul*, cum sună și titlul volumului de interviuri acordate unui foarte tânăr și înzestrat om de condei, Alexandru Dumitriu. Aceste cronici și eseuri critice se datorau unor venerabili maeștri ca Ion Vlad, dar și celorlalți, atât de diferiți ca vârste și experiențe literare: Matei Vișniec, Mihai Coman, Ion Buzași, Valentin Tașcu, Alex. Ștefănescu, Dorin Murariu, Vasile Chifor, Cristian Florin Popescu.*

Tuturor, mulțumiri! Iar lectorilor mei prezumtivi, un bun venit în lumea diplomatică de altădată, în istoria unor oameni confruntați cu Destinul și cu drumurile lui întortochiate.

Să nu uităm spusele bătrânului Pindar, din „Olimpicele" sale, traduse măestrit de regretatul poet Ioan Alexandru: „În roata vremii, un vânt răscolitor trimite furtuni, azi peste unul, mâine peste altul".

București, iulie 2011

I

Nu știu cum să încep, pentru a nu pune în încurcătură prea mare cititorii. Când prietenul meu, consulul, mi-a încredințat acest manuscris a ținut să-mi spună: „Citește-l, păstrează-l, fă ce vrei cu el!“ *N-a precizat, însă, dacă acest* „fă ce vrei“ *poate însemna și* „publică-l“. *După ce l-am citit, am stat mult în cumpănă: am sau nu dreptul moral de-a trimite la tipar un asemenea manuscris? Ce va zice consulul, întorcându-se acasă, când îi voi pune în brațe, în locul manuscrisului, o carte tipărită? Treaba lui! Zică ce-o vrea! În definitiv, el este principalul vinovat. Dacă a scris toată povestea asta, să suporte și consecințele întâlnirii cu cititorii! De ce și-a încheiat manuscrisul cu o frază atât de sentențioasă? Dacă n-ar exista ea, n-aș fi îndrăznit nici eu să-i public cartea. Fără să mă dezvinovățesc, aș putea folosi, în fața cititorului, formula inițială a autorului:* „Citiți-o, păstrați-o, aruncați-o, faceți ce vreți cu ea!“ *Vă rog, însă, un singur lucru: nu săriți direct la ultima frază!*

În munca mea de consul, am cunoscut tot felul de oameni, aproape toți însă într-o stare specială: aceea pe care ți-o dă întâlnirea cu străinătatea, sau cu necunoscutul. Pote e prea mult spus necunoscutul, din moment ce unii veneau la mine pentru prelungiri de viză, reglementări ale feluritelor acte, printre care, firește, și cele privind moștenirile. Dovedeau, astfel, că știu ceva, cât de cât, despre lumea din jurul lor. Le plăcea sau nu, o acceptau sau nu, asta era altă treabă, despre care nu-i întrebam niciodată. Îmi mărturiseau fără cuvinte ceea ce știam de mult: se aflau cu toții în brațele unei realități deosebite — iubită, logodnică, soție, sau numai femei de ocazie? — greu de spus, la prima vedere, ce putea să însemneze această a doua lume pe care căutau să și-o facă a lor.

Cum zic, meseria de consul m-a învățat să-i las pe oameni în pace, să mă cheme ei în sufletul lor atunci când au nevoie. Altfel — și-am observat

asta de multe ori — învălmășeala emoțiilor îi făcea irascibili, nervoși, bănuitori, gata să-ți întoarcă pe dos orice cuvânt, orice privire, chiar și cel mai neînsemnat gest, cum ar fi, de exemplu, invitația de a lua loc pe fotoliul din fața biroului. Un birou plin de creioane, ștampile, hârtii albe, formulare, radiere, ascuțitoare, agende de lucru, calendare colorate, plus, firește, cele două-trei telefoane care mă leagă de ai mei și de lume. Nu cumva să... „Da... După atâtea întâmplări de senzație în viața politico-diplomatică, ți-o fi și ție frică de teroriști!" mi s-ar putea spune. Da și nu! Teroriștii nu-și anunță niciodată intențiile, iar identitatea lor nu-i prea simplu de stabilit chiar după răpirea și executarea victimelor. Noroc că nu m-am crezut niciodată atât de important încât să mă speriu prea tare de ei.

În dimineața aceea de martie, mi-a adus portarul o telegramă. Am lăsat-o să zacă anume printre celelalte plicuri și hârtii primite cu poșta. Da, recunosc, dacă nu mi-e frică de acțiunile directe ale teroriștilor, mă tem, în schimb, de bombe! Nu știați că un plic cu exploziv de plastic poate arunca în aer o cameră întreagă? V-o spun sincer, mi-e tot mai greu să suport starea de incertitudie pe care mi-o provoacă plicurile ce mi se aduc în fiecare dimineață. Auzi! Să mori „eroic" pe scaunul din spatele biroului! Cum n-aveam de gând să sfârșesc într-un mod atât de stupid, am apucat cu grijă foarfecele și, după un anumit tipic, care tot nu vă folosește la nimic dacă vi-l dezvălui, am lăsat să alunece conținutul plicului pe corespondența adusă odată cu el. Era o telegramă care aproape că-mi explodă în mână când am citit-o: „Sosesc joi avion TAROM. Vreau viza ambasadă doctor Barnard. Aurel".

„Cum de-ai putut uita, consule, atâta vreme de omul ăsta cu inima bolnavă!", mi-am reproșat cu ciudă și amărăciune.

Mi-am aruncat o privire spre calendarul de pe masă, apoi spre cel din perete: da, era chiar joi, 10 martie! Și nu mai aveam decât o jumătate de oră până la sosirea avionului de la București!

Îndată ce-am obținut permisiunea ambasadorului, întotdeauna înțelegător în asemenea situații, m-am urcat în mașină și am demarat grăbit. Numai că, fluxul gâfâit, sufocant, al străzilor întortocheate care curg spre aeroportul marelui oraș mediteranean, nu-ți dă voie să te strecori, să eviți ambuteiajele, să ajungi la timp și să mai găsești și un loc liber de parcaj. În lumina încă fragedă a zilei, vaporii de benzină arsă începuseră să joace dansul albastru al nimfelor, expulzate din lumea preacuratelor izvoare, năclăite de funingini și gudroane, de poftele nenumăraților satiri care băteau cu copitele în capota mașinilor noastre intrate în febră. Treceam, astfel, grăbit și nervos, pe lângă ruine milenare, pe lângă vertebrele vechilor coloane de

marmură, într-o amețeală străină de calmul și armonia templelor vechi. Explozia produsă de telegramă mă răstignise, parcă, pe ruinele lor. Aurel... Aurel... Cum îl văzusem ultima oară la București, toamna trecută, îmi strigase din prag: „Fericitule! Consul al zeilor!“ „Dacă vrei tu, fie și așa, Pan, destrăbălatule! i-am răspuns, glumind forțat. Uite ce-au făcut nimfele din tine...“ Fața lui mare, osoasă, părea vopsită cu un amestec de var și sulf, buzele luceau vinete, gâtul abia îi mai ținea capul înfipt pe schelăria umerilor. Se vedea cât de colo că inima lui nu mai reușea să trimită în corp decât un sânge impur, vinețiu, bolnav. „Așa-ți trebuie dacă te-ai lăsat pradă ibovnicelor!“, am continuat sperând că-mi pot ascunde tulburarea. Era și o încercare spontană de a-l abate de la gândurile sumbre, citite în priviri, de a-l scoate din șocul emoțiilor ce-l înțepeniseră în fața ușii mele. „Dar ce ai, mă, cu mine? Ce ți-am mai făcut?“ „Păi, tu nu vezi? Ai ajuns un Don Juan în cârje...“ „Mă, urâtule, nu s-a lăsat nici el, reținându-și alte vorbe mai aspre, în timp ce-mi trecea pragul casei. Eu alerg, mă, ca un nebun pe la toți doctorii din țară, să-mi spună ce se întâmplă cu mine, iar tu, înstrăinatule, îmi și pui diagnosticul, dintr-o ochire...“ „O să scapi, n-avea grijă! am încercat eu să-l îmbărbătez, apucându-l tandru de după umeri. Dracu’ nu piere așa de ușor! În locul ibovnicelor obosite, facem rost de-o tânără creolă, să-ți pună sângele în mișcare, și-ai să vezi cum o să te simți! Asta ți-e boala, ăsta leacul!“ „Dacă-i așa, fă-mi rost mai întâi de aprobări, să mă duc la doctorul Barnard, să mă dea el pe mâna creolelor sau a negreselor!“

Voia să se opereze la inimă, dar încerca să smulgă, parcă, și o garanție că scapă, că va redeveni omul întreg, vesel și neastâmpărat pe care îl știam din adolescență. „Lasă-mă un pic să mă gândesc, să facem un plan de bătaie...“ „Să facem, a încuviințat Aurel, răzimat de pernele fotoliului. Numai așa, adăugase, uitându-se lung în ochii mei cercetători, și fără voie atât de indiscreți, numai stând drept în fotoliu, îmi forțez inima să mai pompeze un pic de sânge...“

În timp ce bolborosea tot felul de vorbe ca astea, ca să se justifice, să umple golul timpului cu amăgiri, mi-am amintit că notasem într-un carnețel telefonul unui renumit cardiolog, o somitate simpatică, om simplu, nesofisticat, ca un cosaș ajuns la capătul brazdei. Îl cunoscusem la un congres internațional, ținut în Capitala țării unde aveam și eu consulatul. „Să văd dacă mă mai știe“, mi-am spus îndrpetându-mă spre camera alăturată. Se întâmplă uneori ca oameni pe care îi întâlnești în străinătate să nu-și mai aducă aminte de tine acasă. Acolo, în fața unei lumi ceva mai accesibilă unui consul decât primului venit, toți redevin ceea ce sunt în realitate. Se mărturisesc, te iau confident, dacă nu te declară chiar prieten... Dar

odată întorși în țară, unii uită tot. Poate așa își manifestă regretele tardive de a-ți fi împărtășit un gând sau un amănunt de viață dintre cele mai tainice, de parcă și-ar fi spus ceva compromițător propriului suflet. „Ce să-i faci, ăștia-s oamenii! Uneori, mai mulți într-unul singur, încurcându-l ca pe un ghem scăpat din mâna Parcelor...“

Furat de asemenea gânduri am trecut în cealaltă cameră și am început să-mi răsfoiesc o agendă mai veche. Faptul că am găsit numărul chirurgului destul de repede l-am interpretat ca pe un semn că prietenul meu avea, totuși, noroc. Secretara, auzind că sunt consul al României, titlu care sună destul de pompos, s-a făcut luntre și punte și l-a adus pe profesor la aparat. „Vino, frate, ce mai stai! Nu ne-a fost vorba că ne vedem îndată ce te întorci acasă?“ m-a luat el la zor. „Am venit în fugă, cu treburi, doctore. Har Domnului, nu mi-am rupt gâtul, nu mi-am pierdut capul, nu mi-am scrântit nici cel puțin picioarele, decum inima, ca să alerg mai întâi la dumneata. În schimb, uite...“ și am început să-i înșirui tot ce știam despre boala lui Aurel, despre valvele bolnave ale inimii lui, care trebuiau lărgite sau chiar schimbate. „Încercăm și noi, însă când e vorba de schimbarea valvelor...“, a recunoscut, derutant de sincer, chirurgul. „Dar veniți repede încoace să-l cercetăm, și-apoi om mai vedea ce-i de făcut! V-aștept într-o jumătate de oră... Mai târziu, nu mai pot!“

Când a auzit despre ce e vorba, Aurel s-a bucurat, dar a ținut să-mi spună verde-n față: „Mă duc singur! Cu tine în niciun caz! Ești în stare să repeți și în fața ilustrului doctor ironiile și glumele tale trăsnite!“ Am râs și l-am lăsat să-și descarce sufletul. Numai că, încăpățânat cum îl știam de mic, când am ieșit în stradă nu mi-a dat voie să urc în mașina lui. Deși bolnav în halul în care era, nu se dezlipea niciodată de volan. Se socotea un șofer perfect, vroia să moară, probabil, ca un as al raliurilor automobilistice. I-am făcut, deci, pe voie, nu înainte de a-l ruga să se întoarcă neapărat pe la mine.

Odată întors în biroul meu, am sunat-o pe secretara doctorului, rugând-o să mă scuze că nu mi-am însoțit prietenul din cauza unei chemări urgente la Externe, în vederea întoarcerii la post, și că îi voi telefona profesorului, să vedem ce putem face cu toții — subliniai cu *toții* ca să înțeleagă bine că are de jucat și ea un rol important — pentru salvarea prietenului meu. Fata, numai miere, mi-a cerut numărul de telefon ca să mă caute ea. I l-am dat după o scurtă ezitare. Prudență exagerată! îmi veți zice. Hei, da, fie cum vreți, că nici prudența nu strică, cel puțin din când în când. M-a sunat nici peste o oră. După câteva acolade verbale, ca niște prime mișcări de vals, mi-a făcut legătura cu doctorul. „Consule, sunt foarte supărat că

n-ai vrut să mă vezi!“ m-a luat el din scurt. Toate formulele mele diplomatice, cu scuzele de rigoare, n-au reușit să-l convingă. Dimpotrivă, m-a amenințat că, dacă mă va prinde la înghesuială, o să mă facă harcea-parcea. „Bine, când o să vin data viitoare acasă, îți stau la dispoziție, cu orice risc. Dar acum, spune-mi, te rog, doctore, ce-i cu prietenul meu?“ „Dacă nu se lasă să-l operăm urgent, până la primăvară dă ortul popii!“ mi-a spus sec. „Și el ce zice, se lasă?“ „Nu. O ține morțiș că vrea să-l opereze Cristian Barnard, auzi, numai el în persoană! Nici cel puțin fratele său Marius, care, toată lumea o știe, le cam descurcă în prezent pe toate. Dar și Marius îi planifică pe străini cu trei ani înainte. Iar până atunci, consule, o să-i crească prietenului dumitale cucuta din fund, să-mi fie cu iertare“, a sunat și mai sec, și mai brutal, vocea chirurgului. „Doctore, doctore, dacă el nu are încredere în bisturiul și ustensilele dumitale, o să-ți moară sub degete! Și-o să-l avem amândoi pe conștiință. Are nevastă, are patru copii, are...“ „Are de toate, numai viață nu mai are! Câteva luni și gata! Dar dacă vrei, consule, eu îi dau recomandarea cerută. Vorbește dumneata la Ministerul Sănătății să-i aprobe plecarea, și-apoi o să-l ai sigur pe conștiință...“

Ce era să mai zic? I-am mulțumit pentru bunăvoință, pentru sfaturi, pentru prietenie și sinceritate, promițându-i, încă o dată, că-l voi căuta neapărat data viitoare când am să vin acasă. Știam încă din străinătate că-i face mare plăcere să arate prietenilor colecția sa de tablouri, de măști populare, de candelabre ciudate, de chinezării. „Dar dacă ți-aduc înapoi bolnavul sănătos? l-am întrebat. Atunci ce-o să mai zici, profesore?“ „Știi, consule, că eu nu mă consider, și nu vreau să mă considere nici alții, un Cristian sau un Marius Barnard. Eu am doar mâinile astea de țăran, cu care operez de 30 de ani. Și-mi sunt încă de-ajuns! Dar pentru că-i cunosc destul de bine pe celebrii frați siamezi, cu Marius am și operat, o să le scriu o scrisoare de recomandare pentru prietenul dumitale. Așa că, ocupă-te acum de minister, și-apoi, adu-l acasă snătos! Că și Iisus l-a înviat pe Lazăr din morți! Dac-oi mai vedea-o și pe asta, o să tăiem vițelul cel gras și-l să-l stropim cu coniacul ăla însorit, cu care m-ai miluit dumneata la congres...“ Avea haz doctorul. Îmi devenea și mai drag.

Până să se întoarcă Aurel, am mai obținut, tot telefonic, promisiunile unui director din ministerul de specialitate. „De-acum încolo, trai, băiete, i-am zis prietenului meu. Ți-am spus eu, Relule, că dracul nu piere cu una, cu două. Iar până la urmă îl vezi și cu pașaport în buzunar. Dacă ai nevoie de viză, anunță-mă din timp, aș fi chiar bucuros să treci pe la mine... Numai creole să nu-mi ceri!“ O undă de încredere i-a fulgerat fața. Mi-a strâns mâna și mi-a spus, imitându-mi intonațiile vocii: „Naiba să te ia,

consule, dacă-ai fi doctor, cred că m-aș lăsa operat fără nicio amânare. Cel puțin să mor râzând..." A râs, în timp ce am izbucnit și eu într-un râs strident, forțat. M-a condus cu mașina până la aeroport. Încerca poate să mă convingă astfel că mai are destulă rezistență să lupte cu boala, cu hârtiile și cu toate formalitățile birocratice. Bietul Aurel! M-a îmbrățișat cu disperare pe peronul aerogării, apoi s-a urcat repede în mașină și a plecat. Poate voia să-și ascundă lacrimile, să nu-i pot ghici toată neliniștea care-i învinețea până la negru sângele?! Și când te gândești că la prima noastră întâlnire, cu treizeci și doi de ani în urmă, el era...

II

...Un drac, nu un copil. Cel puțin așa îi spusese bunicul său, în ziua când Aurel își făcuse apariția în curtea „internatului“ nostru sărind din vârful căruței sub privirile înspăimântate ale familiei. Descinsese acolo dintr-un sat uitat de Dumnezeu pe coasta povârnită a unui deal de prin părțile Mediașului. Maică-sa, fiica *Politicianului*, cum îl porecliserăm pe bătrânul nostru amfitrion, se dusese în satul Arțari imediat după absolvirea Școlii normale, urmându-l pe popa Chirilă în „misiunea sa apostolică“. Aurel, singurul lor copil, semănând foarte bine cu bunicul, făcea însă cât zece. Nu după mult timp s-a văzut că el era în stare să întoarcă pe dos o lume întreagă, necum curtea „internatului“, îngustă și neîncăpătoare pentru zece ucenici năzdrăvani ca noi, pe care Nicodim, *Politicianul*, abia îi putea ține în frâu. Dar, peste toate astea, coborând din căruță, Aurel a făcut greșeala de neiertat să fugă de-a dreptul în brațele bunică-sii. „Lasă-l în pace, tu *Prostico*, nu-l mai dezmierda, că-l înveți cu năravˮ a strigat Nicodim nevesti-sii. Așa-i zicea, când era supărat, *Prostico*. Nu știu de ce. Adică ceva tot știu, dar povestea e prea lungă. El se credea omul cel mai inteligent de pe fața pământului, lumină din lumină. Nici noi nu-l socoteam un prost, ci mai degrabă un viclean ramolit. Îi plăcea să bea, să „facă politică“, să poruncească tuturora pe un ton de mareșal. „Așa a fost el, dă-l să-l calce, zicea bătrâna Aurelia, de când l-am cunoscut.“ „Și-atunci, de ce l-ai luat?“, o întrebam uneori, când bătrânul lipsea de-acasă și eram siguri că nu neaude. El ne pedepsea sever pentru orice indiscreție. „L-am luat că era frumos, dă-l în trăznet!“, ne răspundea, oftând, bătrâna. Nicodim fusese unicul fecior în familia lor de țărani dintr-un sat aflat doar la o zvârlitură de băț de *Orășelul Școlilor*. Avea vocea frumoasă, îi plăcea să cânte, așa că devenise, de foarte tânăr, fruntașul horelor și cantor în strana bisericii. După ce se căsătorise cu Aurelia și avuseseră primii doi copii, se dusese, pe la începutul veacului, muncitor în Germania, iar de acolo, ca mulți alți

ardeleni, tocmai în America să „facă bani“. Numai că el nu făcea nici bani, nici prea mulți purici nicăieri. Era om de lume, vesel și nerăbdător să afle cât mai multe despre rosturile și mersul ei încurcat. Dăduse, tot pe acolo, nu numai în păcatul băuturii, ci și în „păcatul politicii“, cum îi reproșa mereu bătrâna, când se luau la harță. „Politica și târfele ți-au mâncat ție capul, că le schimbi mai des ca izmenele!“ Noi eram numai ochi și urechi când se petreceau scenele astea, bucurându-ne că și *Politicianul* primește lecții de la cineva, nu numai noi de la el. Că așa fusese el și înaintea primului război mondial, și în timpul lui, reieșea nu numai din spusele bătrânei, dar și din propriile lui mărturisiri scăpate la beție, când vorbea câte-n lună și-n stele. Sergent în armata austro-ungară, trimis pe front în Galiția, se trezise destul de repede prizonier în „Rusia cea mare“, cum îi zicea cu multă admirație Nicodim, rătăcind până la Tașchent, și de acolo într-un sat, rob la un tătar bogat. Dar, scăpând cu bine, odată ce s-a întors nu și-a uitat niciunul din obiceiuri. Ba, parcă ținea cu tot dinadinsul să le arate lumii întregi și nevătămate, atât înaintea cât și în timpul celui de al doilea război mondial, care bătea la ușă tocmai când ajunseserăm noi la „internatul“ său. El devenise „veteran“, nu-l mai chema nimeni pe front, nici la concentrări. Cu băutura o ducea mai greu, dar de politică nu se lăsa nici în ruptul capului. Dimpotrivă, părea că ține să se arunce în valurile ei agitate cu vigoarea unui tânăr începător, uimindu-ne, în primul rînd, pe noi, elevii, atrași de viața lui particulară, dar și de cea publică. Probabil că tocmai pasiunea lui dezordonată pentru știri și zvonuri senzaționale îl făcuse temător și intransigent cu Aurel, mai ales după ce nepotul făcuse a doua gafă în fața *Prostică* și a celorlalți răutăcioși din familie. Băiatului îi rămăseseră ochii la antena ciudată, ca un arici cu ghimpi ruginiți, ce stătea cocoțată în vârful dudului dintre casă și șură. Era legată cu o sârmă albă, de felul celor de întins rufele, trasă pe geamul cămăruței de deasupra pivniței, numită „casa octavanilor“. Neastâmpărat din fire, dibaci ca un cotoi flămând, Aurel făcuse ce făcuse și se cățărase pe neașteptate în vârful dudului smulgând sârma și doborând ariciul. Când văzuse bătrânul isprava nepotului, îngrozit că se duceau pe apa sâmbetei toate știrile de care sufletul său era atât de însetat, îl pândise la rădăcina dudului, să-l căftănească. Numai că dracul de copil, sărise cu dibăcie pe foile de tablă subțire și veche, amestecate cu cele de carton gudronat, din care fusese improvizat acoperișul bucătăriei de vară. O încăpere scundă zidită din pereți de nuiele bulgărite cu pământ, transformată, chiar în toamna aceea, în „casa lui Ghinion“. Așa-i spunea bătrânul, în batjocură, proaspătului său ginere, întors de pe front cu picioarele degerate, fierar de meserie, însurat cu fiica lui cea mare,

trecută bine de patruzeci de ani. O chema Cornelia, dar noi îi ziceam când *mama Grahilor*, când *mama răniților*. Mai nou, adăugasem și *mama degeraților*, folosind fiecare, după cum îi venea mai la îndemână, poreclele astea răutăcioase. Împrumutasem, așadar, de la *Politician*, tocmai ce nu trebuia: felul său batjocoritor de a privi oamenii, aerul de bețivan înclinat să se vadă întotdeauna cu câteva capete deasupra celorlalți. Când bătrânul ținea să ne arate că ginerele lui nu stătuse decât un an pe front — nu patru, ca el, în primul râzboi mondial — și se întorsese acasă cu picioarele degerate, vinete, umflate ca niște butoiașe, își încheia totdeauna spusele cu acest îndemn: „Ghinion, mă, nu Agafton, așa să-i ziceți!“ Ceea ce făcea și el în gura mare. Chiar și atunci, în clipa când Aurel zbura ca un acrobat din crengile dudului pe foile de tablă și de carton gudronat, bătrânul se răstise la ginere cu voce hodorogită, de om disperat: „Prinde-l, Ghinioane, că dracu' ăsta-i fecior de popă, nu de oameni proști ca tine! Dacă mi-o stricat el mie *știrile* și *politichia*, ție e în stare să-ți strice și casa!“ Învățătoarea și popa, deși zăpăciți încă de drumul lung cu căruța și îngrijorați de comportamentul băiatului, izbucniseră în hohote de râs. Își cunoșteau bine odrasla, dar uitaseră, parcă, firea bătrânului *Politician.* Albă la față, *mama degeraților* tăcea, încă tăcea amenințător, cu privirile țintă la Agafton al ei. Numai Aurelia, *Prostica*, pornise să plângă, știind bine până unde își poate împinge bătrânul răutățile. Numai ea putea să prevadă ce zile grele o așteptau, prinsă între capriciile lui Nicodim și năzbâtiile unui nepot zvăpăiat ca Aurel. Îl cunoștea bine, fiindcă îl îngrijise ani de zile ori de câte ori o chema învățătoarea, sau o alunga bătrânul de-acasă. Noi, elevii mai mari, priveam amuzați la tot ce se întâmpla, ca orice spectatori la o piesă știută dinainte. Râdeam pe înfundate, satisfăcuți că, în sfârșit, vom mai avea un aliat în harța noastră continuă cu *Politicianul*. Dar pe când ne amuzam mai cu foc, doi învățăcei, cam de-o vârstă cu Aurel, neînțelegând bine despre ce e vorba, se cățăraseră pe gard, să-l tragă jos pe noul venit. Probabil că, din instinct de conservare, voiau să se facă mai simpatici bătrânului, să nu-i mai snopească în bătăi pentru orice. Numai că, zănaticii, de data asta nu-și potriviseră prea bine socotelile. Nicodim, crezând că și ei vor să joace tontoroiul pe acoperișul lui Ghinion, a început să le măsoare spatele cu bățul. „No, ie, dară, ni, d-apoi — cu bolboroseala asta greu de înțeles pentru cine nu-l cunoștea, începeau toate frazele lui — no, ie, dară, stați că eu vi-s popa, tâlharilor! Vă înțărc eu pe toți de gărgăunii și nebuniile din cap! Dacă nu, vă leg fedeleș și vă trimet înapoi acasă, la cine v-o fătat...“ Numai că n-a apucat să-și ducă bolboroselile pâmă la capăt, că Aurel i-a sărit în spinare, ca un ied în spatele unui țap bătrân. *Politicianul* a căzut la pământ,

în timp ce noi nu ne mai puteam stăpâni valurile de râs. Era prea târziu când ne-am gândit că le vom plăti scump pe toate. Îl cunoșteam noi bine, dar și el pe noi. Bătrânul știa că, a doua zi, va fi plin târgul de pățania lui și ar fi fost foarte greu să se împace cu asemenea umiliri publice. S-a ridicat anevoios de la pământ și s-a uitat la noi ponciș, stăruitor. Mai ales pe mine, aveam impresia, era gata să mă ucidă, nu alta. Doar eu fusesem acela care instalasem ariciul. Dacă-mi trecea cumva prin cap să transmit la radio, să audă toată lumea, știrea compromițătoare a căderii lui rușinoase în fața *Prosticăi* și-a întregului clan?! În zilele acelea el avea nevoie de glorie, nu de înfrângeri! Se lăuda mereu în fața noastră: „M-au băgat, mă, așa să știți, în comisia de reformă agrară!“ „Dar ce să faci dumneata acolo, baciule?“, îl întrebam noi cu zâmbetul în colțul gurii. „Cum, mă, ce să fac?! Să-i expropriez pe moșieri și pe criminalii de război...“ „Păi, ce, continuam noi, nu sunt țărani destui în orășelul ăsta, numai pe dumneata te-au găsit?! Ori te-ai dat iar cu țărăniștii...“ „Uite, ni, ie, dară, no, d-api, tu-vă lumina lui Dumnezeu, să nu faceți voi pe reacționarii cu mine, că vă chem părinții să vă care acasă pe toți, derbedeilor!“ Perspectiva unei asemenea „chemări“ nu ne plăcea deloc, dar noi, elevii mai mari de la „internatul“ bătrânului, știam că nu va face gestul, de teamă să nu ne batem gura prin târg despre tot ce știam — și știam destule — în legătură cu faptul că Nicodim își vânduse în timpul războiului o grădină și o vie unui „sas războinic“, cum îi spunea el proprietarului de la care se grăbise să și le ia înapoi a doua zi după 23 August 1944. „Ce să mai expropriezi, baciule, că doar dumneata ți-ai luat porția“, continuam noi, răutăcioși și obraznici. „Gura, mă!“, încheia el discuția fără niciun drept de apel. Noi eram liniștiți, știind că *Politicianul* își va muta furia de la noi la *Prostica*, la *mama Grahilor* și chiar la *Ghinion*, care învățaseră prostul obicei de a-i ține socoteala cănilor de vin scoase din pivniță înainte de vreme și prea des. Toamna lui 1946 fusese darnică, dealurile din jur se încărcaseră de struguri, cum nu mai pomenise bătrânul de când se știa. „Via sasului“, cum îi ziceam noi în ciudă, îi umpluse butoaiele. Numai că el nu avusese răbdare să aștepte limpezirea vinului. Îl sorbea hoțește, pe nerăsuflate și niciodată singur. Aduna pe toți chefliii din cartier și se așterneau la treabă până le dădea pe nas tulburelul, încurcându-le pălăvrăgelile. Starea aceea de frenezie bețivănească îl făcea tot mai anxios pe bătrânul „comisar“, cum îi plăcea să se laude, traducând mecanic calitatea fictivă de „membru al comisiei“, amintindu-și, probabil, și de vremurile tulburi ale războiului, revoluției și prizonieratului din Rusia. Dar furiile cele mai amenințătoare l-au apucat când a auzit că, tocmai în zilele acelea, *Prostica* n-a avut altceva de lucru decât să ne înșire

niște povești vechi, de când, june fiind, Nicodim organizase alte „scurgeri“ de butoaie. Totul se petrecuse, însă, în mare taină, noaptea, să nu-l prindă părinții. Vinul fusese tras cu o țeavă subțire de trestie. Bătrânii săi, țărani strângători și cu frica lui Dumnezeu, nu puteau uita că, din pricina unicului lor fiu, cum era și Aurel, se treziseră că nu-și pot cinsti colindătorii la Crăciun. „No, ie, dară, ni, de-apoi, gura, *Prostico*, nu mai îndruga verzi și uscate că-ți rup și celălalt picior! Io, pfoiu, dușu mamii tale!“ urlase *Politicianul*, când l-au întrebat dacă scurgerea butoaielor de-acum era mai plăcută decât cea din tinerețe. În asemenea împrejurări își aducea aminte de originala înjurătură cu care se întorsese din prizonierat. Dar, după cum îmi dădusem seama, neliniștea lui venea din altă parte. El știa că „vocile“ radiourilor străine, captate de toți reacționarii din *Orășelul Școlilor*, anunțau o iminentă răsturnare a situației politice din România. Aceștia vorbeau chiar despre judecata severă a fiecăruia dintre „colaboratorii“ noului regim, deci și a celor care se atinseseră de pământul și de bunurile cetățenilor. „Cine sapă groapa altuia, va cădea singur în ea“, o întorceau „vocile“ în chip biblic. Auzeam noi prin târg și alte zvonuri, care mai de care mai năstrușnice. Ba că anglo-americanii se pregăteau să lanseze în curând o bombă atomică peste România, mult mai puternică decât cea de la Hiroșima, ba că îi vor trimite în curând pe parașutiștii lor, ca un stol de fluturi de noapte, să-i prindă și să-i „jugănească pe toți comuniștii“, pe toate „uneltele diavolului“. Bătrânul, indiferent, cum le auzea, cherchelit sau treaz, se spăla repede pe mâini: „No, ie, dară, ni, d-api, cum știe toată lumea, eu sunt numa’ de la Frontul Plugarilor, nu de la comuniști“. Colecta, cu un interes bolnăvicios, toate zvonurile din oraș. Își făcuse parcă din urechi niște pâlnii imense, instalate pe la porțile tuturor crâșmelor. Mai ales ale „Mielului alb“ și ale „Birtului studenților“, pe unde crâșmărițele dibace îi mai făceau, ca-n tinerețe, ochi dulci. De multe ori, speriat de haosul și contradicțiile știrilor, alerga acasă și ne întreba pe noi, mai ales pe mine, „radiofonistul“, dacă am auzit ceva și care ar putea fi adevărul adevărat. Pe mine, fiindcă tocmai mă pusese dracul să-mi aduc de-acasă, de la țară, un aparat de radio cu galenă, pe care-l meșterisem singur, cu destule dificultăți, în timpul verii. Cristalul îl obținusem dintr-un amestec de sulf și pilitură de plumb, topit într-o eprubetă improvizată, operație de care, mărturisesc, eram foarte mândru în fața colegilor. Bobinele, de asemenea, le înfășurasem tot singur, după niște scheme împrumutate de la alți elevi din satul nostru. Singura mare problemă rămăsese obținerea căștilor de ascultat. Tata n-avea de unde, și nici nu i-ar fi trecut prin cap să-mi dea bani să le cumpăr, ba mă mai și certa în gura mare: „în loc să te ții de carte, mă, prăpădi-

tule, acum umbli după cai verzi pe pereți!“ Nu-mi mai rămăsese altceva de făcut decât să-mi ademenesc frații mai mici, gata oricând să participe la înfăptuirea unei asemenea minuni. Am strâns împreună fragi din pășunatul vitelor, am pândit pâlcurile de ciuperci ce răsăreau după fiecare ploaie și m-am fofilat cu străițile pline în *Orășelul Școlilor*. Le-am vândut pe unde am putut, mai ales prin casele canonicilor mitropolitani, căpătând banii ceruți de „prostul lui Vasilescu“ pe o pereche de căști. Așa-l batjocorea *Politicianul* pe un băiat din vecini, elev inteligent dar ireverențios față de amfitrionul nostru în nu știu ce împrejurare. „Prostul lui Vasilescu“ era, dintre noi toți, cel mai mare expert în montarea și demontarea aparatelor electrice, telefonice, de radio, în acordarea instrumentelor muzicale. Căștile cumpărate de la el, după târguieli îndelungate, mi se așezau pe urechi ca niște clopote de cauciuc. Mă simțeam, sub vraja lor, în al nouălea cer. „De unde le ai?“, m-a întrebat tata. „Le-am luat... împrumut.“ „Bine, numa’ să nu le fi furat de la cineva, să mă faci de râsu’ lumii...“ După jurăminți repetate, am scăpat de perechea de palme obișnuită, apucându-mă să întind, între casă și șură, o antenă lungă de 20-30 de metri, cu care am reușit, de la bun început, să prind emisiunile postului de radio București, să-mi umplu urechile și sufletul de „minunile“ văzduhului. Seara, când mișcam detectorul și când arcul de sârmă pipăia cristalul galenic, năvăleau în căști fel de fel de vorbe străine, ca o pădure de papagali, ca limbile din Turnul Babilonului. Într-o seară l-am rugat și pe tata să asculte la căști. Dar el, Toma Necredinciosul, bolborosise ceva, nu-i venea să creadă că poate fi adevărat, și mă trimisese iar să citesc cărți, să nu-mi pierd vremea și să nu-mi încurc viața cu „politica“.

La începutul anului școlar, am adus, deci, aparatul cu mine în *Orășelul Școlilor*. Spre deosebire de tata, când a văzut despre ce este vorba, *Politicianul* s-a arătat emoționat și fericit, sperând că va avea de acum încolo știrile direct de la sursă, și încă la el acasă, fără să mai stea, zi și noapte, la cheremul altora, să-și împartă băutura și banii cu ei. Supărarea s-a ivit însă când ne-am dat seama că lunga și impunătoarea antenă ce-o folosisem la noi acasă nu se mai potrivea cu spațiul îngust al curții „internatului“, cu poziția clădirii, ascunsă după un deal înalt, ca după un zid gros, prin care nu treceau undele radiofonice. Așa că, numai după consultații îndelungate cu „prostul lui Vasilescu“, ajunserăm la soluția cu ariciul de sârmă ghimpată, cocoțat tocmai în vârful dudului. Dar în fața acestei minunate invenții, aparatul meu cu galenă a început să dea înapoi, ca un măgăruș mecanic. Nu se simțea deloc la largul lui, bârâia, mârâia, pufnea ceva confuz în căști, parcă să-mi facă în ciudă. Astfel că bătrânul și-a pierdut destul de repede

nu numai entuziasmul, dar și încrederea în complicata noastră instalație. A devenit ironic, morocănos, pus mereu pe ceartă. Avea inima ca iasca, lua foc de la te miri ce. Se vedea cât de colo că lipsa știrilor la domiciliu îi apăsa sufletul.

Într-o bună zi, mă trezii apostrofat în fața celorlalți colegi: „Uite, ni, ie, dară, no, d-apoi, măi copile, tu te crezi prea deștept! «Prostul lui Vasilescu», că-i cel mai prost din orașul ăsta, prinde la radio toate posturile din lume, și tu nici Bucureștii nu ești în stare să-i prinzi...“ „Eu nu mă cred deștept, baciule, i-am zis. Și află că nici *Pițurcă* — așa-i spuneam noi elevului din vecini — nici el nu-i deloc prost, cum crezi dumneata! Toată problema e foarte simplă, o chestiune de înzestrare tehnică...“ Încheierea asta cu „înzestrarea tehnică“ l-a descumpănit în primele clipe pe bătrân. S-a strâmbat, lăsând să-i apară pe față un rictus dizgrațios, care-i întindea buzele până la urechi. „Iar chestiunea înzestrării tehnice — am continuat eu — se reduce, până la urmă, la o simplă afacere de bani. Cum știi, baciule, eu sunt un fel de proletar agricol, bun de împroprietărit. Dumneata, ca om inteligent, «comisar» la reforma agrară, îți dai seama că tata m-ar lua la palme dacă i-aș mai cere bani și pentru radio-receptor, nu numai pentru lemnele și bucatele cu care îți suntem dumitale datori. Așa că, singura rezolvare ar fi, baciule, să vinzi un butoi de vin din pivniță și să plătești dumneata...“

Rictusul de pe fața *Politicianului* a început să zvâcnească des și nervos, ca fulgerele mocnite care anunță furtuna. „Uite, ni, ie, dară, no, d-apoi...“ „O să fac eu o colectă la colegii de clasă, la toți prietenii și cunoscuții mei, l-am întrerupt eu repede, de teamă că-i sare țandăra și mă ia la zor. O să strâng repede banii necesari și-o să cumpăr o instalație, baciule, de-o să auzim, fără căști, toate «vocile» din lume! Nu spuneai dumneata că dacă ți-aș medita nepotul, pe Aurel, băiatul popii, aș putea să...“ „Uite, ni, ie, dară, no, d-apoi — mi s-a adresat el cu un calm neașteptat — tu să știi că popa ăsta, ginere-meu, este un zgârie-brânză și jumătate, își mănâncă și de sub unghii, măsură căcăreaza cu ața...“ Am râs, bineînțeles, și atmosfera s-a destins.

Dacă nu puteam avea nici o speranță din partea popii, m-am hotărât să fac colecta printre colegi și să m-apuc repede de noua aventură tehnică. Dar cum știam că n-aș fi găsit nici într-un an de zile banii de care aveam nevoie pentru cumpărarea unui aparat de radio cu baterii, în stare să furnizeze știrile ce-l interesau pe bătrân, mi-am pus în cap o drăcie, fără s-o mărturisesc nimănui. Imaginasem un *aparat-fantomă*, îmbrăcat într-o plasă de improvizații tehnice în stare să-i ia ochii bătrânului. Însă pentru

asta aveam nevoie de-o regie întreagă pe care n-o puteam întreprinde singur. Mi-am luat asociați doi „octavani", chiriașii cămăruței care urma să devină scena unor evenimente memorabile în viața „internatului" nostru, a cartierului și chiar a întregului *Orășel al Școlilor*. Numai că sosirea lui Aurel, fiul năbădăios al popii, nepotul drag și incomod al *Politicianului*, mi-a întrerupt această tentativă de regizor și tehnician al „misterelor radiofonice". Salturile acrobatice ale lui Aurel din dud pe acoperișul „hardughiei lui Ghinion", bătaia încasată de ceilalți doi ucenici, încheiată cu plânsetele de rigoare, mi-a încurcat un timp socotelile. Mai ales că popa Chirilă, contrar prezentării făcute de *Politician*, a descărcat din căruță bucatele necesare unui adevărat ospăț, la care noi toți, mari și mici, ne-am înghesuit degrabă, fără nicio alegere. Trupurile noastre în creștere erau veșnic flămânde, gata oricând să mistuie și pietre. Dar, spre surprinderea noastră, mai ales a *Prosticăi*, bătrânul și-a luat subit aere de schivnic și de filozof creștin, și a ciugulit în silă din bucatele gustoase, refuzând toate îndemnurile la băutură.

Când banchetul a ajuns spre sfârșit, bunicul a ținut dsă-l scoată pe Aurel în fața simandicoasei adunări, zicându-i tare, să audă mai mult popa decât nepotul: „No, ie, dară, ni, d-apoi, mă copile, dacă tu te legi să fii școlar bun la învățătură, nu mâță de cățărat prin pomi și pe casele oamenilor, atunci te-oi primi în cortel cu «studenții» ăștia, dacă nu..." „Mă leg, bunicule!", a sunat prompt jurământul lui Aurel. „No, ie, dară, ni, d-apoi, a reluat *Politicianul*, ca să pot eu să fiu mai sigur că te ții de învățătură, te dau pe mâna lui — și a făcut un semn spre mine — să te mediteze și să te mustruluiască el, să n-ajungi pe mâna mea, că-i mai grea ca fierul..." „Primesc!" s-a învoit din nou băiatul. „De primit, văd eu bine că primești, dar cine plătește? Că, uite, ni, ie, dară, no, d-apoi, eu pe ăsta — și m-a apucat de gulerul hainei ca un negustor ordinar — nu-l țin în *cvartir* de dragul ochilor lui, ci-l țin că-mi plătește! Ai înțeles?" „Am înțeles", a mormăit nepotu-său, întors cu fața spre popă. Acesta, rânzând mânzește, și privind cu reproș spre nevastă-sa, i-a strigat *Politicianului*: „Dacă-l țineți bine în frâu, tată socru, plătesc eu, cu plăcere!" „Cât?" a întrebat sec bătrânul. Popa Chirilă s-a uitat cercetător spre mine și, ca speriat de brațele prea lungi ce-mi atârnau din mânecile hainei ponosite, a spus iarăși cu voce înaltă, ca la biserică: „Stofă pentru un costum de haine!" După ce m-a privit lung, *Politicianul* s-a întors încet cu fața spre popă: „No, ie, dară, ni, d-apoi, stofă pentru hainele lui, cheltuielile de încălzit și bani de trebuință pentru un aparat de radio!" „N-am!" s-a repezit popa, speriat de atâtea condiții și cereri. *Politicianul*, cunoscându-și prea bine ginerele, n-a mai insistat. S-a

resemnat, într-un fel ciudat: „Vezi, știam eu de mult că așa sunteți voi, ortodocșii. Negustori, nu popi...“

Ca să nu se încaiere mai rău în străvechea dispută dintre ortodocși și catolici, începută pe la 1700, m-am grăbit să strig peste capetele tuturora: „N-am nevoie nici de haine, nici de aparat de radio! Am să mi-l fac singur, fără banii nimănui...“ Vorbele acestea au căzut ca o ploaie din senin. Noroc că Aurel a început să strige: „Lasă, don' elev, că eu știu să-nvăț și fără meditații!... Iar de bătăi plătite, n-am nevoie!“

Figura lui simpatică din zilele acelea îndepărtate îmi apăru în oglinda retrovizoare a mașinii cu care alergam spre aeroport. Parcă-l văzui sărind într-un picior pe capotă, același ied năstrușnic cățărat în spinarea unui țap bătrân. Îl zării apoi sărind pe capotele altor mașini, amestecându-le culorile într-o amăgire boltită, de curcubeu.

III

Am ajuns la aeroport tocmai când avionul românesc era tras la rampa de sosire. Fiindcă aveam un permis special — în zilele noastre, aceasta înseamnă și o măsură luată contra teroriștilor — am putut evita coridoarele lungi și sălile de așteptare înțesate de lume. Coborâră, rând pe rând, tot felul de călători. Aproape amețisem întorcând capul după fiecare dintre ei, în căutarea prietenului meu. Totuși n-am putut să nu observ o expresie de nedumerire pe fața băieților și a fetelor din echipaj, obișnuiți să mă vadă acolo, singur sau împreună cu ambasadorul, doar când sosea de la București, ori când pleca spre țară vreo personalitate românească sau străină.

Eram în 10 martie, numai la câteva zile după teribilul cutremur din 1977, de aceea n-am îndrăznit să-i mai întreb nimic pe cei din echipaj, dar nici ei pe mine. Îmi transmiseră, prin reprezentantul TAROM, ziarele de dimineață, pline de știri și de fotografii, care uimeau lumea: oameni căutați încă sub ruine, ajutați să lupte cu spaima, cu foamea și setea, cu întunericul și moartea, eroii disperării și încrederii scoși la lumină și înviați ca Lazăr din mormânt... Sau... Tocmai când îmi pierdusem orice speranță, crezând că telegrama lui Aurel fusese doar o glumă, el apăru în golul negru al ușii, sprijinit de o stewardesă tânără, frumoasă, cu o față extrem de concentrată și tristă. „Pesemne, în timp ce era în aer, cei de pe pământ...“ mi-am zis, întrerupând gândul la jumătate. Fata îl ajută să coboare treaptă cu treaptă, fiecare pipăită de bastonul lui roșu, sensibil și neîncrezător, ca al unui orb. Ajuns pe pământ, îl îmbrățișai în grabă și îl apucai de subsuoară, în locul fetei. Porniram astfel, șontâc-șontâc, spre treptele sălilor de primire ale aeroportului. Îl priveam din profil, în lumina tăioasă a zilei. Se mai schimbase. Capul parcă îi crescuse enorm, gâtul i se subțiase, semăna cu parul ascuțit în care împlântam, în copilărie, măștile de bostan, scobite pe dinăuntru, cu găurile ochilor mari, cu gura tăiată strâmb și rânjit, un cap de

sperietoare, învârtit parcă în dreapta și în stânga de mâini străine, răutăcioase.

Înghițindu-mi lacrimile, mi-am amintit de tonul ultimei noastre discuții și fără să-i las răgazul să se dezmeticească, de parcă numai ieri ne-am fi despărțit, îl luai la întrebări:

— Cum, Relule, dintre toate admiratoarele tale, numai fata asta, stewardesa, ți-a mai rămas credincioasă?

În ochii lui verzi, topiți în cearcăne îndoliate, se aprinseră două fulgere scurte. O lumină stranie alunecă o clipă peste fața tumefiată, pământie, ca un reflector peste un câmp răvășit de lupte.

— Mă, înstrăinatule! Tu nici acum, când acasă gem oamenii pe sub dărâmături, nu poți fi serios?!

Ce era să-i răspund? N-avea nici o noimă să-i povestesc, din prima clipă, despre ceasurile petrecute lângă telefon în noaptea aceea de coșmaruri, pipăind, cum făcea el cu bastonul roșu, treptele eterice ale spațiilor învălmășite, ale fiecărei case din București și din alte orașe unde se aflau, morți sau vii, toți ai mei, sau ai colegilor mei de la ambasadă... Cum era să-i înșirui, tocmai lui, de cum îl văzusem, toate întrebările străinilor care năvăliseră să-și caute, ziua și noaptea, prin intermediul nostru, cunoștințele, rudele și prietenii din România?! Să-i vorbesc despre toate diminețile în care, buimăcit de nesomn, trebuia să primesc, alături de ambasador, pe toți cei care veneau cu ajutoare pentru sinistrați, cu medicamente, cu instalații de spital, sau numai cu dorința de a-și oferi sângele pentru salvarea muribunzilor! Cu ce l-aș fi întărit pe Aurel, dacă i-aș fi adus în atenție toate aceste griji, toate insomniile și neliniștile mele? Eram convins, încă de multă vreme, că seismul acela continuu, cu epicentrul în inima lui bolnavă, o să-l ruineze încet-încet, încât n-o să-i mai pot afla, sub dărâmăturile oaselor, nici numele.

Văzându-mă că tac, începu să gâfâie:

— Ai tăi au scăpat cu toții!

— Știu, și-ți mulțumesc că te-ai gândit la ei. Dar ai tăi?

— Slavă Domnului, sunt bine toți. Dacă mai scap și eu...

— De unde să scapi? îl întrerupsei, făcând pe naivul.

Îmi trimise o căutătură neîncrezătoare și, pe neașteptate, ca speriat de umbrele rătăcite în ființa lui, schimbă și el tonul:

— Din brațele creolelor tale...

— Hai, lasă-te de glume! Ai adus scrisorile lui Cristian Barnard?

— Nu, că la scrisori mi-a răspuns fratele său...

— Și te primește în spital?

— La întrebarea asta încă nu mi-a răspuns...

— Și-atunci?

— O să vedem... Până la Capul Bunei Speranțe... mai este... Dacă mi-ai făcut rost de viză...

— Cum era să fac, fără pașaport?! se zburli consulul din mine.

— Păi eu nu prea am pașaport, zâmbi ciudat Aurel.

— Ce-ai spus?

— Ce-ai auzit! Am cam fugit din țară...

— Drace! Dar ce-ți închipui tu, că țara-i curtea lui bunică-tău, să te joci cu ea-n bumbi, cum îți place ție? Cum, adică, n-ai pașaport?

— Stai, consule, ce sari așa! De avut, am eu pașaport, numai că nu-i bun... Cum să-ți spun, e cam fals...

Deși mă simțeam ca un boxer trimis în corzile ringului, încercai să scap de atac printr-o nouă glumă:

— Nu cumva l-ai cumpărat de la vreun terorist internațional?

— Ascultă!, îmi zise gâfâind. Nu-i nimic de râs, pașaportul meu nu e în regulă. Cu grănicerii de-acasă m-am luptat singur, cu cei de-aici, treaba ta, descurcă-te!

— Dar ce dracu' are? Ia dă-mi-l să-l văd, și nu mă mai fierbe atâta!

Era un pașaport de turist nou-nouț. Îl răsfoii cu atenție. Toate ștampilele, la locul lor. De altfel, foile lui mi se păreau aproape pustii. Mă obișnuisem cu pagini încărcate de ștampile de toate formele, culorile și mărimile, de intrări și ieșiri din vamele tuturor țărilor, adevărate labirinturi, ca de luna-park. Aurel avea și ștampila românească de ieșire-intrare, pe trei luni — termen care, dacă te uitai la fața lui lividă, la mișcările lui de cadavru rătăcitor, părea mai mult decât suficient — și viza de tranzit a țării la porțile căreia bătea acum.

— E perfect!

— Vai de capul tău!, izbucni el, cu o milă imensă, cu o superioritate condescendentă. Ai ajuns consul degeaba...

—Așa o fi, dar până una-alta, văd că ai nevoie de mine. Sau poate vrei să te las să te descurci singur?!

— Ba asta să n-o faci, sări el ca ars. Nu mă descurc! O să mă aresteze grănicerii ăștia...

— Tu nu ești bolnav, ești smintit!

— Sunt cum vrei tu, numai nu-i lăsa să mă...

— Dacă nu-mi spui de ce, îi las!

— Fiindcă am o viză falsă... Omologul tău de la București, distrat, ca toți mediteranienii, a scris 1967...

— Trebuie să-i fii recunoscător.

— Și pentru ce, mă rog?

— Pentru că ți-a mai dat zece ani de viață...

— Tu ești smintit, mi-o întoarse el.

— Zi-mi cum îți place, că și eu ți-am zis, continuai această harță copilărească. Dacă în urmă cu zece ani arătai tot așa, deci dacă ai o asemenea rezistență la trecerea timpului, înseamnă că încă peste zece o să te aștepte în aeroportul ăsta ambasadorul, nu un biet consul ca mine... și nepriceput, pe deasupra.

— Ești smintit, ce ți-am spus eu, mai apucă să repete Aurel, înainte ca eu să întind pașaportul spre ghișeul grănicerului.

Acesta mă cunoștea ca pe un cal breaz, avea toată încrederea în mine. Îi semnalasem totdeauna chiar și cele mai neînsemnate defecte de formă. De aceea, aplică liniștit ștampila, văzând că este vorba de un simplu tranzit.

După ce Aurel reintră în posesia pașaportului, îi șoptii funcționarului la ureche:

— Vezi că e în defect...

Omul făcu ochii mari. Până la 1 aprilie mai era. Iar de câteva zile încoace, pe toți cei care veneau din București îi privea cu o simpatie deosebită. Cum să-l suspecteze tocmai pe acest om care de-abia se ținea pe picioare, sprijinit în cârja lui roșie?

— Aurel, dă-i pașaportul înapoi! Nu cumva să ți-l oprească la plecare. Mai bine nu intri într-o țară, decât să nu mai poți ieși...

Cu o spaimă mută, Aurel îmi execută porunca, punând pașaportul pe ghișeu.

— Mai uită-te, amice, îl îndemnai eu pe funcționar.

Acesta era derutat și foarte grăbit. Avioane gigantice aterizau și decolau din cinci în cinci minute, făcând să vibreze, ca într-un cutremur repetat, pereții de sticlă fumurie ce înconjurau aerogara.

— E o greșeală a consulului vostru din București, adăugai.

— Adică.. nu știu dacă i-am putea reproșa ceva... începu să se bâlbâie Aurel, într-o engleză destul de corectă. Mă uitai la el admirativ. Știam că o rupea încă din liceu pe franțuzește, dar engleza... Era clar. Se pregătea de mult pentru întâlnirea de la Capul Bunei Speranțe...

Pusei, în sfârșit, degetul pe locul ștampilei cu data greșită, ca pe-o rană deschisă. Funcționarul consular din mine, împăratul ștampilelor, se dovedea neînduplecat.

Odată clarificate și îndreptate lucrurile, Aurel părea fericit. Când trecurăm de grilajul de aluminiu alb, cu aspect de mobilier farmaceutic, fața

prietenului meu redeveni masca tragică a eroului antic pornit să se ia de piept cu destinul.

— De ce nu mi-ai făcut rost de viza ălora?, mă somă din nou.

— Dacă ești cuminte, o să-ți fac!, îl luai repede, ca pe copilul de-acum treizeci de ani.

— Când?

— Să ne-asigurăm, mai întâi, că nu-i o simplă păcăleală!

— Ce?

— Angajamentul companiei „Skandinavian Air", că este, într-adevăr, dispusă să ducă până la marginea lumii un destrăbălat ca tine...

— Eu ți-am spus că ești zurliu!, se opri în loc Aurel, evident, ca să-și tragă sufletul.

— Cum e turcul, și pistolul!, i-o întorsei, făcând eforturi de a nu deveni sentimental. Hai, frate, să mergem la ghișeul lor, să vedem dacă-și mai menține OK-ul promis la București... Poate că acolo, printre moloz și ruine...

— Cum? Tu nu cunoști încă „SK"-ul?

Știam că este o companie cu mers de ceasornic, precisă în toate mișcările. Ceea ce ne și dovedi îndată. Locul era rezervat, așteptau numai precizarea zilei. Aveau pregătit până și căruciorul de transportat bolnavul între aeroport și avion.

— Să mai zică cineva că nordicii sunt doar îngerii triști ai filmelor pornografice!...

Remarca mea îi plăcu lui Aurel. Cred că începusem să mă reabilitez în ochii lui.

Până atunci totul mersese perfect. Norocul părea să-i surâdă prietenului meu, ca soarele sudic, semănând cu un adolescent de statură atletică, pregătit să intre, încă de la începutul lui martie, pe stadioanele tuturor întrecerilor. Razele sale puternice treceau, fără să se sinchisească, prin trupul rebegit al lui Aurel. Mi-l arăta limpede: sternul bombat de bătăile unei inimi dezordonate, cu valvele ca niște ecluze uitate deschise, în pieptul unui baraj incapabil să mai pulseze energic în măruntaiele agregatelor. Întreaga rețea de vene și artere părea pustie, circulată de-o apă lâncedă, translucidă.

Mai verificai încă o dată, la birourile „DSK"-ului, dacă geamantanele lui Aurel sosiseră la ei și dacă fuseseră puse pe adresa exactă. Da, toate confirmările veneau suspect de repede. Exactitatea asta mă neliniștea. Prea semăna totul a protocol perfect, a ceremonie funebră. Ca să evadez din această impresie, îi smulsei lui Aurel servieta din mâna stângă. Dreapta părea prelungită în bastonul roșu, care-și târa după el stăpânul.

— Nu ți-o dau!, exclamă cu întârziere amicul meu.

— Te pomenești că ai ajuns deținătorul unor „documente secrete"?, îi zisei, grăbindu-mă să-i deschid portiera din față a mașinii.

Voiam să-l țin sub observație, să nu i se facă rău și totodată să-i arăt, din mers, arterele mai importante ale metropolei. Urma să trecem pe lângă ruinele unor temple celebre, reliefate, la ora aceea, de soarele tânăr și puternic cu aceeași neîndurare cu care îi radiografiase lui Aurel trupul coșcovit. Mai târziu m-am gândit că, involuntar, organizasem un dialog al ruinelor. Unele nemuritoare, albe, ca oasele imense ale timpului, iar celelalte, încă zvâcnind de dorul vieții...

— Oprește, te rog, îmi strigă brusc Aurel. Dacă se poate într-un loc mai retras. Și dă-mi servieta!

— Tot nu-mi spui ce duci în ea?

— Toate documentele mele, într-adevăr secrete! Printre ele și „testamentul"...

Rupea cuvintele cu greu, crispat, vânăt la față. Mi-era teamă că ruinele îi fac rău și încercai să-l abat de la gândurile lui negre.

— Dar de ce-ți trebuie tocmai acum și tocmai aici, „testamentul"? Ce și cui să lași moștenire, dacă n-ai ajuns încă la creole?

— Termină cu glumele și dă-mi imediat servieta! Nu mai pot, crăp!, țipă el cu o disperare neprefăcută.

Trăsei repede mașina pe dreapta, într-un loc viran. Îmi smulse servieta și o deschise grăbit. Scoase un recipient de plastic, îi deșurubă capacul, dezveli dintr-un tifon o pâlnie tot de plastic, o introduse în gâtul recipientului și începu să urineze.

— Dacă nu elimin apa la timp, cu toate medicamentele astea ce le iau, pot muri în orice clipă...

Un frison puternic mă scutură din creștet până-n tălpi.

— Nu-i nimic!, murmurai. *Naturalia non turpia...*

—Da, *non turpia*, numai că obiceiul ăsta nenorocit, ca de copil schimbat, nu ține de-o natură normală... Toate au luat-o razna în mine. Iar eu trebuie să le țin, totuși, cât de cât în ordine...

— Văd că le ții bine, îl încurajai.

— Omul tot învață până moare...

— Hai, las-o naibii, că doar n-o să mori tu dintr-o jenă de-asta inutilă, copilărească...

— Nu, n-o să mor, se încurajă Aurel, în timp ce le așeza pe toate la locul lor, în servietă. N-o să mor, dar jena asta rămâne... Mai ales când sunt femei... Sper că pe avionul ălora de la „SK"...

— Da, fii sigur, mă grăbii să-l liniștesc. Ai văzut că-ți pregăteau și-un cărucior...

— Dacă muream la București, sub ruine, nu-mi părea rău, căzu el, dintr-o dată, într-o depresiune la care nu m-aș fi așteptat. Printre atâția morți, mai încăpeam și eu... Dar fiind un biet provincial, n-am avut norocul ăsta...

— Termină!, îi strigai, pornind mașina. Glumele îmi plac, dar nu cele sinistre...

— Nu glumesc deloc, continuă el, mult mai calm decât fusese înaintea scenei cu recipientul. La noi, la Mediaș, au fost mai groaznice inundațiile decât cutremurul. El a venit doar la câteva momente după ce vorbisem la telefon cu cineva de la celălalt capăt al lumii. Un om din apropierea doctorului Barnard. „Vino, mi-a spus, chiar dacă nu ți-a trimis scrisoarea de chemare. Odată ajuns aici, nu-l va lăsa inima să te lase fără inimă...“ Auzi, ce joc de cuvinte! Dar în clipa aceea, am simțit cum tremură geamurile bibliotecii. Clănțăneau ca un câine turbat. Lampa a început să se legene și am crezut că mi s-a făcut rău, că am doar un vertij, cum mai avusesem de atâtea ori... Aici se întrerupse, parcă așteptând o reacție din partea mea. Dacă văzu că tac, porni mai departe: Cutremur! Cutremur! țipară toate patru fetele mele deodată și-o zbughiră pe ușă afară! Nevastă-mea, Clio...

— Zeița istoriei, murmurai eu, automat.

— Da, povestea noastră a fost și a rămas, poate, o întreagă istorie... Dar, s-o lăsăm în pace... Cum îți spuneam, Clio a fugit după fete în curte. Pe mine mă uitaseră acolo, căzut în fotoliu. Secundele acestei uitări au fost mai lungi ca moartea...

— Exagerezi, ca întotdeauna. În ocazii de-astea, n-avem ce face, primează instinctul...

— Nu le-am judecat, ți-o jur. Dar absența lor m-a durut. Când s-a întors Clio în casă, după mine, să vadă ce fac, era prea târziu! Dârdâiala pământului încetase. În schimb, continua în sufletul meu. Nu mi se-arată cu plecarea — îmi spuneam — n-o să mai ajung nici până la poartă, decum până la Capul Bunei Speranțe! O să mor aici, cu sufletul întunecat, ca oglinda televizorului ăsta rămas fără imagini...

— Și?, îl incitai eu, ca să-l scot din punctul dificil al evocării.

Ochii lui mari și obosiți se dilataseră, de parcă-și pusese picături de beladonă.

— Și-atunci, le-am chemat pe toate lângă mine și le-am zis: „Dragele mele, vedeți cum vine moartea?! Totul e ca un cutremur. Totul e adevărat. Iar peste adevăr nu poate trece nimeni! Nu putem sări peste el, fiindcă, din

păcate, trăim cu picioarele implântate în pământ, socotim țărâna asta mai importantă decât aburul sufletului. Și adevărul teribil al fiecărui cutremur vine tocmai din măruntaiele pământului. Un cutremur ca ăsta, care, sper, s-a încheiat, te poate îngropa sub dărâmăturile propriei case, te poate încărunți, îți poate fura mințile, paralizându-ți nu numai picioarele, dar și gândurile și întreaga ființă... Oricum, am scăpat de el... Poate, dragele mele, e un semn că vom scăpa și de celălalt cutremur, mai rău decât moartea..."

— Păcat că te-ai lăsat de teologie!, oftai eu cu un fals regret. Aveai vocație de popă...

— O să-ți las toate manuscrisele din servietă, să vezi că nu prea aveam. Sau, dacă aveam una, era mediocră, fără nicio inspirație, ca tot ce-am făcut în viață...

Sinceritatea lui mă blocă din nou.

— Uite, îmi arătă cu degetul prin parbriz, singuri aceia care au construit templele antice au fost niște inspirați de geniu. Toți ceilalți, care au venit după ei, oricât de talentați au fost, n-au rămas decât niște simpli epigoni, imitatori cu har, dar imitatori. Adevărul atâtor cutremure, la care opera lor a știut să reziste, i-a făcut pe bătrânii constructori niște sfinți...

— Păgâni!, exclamai, dornic să provoc în el pe fiul popii ortodox.

— Înțelepciunea nu ține de confesiune, îmi răspunse pe același ton sigur, cu accentul unor certitudini disperate. Dar asta am descoperit-o prea târziu și numai după ce am părăsit teologia. O să citești și o să vezi...

— Bine, mă resemnai eu, ca să nu-l obosesc, cabrat pe volan și atent la graba nervoasă a șoferilor din fața și din spatele mașinii mele, celebri în toată Europa pentru numărul mare de accidente. Bine, o să citim și-o să vedem. Deocamdată, o să ajungem la ambasadă și-o să intru în acțiune. Fiindcă, precum bine știi, nu sunt prea religios, sper să fiu doar înțelept...

— La ce bun?!

— Numai așa, ca să te pot trimite pe tine dincolo de Capul Bunei Speranțe...

Simțul său de observație, încă treaz și activ, aflat în alertă, îl făcu pe Aurel să vadă atât de repede antena de radio, cu tot păienjenișul ei de sârme, cocoțată pe clădirea ambasadei.

— Sper, îmi zise zâmbind, că cel puțin aici te ții de emisiuni mai serioase decât cele de la „internatul" bunicului...

IV

...Și acelea fuseseră, totuși, foarte serioase. Puteau deveni chiar grave, dacă nu băgam de seamă la timp.

Dar ce și cum se petrecuse?

După ce plecaseră părinții lui Aurel și după ce se mai obișnuise cu trăsnăile și neastâmpărul nepotului, pus sub paza mea severă, pentru învățarea lecțiilor și respectarea regulamentului școlar, *Politicianului* îi veni o poftă și mai mare de harță cu lumea din jur, în primul rând cu noi, elevii, pe care ne considera un fel de proprietate a lui, declarându-ne, din principiu, niște gură-cască, neisprăviți politici, niște bieți rătăciți în lumea ideilor. Și despre felul în care ne socotea aflam mai cu seamă atunci când părerile vreunuia dintre noi, indiferent despre ce subiect era vorba, nu coincideau sută la sută cu ale sale. Cunoscând, deci, tot ce-i place și ce nu-i place, pe ore, săptămâni și luni întregi, ne puteam alcătui planuri tactice speciale, ușor de adaptat la strategia noastră globală, aceea de a-i face bătrânului pe plac ori de câte ori aveam vreun interes, și de a-l întărâta până la furie, răzbunându-ne pe toate răutățile lui, ori de câte ori avea el vreun interes.

Scenele de dragoste și colaborare pașnică, de suspiciuni,ură și răzbunare, înregistrate în hronicul oral al „internatului", se succedau în funcție de vârsta elevilor și de perioadele în care avuseseră loc. De pildă, când eram mai mici, ca să ne răzbunăm cât de cât pentru faptul că bătrânul ne bătea pentru te miri ce — bătaia fiind unicul său principiu pedagogic — l-am făcut să-și ardă mâinile cu fierul înroșit în foc. Credeți poate că exagerez. Vă las să judecați singuri.

Nicodim prăpădea fără nicio remușcare toți banii ce-i primea pentru chirie și lemne de la părinții noștri, încă de la începutul anului școlar. Îi toca pe la birturi cu petrecăreți și „politicieni" ca el, cu vreo văduvă mai tânără, apărută în cartier. Dar, ca să nu ne rebegim prea tare de frig și să nu ne plângem părinților când veneau, de obicei joia, la ziua târgului, să

ne-aducă haine curate și de-ale gurii, bătrânul se scula cu noaptea-n cap, tăia salcâmii de pe marginea drumului de țară, și-i căra în spate, gâfâind apăsat, cu icnetele lui scremute, pe care i le recunoșteam de la o poștă. Spre prânz, când ne întorceam de la școală — dimineața nici nu se gândea să aţâțe focul, deși, pe sub paturile noastre, pereții erau înfloriți de igrasie, scăpărând ca niște blănuri sticloase — în sobele de tuci mârâia un fel de foc morocănos, ca un câine înrăit de bătăi și de foame. Dar salcâmii tineri și uzi nu voiau să ardă în ruptul capului, în schimb, fumul acru și rânced pufnea pe nasul sobei de tuci, ne inunda încăperile, plutea greoi în aerul rece și jilav, sufocându-ne plămânii. *Politicianul* urca, însă, treptele abrupte ale casei, să se intereseze de simulacrul acela de foc, să-l alimenteze cu noi bucăți de lemn verde, insensibile la dârdâielile noastre. După ce intra în camera din mijloc, unde era instalată soba, Nicodim se apleca, icnind și mai greu, să răscolească tăciunii posomorâți, dârdâind parcă și ei deasupra grătarului, cu jăruitorul de fier. Făcea toate mișcările astea cu un anumit dichis și pe îndelete, pândindu-ne cu privirile lui tulburi, împăienjenite de beții și de nesomn, pe care zadarnic se străduia să le mai ascută ca pe o sabie de ienicer. „Murim de frig, baciule!“, cuteza, într-un târziu, careva, niciodată același, ca nu cumva să cadă măgăreața doar pe el. „No, ie, dară, ni, d-apoi, gura, mă!“, răcnea bătrânul, întors cu fața spre supușii lui rebeli. Uneori mai adăuga și deviza rămasă celebră în orășelul nostru: „Elevul, cătana, ignașul (adică ucenicul) și dracu, totuna!“ Asta însemna că regulile educației lui spartane trebuiau aplicate întocmai, fără nicio milă sau abatere, indiferent de împrejurări și de persoane. În consecință, pentru a nu fi tentați să ne urcăm cu bocancii pe scaunele cu patru picioare, acestea fuseseră înlocuite, încă de mult, cu niște lavițe lungi de lemn, bine lustruite de pantalonii atâtor generații de elevi. Iar când era vorba de pedepse pentru greșelile trecute sau cele viitoare, palmele trebuiau aplicate rapid, până la ultima, înainte de a izbucni nemulțumirea și explicațiile făptașilor. Cu toată teama de execuțiile prompte ale *Politicianului*, uneori lăsam strigătele și dârdâielile să-și facă datoria. Iar dacă aveam vreodată rezultate în lupta noastră inegală, asta se întâmpla întotdeauna miercurea, înainte de „ziua târgului“, când știa bătrânul că vin părinții sau bunicii să se intereseze de soarta noastră. Atunci, Nicodim se îndura să scoată din întunericul fostului grajd câteva bucăți de lemne uscate, să dea impresia de belșug, chiar de risipă și răsfăț. Într-o zi de milostenie de-asta seniorială, ne-a trecut prin minte să încingem bine jăruitorul și să-l scoatem pe tăblia din fața sobei doar în clipa când îl auzeam pe bătrân icnind pe trepte în sus. Până la apariția lui, fierul avea timp să prindă o culoare neagră-vineție, destul de con-

fuză pentru ca el să nu-şi dea seama care este capul încins al jăruitorului. Zis şi făcut. Când a apucat fierul în mână şi a dat să răscolească jarul din sobă şi s-aşeze lemnele peste el, drugul încins i s-a lipit de degete, cu toată pielea lor groasă, ca de talpă. „Io pfoiu duşu mamii tale!“, a urlat bătrânul de durere, dar şi ca să ne-aducă iar aminte că făcuse patru ani de prizonierat în primul război mondial, fapt invocat ori de câte ori avea prilejul, şi că, cel puţin pentru meritul acesta ar fi trebuit să-l respectăm, dacă nu chiar să-l venerăm ca pe-o adevărată „figură istorică“. Noi însă, amăgiţi de succesul neaşteptat al iniţiativei noastre, am izbucnit prosteşte în râs. În mod surprinzător, bătrânul nu ne-a pedepsit pe loc şi fără judecată, cum făcea de obicei. Doar a mormăit printre gemete, parcă numai pentru sine: „Uite, ni, ie, dară, no, d-apoi, dar-ar dracu-n mama lor de lemne, că-s proaste ca noaptea, nu vor să arză! Trebuie să mă duc după altele mai uscate...“ Cursa fusese întinsă şi noi, ahtiaţi după victorii ieftine, ne-am prins repede în ea. Autorul primei păcăleli a încercat-o şi pe a doua, grăbindu-se, deci, să vâre fierul în foc. Dar Nicodim, mult mai dibaci şi mai iute în mişcări decât îl credeam noi, s-a întors fără să mai icnească pe scări şi l-a zărit pe naivul atentator scoţând fierul din foc şi aşezându-l cu capătul înroşit spre uşă. N-a zis nimic. S-a aplecat de şale şi s-a prefăcut că pune mâna pe jăruitor, cu o încetineală suspectă, care ar fi trebuit să ne dea de gândit. Numai că eram prea transportaţi în al nouălea cer pentru ca vreunul dintre noi să-şi dea seama de intenţia ascunsă în mişcările vicleanului bătrân. Astfel că Nicodim nici nu s-a mai ostenit să înjure în alte limbi, ci a zis-o direct pe româneşte, adică de lumina lui Dumnezeu şi de toate mamele care ne-aduseseră pe lume, oameni neisprăviţi şi de nimic ce eram. Când a început să ne croiască, fulgerător şi fără nicio milă, pe unde apuca, cu o despicătură de lemn verde, toate lacrimile şi ţipetele noastre s-au dovedit târzii şi zadarnice. *Politicianul*, perfid şi sângeros, cum ne-a apărut în clipele acelea, ştia prea bine că, odată compromişi, nu vom mai avea îndrăzneala să ne plângem părinţilor de lipsa lemnelor de foc, lăsându-ne, în plină iarnă, bătuţi măr şi liberi doar să răzuim cu cuţitele pereţii înfloriţi de gheaţă. Noroc că spiriduşii din noi erau cu mult mai numeroşi şi mai tineri decât diavolii bătrâni ascunşi în sufletul *Politicianului*! Iar ei ne îndemnau, dar ce zic eu?, ne obligau să nu dezarmăm cu una, cu două, să pândim sau chiar să provocăm o altă ocazie mai fericită, pentru a porni un alt asalt, mai bine calculat şi mai norocos decât ăsta. Şi n-aş putea spune că asemenea ocazii se lăsau prea mult aşteptate...

Cei din clasele superioare, în special „octavanii“, se hărţuiau mai des cu bătrânul. Războaiele lor porneau fie din orgoliu, fie din „motive poli-

tice“. Orgoliul ținea de firea lor de oameni mari, cum se considerau față de noi, pe bună dreptate. Iar acest orgoliu le era cel mai adânc rănit când Nicodim cuteza să le alunge din casă colegii care veneau să împrumute cărți și caiete, să se consulte la problemele mai grele. Este adevărat că mai veneau și pentru altceva: le plăcea să joace cărți, mai ales pocher. Dacă ăsta ar fi fost singurul motiv, mai treacă-meargă. Dar niciodată nu-ți puteai da prea bine seama de cauzele reale pentru care bătrânul îi alunga din casă pe musafirii „octavanilor“, folosind întotdeauna aceeași formulă scurtă, sentențioasă: „Ușa, ni!“ Când cădea o asemenea sentință niciun protest nu-și mai avea rostul. Rămânea irevocabilă, ca o condamnare la moarte! Numai că, într-o bună zi, unul dintre cei dați afară, un „condamnat“ mai al dracului, după care *Politicianul* tocmai se grăbea să închidă poarta, l-a luat de guler și l-a trântit îndesat de pietrele trotuarului, să-l țină minte, să nu se mai atingă de elevii de la alte „corteluri“. Până să se ridice Nicodim de la pământ, băiatul se afla departe, râzând cât îl ținea gura: „Mai dă-mă afară, ponivosule!“ Despre această întâmplare, atât bătrânul cât și „octavanii“ păstrară o tăcere jenantă, ca în urma unei păci fragile, provizorii. Noi, însă, aflând-o, nerăbdători și lipsiți de orice tact, cum eram, ne-am apucat să-l întrebăm pe Nicodim: „Baciule, cum a fost?“ „Ce, mă?“ „Te-a durut tare trântitura?“ „Ce trântitură, mă, nebunilor?“, încerca să facă el pe niznaiul, ținându-și nervii în frâu. „Cea încasată de la cutare“, îi dam noi înainte adăugând numele și prenumele agresorului, ziua și locul trântei. „Pe mine, mă? Să mă trântească ăla pe mine? No, uite, ni, ie, dară, no, d-apoi, mă, neisprăviților, cum să se atingă de mine un căcăcios ca ăla, când eu l-am pălmuit pe un student care-o cetit *Apostolul* în catedrală?“ Și anunțând solemn această biruință, fără să ne mai aștepte întrebările și comentariile, începea să înșire — oare pentru a câta oară? — o poveste veche cu un „octavan“ care stătuse cândva în gazdă la el și care, pârât de-un vecin că-i furase cireșele, într-o noapte de sâmbătă spre duminică, ar fi fost așteptat de Nicodim la poarta catedralei și pălmuit acolo, în văzul colegilor, și mai ales al profesorilor. Nu de alta, se înfoia el, dar trebuia să țină minte cu toții, să afle și părinții lor, că el, Nicodim, era gazda cea mai exigentă cu elevii, indiferent de vârstă, tutorele cel mai autorizat din tot *Orășelul Școlilor*. Iar dacă noi, neîncrezători și nedelicați, insistam din nou cu aceeași întrebare: „Baciule, cum a fost?“, ne executa la fel de prompt, cu ce-i cădea în mână, și ne punea pe fugă.

Acestea erau, ca să spun așa, conflictele iscate din orgoliu, crizele de prestigiu. Încăierările „politice“ aveau loc mai rar, dar se petreceau întotdeauna după o regie mai savantă și sfârșeau, invariabil, cu scene ilariante

și cu bătăi în regulă. Râsul era rezervat celor mari. Nouă ne rămâneau, bineînțeles, doar scatoalcele. De elevii din clasele superioare bătrânul nu îndrăznea să se atingă prea des. De cele mai multe ori se mulțumea doar cu amenințările. De altfel, chiar și încăierările lor „politice" începeau pe ocolite, cu multe tatonări, cu mișcări tactice învăluitoare.

În timpul războiului, prin 1942, când *Politicianul* se îndrăgostise de o văduvă din cartier, cu o droaie de copii, cărora trebuia să le care noaptea cartofi și cucuruz cu sacul, nevastă-sa, *Prostica*, bătută și înjurată mereu, l-a părăsit aproape un an întreg. Fugise la fata lor, învățătoarea, zicând, de ochii noștri și ai vecinilor, că trebuie s-o ajute să-și crească băiatul, pe Aurel, care se îmbolnăvise. Toată gospodăria rămăsese astfel pe mâna Corneliei, *mama Grahilor*. Ca să nu locuiască în cămăruța obscură din fundul curții împreună cu această fată rea de gură, pe care n-o putuse suferi niciodată, bătrânul a făcut ce-a făcut și s-a mutat în aceeași cameră cu noi, în „casa de mijloc", cum îi zicea el. A născocit și teoria că mutarea asta se datora rugăminții stăruitoare a părinților noștri, pentru ca să nu ne mai irosim timpul cu toate blestemățiile de pe lume. Fusese o inspirație nefericită, aș spune cea mai mare din imprudențele *Politicianului*. Prins în propria-i viclenie, se dădea prea ușor pe mâna noastră, dezvăluindu-ne, ca-ntr-o arenă de circ, toate secretele și amănuntele meschine ale firii și vieții sale. Și, în primul rând, pe cele legate de starea de amorez întârziat în vârstă și ridicol. Cum se întorcea acasă doar noaptea târziu, și uneori beat turtă, dracii neadormiți din noi n-au stat prea mult pe gânduri. Sfătuindu-ne cu „octavanii" dornici să se răzbune, am găsit cea mai simplă și la-ndemână formulă de pedeapsă: îi închideam poarta pe dinăuntru cu un drug de fier, făcând cheia inutilă și obligându-l să se roage de noi, să miorlăie, să se umilească, până catadicseam să i-o deschidem. Nu o dată l-am lăsat să bată ore în șir în poarta hodorogită de-atâtea sărituri, ale lui și ale băieților mai mari, până când se trezeau toți vecinii, înjurând în gura mare. Ca să evite asemenea scene penibile, vorbele răutăcioase care făceau repede ocolul orășelului nostru, Nicodim se căznea adeseori să sară pălandul înalt, căzând grămadă în grădinița din fața casei, cu straturi de flori afânate, unde locuiau elevii din cursul superior, adversarii lui „politici".

Mai erau apoi și păduchii. Neavând cine-l spăla, fiind mereu în pără cu *mama Grahilor*, bătrânul se trezea cu hainele căptușite de lindini și păduchi. Dracul îl punea să-și despăducheze cămășile în fața noastră. Mai ales că, uneori, nu eram deloc străini de mizeria lui! Aduceam păduchii acasă, fie din întâmplare, fie intenționat — pe vremea războiului se găseau destui! — și le dădeam drumul în patul tiranului. Cu purecii, când

se iveau, începând de primăvara, o ducea încă și mai rău. Îi blestema în toate chipurile, mărturisindu-și sincer și deschis simpatia și preferința pentru păduchii aceia leneși, discreți, incapabili de salturi acrobatice. Din pricina acestor hoarde viermuitoare nesătule de sânge, ca și din motive de economii vestimentare, bătrânul a luat hotărârea năstrușnică să se culce fără cămașă de noapte. Așa se făcea că, în toiul înflăcăratelor sale discuții și „controverse politice" cu „octavanii", cu ceilalți locatari ai camerei din față, Nicodim sărea adeseori din pat, cu gesturi largi, patetice, menite să-i susțină pozițiile și părerile, rămânând gol-pușcă în fața noastră. Cum am fi putut să ne ținem râsul la un asemenea spectacol?! Chicoteam, însă, pe înfundate, speriați să n-o încasăm mai devreme decât trebuie. Numai regizorii talentați, care descoperiseră secretul acestei victorii obținute fără mari eforturi se înecau în hohote de râs năvalnic, nechezau în voie ca armăsarii. *Politicianul* se dezmeticea totdeauna târziu din febra peroraților. Trupul său de amorez, fleșcăit și ridicol, cu toate podoabele în desfrunzire, îl cobora în ochii noștri mai mult decât toate bătăile și ocările cu care tăbăra, fără să stea prea mult pe gânduri, ca să se răzbune.

În iarna aceea cu febre amețitoare, cu stări haotice, „octavanii" adoptaseră, în „discuțiile politice" cu Nicodim, o poziție intransigentă, lipsită, în ochii bătrânului, de orice logică: o țineau sus și tare, numai din spirit de contradicție, că rușii o să-i bată pe nemți de-o să le meargă fulgii, cu toate că armatele Führerului ajunseseră, într-un timp record, la Stalingrad. „Uite, ni, ie, dară, no, d-apoi, sunteți niște proști și jumătate!", le-o trântea *Politicianul* verde-n față. „Studenți, da' proști!" Cum ei cereau argumente, nu înjurături, bătrânul era obligat să apeleze din nou la evocarea anilor dinaintea primului război mondial, când văzuse el cum merg treburile în uzinele germane de armament. „Armele nu spun totul!", îi țineau piept „octavanii". „Ba, rugați-vă Domnului, proștilor, să spună, că altfel ajungeți și voi pe front! Și cum sunteți fricoși, o să faceți pe voi și-o să fugiți înapoi ca iepurii!" Băieții știau din încăierările anterioare că pe cât îi simpatiza Nicodim pe nemți, pe atât le arăta românilor o neîncredere totală. Astea erau și motivele care-i deciseseră să proclame sus și tare ideea, scandaloasă din punctul de vedere al bătrânului, că „românii sunt cei mai viteji dintre toți!" Până să ajungă însă la acest punct de fierbere al discuției, au lăsat să se desfășoare lucrurile după tipicul obișnuit, cu toată ceremonia lui tradițională. Doar că ne-au pregătit sufletește pe noi, cei mici, să fim gata ca, în momentul culminant, când „octavanii" vor spune: „românii sunt cei mai viteji!", noi să strigăm de trei ori „ura!", și să-l ridicăm pe bătrân în tavan. Cum eram veșnic flămânzi de „panem et circenses", ne-am făcut sacra

datorie fără să stăm prea mult pe gânduri. Numai că din nou se întâmplă ceva neprevăzut. Nimeni nu se gândise că unul dintre noi, copleşit de entuziasmul acela artificial, ar putea să-l apuce pe furiosul *Politician* de părţile bărbăteşti cele mai sensibile. Dar întâmplându-se tocmai asta, bătrânul a început să ragă, să urle, să guiţe, să behăie, să spumege de durere şi de furie. Speriaţi de propria noastră îndrăzneală, l-am lăsat să ne cadă din braţe, moale ca o cârpă, pe duşumelele tari, după care am şters-o repede, cu mutre de mironosiţe, în camera din mijloc. Fiecare era grăbit să-şi ocupe un loc cât mai avantajos într-o bătălie socotită dinainte pierdută. Totuşi, ce nu speră omul chiar şi-n asemenea situaţii! Eu, mai fricos, m-am aruncat primul pe patul de după sobă. Lângă mine s-au aliniat repede Teodor din Ciurel şi Remus din Glod, colegii mei de clasă. Pe laviţa de lemn din spatele mesei s-a aşezat, cu aere de inocenţă, un băiat din clasa a IV-a comercială, Octavian, cel mai îndesat şi mai voinic dintre toţi. Părea să aibă, în colţul acela, garanţia unei securităţi personale absolute, fapt ce ne-a trezit invidia. Numai că *Politicianul*, ca un taur în arenă, cu trupul plin de săgeţile atâtor batjocuri, nu ne-a dat răgaz de prea multe calcule poziţionale. Înjurând în toate limbile pe care se lăuda că le ştie — română, maghiară, rusă, germană — s-a repezit mai întâi spre patul nostru, lipsit de orice apărare naturală. În faţa pumnilor vâjâind prin aer ca obuzele de brand, nu ne rămânea decât să ridicăm picioarele în direcţia atacului. Eram încălţaţi cu bocanci bine potcoviţi, cu ţinte de fier şi cuie groase, strălucitoare, ca nişte ochi de pisică. *Politicianul*, orb în pornirea lui, şi-a zdrelit pe rând buricele degetelor în reţeaua aceea mişcătoare, colţuroasă, a picioarelor noastre, care zvâcneau anapoda, ca smulse din trup. Acest al doilea val de durere, clocotind furios în trupul lui Nicodim, i-a aşternut, parcă, o ceaţă roşie pe ochi. Prin valurile ei însângerate, s-a retras doi paşi, să-şi ia elanuri nimicitoare, să lichideze, o dată pentru totdeauna, liota asta de locatari obraznici, neruşinaţi. În retragere l-a zărit însă pe Octavian cel gras, aşezat lângă masă şi care, culmea-culmilor, se mai făcea că şi scrie. De fapt, zgribulea de frică, făcând să tremure laviţa lungă, cioplită din scândură groasă de brad şi găurită de ţintele şi cuiele bocancilor noştri soldăţeşti. Nicodim, întărâtat şi mai mult de figura angelic a lui Octavian, s-a îndreptat spre el, cu pumnii ca nişte grenade gata să explodeze. Dar, cum se întâmplase şi cu noi, acelaşi instinct de apărare l-a făcut pe Octavian să se strângă ghem, să se lase fulgerător, cu toată povara trupului, pe capătul prelung al laviţei. Aceasta s-a transformat automat într-un fel de catapultă, înălţată în aer cu viteză şi izbindu-se cu toată forţa în capul *Politicianului*, care a căzut din nou mototol la pământ, peste trupul înspăimântat şi tremurător ca o piftie

al lui Octavian, rostogolit și el pe dușumea. Speriați de această întoarcere neașteptată a spectacolului, noi, cei potcoviți, ne-am făcut mici de tot pe patul de după sobă. În locul celor trei strigăte de „ura", perfect regizate la început, ne-am pomenit țipând în gura mare, cu o sinceritate disperată: „ajutor, ajutor, ajutor!" Ceilalți, regizorii, speriați și nu prea, l-au scos încetișor pe *Politician* de sub masă, i-au aruncat o ceașcă de apă rece în față, și l-au trezit din nou la viață cu ajutorul câtorva palme. „Vezi, baciule, i-a zis unul, vezi că tot românii sunt mai viteji?!" Bătrânul i-a zâmbit în silă, cu gândul la răzbunările viitoare.

O altă împăcare generală, fie ea și trecătoare, între noi și Nicodim se producea, de obicei, la „prinderea postului" de Crăciun și de Paști, sau „lăsata secului", cum i se mai zice. Atunci, toamna târziu, ori primăvara mai devreme, veneau părinții sau bunicii de prin toate satele din jurul *Orășelului Școlilor* cu străițile și cu desagii lor încărcați. Ne aduceau plăcinte și scoverzi, nuci și mere, prune uscate în cuptor, pe care le prefăceam, prin fierbere, în „lapte de bou". Dar senzația cea mai mare o produceau sticlele cu vin alb și tare de Târnave. Zic sticle, fiindcă damigenele nu se prea înghesuiau spre noi, cei din cursul inferior. Ca să n-o apucăm, încă de mici, pe căi greșite. Nicodim era dăruit, în aceste ocazii, nu numai de cei veniți cu căruțele sau pe jos peste dealuri, ci și de fiecare dintre noi, elevii. Făcând, la început, nazuri, că el nu primește, că el nu vrea de la nimeni nimic, până la urmă strângea, într-o zi, o rezervă importantă de sticle cu „vin de cuminecătură", cum îi plăcea să-i spună în fața cinstiților oaspeți, adică a părinților și rudelor noastre cu care accepta să închine un pahar. La sărbătoarea „prinderii postului", în mirosul îmbietor al plăcintelor, în zarea însorită a paharelor de vin, văzând că are sămânță de vorbă, îl rugam cu toții, fierbinte și stăruitor, cu o umilință care-i crea o stare de euforie, să ne recite cele două poeme ale sale: *Dorul de român* și *Starea vremii înfiorătoare.* Firește că se lăsa foarte greu. Iar dacă se îndupleca, aceasta se întâmpla o dată la doi-trei ani. *Dorul de român* era cel mai lung și, dacă pe parcursul rostirii lui, cineva, indiferent de vârstă, nu era atent, mișca sau făcea vreun gest suspect, Nicodim se oprea și nu mai voia să continue în ruptul capului. De aceea, se stabiliseră măsuri severe, transmise din generație în generație, ca toți „studenții" din cvartirul bătrânului, sau alții din „cortelurile" vecine, admiși, în asemenea ocazii, printre oaspeți, să asculte cu sfințenie, să nu tulbure cu nimic oficierea acestui ritual împins până la marginea caricaturii. Bătrânul își începea excursul în proză, făcând un fel de exercițiu prealabil, de „încălzire", necesar lungului marș al versurilor sale. Aflam, deci, cum că soldatul chesaro-crăiesc Nicodim Ardelean, căzut

prizonier în Galiția, fusese transportat cu trenul, timp de peste o lună, tocmai în Asia, lângă Taşchent, unde fusese dat slugă la un tătar. Acesta, om cu stare, cu harem, cu pământuri întinse și cu copii mulți, văzându-l brav și inteligent pe frumosul prizonier european, îl făcuse mai mare peste turmele sale de cămile și peste droaia de copii. Cămilele, animale urâte, diforme, mai erau, pe deasupra, neghioabe și nesăbuite, se împrăștiau ca sarea orbului prin pustiurile alea nisipoase, iar prizonierul Nicodim Ardelean trebuia să alerge după ele călare, ceasuri întregi, să le poată strânge seara în ocol. Astfel că, față de toată cazna asta, joaca de-a v-ați ascunselea cu copiii, scalda cu ei într-o gârlă leneșă și noroioasă, i se păreau floare la ureche. Cei mici, cu ochii lor vioi, de mărgele negre, îl căutau toată ziua printre șirezile uriașe de paie, câtă vreme vicleanul de Nicodim stătea ascuns după ușa casei, miorlăind ca pisicile primăvara, spre marea satisfacție a tuturor nevestelor stăpânului. Uneori, chiar și a lui, a marelui tătar în persoană. Admirația tuturor față de acest măscărici gratuit crescu vertiginos în ziua când stăpânii constatară că Nicodim învățase și un cântec în limba lor: *Cearlamirla miceatârla, iaraș, duraș duradâr, atechiciș bibutâlca, mulaș gaba, mulaș dâr...* Ce puteau însemna cuvintele astea, bătrânul nu-și mai aducea aminte prea bine, dar nici noi nu insistam, să nu-l enervăm. Ne aflam încă pe tărâmul prozei, înainte de-a ajunge în țara fermecată a poeziei. Trecând trei ani de pustietate și de vorbe străine, lui Nicodim i se făcuse dor să vadă un român, și-atunci începuse să compună, numai în cap, niciodată pe hârtie, poemul suferinței și-al veșnicei căutări. De aceea, în timp ce-l rostea în fața noastră, ca pe-o rugăciune, nu ne dădea voie să-l notăm. Așa că efortul nostru de memorie se dovedise insuficient pentru înregistrarea tuturor meandrelor și curiozităților din versurile sale. Porniți pe urmele prizonierului, cu dorul ăsta de a vedea un român, care tocmai plecase și el după fân — cum suna prima împerechere a cuvintelor — ne loveam îndată, ca de-un prag înalt: „De departe-l văd că vine... O fi prizonier ca mine? Vai, de-ar fi român să-i zic: «Nu știi de pace vreun pic?» Dar când am gătat cuvântul, parcă m-o-nghițit pământul, că-mi răspunde frate-așa: «Drastvuit, drastvuit, kak dela?» No, Nicodime, vorbește, c-auzi cum bolborosește, ca oaia ce mănâncă iarbă, nu știi nimic ce te-ntreabă..." Când ajungea în punctul ăsta de răscruce, nouă ni se părea cel puțin bizară mărturisirea deschisă a bătrânului că nu înțelegea nimic. Doar nu era zi în care să nu se laude că știe atâtea și atâtea limbi! Fără să se sinchisească de nedumeririle noastre, Nicodim mergea mai departe pe drumul acela nesfârșit și pustiu, până când o altă ființă îi apărea din depărtare: „Servus, frate, ce-i și cum?" „Emborato nem todum!" Și iar pornea Nicodim să se

plângă că răspunsul necunoscutului, reprodus într-o limbă ungurească destul de aproximativă, la care adăuga îndată: „No, Nicodime, vorbește...“, cunoscuta formulă care ne frapa prin sinceritatea ei, ori de câte ori o ascultam. Și-o ascultam după fiecare răspuns dat de alți necunoscuți, care-i vorbeau lui Nicodim în nemțește, în sârbește, în slovacă, în poloneză și, sfântul mai știe, în câte alte limbi!

Toți prizonierii aceia își bolboroseau cuvintele confuze, lăsându-l pe eroul nostru buimăcit, în tovărășia nesuferită a cămilelor, sau în cea mai agreabilă a dracilor ascunși în copii. Simțeam cu toții că, după luni și ani de căutări, Nicodim ar fi înnebunit de-a binelea, și noi împreună cu el, dacă nu dădea peste românul căutat cu atâta înverșunare. Zărindu-l, i se adresa plin de emfază: „Să nu mă crezi un viclean, că-s Nicodim Ardelean, om de cinste și curaj, dintr-un sat de lângă Blaj. Cred acum că Blaju-l știi, că doar nu-i oraș pustii! E orașul românesc, de unde toate pornesc. De-acolo răsare luna la români, de mult și-acuma. De-acolo cu faimă mare, lună și soare răsare. de-acolo-au pornit cu știință toți cei ce-au purtat opincă, de vin cunoscuți la lume și la-ntreaga națiune. Soarele dreptății nost, acolo este și-a fost. Nedreptatea de demult, acolo este-n pământ, îngropată-n slova cărții, pusă-n Piatra Libertății. Și se poate și-acuma să se-ngroape iar ceva, se poate chiar fără veste, c-acolo piatră mai este...“ Păcat, ne-ar putea zice oricine, că tocmai noi, ucenicii nevrednici ai maestrului, n-am reușit să ținem minte decât aceste fragmente din primul poem.

Aceeași imputare ni s-ar putea face tuturor, dar mai ales mie, pentru *Starea vremii înfiorătoare*. Poate și prin titlu, acest poem ni se păruse întotdeauna mai plin de mister, mai „filozofic“. Impresie care, la vârsta noastră, în anii războiului, atârna foarte greu în hotărârea de a nu-i da pace lui Nicodim până când nu ni-l recita la fiecare „prindere a postului“ de Crăciun sau de Paști, ca pe *Crezintrunu*: „Stau în loc și mă gândesc, Of, împărate ceresc! Dar ce inimă mi-ai dat? Of, cerescule-mpărat! De le pot suferi toate, în lumea asta cu păcate... Câte ne-or ajuns pe noi, supărări mari și nevoi! N-o fi tată în tot satul ca să nu-și plângă băiatul, știindu-și pe fiul lui în linia frontului! N-or fi neamuri și rudenii, ca să nu bată mătănii...“ Enumerarea aceasta nu putea să lase indiferent pe nimeni, toți având pe cineva apropiat, din familie ori numai din comună, plecat pe front, rănit, dispărut, luat prizonier, mort și trecut în rândul „eroilor“... Ciudate ni se păreau însă justificările istorice de felul acestora: „Căci doar știu, mi-aduc aminte, c-au mai fost bătăi cumplite: burii și cu japonezii, în Azia (așa pronunța el) cu chinezii, da-ntr-un an și jumătate au pus pace, măi fârtate! Ăștia pace n-or mai pune, fi-le-ar vestea de minune!“... Și tot așa până la finalul

intempestiv, încărcat de blesteme grele: „Cine-o stârnit bătaia, putrezi-i-ar inima! Așa viu să-i putrezească și coarne în cap să-i crească!“

Târziu, foarte târziu, mi-am dat seama că, lăsându-mă prins, cu atâta fervoare, de năvala trecutelor scene și cuvinte, intram într-un adevărat labirint. Aveam însă o singură scăpare: îl mai străbătusem singur, de-atâtea ori, în diferite perioade ale vieții mele, ca pe-o zonă de refugiu copilăresc. Îi cunoșteam toate vicleșugurile. Mă întorceam cu ușurință la punctul de plecare. La fel ca și acum. Numai că, de data asta, cu regretul că nu apucasem să ajung nici la jumătatea drumului. Nu atinsesem nici măcar pragul acelor ciudate întâmplări, pe care i le amintise lui Aurel antena de pe clădirea ambasadei. Trezit repede din lumea amintirilor, îi răspunsei:

— Emisiunile mele de-aici, Relule, sunt prea serioase, te-ar putea decepționa... Mi-ar fi plăcut, băiete, să mai am timp de joc și de aventuri, ca atunci, pe vremuri, la „internat“. Dar nu-l mai am! O să vezi îndată ce m-așteaptă, încă de la poarta secției consulare...

— Să știi că pe mine nu mă interesează decât viza pentru Capul Bunei Speranțe!...

În timp ce îl ajutam să coboare din mașină, îi apăru în colțul gurii zâmbetul acela spontan, mai mult un rânjet.

V

Apariția mea în holul secției consulare, însoțit de acest om cu fața ca o mască de actor antic, cu bastonul roșu, ca un paloș cu care parcă-și hăcuise propriul trup, produse o foială neobișnuită. Oamenii care așteptau, mai mulți ca de obicei, alcătuiau o lume pestriță. Câțiva se ridicară de pe banchetă, îndreptându-se spre mine. Mă cunoșteau. Pe alții îi cunoșteam eu. Sau cel puțin, așa credeam. Printre ei, recunoscui pe câțiva din părinții tinerilor care-și făceau studiile universitare în România. Afabili și sentimentali, ca toți mediteranienii, îmi cereau destul de des viza de intrare în țară, să-și vadă copiii. Acum se arătau neliniștiți de vestea prea generală dată de secția consulară că niciun student străin nu pierise în marele cutremur de la 4 martie. Li se părea neverosimilă și de aceea se grăbeau să plece, cu avionul sau cu trenul, spre București și spre alte orașe universitare românești. Deci, vize, problemă simplă, îmi zisei. Numai că, în împrejurări ca astea, oamenii se lasă foarte ușor copleșiți de emoții. Plân-geau sau vociferau, se contaminau unii dela alții ca de-o febră molipsitoare.

Câțiva tineri veniseră să-și ofere sângele pentru salvarea răniților. Erau la curent cu ce se întâmplă de la televiziune și din presă. Dar nu puteau înțelege în ruptul capului de ce nu le primeam acolo, pe loc, sângele înflăcărat. M-am văzut obligat să repet fiecăruia în parte că donația lor trebuie făcută, totuși, la un spital, indicându-le și adresa... Oarecum dezamăgiți, îmi strângeau mâna și plecau. „Sângele vostru, mă gândeam, i-ar pride bine și lui...“ Îmi privii prietenul așezat lângă măsuța portarului, cu cârja lui roșie rezemată de perete și cu servieta la picioare, în timp ce telefonam soției, rugând-o să coboare și să-l conducă în apartamentul nostru de la etajul șapte. O prevenisem de sosirea lui.

— Lasă pașaportul portarului, îi zisei lui Aurel.

— Cum să-l las?!

— Lasă-l, altfel nu poți urca...

— Îți arde de glume, îmi șopti.

Din glas îi răzbătea atâta spaimă, încât mi-am dat seama că, în mintea lui, predarea pașaportului echivala cu renunțarea la orice nădejde de-a mai ajunge la Capul Bunei Speranțe.

— Nu te copilări, dă-mi pașaportul dacă vrei să-ți fac rost de viză!

Privindu-mă ciudat, îmi întinse, în cele din urmă, pașaportul, cu mâini tremurânde de harpagon.

Între timp se apropiaseră de noi, precipitat, două femei. Una bătrână, chiar foarte bătrână. O veche cunoștință. Pe cealaltă, între două vârste, îmbrăcată toată în negru, o vedeam pentru prima oară. Vorbeau românește. Prima, cu accent, a doua, fără. Spre disperarea mea, începură să-și spună păsurile amândouă deodată:

— Domnu' consul, molfăi cuvintele între buzele ei uscate și subțiri, bătrâna. Dragă domnu' consul, ce faci dumneata acuma cu comoara mea?...

— Trebuie să-mi găsesc fata!, exclamă femeia îmbrăcată în negru. Tovarășe consul, sunt nenorocită. În timp ce alții își caută copiii pe sub ruinele de-acasă, eu trebuie s-o caut pe-a mea în țara asta străină, să văd dacă într-adevăr este moartă, cum zice ginere-meu, sau...

Povestea cu comoara o moștenisem dela predecesorii mei. De ani de zile ne bătea bătrâna la cap să-i găsim monezile și bijuteriile de aur greu, pe care, zicea ea, le îngropase sub podeaua unei case din Brăila, înainte de a părăsi definitiv România, în 1950. Toate datele pe care ni le furnizase păreau exacte, așa că niciun consul serios nu și-ar fi putut permite să le desconsidere. Dar, cu toate intervențiile și adresele trimise autorităților competente de acasă, cu toate cercetările întreprinse de acestea la fața locului — ce s-o fi ales de dușumelele și pereții casei respective, Dumnezeu știe! — nimeni n-a reușit să dea nici măcar de-un galben sau de-un firfiric turcesc. Răspunsurile primite de la Direcția Consulară, mai ales în ultimii ani, erau din ce în ce mai seci, ba uneori mi se păreau chiar iritate: „Nu există niciun fel de comoară!" Ca și când mi-ar fi spus: „Mai lăsați-ne fraților în pace cu fantasmagoriile voastre! Mai bine ocupați-vă de moștenitorii serioși, care pot aduce averi în România, nu mai tot căutați cai verzi pe pereți!" Eu, însă, trebuia să fiu întotdeauna gata să răspund pe larg, cu explicații cât mai convingătoare, la memoriile repetate ale bătrânei. Era o simplă chestiune de rutină sau poate că și în subconștientul meu mai trăia obsesia bătrânei doamne de-a pune mâna pe comoara de la Brăila, de-a face galbenii să-nflorească, s-atârne în pomul făgăduinței ca portocalele în grădinița din fața ambasadei noastre. Mă străduii s-o liniștesc și de data asta, mai ales că mă vizitase în fiecare zi după cutremur.

— Brăila, stimată doamnă, n-a fost scuturată aproape deloc, improvizai eu încercând să-mi stăpânesc nervozitatea. Vă asigur, deci, că se vor continua cercetările...

— Asta am vrut, garanția dumneata, domnu' consul! Brățara de la bunica-mea, cumpărată la Constantinopole, este cel mai prețios dar care...

— Tocmai pe ea, brățara aia, o vom găsi mai întâi, fiți fără grijă, stimată doamnă. Brăila a rămas și va rămâne totdeauna în picioare, în fața oricărui cutremur!, încercai eu să intru, cu o mină serioasă, în universul întors pe dos al veșnicei mele cliente consulare. Voiam s-o asigur că se poate duce liniștită, acasă.

— Ah, Brăila, ah, Brăila!, oftă bătrâna doamnă și plecă, în sfârșit, plecă.

Știam bine că de la poartă își va mai întoarce o dată capul și va rosti suspinând: „Brățara de la bunica-mea..." Nu se abătu nici de data asta de la regulă. Apoi dispăru ca o fantomă, pipăind gardurile de fier, până după colț, unde o aștepta taxiul demodat, de început de secol.

— Scuzați-mă, mă întorsei, jenat, spre femeia în negru. N-am înțeles ce s-a întâmplat cu fata dumneavoastră...

— Era adorabilă și inteligentă, tovarășe consul! S-a măritat cu străinul ăsta...

Aici se opri, înghiți cuvintele izbucnind în hohote de plâns. Toți își întoarseră capetele spre ea. Aurel se sprijini în cârja lui roșie, se ridică în picioare și vorbi în locul meu:

— O să dați de ea, doamnă, nu vă fie frică! Dacă aveți credința că e vie, o s-o găsiți!

Femeia se uita la el ca la un proroc.

Între timp, venise nevastă-mea și-l invită pe Aurel sus, nu înainte de a mă face atent:

— Vezi că te-a căutat tovarășul ambasador, acasă...

Aurel, mereu în alertă, ținu să-mi șoptească:

— Să nu cumva să uiți de viză!

— Ajutați-mă, repetă femeia în negru, în timp ce nevastă-mea și Aurel se îndreptau spre lift.

Ca să închei mai repede spectacolul ăsta public din hol, o poftii în sălița de așteptare, legată printr-o ușă albă de biroul meu, mobilată cu o canapea, scaune, măsuțe, pe care se aflau pixuri, cerneală, formulare, coli de hârtie, adică tot ce era necesar unor oameni care, de obicei, așteptând să mă vadă, aveau totdeauna în cap un memoriu, o plângere, o solicitare, o cerere...

— Poftiți, îi zisei femeii. Vă rog să-mi scrieți detaliat toată povestea ca să putem proceda în cunoștință de cauză...

Stăpânindu-și hohotele de plâns, mă urmă docil. Părea obișnuită cu acest fel de tratament, așadar — îmi zisei — mai alergase, și înainte și după căsătoria fiicei sale, pe la birouri și pe la alți funcționari consulari, mai mici sau mai mari ca mine.

De pe fotoliul din colț, unde stătea cufundat în lectura unui ziar sosit cu două zile în urmă, se ridică un bărbat uriaș, care atinse aproape plafonul încăperii cu fruntea, și-mi dădu aceeași senzație pe care o încercasem în ziua când se prezentă prima oară la ambasadă: mă aflam la poalele Caraimanului. Era „cel mai înalt scriitor român", după cum îi plăcea să se recomande. Iar dacă cineva nu sesiza ironia, se corecta repede: „Pardon, cel mai mare!" Ne întâlnirăm exact cu o zi înainte de cutremur. Atunci, eram amândoi veseli, bine dispuși. „Cel mai înalt scriitor din România și cel mai mare din lume!", i-o întorsesem eu, în stilul prozei sale fine, plină de umor, pe care o cunoșteam încă din liceu. „Da, acceptase el, dar numai cu ajutorul consulilor, care au fost, sunt și vor rămâne întotdeauna criticii și prietenii mei cei mai devotați. nu-mi place să beau decât cu ei, de la ei și în cinstea lor, fiindcă numai așa mă aleg cu o mie de povești interesante. Toate cărțile mele..." Înțelegându-i apropoul, luasem două pahare, gheață și o sticlă de whisky pe care el a deșertat-o cu o încetineală savantă, de mare cunoscător, în golurile stomacului său adânci ca peșterile. Fiecare înghițitură lăsa impresia unei picături de apă care se prelinge de pe-o stalactită în hăul unor întunecate lacuri subterane. Și-acum, iată, numai după câteva zile, îmi spunea că e hotărât să plece acasă. Citise în ziarul pe care-l mai ținea în mână, ca pe-o batistă mototolită, că un alt scriitor, prieten de-al său, care scria romane de aventuri și polițiste, mai era căutat încă pe sub ruinele unei clădiri prăbușite.

— Dacă-i voi duce, până nu-i prea târziu, zise el cu un aer mucalit, o ladă de băuturi de-astea, o s-auzi și o să vezi, consule, minunea minunilor: va ieși de sub ruine ca Lazăr din mormânt! Le va arăta, astfel, tuturor criticilor și detractorilor săi — și-ai mei, din păcate — că dracul cinstit nu piere când vor îngerii cei fățarnici!

— Bine, înălțimea-voastră, încercai să-i imit stilul, pentru a fi salvat un astfel de om, până la urmă chiar și-un butoi...

— Nu, nu butoi, nu!, se repezi el. C-apoi, înviind din morți, iar o să ne zică toți adversarii că singurul nostru talent este acela de-a goli butoaiele...

Făcea haz de necaz, dar mie îmi prindea bine predispoziția lui înnăscută de-a lua viața peste picior. Îl invitai în birou, pentru a-i lăsa femeii în negru posibilitatea să-și adune gândurile. Era absorbită de albul hârtiei din față ca de-un vârtej. Mă grăbii să telefonez ambasadorului.

„Te rog, consule, îmi spuse șeful, ai grijă de cele două telexuri importante, pe care o să ți le-aducă secretara mea. Unul îl privește pe prietenul dumitale, scriitorul. Celălalt e legat de un student..." Și închise telefonul. „Așadar, mă gândii, se întâmplase ceva grav acasă, fie cu familia scriitorului, fie cu.."

— Ce e?, întrebă scriitorul, cu acea intuiție ascuțită și exactă a profesiunii sale.

— Nimic, bâiguii eu destul de neconvingător.

— Când un consul zice nimic, asta înseamnă totul!, mă înghesui el cu aere de cunoscător.

— Când un consul zice nimic, înseamnă tot nimic!, i-o retezai eu, derutându-l. Dar când un ambasador zice ceva, asta poate să însemne și tot și nimic, în funcție de situație, de persoane, de...

— Și ce ți-a spus ambasadorul?

— Mi-a poruncit să mă duc urgent până sus, îl minții eu inspirat, ca să nu fiu nevoit să citesc telexurile în fața lui. Și, ca o confirmare, înălțimea-voastră, că aveți, într-adevăr, cei mai fideli admiratori în tagma consulilor, vă las aici singur, stăpân absolut peste raiul acestor „dulapuri secrete"...

— Dar fără chei, zâmbi el, rotindu-și ochii de jur împrejur.

— Da, zâmbii și eu, fără chei!, însă cu sticla de-alături, abia începută și cu perspectiva de a pleca spre casă, ca un om liber ce sunteți, chiar cu avionul din seara asta...

— Te pomenești că știi ceva, consule?!... Ceva în plus decât spune jurnalul de-acum două zile, despre amicul meu îngropat de viu...

— Nu, mă jur!, îi răspunsei în timp ce ieșeam grăbit pe ușa care dădea direct în coridor, ferindu-mă să deranjez pe femeia în negru și să dau cu ochii de ceilalți.

Bănuiam că, între timp, numărul lor crescuse. Ziua asta mi se părea mai apăsătoare decât toate cele care urmaseră crâncenului cutremur. N-am apucat să ajung la lift că secretara, ieșind cu precauție din colivia lui, îmi întinse, tăcută, cele două telexuri.

— Urc și eu, îi spusei, și-odată pornit în sus începui să citesc, la lumina slabă din ascensor, textul scris cu litere roșii.

Înainte de a înțelege ce citesc mi-am dat seama pentru prima oară, cu stupoare și cu neliniște, de un fapt pe lângă care trecusem indiferent de-atâtea ori: telexurile expediate de noi aveau litera neagră, iar cele primite de-acasă literă roșie. Un simplu aranjament tehnic, căruia-i conferam, în clipa aceea, valori simbolice, ca și când duhul cuvintelor ar fi ieșit, fantomatic, din pământul însângerat al țării.

— Scriitorul e aici, mă trezii vorbind.

— Săracul!, oftă secretara.

— De ce săracul?, tresării eu.

— Păi, n-ați citit?, făcu ea ochii mari, în timp ce coboram amândoi la etajul unde se afla biroul ambasadorului.

Dezmeticit de-a binelea, mă oprii în loc, trecând de data asta dincolo de culoarea literelor care anunțau lapidar: „Rugăm comunicați scriitorului D.C. să vină urgent în țară. Uniunea Scriitorilor". Nu cumva?... Da... soția... copiii... Sau prietenul prins sub dărâmături?... Bătui la ușa ambasadorului și intrai fără să mai aștept răspunsul.

— Știți, zisei, scriitorul e aici... S-a nimerit să vină nechemat. E jos la mine. Oricum, tot vroia să plece diseară acasă... cu avionul care se întoarce de la Cairo... a citit în ziarul de alaltăieri că prietenul său cel mai bun, scriitorul L. e căutat încă pe sub dărâmături...

— S-ar putea ca telexul să se refere numai la povestea asta, zise ambasadorul, aplecându-și din nou privirile pe teancul telexurilor din față.

— Cum?! N-aveți nici o precizare?

— Nu, consule, niciuna, știi că dumitale nu-ți ascund nimic, mormîi șeful.

— Și-atunci, ce-i spun?

— Nimic! Ca scriitor va înțelege el totul, fără prea multe explicații. Anunțați doar gazdele că pleacă... În zile ca astea, toată lumea înțelege mai repede situația... Dar, ia spune,cu părinții studentului decedat ce faci?

— Care student?

— Cum? Vii la mine fără să citești telexurile? Ce-i cu dumneata?

Dintr-o ochire citii conținutul celui de-al doilea telex. Ni se indica, prin Direcția Consulară, să anunțăm familia studentului N.N., care-și făcea anul preparator la Suceava, că băiatul murise subit de inimă, la câteva zile după cutremur.

— Du-te personal la părinții lui! Ia-l și pe atașatul cultural. Cunoaște situația. Vedeți cum procedați. Oamenii nu trebuie să creadă altceva decât ceea ce s-a întâmplat în realitate, nu să alerge cu vestea asta la presă. Știți bine că ziarele lor sunt amatoare de senzații tari. Vor anunța cu litere de-o șchioapă evenimentul, își vor dubla mâine tirajul, iar ambasada noastră va fi inundată pur și simplu de părinții tuturor studenților, convinși că informațiile de până acum au fost false...

—Bine, dar mulți dintre ei au vorbit la telefon cu copiii...

— Și ce-are a face? Spaima de moarte e o hidră cu o sută de capete, consule. Tai unul, răsar zece în locul lui. Și chiar de le-ai tăia pe toate deodată, tot mai rămâne unul, cel nemuritor... Capul hidrei de la Lerna...

— Iertați-mă, dar tocmai aici, în țara legendelor, mi-am uitat de toate poveștile mitologice... Trebuie să vă informez că mai am de rezolvat încă un caz dificil. Știți, cel de care v-am anunțat azi-dimineață...

— Care dintre ele? că de azi dimineață am tot avut cazuri...

— Prietenul meu din adolescență, cel care merge în țara lui Barnard...

— Da, firește, prietenul care trebuie să se opereze la inimă...

— Dar pentru asta are nevoie de viză. Iar noi, cu ăia...

Ambasadorul căzu o clipă pe gânduri, ridică ochii din telexuri și ochelarii de pe nas, și-mi spuse:

— Caută, totuși, un intermediar... Nu interveni direct, să nu te refuze...

Gândul unui posibil refuz începu să mă obsedeze aproape dureros. Ca și imaginea lui Aurel sub ruinele propriului său trup. Sincer să fiu, nici nu-mi făceam iluzii că-l va putea scoate cineva de sub ele. Dar asta nu însemna să nu încerc și imposibilul dacă va fi necesar, mai ales că sarcina mea era infinit mai ușoară decât ceea ce aveau de făcut, sau numai de încercat, doctorii...

Copleșit de îngrijorare, m-am întors în birou. Scriitorul preluase, în absența mea, rolul de consul, confirmându-mi astfel nu numai pasiunea lui firească pentru „cazuri" și „dosare" de personaje, dar și afinitățile pe care le avea cu toți colegii mei risipiți de soartă în toate colțurile pământului. Stătea de vorbă cu femeia în negru, plânsă și nerăbdătoare să limpezească spațiul obscur interpus între ea și fiica dispărută. „Memoriul" pe care-l scrisese între timp îl tot muta dintr-o mână într-alta.

— Scuzați-mă, le zisei cu o sfială străină de firea mea.

— Tovarășe consul, se repezi îndată femeia, am scris tot ce-am știut și tot ce-am crezut că vă poate ajuta să-mi găsiți fata. A citit și domnul scriitor, și zice că am dreptate, că...

— În mod sigur aveți... Mai ales dacă zice dumnealui, care, vă rog să mă credeți, este un foarte mare psiholog! Scriitorul se uită la mine cu ochii mijiți, scrutători, neștiind cum să-mi interpreteze cuvintele. Da, continuai eu, după ce-mi aruncai privirile pe scrisul mărunt și ordonat al femeii, aveți dreptate, mai ales acum când nu mai aveți fata... Pentru a da de urmele ei, trebuie să intrăm în legătură cu autoritățile competente de-aici. Dar astăzi, la ora asta, este prea atârziu. Căutați-l, deci, pe ginerele dumneavoastră...

— Nu, țipă femeia, nu mă duc la el!... Dacă mă omoară și pe mine?!...

— Așadar, îl bănuiți de crimă, se amestecă în vorbă scriitorul.

— Nu!, țipă a doua oară femeia, speriată de propriile sale cuvinte, în al căror cerc vicios intrase. Cum să-l bănuiesc tocmai pe el, un om atât de inteligent și de delicat?

— Bine, bine, încercai s-o scot din încurcătură. Vă rog să-mi lăsați răgaz până mâine la prânz, să caut, să încercăm, să...

— Lua-ți-l, doamnă, din scurt pe ginerele ăsta atât de inteligent și delicat!, interveni din nou scriitorul. El v-a furat fata din România, el să v-o dea înapoi! Că un consul român nu mai este de mult ceea ce însemna cuvântul ăsta pe vremea romanilor. Iartă-mă, se întoarse el spre mine, cu aere familiare, dar n-aș vrea ca doamna să-și facă iluzii mai mari decât trebuie...

— Mâine vin după fată! Dacă nu mi-o găsiți, înseamnă că mâncați degeaba valuta statului, mă amenință femeia, în timp ce deschise ușa în grabă și porni tăcută spre cămăruța de așteptare. Abia o ajunsei din urmă:

— Vă rog, doamnă, treceți neapărat mâine, pe la prânz!

La întoarcere, scriitorul, ridicat cu fruntea în tavan, mă lua direct:

— Spune-mi, te rog, ce scrie în telexul pentru care te-a chemat ambasadorul?

— Despre ce telex vorbești?

— Haide, consule, credeam că dumneata cunoști cât de cât sufletul scriitorilor! Să știi că lor nu le scapă nimeni și nimic. Au o sută de ochi, ca Argus, și încă unul, imens, otrăvit, de ciclop...

— Nu înțeleg ce vreți de la mine, înălțimea-voastră!

— Spune-mi de ce mă cheamă acasă?

După ce citi telexul, se uită îndelung la mine — nu mi-am putut da seama dacă o făcea cu milă, simpatie sau dispreț — și apoi înghiți în sec, lăsând să-i joace mărul lui Adam pe toată înălțimea gâtului.

— Mda, murmură el, într-un târziu, aproape gemând. Da, o să-mi iau zborul diseară, spre casă... Înseamnă că prietenul meu, cel răstignit pe ruine, a fost găsit mort...

Într-o frântură de secundă am înțeles ce mari eforturi făcuse pentru a nu-și mărturisi bănuiala adevărată.

Înainte de a ne despărți, fiindcă el se îndreptă posomorât spre ieșire, neștiind ce să-i mai spun, ca nu cumva să-i stric echilibrul lăuntric, pe care și-l stabilise printr-o imensă sforțare, îi promisei să-i duc, sau să-i trimit acasă o copie a tuturor documentelor despre dispariția fetei.

— Cum vrei, murmură el. „Cazuri", consule, am, de-acum încolo, prea multe... Numai viață dacă ne-ar mai rămâne, cât de cât, să le rezolvăm și să le nemurim, dacă se poate...

Pluralul ăsta îmi aduse aminte, automat, de Aurel. Eram convins că fierbea de nerăbdare să-și vadă viza pentru Capul Bunei Speranțe, singurul lui colac de salvare...

VI

Mă grăbii, deci, să vorbesc la telefon cu omologul meu de la ambasada unei țări care știam că are relații diplomatice cu țara Barnarzilor.

— Când e liber prietenul tău?, mă întrebă acesta.

— Un om bolnav, mai ales de boala lui, este liber întotdeauna. Libertatea lui este libertatea oricărui disperat...

Cuvintele mele îl impresionară. Simții asta din vocea lui învăluită, tremurătoare:

— Voi face tot ce-mi stă-n putință!

Oboseala îmi furnica tot trupul și mă trezii că vorbesc singur. Eram sechestratul amărăciunilor altora, prizonierul unei lumi tragice.

Portarul, care veni cu brațele încărcate de pașapoarte, mă găsi bolborosind în neștire, măsurând cu pași absenți, greoi, încăperea.

— Azi toată lumea e grăbită. Toți vor viza într-o jumătate de oră. Toți vor să plece la București, cu avionul, chiar în seara asta...

— Așa vine frica, mai târziu, Vasile. Imediat după cutremur, toți se arătau viteji. Veneau, ne încurajau... Acum...

— Lăsați-i să meargă, tovarășe consul! E mai bine să vadă cu ochii lor...

Avea el dreptate, numai că de asemenea momente încercau să profite și teroriștii, negustorii de droguri, anarhiștii și câți alții aflați în serviciile celor interesați să provoace haosul pentru profituri politice sau economice. E drept că pe lista mea aveam trecuți și un alt fel de „indezirabili", ca bătrâna doamnă, supraviețuitoarea tuturor cataclismelor istorice, care-și căuta în permanență comorile reale sau fictive îngropate la Brăila. „Le vom găsi, doamnă, neapărat!, o asiguram mereu, ca un nebun. Dacă nu noi, cel puțin scriitorul, sau prietenul lui, sau celălalt..." Alături de ea se afla și femeia în negru, nefericita mamă a fetei dispărute, al cărui memoriu mi se fixase în minte. „Subsemnata, Marinescu Ileana, domiciliată în București,

strada Plopilor, bloc 6 A, scara E, apartamentul 63, vă aduc la cunoştinţă, cu durere în suflet, că fiica mea Aurelia...“

Varianta feminină a numelui de botez al prietenului meu îmi anunţa parcă un paralelism fatal. Întinsei automat mâna după dosarul cu pricina şi începui să-l recitesc, oare pentru a câta oară? „Aurelia, născută la 1 martie 1952, s-a căsătorit în anul 1973, prin aprobarea Consiliului de Stat (dosar AR 1005) cu cetăţeanul Z.Z. (îi scria numele întreg şi adresa exactă) din proprie iniţiativă, cu acordul meu, fiindcă tată nu mai are... Când a părăsit ţara, fiica mea era studentă la arhitectură. Până când şi-a însuşit bine limba soţului, a fost nevoită să lucreze ca tehnician într-un birou de proiectări, apoi, după doi ani, s-a înscris la Politehnică. A venit de multe ori acasă, să-şi vadă mama, rudele, cunoştinţele şi prietenii. Fiica mea era prima la învăţătură şi în ţară şi în străinătate, căsnicia ei mergea excelent, întreaga ei activitate fiind plină de entuziasm. De aceea, telefonul ginerelui meu, din seara de 1 martie, 1977... («ce coincidenţă stranie! Ziua naşterii, ziua morţii...»), — m-a lovit ca un trăsnet. El m-a anunţat că Aurelia a dispărut de la domiciliu în ziua de 25 februarie a.c. între orele 15-17, în timp ce se întorcea de la facultate. Toate actele ei de identitate, inclusiv paşaportul, i-au rămas la domiciliu. Şi ginerele meu şi părinţii lui bănuiesc că e vorba de o sinucidere.“ (Poftim! Dacă şi maică-sa are de gând să se sinucidă?! Înseamnă că...) „Ginerele şi-a amintit că fata mea i-a spus cândva că vrea să moară într-o pădure frumoasă... («Ciudate amintiri mai avea şi ginerele ăsta!») Dar asta trebuie să fie o minciună, eu nu pot crede într-o sinucidere! («Măcar de-ar fi aşa!») Fiica mea este un om foarte muncitor — continuă la timpul prezent memoriul, trădând credinţa fermă a mamei că fiica sa trăieşte — inteligentă şi talentată, vorbind perfect trei limbi străine, fiind preocupată numai de casa ei şi de şcoală. Are o puternică personalitate, este un om independent şi energic... («Independenţa şi energia nu sunt incompatibile cu însingurarea, cu gestul tragic, sau numai teatral, al sinuciderii.») Fata mea a fost în luna ianuarie, pe timpul vacanţei, la sky, împreună cu soţul şi cu prietenii, pe urmă numai cu soţul, în Elveţia. În tot acest timp, am primit de la ea o corespondenţă plină de humor şi de entuziasm. La sfârşitul lui ianuarie, a fost invitată în familia unor prieteni români, cu dublă cetăţenie, ca şi ea, care mi-au scris că Aurelia se află într-o stare de sănătate excelentă, plină de bucurie pentru studiile pe carele face, pentru viaţa pe care o duce. Chiar eu am vorbit la telefon cu fiică-mea, în seara zilei de 24 februarie a.c., şi mi-a spus că o să vină de Paşti să mă vadă. Avea planuri de viitor, îşi pregătea diploma la facultate şi renunţase la ideea de-a mai pleca în luna mai împreună cu soţul, în America... («Curios! Nicio

vorbă despre meseria acestuia! Da... n-ar fi singurul cu meseria dublă... Și-atunci poliția va fi de partea lui...») Părea și la telefon bine dispusă, plină de energie. Nu dădea niciun semn din cele pe care soțul său afirmă că le-ar fi dat prin 1974, adică să încerce sinuciderea. Aceasta este o minciună sfruntată. De aceea, rog autoritatea consulară română să acționeze rapid pentru a-mi găsi și salva fata..."

Femeia asta nu semăna cu cele pe care le cunoscusem în împrejurări mai mult sau mai puțin dramatice. Nimic din spiritul egoist, mercantil, al mamelor care-și măritau fetele cu străinii, nu pentru fericirea acestora, ci mai degrabă a lor. Deh! Călătorii, punerea la punct a garderobei, după ultima modă de la Paris... Mai erau și „curiozitățile" din revistele colorate, cu care, la întoarcere, rupeau inima târgului. E-adevărat că, de obicei, fetele lor nu dezmințeau cunoscutul proverb că așchia nu sare departe de... După plimbarea prin raiul tuturor promisiunilor, își făceau apariția la secția mea consulară. Ploua cu plângeri contra socrilor, a consortului. Socrii n-o puteau suferi, se uitau la ea ca la o intrusă. Iar consortul, la rândul lui, ori făcea pe diplomatul, ori îi dădea pur și simplu cu piciorul undeva. Și în cele din urmă începea povestea cu copilul sau cu copiii. Cum erau să-și lase domniile lor progeniturile pe mâna unor aventuriere puse pe căpătuială. Efortul pe care eram obligat să-l fac pentru descurcarea unor asemenea ițe îmi era cel mai dezagreabil dintre toate. Trebuia să caut avocați onești, mai greu de găsit, să încerc să salvez ceea ce părinții nu salvaseră la timp, acasă. Iluzii. Ațâțări. Promisiuni. Fericiri de-o clipă. Și, de cele mai multe ori, destrămarea, trezirea... Rar, forte rar, mi-a fost dat să mă pot bucura, după dictonul biblic, că dragostea pe toate le rabdă, pe toate le înfruntă, pe toate le biruie...

N-o puteam bănui pe Ileana Marinescu de vinovății și aranjamente speciale în aventura, ce părea a fi tragică, a fiicei sale Aurelia. Dar nici nu eram dispus s-o absolv de orice răspundere. Până s-o judec, însă, trebuia să acționez rapid, calm, fără emotivitate, ca să-mi oblig partenerii, îndatorați cu clarificarea cazului, la o atitudine similară.

Țârâitul telefonului mă readuse la treburile cotidiene. Nu era cel pe care-l așteptam cu înfrigurare: viza lui Aurel. Că acesta își pierduse de mult răbdarea o dovedeau apelurile nevesti-mi care revenea cu aceeași întrebare: ce se mai aude cu „prietenii mei consulari". Ultima oară îl cerusem la telefon încercând să-l detensionez cu o glumă:

— Te sabotează și aici admiratoarele! S-au plâns celor cu vizele că le neglijezi...

— Tu ești smintit! mi-a șoptit în pâlnia telefonului.

Poate că, într-un fel, avea dreptate.

Când eram gata să mă judec mai sever, să mă tângui în fața dulapului de fier, ca la zidul plângerii, rămânând doar să-mi mai pun pe cap cenușa propriului orgoliu, sună prietenul meu, intermediarul:

— După-masă, la ora șase, să meargă el în persoană, cu pașaportul și cu chemarea doctorului Barnard. Îl așteaptă consulul...

— Bine, îți mulțumesc. Numai că... după câte știu, el n-are nicio chemare de la Barnarzi. Doar ceva corespondență...

— Atunci, oftă amicul meu, s-ar putea să nu-i dea viză.

— Asta nu se poate! strigai în receptor, convins că nimeni nu e în stare să reziste forței herculeene care sălășluia în trupul rebegit al lui Aurel. O să i-o dea!

— Bine! Aș fi bucuros, murmură omul.

Alergai cu vestea la etajul șapte, și-o prezentai, firește, ca pe-o mare victorie.

— Vii și tu cu mine? mă întrebă Aurel.

— Nu, adică... Tu știi că...

— Știu, dar te credeam mai curajos. Dacă nici pentru muribunzi nu...

— Uite la el, pehlivanul! zisei, arătându-l cu degetul ca să-l știe și nevastă-mea. Are obrajii ca bujorii și face pe mortul în păpușoi...

Se vedea că-și luase doza de medicamente diuretice, fortifiantele, că mâncase ceva.

— Vezi, oftă el cu tristețe, voi, consulii ăștia, sunteți oamenii cei mai retrograzi de pe fața pământului. Cei mai lipsiți de suflet...

— Dar ce ți-a făcut, Relule?, se îngrijoră nevastă-mea.

— Păi, nu ei, consulii, mențin toate granițele, vizele și pașapoartele, chiar și pentru bolnavii de inimă? Oamenii sunt liberi să umble pe lună, dar nu sunt liberi să călătorească pe pământ...

— Tu vorbești? Tocmai tu care ești cel mai liber dintre noi toți?, îl apostrofai eu.

— Da, surâse el cu amărăciune. Sigur că sunt liber... Cel mai liber să mor încet, pe nesimțite, să fiu propriul meu călău...

Nevastă-mea, neobișnuită cu stilul nostru de discuții, cu glumele noastre macabre, fugi în baie și izbucni în plâns.

Ca să-i abat pe amândoi de la asemenea stări, începui iarăși să-l imit pe bătrânul *Politician*:

— Uite, ni, ie, dară, no, d-apoi, gura, ni! Că doar aici nu-i internat de fete...

— De capre!, mă corectă Aurel, dovadă că povestea nu-i era străină.

— Internat de capre?, se miră nevastă-mea, ieșind din baie cu lacrimile zvântate.

— Da, de capre!, repetai eu. Fiindcă noi, țapii ispășitori ai tuturor încăierărilor cu *Politicianul*, bunicul acestui Don Juan...

Nevastă-mea, înțelegând cu întârziere despre ce este vorba, trase cu coada ochiului la Aurel.

— Zi ce vrei, că nu mă supăr!, acceptă el, sesizând jena din privirile nevesti-mi. Tu ai rămas, consule, tot în mintea copiilor, ca și atunci când îi jucai farse bunicului...

— Ce farse?, se interesă nevastă-mea.

— Multe!, exclamă Aurel. Dar la asta cu internatul de capre, ca și la altele, eu n-am luat parte. Nu ajunsesem încă la liceu...

— E-adevărat! Încă sugeai la caprele din satul vostru. În timp ce noi luptam eroic cu țapul de bunică-tău, tu...

— Termină cu grosolăniile, îmi porunci nevastă-mea.

— Lasă-l să zică, se amuză Aurel. Dar să știi, consule, că n-am să-ți rămân dator!

Mă apropiai de el și-l îmbrățișai.

— Spune!, cum a fost cu internatul caprelor?

— Spune!, se rugă și nevastă-mea, tot mai derutată de stilul relațiilor dintre mine și Aurel.

— N-a fost prea complicat. La începutul anului școlar 1943-1944, *Politicianul*, în criză mare de bani — probabil încurcat cu ibovnicele, că Aurel numai lui îi seamănă — ne-a cerut niște taxe nemaipomenite, pentru a ne găzdui la prăpăditul ăla de „internat“...

— Lasă-l să zică, o liniști Aurel pe nevastă-mea, observându-i iar îngrijorarea.

— Așa că, îmi continuai monologul, părinții noștri s-au târguit ce s-au târguit, apoi văzând că bătrânul nu glumește, iar ei neavând de unde să-i dea atâția bani, ne-au împrăștiat pe la alte „cvartiruri“, fiecare pe unde a apucat și după cum îl ținea punga. Nicodim și-a găsit, în locul nostru, niște liceene, câteva din cursul inferior, iar două-trei mai mari, din clasele superioare. Spera că fetele acestea o să-i aducă și bani, și provizii, și lemne mai multe, dar mai ales liniștea sufletească pe care noi, băieții, i-o stricam cu atâta fantezie și poftă, ziua și noaptea. În anul acela, bătrânul trecuse prin dezamăgiri politice grave, de care însă firea sa versatilă se descotorosise destul de ușor. Când s-a confirmat din toate sursele, definitiv și clar pentru toată lumea, că nemții încasau o bătaie soră cu moartea pe frontul de Răsărit, *Politicianul* a început să înjure mai des în rusește, „Ciorti Hitler! Kaput

tibea!“, semn că simpatiile sale politice făceau cale întoarsă. Poate și jena de-a mai discuta *politichie* cu „octavanii“, ca să nu mai vorbim de obrăzniciile noastre, ale celor mai mici, îl determinaseră să primească în gazdă pe fetele acelea gălăgioase, ca un cârd de gâște. Cele mici, mai treacă-meargă, nu se deosebeau prea mult de noi, băieții. Dar celor mai mari începuseră să li se cânte, noaptea, serenade, să li se facă vizite de după-amiaza, mai ales din partea teologilor care se pregăteau de însurătoare. Uneori, fetele n-ajungeau, sau nici nu voiau să-l mai înștiințeze pe *Politician* de vizitele astea, el făcându-și veacul mai mult pe la „Mielul alb“ și pe la „Birtul studenților“, pe unde elevele nu-l puteau căuta. Le-ar fi mers buhul, ca la alte alea. De aceea, se spovedeau bătrânei Aurelia, și asta îl înfuria la culme pe Nicodim. Noi, locuind în același cartier, aflam zilnic până și cele mai mici nemulțumiri ale bătrânului și i le alimentam cu o plăcere diabolică. Într-o zi, pe la prânz, când eram siguri că *Politicianul* nu se întorsese încă de la crâșmă, i-am abătut de pe dealurile din jur o turmă de capre și-am închis-o, nu fără dificultăți, în curtea lui, pe care o cunoșteam ca pe buzunarele noastre. Apoi, am scris mare, cu creta pe poartă: „Internatul caprelor“. Behăitul și duhoarea țapilor, dar mai ales ironia inscripției de pe poartă, l-au făcut pe bătrân să le dea fetelor catrafusele în câteva zile, nu fără scandaluri, bineînțeles, cu părinții lor, ca și cu *Prostica*. Nimeni și nimic nu-i mai stătea în cale când se ambiționa el să rezolve ceva. Ne-a trimis, deci, vorbă să ne întoarcem la vechea vatră, cu același sentiment de proprietate, temporar frustrată. Trebuie să adaug că dorința sa de-a prelungi discuțiile începute la „Birtul studenților“, de-a „face politică la domiciliu“, a cântărit greu în decizia lui de-a desființa „internatul caprelor“. Adică, de-a reintra în rândul oamenilor serioși, de a fi ceea ce fusese un sfert de secol, fără întrerupere: proprietar de elevi.

— Mai bine-zis, proprietar de suflete, mă întrerupse Aurel. Dar nu moarte...

— Ți-ai găsit proprietate tocmai cu noi! Nici n-am apucat bine să ne reinstalăm în casa lui veche și igrasioasă, că, furați de gustul contradicției, am început să ne apostrofăm între noi: „Ciorti Nicodim!“ Ceea ce însemna o identificare deplină cu înjurătura lui mai nouă: „Ciorti Hitler! Kaput tibea!“ Bineînțeles, faptul nu putea trece, și nici nu a trecut neobservat. Bătrânul și-a pus din nou în mișcare întreg arsenalul, mai mult sau mai puțin secret, cu efecte dintre cele mai dezastruoase pentru pielea și oasele noastre încă în creștere. Numai că, firește, nici luptătorii din noi, ca și altădată, nu prea stăteau cu brațele încrucișate...

— Dar ce-i făceați? întrebă, curioasă, nevastă-mea.

— Păi, cam multe, mormăii eu, în timp ce mai înghițeam din bucatele de pe masă. Cam multe...

Aurel dormita în fotoliu. Poziția aceea o considera el, sub aspect medical, cea mai nimerită. În orice caz, se vedea că era singura pe care o putea suporta. Surâdea din când în când, la spusele mele, ceea ce-mi dădea senzația că mă urmărește și că, dacă m-aș fi oprit, i-aș fi putut întrerupe siesta, sau somnul, sau nu știu cum să-i zic acestei ciudate stări de vegetare, care-l stăpânea, împingându-l la marginea vieții.

Nenorocirea făcu însă ca, tocmai când mă simțeam pregătit să țes mai departe pânza aceea grosolană ca de păianjen cu picioarele rupte, și s-o întind peste un colț îndepărtat al existenței noastre, să-l văd îngălbenindu-se, apoi surâzând fericit și chemând parcă în transă.

— Veniți, dragii mei, veniți!...

— Pe cine chemi?, îl întrerupsei, alarmat de această nouă stare a lui.

— Nu-i vedeți? Deschise ochii și ne arătă cu degetul spre ușa băii.

— Pe cine?, îl întrebai aproape speriat.

— Iată-i! Gândacii galbeni, fluturii galbeni, prietenii mei...

Nevastă-mea își astupă gura cu mâna, să nu țipe. Cunoștea ea o specie de gândaci galbeni, care apăreau primăvara de prin canale și care, în ciuda tuturor insecticidelor și detergenților, țineau să-și desfășoare petrecerile galante, de-o exuberanță într-adevăr mediteraneană, în lumina camerelor și coridoarelor, preferând să moară în văzul lumii decât să se întoarcă în noaptea umedă a văgăunelor ce-i trimiteau, valuri-valuri, la suprafață.

— Nu văd niciun fel de gândaci, spusei cu o voce mai aspră, hotărât să-l readuc la realitate.

— Nici eu!, mi se asocie nevastă-mea, după ce deschise ușa băii.

— Dragii mei, abia de v-am visat și iată-vă!, continuă Aurel...

— Ce tot spui tu, Relule?

— Tocmai când povesteai despre bunicul meu, m-am visat în grădina noastră de-acasă, din sat. Stăteam întins pe iarbă, cu fața în sus, și ațipisem ușor, ca și-acum. Deodată, am auzit un fâlfâit de aripi, care umpleau văzduhul, ca păsările toamna, când se duc... Am deschis ochii și-am văzut că toată grădina era plină de fluturi galbeni... Pomii nu mai aveau frunze, nu mai aveau flori, nu mai aveau decât fluturi... Fluturi uriași, care încercau să smulgă pomii din rădăcină și să-i înalțe la cer... M-am ridicat cu greu și, când m-am apropiat de ei, în loc să zboare, băteau și mai des din aripi, de parcă mă cunoșteau de când lumea, se bucurau de apropierea mea. Am simțit cum mi se-ncarcă mâinile, obrazul, sprâncenele, fruntea și părul, întreg trupul, de polenul lor galben, ca o pulbere căzută din rai...

Îl ascultam uimiți, parcă prinși și noi într-o vrajă necunoscută. Într-adevăr, Aurel părea abia sosit din visul acela straniu dar și fermecător, cu fața încărcată de polenul aripilor de fluturi, cu tot trupul învăluit într-un galben melancolic, bolnav, de făptură selenară. „Galbenul, presentimentul morții...“

— Lăsați-i să trăiască!, zise Aurel.

— Dar mai dă-i dracului de gândaci! Doar nu sunt fluturi! Și chiar dac-ar fi, ce să caute ei în casa noastră?

— Nu-i auzi cum fâlfâie?, mă întrebă el.

Nevastă-mea se uita din ce în ce mai neliniștită în jur. Îmi încordai auzul. Smulgându-mă din toropeala zborului galben, curând mi-am dat seama că vibrația aceea persistentă, înscrisă în ziduri, în apele jucăușe ale geamurilor, venea de la antena de radio instalată pe acoperișul clădirii, zgâlțâită de vântul nervos al primăverii mediteraniene. Soarele crud, indiscret, cu capul scăpat prin spărturile norilor agitați, ilumina puternic mica scenă suspendată, pe care ne aflam noi, trei oameni aproape buimăciți de visul acela sufocat sub polenul fluturilor galbeni.

— E numai antena, îi zisei. Aici, Relule, am instalat-o bine, te asigur! Nu mă mai face de râs, ca atunci, în toamna aceea, când ai sosit tu în *Orășelul Școlilor...*

Aurel își duse mâna la frunte, o flutură de câteva ori prin aer, ca și când ar fi vrut să scape de tot polenul galben și de vedeniile de sub pleoape... Apoi, se uită la ceas. Se convinse greu că nu era încă timpul să plecăm la ambasada Barnarzilor.

— Vă rog să mă iertați, doamnă, zise, începând să se miște prin cameră. Dar eu, totuși, îi aud...

— Ți-am spus, amice, nu e decât antena!

VII

— Tu știi, ah, tu n-ai de unde să știi, începui eu, nopțile acelea teribile, din primăvara lui ’44, când până și fluturii tăi erau supuși legii negre a camuflajului!...

— Te înșeli, le știu. Mi le-a povestit, mai târziu, când stăteam ascuns la el, fratele mamei din București... „Nebunul cel mic“, nu „Nebunul cel mare“...

Nevastă-mea trecea dintr-o uimire într-alta. Ce era să-nțeleagă ea din ierarhia asta de nebuni?! Eu însă îi cunoscusem destul de bine. Parcă-l vedeam și-acum pe „Nebunul cel mare“, transportat din București în *Orășelul Școlilor*, după anumite perioade de criză, ca să se liniștească, să se refacă. Numai că, în târgușorul nostru, furtunile tot se mai răscoleau în el, pe neașteptate. Atunci, trebuia să fugim cu toții din calea lui. Ne ascundeam, ca șoarecii, pe unde apucam. El, Hadrian, așa îl chema pe „Nebunul cel mare“, avusese, pe vremuri, două autobuze în București cumpărate din averea nevesti-si. Făcea cu ele curse zilnice prin comunele din împrejurimi, câștiga bani buni, îl angajase și pe fratele său mai mic șofer pe unul din autobuzele acelea englezești, cu râtul scurt, de porc. Dar Valeriu, sau Leru, cum îi ziceam „Nebunului cel mic“, era o fire năbădăioasă, un sentimental orgolios. Sărea la bătaie din te miri ce. Și cum era puternic, iute la mână, reușise de câteva ori să-și pună fratele, adică pe proprietar, la pământ. „Nebunule, îi striga acesta. O să te dau afară și-o să mori de foame, cu toate amantele tale!“ „Nebun ești tu, hămesitule! Tu ești nebunul cel mare!, i-o întorcea mezinul. Tu vrei să tragi pielea de pe om, cu autobuzul ăsta galben, ca o casă de nebuni. Dar într-o zi, dacă nu te-astâmperi, o să-l stropesc cu benzină și-o să-i dau foc, să ardă ca un șobolan împuțit...“

Ceea ce a și făcut, undeva, într-un câmp pustiu, fără martori. După care a invocat unele defecțiuni grave la motor, scurgeri de benzină, un scurt circuit, adică toate elementele unui accident cu acte în regulă. La

aflarea veștii, Hadrian a înnebunit de-adevăratelea. L-au internat la spital, l-au domolit cu șocuri electrice, de spaima cărora n-a mai scăpat toat viața. „Nebunul cel mic“, speriat de urmările răzbunării sale stupide, a început să exploateze, singur, celălalt autobuz. La sânge. Așa că a reușit în scurtă vreme să cumpere altul nou, pe care l-a înscris pe numele său. Dar când a venit războiul, amândouă autobuzele au fost rechiziționate de armată, cu proprietari cu tot.

Așa au scăpat cei doi frați nebuni de concentrări, de front, rămânând amândoi în București. Bombardamentele anglo-americane, din aprilie ’44, le-au distrus însă ambele autobuze. „Nebunul cel mare“ a fost rănit la coaste și, nu după mult timp, din șocul și din rana aceea a murit. S-a ales praful din toată averea lui.

Nevastă-sa, ca să scape de noile valuri de bombardamente, s-a retras, o vreme, la socri, în *Orășelul Școlilor*. I-a adus *Politicianului* în dar un palton negru, lung ca un anteriu călugăresc, cu guler de blană, singurul lucru mai de doamne-ajută rămas de la fiul său Hadrian.

Valeriu, cu firea lui imprevizibilă, s-a încăpățânat să-nfrunte toate riscurile unui București întors pe dos de aviația anglo-americană, apoi de cea germană. În anii aceia, s-a însurat și a divorțat de mai multe ori. Ajunsese în situația de-a nu mai ști pe unde i se află nevestele și copiii. Altfel, după spusele lui și ale altora, s-a dovedit un om îndrăzneț și curajos. Avea pică pe naziști, de când i se rechiziționase autobuzul. Se luase de mai multe ori de gât cu ei, pe unde se nimerise. Dispărea repede, era bine ascuns de amante, prin toate mahalalele. În august 1944, făcuse ce făcuse și reușise să aresteze singur mai mulți ofițeri superiori germani, luați, ca din oală, dintr-o vilă de la șosea. Pentru această bravură a fost, firește, decorat, folosit, în continuare, în luptele de stradă, împotriva reacțiunii, în hărțuiala dură care abia începea. El, „Nebunul cel mic“, îi povestise lui Aurel — cum și când se ascunsese acesta la el, avea să afle mai târziu! — despre teribilele nopți de camuflat și de bombardamente ale Bucureștilor.

Dar despre nopțile noastre ardelenești, cu cerul lor adânc, ireal, boltit ca un clopot de sticlă peste *Orășelul Școlilor*, numai eu puteam să-i vorbesc. Mai ales acum, și-aici, într-un răstimp ciudat de așteptare, când n-aveam nimic mai bun să umplem golul timpului decât acest fel de amintiri pestrițe. Făceam efortul opintit de-a evoca numai scene vesele, întâmplări hazlii, violent colorate. Și salvarea mea în împrejurarea asta nu putea veni decât tot de la *Politician*. Ce altceva putea să-mi stăruie mai mult în amintire decât figura lui atât de originală, de contradictorie, aureolată de melancolie și de ridicol?

Îl vedeam parcă în iarna și în primăvara anului 1944, când bătrânul își schimbase atât de brusc teoriile și argumentele legate de mersul războiului. Uitând parcă tot ce spusese înainte, acum susținea sus și tare că rușii îi vor face râme și fărâme pe orgolioșii de „friți", ăia care cutezaseră „uite, ni, ie, dară, no, d-apoi, să s-atingă de Rusia cea mare!" Noi, ucenicii săi neascultători, care-i servisem, încă în toiul luptelor, tocmai aceste argumente, ne văzurăm obligați, din spirit de contradicție, să susținem că, totuși, „friții" nu vor fi bătuți așa, cu una, cu două, cum credea el. Despre „armele lor secrete" vorbeau toate posturile de radio, cu admirație și cu teamă. De aceea, noile noastre discuții, întrerupte ca întotdeauna, de scene și încăierări, mai mult sau mai puțin sângeroase, se prelungeau până noaptea târziu. Ne usturau ochii de lumina chioară a lămpii cu petrol. Becurile electrice fuseseră deșurubate de bătrân, încă de mult, nu cumva să încălcăm, cu sau fără voia noastră, legea severă a camuflajului. „Io, pfoiu dușu mamii lor de nemți — răbufnea *Politicianul* — că nici nopți nu mai avem acum din pricina lor!" „Ba, prea avem!" — ne tânguiam noi. „O să chiorâm, baciule, cu lămpile-astea prăpădite! O să rămânem cu toții repetenți..." „Mă, dacă mă faceți de râs cu vreo corijență ori repetență, o să vă spânzur!", ne amenința bătrânul. „Până să ne spânzuri, dă drumul la becuri, să putem învăța!", urlam noi. „Nu le dau că uite, ni, ie, dară, no, d-apoi, voi, derbedeilor, nu respectați legea camuflajului și mă băgați la închisoare..." „Dar alții din curtea asta, o respectă?", întrebam noi, insinuant. „Care alții?", se mira Nicodim. „Păi, mai sunt aici și alți proprietari, nu numai dumneata..." Știindu-ne amici cu ginerele său Agafton, și cu *mama degeraților, Politicianul* ne făcea și nouă și lor, toate mizeriile posibile și imposibile, numai să nu ne asociem cumva împotriva lui. Și ce altă colaborare mai periculoasă am fi putut pune la cale, decât aceea de a ne înțelege să-l înfundăm la închisoare, prin încălcarea legii camuflajului?! Noi, în camerele de sus, folosind becuri de împrumut, iar ceilalți asociați, în șura din fundul curții, unde Agafton își instalase o făurișteă, ca să-și poată câștiga pâinea de toate zilele. Mai exista și cămăruța improvizată în fosta bucătărie de vară, batjocorită de noi „hardughia lui Ghinion". Avea un gemuleț spre curte și altul mare, tăiat în peretele de chirpici, care da spre grădina largă a vecinilor. Atât noi, cât și „aliații" noștri, foloseam vechile metode, bine verificate în timp: când bătrânul întârzia, fie și numai două clipe, peste miezul nopții, îi închideam poarta pe dinăuntru, cu drugul de fier. Îl auzeam cum se cațără pe ea și cum cade înfundat ca un sac de pământ, apoi îl vedeam cum pipăie întunericul, pe locul căzăturii, cu lumina unei lanterne de buzunar. După o asemenea noapte, a doua zi îl luarăm din scurt: „Baciule, te caută

poliția!“ „Pe mine, mă?“ „Pe dumneata“, îi răspundeam, fără nicio ezitare, ca să nu-i lăsăm timp de bănuieli. „Zicea polițaiul să te prezinți imediat la ei.“ „Eu, mă?“ „Păi cine? Nu ești dumneata stăpânul casei? Ori vrei să-l trimeți pe domnul Agafton?“ „Dar cine-i, mă, mălai mare ăsta, Ghinionu’ dracului, ca să meargă el în locul meu?“ „Poate că — făceam noi pe proștii — poate că poliția te caută tocmai din pricina lui...“ „De ce, mă?“ „Nu cumva aprinde noaptea făurișteа în lipsa dumitale? Nu cumva bate ilăul, să se-audă la inamic?!“ „...tu-i lumina lui Dummnezeu — se înfurie subit Nicodim — că neblejnicu-ăsta-i în stare să mă vâre la gherlă!“ „Tăceți, dracului, mă? De ce umblați cu intrigi de-astea?“, se repezea careva dintre colegi, după un plan bine stabilit. „Așa-i!, îl completa altul, jucându-și și el rolul. Nu de zgomote e vorba, mă! N-ai auzit ce spunea polițaiul?“ „Ce?“ se repezea bătrânul, numai urechi. „Păi...“, ne codeam noi. „Păi ce? Spuneți-mi, ni, ie, dară, no, d-apoi, nu mă mai fierbeți atâta, mă, că vă bat pe toți ca pe studentu’ ăla care-o cetit *Apostolu* în catedrală!“ „Păi, catadixeam noi, până la urmă, polițaiul zicea că e vorba de niște semne luminoase, pe care le face cineva, după miezul nopții, din curtea dumitale, pentru avioanele inamice...“ Bătrânul, speriat, tăcea cât tăcea, apoi începea să geamă scremut, ca atunci când urca pe treptele casei cu brațele încărcate de lemne ude, sau când le căra, noaptea, în spate, pe furiș, de pe drumul țării. „Să se-atingă numa’ de mine, îndrăznea Nicodim, într-un târziu, și-o să vadă ce-i fac, io pfoiu dușu mamii lui!“ „Ce-i faci, baciule?“, îl incitam noi. „Păi nu mă întâlnesc eu în fiecare zi la «Birtul studenților» cu comisarul poliției?! Dacă umblă cu minciuni și cu scorneli de-astea, îi bagă șefu’ la beci, de-o să le plângă de milă și Dumnezeu din cer!“ „Cui, baciule?“ „La toți nemernicii care uneltesc contra mea“, încheia el cu aere triumfătoare.

— Dar voi, voi ce unelteați?, întrebă nevastă-mea.

Se vedea că înțelesese, în sfârșit, jocul meu de-a amintirile, nevoia de a minți timpul în favoarea lui Aurel. El picotea ca un vultur pleșuv, singuratic, cu gândul călătorit spre stâncile de diamant ale Capului Bunei Speranțe...

— Când nu unelteam noi, îi răspunsei, unelteau vremurile, unelteau câinii...

— Ce vremuri? Ce câini?, tresări Aurel.

Abia atunci băgai de seamă că el își ținea servieta pricăjită, plină de comori secrete, așezată acolo jos, lângă picioare, ca s-o poată controla ușor. Ca și când eu n-aș fi știut ce are în ea.

— Ai scos cel puțin sticla aia?, îl întrebai.

— E curată ca un potir, consule. Hai, nu te mai îngriji atâta de mine! Zi

mai departe tot ce știi despre vremurile și despre câinii bunicului... Văd că, până la ora șase, încă mai avem...

— Poate că ar fi mai bine să ne odihnim puțin, zise nevastă-mea, uitându-se și ea la ceasornicul din perete. Îmi închipui că ești foarte obosit — se întoarse spre Aurel — după toate pregătirile dinaintea plecării... Ți-am făcut patul, în camera de-alături...

— Nu-s obosit deloc!, minți el, cu pleoapele pe jumătate căzute. Hai, consule, spune mai departe!

Nu-mi rămânea decât să mă supun lui. Să apăs, nu fără plăcere, pe butoanele mașinii mele de amintiri.

— Tu le inventezi, sau sunt toate adevărate?, mă întrebă soția.

— Adevărate, ca fluturii lui Aurel...

—Auzi, să nu-ți bați joc de mine!, se supără el. Dacă nu vrei să povestești, dă drumul la radio și...

— Te rog, interveni iar nevastă-mea.

— Vremurile, urmai eu, ca și când nimic nu s-ar fi întâmplat, vremurile începuseră să-i facă pe plac *Politicianului*. Și nouă, la fel. Le simțeam de parcă ar fi fost de-o vârstă cu noi: tinere, tulburi, pline de neliniști și speranțe. De aceea încercam să ne reluăm vechile lupte și hărțuieli împotriva lui Nicodim. Fără ele, ni s-ar fi părut viața lipsită de orice haz. Cu gust sălciu, ca apa din fântâna căptușită cu scânduri putrede și părăsită într-un colț al grădinii „internatului“ nostru. Nimeni nu se mai atingea de ea. În starea asta ne găsi toamna lui ’44. Luptele pentru eliberarea nordului Transilvaniei de sub ocupația germano-horthystă erau încă în toi...

— Ai început să vorbești ca în gazetă, consule!, mă întrerupse Aurel.

— Dacă nu-ți place, pot să și tac!

— Ba spune mai departe, dar pe limba ta, nu ne ține lecții de istorie!

— Oamenii fără istorie ajung ca tine!, nu mă putui opri să nu fiu răutăcios.

— Tocmai că eu am ajuns așa de prea multă istorie!, mi-o întoarse pe loc. Hai, zi-i mai departe, că poveștile astea le-am uitat...

— Cum ți-e voia, afurisitule! Așadar, în toamna aia, târziu de tot, ne strânseserăm iar în *Orășelul Școlilor* noi, elevii, de prin toate satele și orașele Ardealului. Când ne văzuse Nicodim că-i batem iar la poartă se bucurase ca un copil. O febră nouă, scânteietoare, îi inunda lumina ochilor. Chiar din primele vorbe, ne dăduserăm seama de adevărata lui stare sufletească: „Io pfoiu dușu mamii lor de burgheji! Acum, mă copii, o venit și vremea noastră!“

Cu ura asta sacrosanctă contra burghejilor și cu cele câteva cuvinte

tăioase, presărate mereu printre „no, ie, dară, ni, d-apoi“, Nicodim se pusese la dispoziția primăriei și a comandamentului militar. Probabil că părea un ghid de încredere, atât prin vârsta sa respectabilă cât și prin modestia vestimentară de „proletar“ adevărat. Alerga ziua și noaptea pe la casele mai simandicoase, ale unor proprietari de pământ, câțiva dintre ei canonici mitropolitani sau foști profesori la facultatea de teologie, „fabrica de popi“, cum i se mai spunea. Unii mai aveau catedre la liceele teoretice de băieți și fete, la școlile normale și comerciale, la cele de arte și meserii, de menaj, de ucenici, de care gemea orășelul nostru. Le plăcea sau nu acestor „burgheji“ și „moșieri“, dar erau obligați să primească oaspeții trecători spre frontul de Vest și să le ofere, pentru o noapte, găzduirea cuvenită. Trupele aveau, desigur, proviantul lor și ordine severe să nu accepte nimic pe gratis de la populația locală.

Bătrânul Nicodim știa însă unde să-și „încartiruiască“ oaspeții, având grijă să aleagă, după strălucirea epoleților, și calitatea gazdelor. Pe ofițerii superiori îi adăpostea la casele mai primitoare. Pe subofițeri, pe gradații inferiori și soldații de rând îi conducea la gazdele mai morocănoase, mai zgârcite, știind că nu vor cuteza să-i reproșeze nimic în față. Dar a doua zi, după ce plecau militarii, gazdele îi trimeteau vorbă s-o lase mai încet cu asemenea inițiative, că, altfel, când s-or schimba vremurile, o să-l spânzure în piața publică.

Vorbele astea i le șoptea, de obicei, Dondoș, toboșarul orășelului, între două răpăituri de tobă și anunțuri strigate pe la răspântii. El comunica tot felul de ordine date de primărie. Dacă erau sau nu adevărate toate vorbele pe care i le șoptea Dondoș bătrânului Nicodim, dracu’ mai putea să știe! Poate că avea și toboșarul să-i plătească vreo datorie veche. Când înțelegea ce-i șoptește *Politicianul* se făcea roșu de mânie, devenind un iacobin amenințător: „Io pfoiu dușu mamii voastre de burgheji, o să vedeți voi ce vă fac eu vouă!“

Și într-adevăr, peste câteva luni, când începuse exproprierea pământurilor, bătrânul se lăuda că i-a „aranjat“ pe toți. Parcă-l văd și acum cum venea seara târziu acasă, obosit, rupt de foame. Se trântea în patul său mizerabil, de „sans culotte“ și la propriu și la figurat. Nu mai avea, ca altădată, niciun chef să sară din așternut, să participe la discuții înflăcărate, la „încăierări politice“. Dar nici preopinenți serioși nu mai prea avea.

Noi, vitejii de pe vremuri, deveniserăm mai precauți, simțeam că, deocamdată, nu ne mai dădea mâna să-l contrazicem, să-l provocăm la harță. Într-o noapte, după ce *Politicianul* adormise înfundat în bulendrele lui păduchioase, în timp ce noi mai făceam planuri cum l-am putea necăji,

am auzit o bătaie puternică în poarta înaltă și hodorogită de-atâtea escaladări. „Burjui Nicodim!“, s-a auzit o voce printre bubuituri. „Scoală-te, baciule, strigarăm. N-auzi că te cheamă?“ Buimăcit de somn, și-a dat cu greu seama că nu-i deloc o glumă, sau o farsă de-a noastră. De-aceea a început să țipe, cât îl ținea gura: „Pajalusta, uite, ni, ie, dară, no, d-apoi“, ca și când cei de-afară i-ar fi putut auzi bolboroselile. Bâjbâia pe întuneric și nu reușea, în ruptul capului, să găsească ceva cu care să se îmbrace. „...'vă lumina lui Dumnezeu, începu să ne înjure, că numai voi, derbedeilor, mi-ați ascuns nădragii!“ Jurămintele noastre că eram nevinovați nu făceau nici cât o ceapă degerată în ochii lui. Cum strigătele și bubuiturile în poartă nu încetau, ba se auzeau tot mai puternic, n-a mai avut timp să stea la judecată cu noi și după ce și-a găsit, cu chiu, cu vai, la lumina chibriturilor, un fel de izmene cusute din petece colorate, și le-a tras repede pe pulpele răsucite, descărnate, apoi, uitând de cămașă, a îmbrăcat direct pe piele paltonul său negru, cu guler de blană, rămas moștenire de la „Nebunul cel mare“. N-a deschis ușa înainte de a striga furios: „Uite, ni, ie, dară, no, d-apoi, că eu nu-s burjui, mă! Îs tavariș...“

Au trecut câteva minute bune până când oaspeții au intrat în casă. Între timp, noi reușiserăm să aprindem lampa cu petrol. Pâlpâia din ochiul ei încruntat, mirându-se, parcă, de tot ce vedea. Doi tineri, aproape de vârsta noastră, unul spânatic, altul cu mustăți mari, parcă împrumutate din recuzita unui teatru, priveau cu greață peisajul dezolant al camerelor noastre, reci, sărăcăcioase, cu lucrurile și hainele vraiște. Bătrânul se tot scuza, în rusa lui încâlcită: „Uite, ni, ie, dară, no, d-apoi, aici cetîri ciolovec — arăta spre camera noastră, cu fața spre stradă — dincolo, cetîri ciolovec, n-avem, uite, ni, ie, dară, no, d-apoi, unde să vă cazăm, tavarișî!“ Nouă ni se părea ceva suspect în zâmbetele tinerilor noctambuli, care i-au poruncit plictisiți: „Burjui Nicodim, pașol cu noi!“ Bătrânul a început să se tânguie că nu-și găsea nădragii, să tot lungească vorbele până a găsit o formulă de salvare: le-a dat celor doi „soldați“ adresa marelui său adversar, căruțașul Cotârlău. Acesta băgase, încă de mult, spaima în *Politician*. La o îngălare bețivănească de-a lor, îl amenințase că o să-i dea cu furca în cap, cum făcea Cotârlău, de multe ori, cu caii bătrâni, care nu mai puteau trage căruțele. „Baciule, i-am zis, după ce au plecat tinerii. Să știi că ăștia nu-s soldați adevărați...“ „Dar ce, mă?“ „Niște golani, travestiți...“ „Cum adică?“ „Așa, adică și-au schimbat hainele. Iar dacă o să-i spună lui Cotârlău că dumneata i-aia trimis la el, să știi că ăla vine și te omoară...“ Nicodim, bănuindu-ne de mincinoși și farsori, ca întotdeauna, a început să ne arunce în față toate sudălmile lui preferate, în toate cele patru limbi cu care se lăuda. Dar, fricos cum era, s-a

grăbit să-și aducă furca de fier din făurișteа lui Agafton — care, rezervat și prudent față de toate năzbâtiile bătrânului, tăcea mâlc — și s-o ascundă după ușa casei. Se temea să nu vină Cotârlău peste noi. Numai că ideea de a-i îndrepta spre el pe cei doi „ostași" s-a dovedit, până la urmă, catastrofală. Căruțașul, crezând că holteii se duseseră să-i necinstească fetele, a dat cu securea în capul primului intrat pe ușă. Iar acesta nu era altul decât un nepot de-al său...

Sună telefonul. Nevastă-mea, într-o alertă continuă, sări de pe scaun și răspunse: „Da, tovarășe ambasador, e-aici, da..."

Șeful se interesa de viza amicului meu.

— E pe cale bună, îi zisei. La ora șase va merge personal să și-o ia...

`— Foarte bine. Vezi că i-am spus șoferului să-l ducă până acolo... Dacă vrei...

— Vă mulțumesc, o să-l duc eu. Știți...

Peste mulțimea grijilor pe care le avea, ambasadorul își mai lua acum și povara tentativei lui Aurel de-a fugi de moarte. Gestul lui mă impresionă.

Aurel se propti în bastonul roșu, se desprinse din patul vertical și se apropie de mine parcă plutind.

— Cum, mă? De unde știe ambasadorul?

— Dar tu ce crezi, Relule, că personalitatea ta a rămas cunoscută numai în curtea *Politicianului*?!

— O să-ți dea viza! sări nevastă-mea, pentru a nu mă lăsa să zic alte năzbâtii. Dacă s-a interesat și ambasadorul, o să ți-o dea, fii sigur!

— Numai dacă sunt de acord și fluturii... Vom vedea, adăugai, vom vedea ce zice și „radioul de sub pat" al bunicului... Mai ții minte, Relule, „oracolul" acela?

VIII

Până la șase mai erau încă două ceasuri bune. Aurel își pierduse răbdarea. Intră de câteva ori în baie, nedezlipindu-se nici de servieta lui misterioasă, nici de simbolicul lui baston. Privit mai îndeaproape, în clipele acelea de oboseală și surescitare, chipul lui aducea mai mult cu al celebrului său bunic. Aceeași mobilitate teatrală a feței *Politicianului*, aceleași icnete înfundate, chiar dacă știam că la el însemnau bătăile unei inimi rănite, neputincioase, aceeași disponibilitate de a trece de la o stare la alta, și aceeași credință fermă că, în tot ce spune, numai el are dreptate. Ceea ce, în împrejurările de față, deveni o calitate supremă.

— O să mi-o dea! exclamă, așezându-se în fotoliu.

— În mod sigur! O viză nu-i un cap de țară, îi ținu hangu nevastă-mea.

— O să vedem, repetai eu. Dacă nu te-a pârât nimeni că ești cel mai mare Don Juan din lume, atunci, poate, o să ți-o dea... Norocul tău că n-avem legături diplomatice cu țara Barnarzilor... Altfel, nu știu, zău, cum ți-ai fi putut ascunde aventurile...

— Ești un smintit, ți-am mai spus eu! Dar lasă... n-o să-ți rămân dator.

— Cum e turcul, și pistolul!, îmi repetai formula, nu atât de încet încât să nu mă audă și nevastă-mea, care se foia prin casă mai tulburată de așteptare decât Aurel. După o clipă de cumpănă, nevrând totuși să joace cu mine în comedia cu care mă străduiam să-l scot pe Aurel din gândurile lui negre, iar el se prefăcea că se amuză, mi se adresă cu reproș:

— Exagerezi, ca întotdeauna! Nu pereții casei lui, consule, ci câinii istoriei m-au mușcat pe mine de inimă...

— Iote-te! Te pomenești c-ai început să te consideri chiar un personaj istoric...

— Mai degrabă un bolnav istoric, oftă el.

Nevastă-mea, obosită și umilită de asemenea conversații, își aminti că

are de cumpărat de la prăvălia din colț anumite alimente pentru cina dietetică a lui Aurel. În lipsa ei puteam glumi în voie.

— Și câinii ăia ce rol au avut în istoria ta?

— O să vezi. Dacă primesc viza, și dacă reușesc să plec, îți las toate hârtiile-astea din servietă. Să le citești și, dacă mă voi mai întoarce vreodată, să mi le dai înapoi. Ți-am spus că mi-am scris până și „testamentul"...

— Dar tu știi scrie?

— Cum știi și tu citi.

— Așa, deci! Dar cu câinii ăia „istorici" ce-o să fac?

— Să-i pupi sub coadă!, hohoti de râs Aurel, satisfăcut, în sfârșit, și răzbunat.

— Deocamdată, văd că ți-au rupt anteriul!, încercai să-mi iau revanșa. Semeni cu *Politicianul* din noaptea când i-a sfâșiat cățeaua lui Cotârlău paltonul, știi tu care, că n-avea altul decât cel primit de pomană la moartea „Nebunului cel mare"...

Aurel tăcu.

— Doar nu te-ai supărat?!

— Nu mă mai supără chiar nimic, consule, rosti el cu resemnare. În afară de lucrurile și oamenii care mă împiedică să trăiesc... Dar de ce nu-mi spui povestea cu cățeaua?

— Cred că ți-am spus-o de o sută de ori...

— Uiți c-au trecut de-atunci, de când ne-am despărțit, cam treizeci de ani? Și-apoi, de văzut ne-am văzut foarte rar și numai în fugă. Când să-mi fi spus povestea asta? Niciodată n-am avut timp de amintiri...

— Și-acum crezi c-avem?

— Prea mult, nu. Dar pentru câte unele din ele ar mai fi! Așadar, dă-i drumul!

— Mai bine s-o așteptăm și pe nevastă-mea. Știi, singurătatea de-aici a făcut-o anxioasă, posomorâtă, din cale-afară de emotivă. Și după cutremurul ăsta...

— Slavă Domnului că a trecut.

— Se pare că n-a trecut încă de tot...

— Se zice că, după cel mare, s-au mai produs încă vreo trei sute. S-au luat după uriaș, ca piticii după Guliver. Și-au descărcat în gol toate săgețile otrăvite... Acum, o să ne lase-n pace vreo 30-40 de ani. Cine-o mai trăi pân-atunci...

— Ți-am spus eu că dracul nu piere-așa ușor!, îl înțepai, surâzând. Mai ales dac-a fost popă, ca tine. Hai, spune-mi sincer, de ce te-ai lăsat de popie? O criză mistică sau una erotică?

— O să-ți spun la întoarcere, iar dacă nu mă întorc, n-ai decât să mă cauți pe lumea cealaltă, dacă ești așa curios...

— Da, numai că pentru lumea aia am nevoie de viza bunului Dumnezeu. Iar păcătosul din mine n-o va primi în veci amin!

— Dacă o să mă rogi frumos, o să intervin eu pentru tine. Dacă nu cumva, între timp...

— Ce năzbâtie îți mai trece prin cap?

— Mă gândeam că, până atunci, te vei hotărî să stabilești relații diplomatice și cu împărăția cerului. Și, cine știe? Poate te văd consulul lui Dumnezeu!

— Dar acum ce crezi că sunt? Aș putea, altfel, sta de vorbă cu un diavol periculos ca tine?...

Izbucnirăm într-un râs năuc. Primul care-și reveni fu Aurel:

— De ce nu vrei să-mi povestești despre câinii bunicului?

— Vreau, dar până nu mi se-ntoarce nevasta, mașina mea de amintiri refuză să funcționeze...

— Bine... am înțeles... Atunci spune-mi ce s-a întâmplat cu femeia care și-a pierdut fata...

— Totul e, deocamdată, foarte obscur... O sinucidere... o pădure, alte bănuieli... De mâine încolo voi pleca pe urmele fetii.

— Ba, asta să n-o faci! Cine știe în ce cursă mai poți cădea. Și-apoi, dacă primesc în seara asta viza, mâine trebuie să te ocupi de OK-ul meu. Să mă duci la aeroport, să...

— Egoismul lui bunicu-tău!, îl necăjii eu.

— Egoismul oricărui om viu! Dacă fata e moartă, o s-o întâlnesc curând...

— Încetează cu glumele astea sinistre, Aurele!

— La așa profesor, așa elev! Sau, vorba ta, cum e turcul, și pistolul!

— Fi-v-ar pistoalele de râs!, izbucni nevastă-mea, intrând pe ușă. De când cu terorismul internațional, cu atentatele, cu răpirile de ambasadori și consuli, pistoalele au ajuns o jucărie de copii. Nu cumva, se întoarse ea spre mine, ai de gând să-i cumperi și lui Aurel vreo jucărie?

— Nu-i nevoie. E gata înarmat. Ce crezi că are în bastonul ăsta roșu?, o întrebai eu cu o voce scăzută, voit misterioasă. Ori dinamică, ori stupefiante!... Dar în servietă ce crezi că are? Exploziv, bombe cu mecanism comandat, otravă...

— Ce ți-am spus eu? Te-ai scrântit de tot, îmi șopti el.

— Eu sunt scrântit, iar tu spion!, îi răspunsei cu același ton conspirativ.

Fața lui palidă, învăluită în polenul aripilor de fluturi, deveni pământie. Îmi dădui prea târziu seama de riscul acestei glume nesăbuite.

— Ce-ți trece prin cap?, mă întrebă el după ce-și reveni.

— Mie, nu, poate altora... Fii sigur că de data asta o să te bănuiască cei de la ambasada Barnarzilor: „spion, agitator, revoluționar de profesie“... Trebuie să le știi răspunde la orice întrebare. Bastonul dacă e, într-adevăr, găurit pe dinăuntru, spune-le că-l folosești numai ca să faci pipi în el...

— Cu tine omul nu poate vorbi serios, consule!

— Mai bine ai lua aminte la ce-ți spun, dacă vrei să ajungi la Capul Bunei Speranțe...

Se uita la mine derutat.

— Da, da, fii atent la ce răspunzi!, repetai eu de data asta cu toată seriozitatea.

— Am înțeles... Voi face cum zici tu... Dar, uite, s-a întors nevastă-ta și...

— Și?

— Păi, ziceai că pe ea o așteptăm ca să ne spui povestea cu cățeaua lui Cotârlău...

— Ea-mi știe toate poveștile, strigai tare, să audă nevastă-mea de la bucătărie.

— Nu și pe asta!, îmi răspunse ea prompt.

Să fi uitat, oare, să i-o spun? Sau voia să mă ajaute în tentativa de-a-l scoate pe Aurel din vârtejul gândurilor prăpăstioase?!

— Era tot în toamna ’44, începui eu. Ceva mai târziu, spre iarnă. Poate că... da, da, m-am încurcat, era prin martie, 1945... Trecuse de mult înmormântarea nefericitului nepot al lui Cotârlău. Căruțașul ucigaș nu pățise, firește, nimic. Se afla în legitimă apărare. Celălalt, derbedeul, făcuse un fals, se dedase la o provocare. Așa că, morții cu morții și viii cu viii! Evenimentele își continuau cursul lor năvalnic, agitat. Dușmănia veche dintre *Politician* și Cotârlău mocnea mai departe. Numai că, în timp ce bătrânul Nicodim se străduia să devină un personaj important în *Orășelul Școlilor*, celălalt, căruțașul, își întărea doar faima de ucigaș de cai și de oameni. Iar peste toate astea, mai ținea la casă și-o cățea îndărătnică, prăsilă din neamul lui Cerber. Fătase o mulțime de căței, era flămândă, hămesită, își împlânta colții în pulpele trecătorilor ca-n mămăligă. Casele celor doi adversari aflându-se doar la o azvârlitură de băț, *Politicianul* se simțea amenințat în permanență. Cățeaua îi punea probleme grave de securitate personală! Îl auzeam mereu proferând blesteme, injurii și amenințări teribile la adresa ei, dar mai ales a stăpânului. Ne lăsase chiar să înțelegem

că, într-o bună zi, va ieși la fața locului o comisie de anchetă, în frunte cu noul primar, alături de care se va afla, în mod sigur, și vechiul comisar de poliție, alertat și lămurit de bătrân în colocviile lor de la „Birtul studenților". Numai că zilele treceau și nu mai apărea nicio comisie, niciun comisar, nici cel puțin polițaiul din cartierul nostru, cel însărcinat cu paza și cu liniștea sufletească a numerosului popor de școlari și de bătrâni care se înghesuiau prin casele din jurul „stânii" lui Cotârlău. Ziua, ca ziua, dar mai ales seara, javra părea turbată. Noi, elevii, în drumul spre școală, la întoarcere, dar mai ales în expedițiile nocturne din cartier, ne înfundam buzunarele cu pietre, muniție primitivă, dar eficientă, în stare să țină la distanță făptura iadului. Până la urmă, nu numai că ne obișnuiserăm cu acest război cotidian, ba, aș putea spune că ne și plăcea. Așa că, drama *Politicianului* devenise pentru noi o comedie bufă. Abia așteptam să cadă noaptea, să vedem cum mai înfruntă bătrânul fiara, vicleniile ei diabolice. Chiar dacă stăpânul o lega în lanț, aceasta deprinsese obiceiul să-l dezlege, ori, pur și simplu să-l rupă, încât niciodată nu puteai fi sigur că nu-ți sare în față. Și când apărea așa, mai treacă-meargă, dar nenorocirea era când te trezeai cu ea în spinare fără să te-aștepți. „Baciule, i-am zis noi, într-o zi, ai de grijă, că spurcăciunea asta de cățea o să te nenorocească!" „Pe mine, mă?" „Da, pe dumneata!, stăruirăm noi. Și-ar fi mare păcat tocmai acum când..." „Când ce, mă?" „Păi, tocmai acum, continuam, ca și când am fi rupt cu greu un mister cuibărit în sufletele noastre atât de discrete, tocmai acum când am auzit c-o să te aleagă ceva șef în comisia de reformă agrară..." „Că, uite, ni, ie, dară, no, d-apoi — se emoționa el — de unde-ați auzit voi una ca asta?" „Vuiește tot târgul! Și-ar fi păcat să te mănânce tocmai acum cățeaua lui Cotârlău...l „Pe mine, mă? Pe mine?l „Pe dumneata!", insistam noi. „Mai bine ai cere de la poliție un pistol automat, ori un brand, că se găsesc pe toate drumurile..." *Politicianul*, surprins se uita îndelung și bănuitor în ochii noștri. „Am auzit, a intervenit unul dintre «octavani», că reacțiunea istorică și-a făcut rost de pistoale și de pușți, i-a înzestrat cum trebuie pe toți ai lor, pe când noi, progresiștii..." „Care voi?", s-a mirat Nicodim, știindu-ne mereu în pără cu ideile sale. „Păi, noi, ăștia — ne-a arătat pe rând «octavanul» — nu locuim toți în casa unui stâlp al progresului și al reformelor?" „Ce stâlpi, mă?" „Mă rog, a continuat colegul nostru, dacă nu un stâlp, cel puțin un «comisar», un fruntaș al *Orășelului Școlilor*... Omul care n-ar avea voie, în timpuri ca astea, să umble fără un pistol la el..." Ideea nu-i displăcuse *Politicianului*, dar, pesemne, se temea s-o primească deschis. „Nu, mă, nu-mi trebuie mie pistol, a început să vorbească singur, plimbându-se prin cameră, că eu, dacă-l am, mă tem

că nu împușc numa cățeaua lui Cotârlău, ci și pe stăpânu' ei..." „Bine, a fost de acord unul dintre noi, un normalist, dacă ți-e frică, baciule, lasă că ne facem noi rost de-o pușcă-mitralieră, și tot o să-i curățăm ucigașului ăsta blestemata de javră... Numai să nu ne pârăști cumva la poliție..." „Dar ce, mă, am pârât eu vreodată pe cineva la autorități? Că uite, ni, ie, dară, no, d-apoi, eu mi-am făcut singur totdeauna dreptate. L-am bătut odată pe un student care-o cetit *Apostolul* în catedrală...l Și a luat-o iarăși de la capăt cu povestea asta. Scleroza își făcea datoria.

N-a trecut prea mult și, într-o noapte târzie, ne-am trezit cu geamurile zgâlțâind de hămăitul cățelei și mai ales de țipetele *Politicianului*. „Hait, ne-am zis, te pomenești că bătrânul și-a făcut rost de pistolul-mitralieră și-o curăță. Și-atunci, adio spectacole!" Era, cum am spus, prin luna martie, când noroiul mai amorțea noaptea de ger, iar pereții casei noastre, scăpați de spuma zăpezii, duhneau a igrasie și-a mucegai, ca pivnițele castelelor medievale. „Săriți, măi copii, că mă rupe tot!" Speriați, ne-am tras în fugă niște bulendre pe noi, am sărit în bocancii puși la uscat și am ieșit în pridvorul cu stâlpi de cărămidă, legați cu bolți arcuite. Era o lună plină, se vedea ca ziua tot câmpul de luptă din fața casei noastre. Cățeaua, după ce sfâșiase paltonul cu guler de blană al *Politicianului*, se retrăsese la o distanță bine calculată, pentru refacerea forțelor. De-acolo, ataca în răstimpuri inegale pozițiile șubrede ale nefericitului nostru amfitrion. „Săriți, măi copii, că mă rupe tot! Aduceți repede mitraliera..." Ideea noastră veche i se lipise bătrânului de creier. Noi n-aveam decât pietrele și bolovanii din curte, armamentul clasic al oricărui licean care se respectă. Ba, careva și-a amintit că, după ușa dublă de la intrarea în casă, Nicodim ținea ascunsă furca de fier cu trei coarne, a lui Agafton. Am scos-o în grabă și, prinși de coada ei, am ieșit în stradă, clocotind de-o ură demnă de cele mai sfinte războaie. „Haideți, măi copii, urla disperat bătrânul, haideți, că mă rupe tot!" Paltonul negru, prețiosul său palton, era făcut harcea-parcea. Nicodim mai ținea în mână doar o fâșie lată, ruptă de jur împrejur, cum țin novicii cozile odăjdiilor aurite ale mitropoliților, când ies cu darurile, la slujba împărătească. Jalea și furia sacră din vocea bătrânului, în loc să ne mai provoace râsul, ca în alte ocazii, ne-au impresionat până la lacrimi. „Săriți, măi copii, că mă rupe tot!"... tu-i lumina lui Dumnezeu, cu cățeaua lui cu tot! Că spurcata asta, uite, ni, ie, dară, no, d-apoi, îi ca omul! Nimic nu zice, numa' sare și-ți rupe hainele și carnea de pe tine... Dar eu nu-l las așa, io pfoiu dușu mamii lui! Că aici nu-i stână, să-și țină el câinii dezlegați..." Și, în timp ce-și spunea gâfâind tirada, observând că n-avem nicio mitralieră la noi, s-a agățat și el de coada furcii de fier, înaintând, astfel, ca orbii din tabloul lui Bruegel

cel Bătrân, în direcția prăpastiei. Și aceasta nu putea fi alta decât casa lui Cotârlău, ucigașul de cai și de oameni, spaima cartierului și a orășelului. Cățeaua, într-adevăr ca omul, nu mai zicea nimic, se retrăsese într-un colț obscur al curții, de unde ne urmărea cu ochii roșii, sclipind în noapte ca ochii pricolicilor. Cum înaintam așa, pas cu pas, prudenți, tremurând ca în fața morții, s-a auzit o voce stranie, spărgând în țăndări cristalul fragil al văzduhului: „Unde mergem, baciule?“ Întrebarea l-a pironit în loc pe bătrân. „Să-l omorâm!“, a gemut el. „Dar dacă ne omoară el pe noi?“, a căzut a doua întrebare. „Uite, ni, ie, dară, no, d-apoi“, a început să se bâlbâie, semn că perspectiva morții nu-i era chiar indiferentă...

— Și ce-ați făcut?, întrebă Aurel, parcă trezit de tăcerea mea bruscă.

— Am mers mai departe spre casa lui Cotârlău, pe urmele tridentului, cu *Politicianul* în frunte. Gestul ăsta, atât de curajos, l-a înălțat mult pe bătrân în ochii noștri...

— Și?

— Când am ajuns în dreptul ușii — casa era la roșu, încă neterminată, n-avea nicio împrejmuire — s-a lăsat o liniște înspăimântătoare. Până când unul dintre noi îl îndemnă pe bătrân: „Strigă-l, baciule!“ Dar n-a mai avut timp să deschidă gura. În aceeași clipă a apărut Cotârlău cu un lămpaș în mână, dezbrăcat, numai în cămașă și izmene. A ridicat lumina pâlpâitoare spre noi și a întrebat cu glas răstit: „Ce vreți, mă?“ „Că uite, ni, ie, dară, no, d-apoi, vecine — a început să se bâlbâie Nicodim — eu nu pot să rămân așa!“ „Dar ce s-o-ntâmplat?“, a întrebat nesperat de calm, ucigașul. „Că, uite, ni, vecine, ca omul, n-o zis nimic, și m-o rupt tot!“ „Cine?“, s-a prefăcut a fi nedumerit Cotârlău. „Cățeaua, io pfoiu dușu mamii ei!“, s-a apucat să-njure bătrânul, ca să-l impresioneze mai tare pe stăpânul javrei. „Dar eu, vecine, nu pot rămâne așa! Paltonul ăsta îl am din București, de la...“ „Bine, l-a întrerupt căruțașul. Bine. Să vii dimineață, vecine, să ți-l coasem. Că am o fată ucenică la croitorie...“

Bineînțeles, a doua zi nu s-a mai dus la niciun Cotârlău. A rugat-o pe fiică-sa, pe *mama Grahilor*, să i-l repare. Iar când noi îl întrebam, mai târziu: „Baciule, de ce ți-o fost dumitale frică de slăbănogul ăla?“ *Politicianul* ne punea pe fugă. „Mie, mă? Vorbiți iar să nu tăceți! O s-aduc eu comisia pe capu' lui, să simtă, tâlharu', c-aici suntem în oraș, nu la stână!“

Aurel nu mă mai întrebă nimic. Se ridică, nu fără dificultate, se uită la ceasornicul din perete, apoi la ceasul de la mână, și-mi porunci, fără drept de apel:

— Hai să mergem!

— Treci, mai întâi, pe la baie!, îi răspunsei, cu același glas poruncitor.

IX

Își pipăi de zece ori pașaportul, ascuns în buzunarul de la piept, ca și când și-ar fi descoperit acolo o a doua inimă. Începusem să înțeleg sensul gesturilor lui de jucărie aflată la îndemâna împrejurărilor, ca să nu zic o vorbă prea mare despre forța destinului. Când ajunserăm jos, mă opri portarul:

— Tovarășe consul, v-a căutat *Artista* la telefon. Și încă o voce de femeie,... vorbea românește. Zicea că știți dumneavoastră cine este...

— Mulțumesc!

Știam despre cine era vorba, dar n-aveam timp decât pentru Aurel, care mă aștepta tremurând de emoție lângă poartă, palid-verzui, sprijinit în bastonul său roșu. Abia acum băgai de seamă că nu-și mai luase cu el servieta...

Ne urcarăm în mașină. Pornirăm să cucerim Capul Bunei Speranțe, înfipt în ocean ca un corn de rinocer. Capul Furtunilor... Aventuri... Naufragii... Dezastre... Lecturi din tinerețe... Consulatul ăsta se afla destul de aproape de-al nostru, așa că mânam încet. Nu voiam să ajungem prea devreme.

— Lăsând gluma la o parte, trebuie să-ți spun, Relule, că dacă eu nu ți-am controlat bastonul ăsta suspect, ei o vor face.

— Dacă n-o vor face din proprie inițiativă, o să-i rog eu! Știi ce, consule? Dacă bastonul ăsta ar fi fost găurit pe dinăuntru l-aș fi făcut fluier, mă, să-i vrăjesc ca Orfeu...

— Nici n-ai pus bine piciorul pe pământul legendelor și văd că te-ai și molipsit...

— Vorba e că ce mă fac dacă o să-mi ceară scrisoarea de chemare a Barnarzilor?

— Ți-am mai spus, trebuie să fii stăpân pe tine. Dacă ți-o cer, arăți toată corespondența purtată cu doctorii. Le dai adresa, le dai numărul de

telefon al „omului acela de bine“, cu care ziceai c-ai vorbit în seara cutremurului. Dacă nu cumva povestea asta e o simplă invenție de-a ta...

— Cum o să fie invenție? Ai ajuns să-ți bănuiești până și prietenii?

— De bănuit nu bănuiesc pe nimeni. Te-am întrebat numai ca să-ți pot da vreo sugestie... Dacă nu...

— Adică ce sugestie?, se mai domoli el.

— Să-i spui, dacă te-ntreabă, cine-i românul care te-așteaptă tocmai la capătul lumii, de ce s-a dus și ce face pe-acolo...

— S-a dus ca să-și salveze copilul... Avea inima bolnavă din naștere... La opt-zece ani, s-ar fi sufocat. Poate chiar mai repede.

— Și l-a salvat?

— Da, l-au operat cu cinci ani în urmă... Acum are zece... merge la școală...

— Am citit că se pun și inimi de porc, îl încercai eu.

— Îmi pot pune și inimă de drac, numai să scap cu viață!, aproape strigă Aurel.

— Pe asta de drac o ai de mult! De la *Politician*... Poate una de înger...

— Tu ești scrântit, mormăi el cu același reproș posomorât.

— Am zis eu că nu sunt?! Numai te rog ia aminte: dacă niciunul din argumentele de până acuma n-o să le convină, spune-le că, oricum, tu vei ajunge la Capul Bunei Speranțe...

— Știu ce vrei să zici... Voi râdeți de fluturii mei, dar...

Nici nu-și termină bine fraza că și căzu în somnul lui învăluitor. Se trezi tresărind doar în clipa când oprii mașina în fața consulatului. Avea, spre mirarea mea, o față senină, colorată de ultimul strop de sânge sănătos — stropul nădejdii.

La poartă, dincolo de ghereta polițaiului, îl aștepta consulul în persoană, care îmi făcu un semn amical. Ceva mă îmboldea s-o iau pe urmele lui Aurel. Prietenul meu își ținea pașaportul în mână ca pe o baterie solară. Nu-mi ascultai impulsul și-mi păru rău. „Dă-le dracului de formule diplomatice!, îmi reproșai. În fond, băiatul ăsta trebuie salvat!“ „Dar poate că e mai bine așa“ — îmi zisei tot eu. „Poate că o intervenție directă...“

Răsucii butonul radioului mașinii încercând să prind București. Numai că munții din jur se opuneau dorinței mele de-a fi, pentru câteva clipe, acasă, în țară. Și o simțeam doar la doi pași, îmi umpleam toată ființa de ființa ei, mobilizată încă împotriva dezastrului, a morții, a ruinelor, a tuturor capriciilor naturii oarbe, înfrânte, totuși, încet, încet, de voința rece și logică a vieții.

Amalgamul de voci vesele de la radio, încăierările de fraze în toate lim-

bile mă trimiseră cu gândul la toamna lui ’45, când pentru scurtă vreme, e-adevărat, îl făcusem fericit pe Nicodim, tocmai printr-un asemenea galimatias radiofonic. El era veșnic însetat de știri senzaționale, de elogii la adresa mult trâmbițatei sale prezențe în comisia de reformă agrară, dorea să dirijeze personal toate evenimentele, nu numai pe cele locale ci și pe cele desfășurate în spațiile vaste ale poemelor *Dorul de român* și *Starea vremii înfiorătoare.*

M-am asociat, cum am mai spus, cu „prostul lui Vasilescu“, cu care am început montarea „stației-fantomă“ de transmis știri pe care o imaginasem singur. Partea ei cea mai impresionantă trebuia să fie carcasa de aluminiu și ebonită, care adăpostise cândva aparatele de bord ale unui avion căzut prin apropierea orășelului nostru. Îl mitraliaseră „Stukas“-urile germane, în zilele ce au urmat lui 23 August 1944. După ce am așezat, cu mare pompă, carcasa aceea pe masa din cămăruța „octavanilor“, aveam impresia că umblu cu mâinile prin orbitele unui craniu imens, ce aparținea zmeilor din basmele copilăriei. Noroc că rămăseseră intacte câteva butoane, arcuri, cadrane și ace indicatoare, care dădeau senzația că, totuși, craniul acela de extraterestru era în stare să recepteze și să emită impulsuri vii, gânduri și voci omenești. Am legat, apoi, de cablurile lui, retezate ca niște vene rigide, o sumedenie de sârmulițe colorate în toate nuanțele curcubeului și întinse în cele opt colțuri ale încăperii. Am mai aprins și câteva beculețe de lanternă, cu ajutorul unui transformator electric, o cutie neagră ce părea să dea mai multă soliditate păienjenișului acela aerian. Dar, pentru ca instalația noastră să capete viață, ca să-l putem atrage mai sigur pe *Politician* în capcană, am căutat un patefon cu arc, discuri, o vioară, un fluier, un clarinet, o pâlnie de patefon vechi și o veioză cu picior flexibil. Toate aceste rudimente de orchestră și de „studio“ radiofonic le-am instalat sub pat, după o regie bine pusă la punct. „Prostul lui Vasilescu“ urma să susțină partea nevăzută a spectacolului, iar eu pe cea văzută, expusă la orice fel de curiozități și întrebări.

Toate butoanele și comenzile țineau de priceperea mea de-a le manevra, fără să las impresia de „regie“, de ceva artificial improvizat. Nici cel mai mic zâmbet nu trebuia să-mi trădeze înfățișarea de băiat serios, care, în sfârșit, după atâtea încercări eșuate, se vedea și el stăpân pe un aparat de radio ca lumea. Ba, chiar unul neobișnuit, miraculos, căruia dacă-i spuneai în clipa învârtirii butonului, „aici radio București“, sau „aici radio Londra“, „aici radio Moscova“, „aici radio Ankara“ sau alte capitale și mai îndepărtate din seria „vocilor“ ce răscoleau spațiile intercontinentale, el îți confirma pe loc, țipând în pâlnia de sub pat, acoperită de cuvertura de lână

lăsată până la pământ, ca și de picioarele celor patru-cinci elevi ascultători așezați deasupra ei: „aici radio București", „aici radio Londra", „aici radio Moscova", „aici radio Ankara" și toate celelalte, la comandă.

Autenticitatea cea mai deplină a întreprinderii noastre, în stare să-l deruteze pe *Politician*, trebuia s-o realizăm mai ales prin două elemente: transmiterea unor melodii de muzică populară care știam că dau foc inimii bătrânului, precum și alcătuirea unor „buletine de știri", interne și externe, care să nu se bată cap în cap cu evenimentele din *Orășelul Școlilor*, cu știrile din gazete, cu zvonurile și pălăvrăgelile de la „Mielul alb" și „Birtul studenților". O adevărată echilibristică trebuia făcută, deci, pentru ca buletinul nostru radiofonic să amplifice sau să diminueze anumite proporții ale știrilor, pentru calmarea sau, dimpotrivă, pentru ațâțarea stării de spirit a lui Nicodim. Repetițiile necesare și punerea la punct a detaliilor le-am făcut când bătrânul era plecat de-acasă.

Actorii își stăpâneau rolurile, în primul rând cei doi protagoniști — eu, în fața butoanelor, și „prostul lui Vasilescu", sub pat. Elevii mai mici, printre care și Aurel, nu erau admiși nici cel puțin în rândul spectatorilor, ca să nu fie prea curioși, să nu pălăvrăgească între ei, să nu ne trădeze *Politicianului.* Mai ales că ei, cei mai mici, erau cârpiți cam des pentru obrăznicii, nepăsare și lene la învățătură. N-am acceptat, la început, nici vizitele locatarilor de la „internatele" vecine, până n-am verificat atent, de mai multe ori, reușita riscantei noastre inițiative.

Nenorocirea a făcut însă ca tocmai în ziua când deciseserăm inaugurarea — „negurarea", cum îi spusese Nicodim — nu știu pe care dintre asistenți l-a pus dracu' să întindă o sârmuliță între becul ce atârna de plafon și clanța ușii. Astfel că *Politicianul*, când a dat să intre în „casa misterelor", a fost scuturat ușor de curentul electric strecurat prin mânerul de fier. „Io pfoiu dușu mamii voastre!", a sărit în sus bătrânul, de parcă ar fi fost electrocutat, nu alta. Am știut eu, tâlharilor, că vreți să râdeți de mine..." Surprinși de această întâmplare nefericită am început să ne tânguim în fel și chip, să formulăm cele mai politicoase scuze ce puteau fi imaginate din partea unor nesăbuiți și obraznici ca noi, scuze pe care altădată nu le-am fi scăpat din gură nici picați cu ceară, numai și numai să-l convingem pe bătrân că nu fusese nimic intenționat în această tristă întâmplare. „Auzi, baciule, i-am zis, într-o clipă de inspirație, să știi că radioul ăsta merge mai bine decât al mitropolitului sau al șefului de poliție! Ar fi păcat, tocmai acum, după atâta muncă și cheltuială, să m-apuc să-l fac râme și fărâme..."

Amenințarea din vocea mea, însoțită de largi gesturi teatrale, a avut un efect nesperat asupra *Politicianului*. În timp ce bolborosea „uite, ni,

ie, dară, no, d-apoi", s-a proptit în pragul uşii, cu ochii ieşiţi din orbite la vederea acelei imense pânze de păianjen care învăluia „chilia octavanilor". Ca nu cumva să se răsgândească, am început să învârt toate butoanele „craniului universal", iluminat pe dinăuntru, şi să rostesc cu voce răspicată, ca să m-audă colaboratorul meu de sub pat: „Acum o s-ascultăm radio Bucureşti! E tocmai ora de muzică populară..." Şi, după toate prevederile regiei, din pâlnia enormă de sub pat a început să se audă o voce cât zece difuzoare: „Atenţiune! Atenţiune! Aici radio Bucureşti! Aici radio Bucureşti... Transmitem cele mai frumoase melodii de muzică populară, interpretate de Zavaidoc..."

Intensitatea sonoră, vibraţia caldă a vocii, inundând „cămăruţa octavanilor" şi curtea întreagă, l-au năucit pe suspiciosul nostru patron. Părea că nu mai e nevoie de niciun alt mijloc de convingere, din moment ce s-a grăbit să împingă uşa cu umărul, să nu mai afle şi vecinii minunea ce se ivise în casa lui.

De pe discul patefonului hodorogit, se revărsa acum vocea „marelui Zavaidoc, cântând *Neghiniţă neagră*. Uimit, cercetându-ne, totuşi, bănuitor din priviri, mai ales pe mine, bătrânul a oftat adânc, din rărunchi, şi s-a aşezat pe scaunul cu spetează înaltă, de lângă uşă. „Neghiniţă neagră, mândruliţo dragă", zicea Zavaidoc, şi *Politicianul* îşi mişca buzele după cuvintele melodiei, semn că şi inima lui de piatră se muia la amintirea unor zile îndepărtate, pe care le petrecuse cândva prin cârciumioarele Bucureştilor. Acolo îl văzuse în carne şi oase pe celebrul cântăreţ de muzică populară şi „Neghiniţa" i se lipise de suflet pentru toată viaţa. La terminarea melodiei, am început cu toţii să suspinăm şi să repetăm ultimele versuri: „Departe de lume, cu gândul la tine, şi-o să trăim bine..." ajutându-l în felul ăsta şi pe Nicodim să-şi smulgă din gâtlej oftaturile ce stăteau să-l înece. Am prelungit această jalnică tânguire pentru ca „prostul lui Vasilescu" de sub pat să poată întoarce discul, fără ca bătrânul să bage de seamă. După ce s-a terminat şi melodia de pe faţa a doua a discului — „Lume, lume, soro lume" — şi după ce corul nostru a oftat iar din rărunchi, mi-a venit mie rândul să strig: „Şi-acum, dragi ascultători, radiojurnalul!"

Sosise deci marele şi dificilul examen pe care trebuia să-l trecem neapărat cu bine în faţa temutului *Politician.* Alcătuit după ştirile din ziare şi de la radio, printr-o colaborare strânsă cu elevii mari şi pricepuţi la *politichia* bătrânului, prima noastră grijă fusese aceea de a strecura, printre ştirile obişnuite, două veşti ieşite din comun. Prima, în care se vorbea despre faptul că, în trecerea prin *Orăşelul Şcolilor*, şeful guvernului, Dr. Petru Groza, ţinuse să felicite personal pe membrii comisiei locale de reformă

agrară, printre care se număra și Nicodim, „harnicul și venerabilul cetățean, cunoscut în tot orășelul pentru vrednicia sa în muncă și de simțul său de dreptate". A doua era din domeniul știrilor externe: unele agenții străine anunțaseră, peste noapte, că Hitler ar fi încă viu, undeva prin America de Sud, și că, după toate probabilitățile, doar dublura lui s-ar fi sinucis în buncherul din Berlin. Astfel că, cel mai mare nebun și criminal al tuturor timpurilor avea intenția să organizeze o nouă cruciadă împotriva URSS și a SUA, să-și ia revanșa...

La încheierea primei știri, toți cei care aveam rolul ingrat de a sta în picioare ne-am îndreptat spre amfitrionul nostru, ridicat de prima știre în al noulea cer, să-l felicităm, să-l îmbrățișăm. Dar el, spre surprinderea noastră, n-a catadixit să ne întindă mâna, să ne accepte felicitările. Probabil că strigătele de „ura", în corul cărora intraseră și cei așezați pe pat, i-au amintit de scena veche, din timpul războiului, când l-am săltat până în tavan, strigând: „Românii sunt cei mai viteji!"

„Cum, baciule, ne-am zburlit noi, de ce ne refuzi felicitările? Crezi că dacă ai dat mâna cu Dr. Petru Groza, și dacă ești lăudat acum la radio, ca să afle toată țara, ba chiar și străinătatea despre vrednicia dumitale, noi nu mai avem nici dreptul să te gratulăm?" (Acesta era cuvântul pe care-l folosise bătrânul când ne-a relatat despre felicitările cu care se lăuda că l-ar fi dăruit primul ministru: „m-a gratulat, mă, personal".) „Uite, ni, ie, dară, no, d-apoi — s-a urnit, într-un târziu, Nicodim — eu n-am împărțit pământul la oameni («mai ales la neamuri» mă gândeam eu) de dragul gratulărilor voastre!" „Lasă, că vedem noi baciule, acum nu-ți mai place să dai mâna decât cu prim-miniștrii..."

În schimb, cea de a doua știre a buletinului nostru i-a provocat *Politicianului* o furie nemaipomenită. Doar se socotea un mare expert în problemele mondiale. „Hitler, mă?!", a început să țipe, întrebător, spre „craniul universal" care trona pe masă.

Luminile lanternei, ascunsă de noi în interiorul carcasei de aluminiu și de ebonită păreau acum niște țâșniri vii, fosforescente, din ochii inspirați și nebuni ai fantomei cu care se hărțuia Nicodim.

„Hitler, viu, mă?!, a reluat întrebarea, tocmai bine ca să-i dea răgaz bietului crainic de sub pat să mai respire. „Io pfoiu dușu mamii lui de criminal! Că chiar dacă n-o murit, mă, tot o să-l descopere și-o să-l ucidă, acolo, în America lor, generalissimul Stalin!" „Cum, baciule? Cum o să ajungă tovarășul Stalin în America?!, ne-am arătat noi și nepriceperea și lipsa de imaginație politică. Defecte grave, pe care *Politicianul* nu era dispus să ni le ierte cu una, cu două: „Uite, ni, ie, dară, no, d-apoi, v-am spus eu tot-

deauna că la politică sunteți niște *ignași*, mă, n-ați ajuns încă nici calfe!...“ „Bine, am recunoscut noi, așa o fi, baciule, ignași, nu ne putem compara cu oamenii care dau mâna cu primul ministru... Iar dacă-i așa, hai, spune-ne dumneata cum va fi cu prinderea lui Hitler?“ „Uite, ni, ie, dară, no, d-apoi — a început el să surâdă, cu dispreț superior — poate c-o să ajungeți și voi, într-o zi, să învățați ceva pe la școlile astea de modă veche despre revoluția mondială...“ „Poate“, am convenit noi. „Atunci o să înțelegeți, mă, că, dacă vrea generalissimul Stalin, o să-i convingă și pe muncitorii din America să treacă la comunism... Că eu, mă, i-am văzut pe ăia, pe americani, la ei acasă, și-s bine organizați, foarte disciplinați, nu ca noi, românii, mai ales când fac greve...“ „Și-acum, ce-o să facă? Greve ori revoluție mondială?“ „Păi, s-a încurcat puțin bătrânul, din grevă în grevă dau în revoluție... O să pună mâna pe putere, o să treacă în America de Sud, și-o să-l caute pe Hitler și-n gaură de șarpe...“

Totul era, deci, atât de simplu și atât de lămurit, în mintea lui încinsă de alcool, încât eu puteam s-anunț cu aceeași voce răsunătoare: „Acum o s-ascultăm muzică instrumentală!“

Crainicul de sub pat, cu talentele lui multiple și inepuizabile, a dat drumul tuturor instrumentelor pe care le avea la îndemână, în ritmuri improvizate, acoperite cu oftaturile noastre prelungi, teatrale. „Uite, ni, ie, dară, no, d-apoi — s-a întors bătrânul spre mine — acum recunosc, măi, copile, că l-ai ajuns din urmă pe «prostul lui Vasilescu», care-i cel mai prost din orașul acesta...“

Cuvintele lui l-au izbit ca o măciucă în moalele capului pe sensibilul crainic de sub pat, al cărui glas a amuțit pe loc. Noi, actori, totuși, neserioși, am izbucnit într-un hohot de râs, greu de potolit, care l-a indispus pe amfitrion. Cum, adică? Iar îndrăzneam să ne batem joc de el?! Tocmai de el, de-acest suflet gingaș, care plânsese cu „marele Zavaidoc“, care ne spusese, cu atâta modestie, că nu împărțise pământ țăranilor pentru a primi „gratulări“ din partea nimănui, nici chiar a primului ministru?! De el, dascălul nostru în problemele atât de simple și atât de complicate ale revoluției mondiale!... „Trebuie să închid aparatul, ca să-l liniștesc, m-am grăbit eu să zic. E încă nou, se încălzește prea repede... Mai ales când sunt știri atât de neobișnuite... Peste un ceas, îl deschidem iar, să vedem cum mai merg treburile prin țară și peste hotare... Iar la noapte, baciule, dacă te interesează, putem prinde și «vocile» străinătății...“ „Mă interesează!, a confirmat de îndată *Politicianul*. Dacă zici că peste un ceas o să-ți funcționeze iar drăcia asta, vreau s-o aduc și pe *Prostica*, să vadă tot neamul ăsta necredincios, s-audă cu urechile lor ce se spune la radio despre mine, să nu mai

îndrăznească ei... le lumina lui Dumnezeu, să-şi mai bată joc că aşa şi pe dincolo...“

Ne era foarte clar, mai ales mie, ce-aveam de făcut. În timp ce Nicodim gâfâia pe trepte în jos, grăbit să-i anunţe pe clevetitorii din familia sa despre emisiunile din „casa octavanilor“, băieţii de pe pat au sărit în sus de fericire c-aveau, în sfârşit, posibilitatea să-şi dezmorţească oasele. Noi, ceilalţi, ne-am grăbit să tragem de sub pat geniul batjocorit de bătrân. I-am şters cu grijă frăţească sudorile năclăite de pe faţă şi de pe frunte: „Ai fost extraordinar, prietene! Nu te lua după porecla bătrânului, că el, hodorogul, aşa ne înjură şi ne batjocoreşte pe toţi...“ „Plec!“, ne-a ameninţat băiatul. Înţelegând pericolul, un „octavan“ s-a postat la uşă, de unde a început să comande: „Toată lumea e mobilizată pe loc! Trebuie să pregătim emi-siunile viitoare, să trecem marele examen al «vocilor»... De aceea, pentru excelentul nostru crainic şi interpret, să se-aducă imediat un litru de vin busuiocesc, să-şi mai îndulcească sufletul!“ „Să se-aducă!“, am strigat şi eu.

Vinul găsit de „octavani“ în cufărul unuia dintre elevii mai mici, ascuns acolo, probabil, pentru a-l mitui pe bătrân, a fost sechestrat şi băut cât ai zice peşte, făcând să urce, astfel, barometrul inspiraţiei, al elanului colectiv, la cotele cerute de înălţimea momentului.

Cu vreo zece minute înainte de ora exactă, l-am auzit pe Nicodim cum îi împingea din spate pe toţi duşmanii lui din familie. L-am înghiontit în grabă pe crainicul nostru, ameţit de vin, l-am ajutat să se vâre sub pat, să-şi întindă picioarele printre numeroasele sale instrumente muzicale, să-şi aşeze capul pe o perniţă introdusă acum sub lumina veiozei, pentru ca, într-o poziţie ceva mai comodă, să-şi poată citi hârtiile cu ştiri senzaţionale, să pună în mişcare patefonul, să-şi descarce plămânii în pâlnia uriaşă.

Apăruseră, ca din pământ, şi vreo doi-trei elevi de la „internatele“ vecine, astfel că toţi cei care nu aveau un rol important în spectacol au fost poftiţi să se retragă în coridor, lăsând loc înăuntru doar membrilor distinsei familii a patronului nostru. Printre ei se afla şi dracul de Aurel, care, din două mişcări, a încercat să-mi controleze butoanele, să afle secretele „creierului universal“. Noroc că Nicodim, mai preocupat decât mine de soarta instalaţiei, şi-a pocnit nepotul peste gură, obligându-l să se retragă, resemnat, lângă scaunul *Prostică.*

Până s-a limpezit întreaga situaţie, a sosit „ora exactă“ pe care am avut de grijă s-o strig în gura mare, potrivind atent butoanele, nu cumva să mă trădeze. Pâlnia de sub pat a început să dea drumul aceloraşi ştiri, stăruind, mai pe îndelete, de data asta, asupra aşa-zisei întâlniri dintre *Politician*

și primul ministru al României, moment înfățișat în culori vii, pe un ton cald, elogios.

Firește, toți cei din familia bătrânului, neîncrezători de felul lor, rămași cu gura căscată la toate câte auzeau, se foiau pe scaune, trădându-și prea ușor nemulțumirea. Cum adică, tocmai unui „bețiv și curvar" ca Nicodim, cum îi ziceau ei, să i se facă o asemenea onoare, să-l cunoască toată țara? Cum vor mai îndrăzni ei, de-acum încolo, să-l înfrunte, să se ia cu el la harță?! Numai Agafton, fierarul, care primise și el, după dreptate, un loc de casă la reforma agrară, părea împăcat cu această exagerare, deși știa bine că bătrânul va încerca s-o folosească în favoarea lui, să facă din ea o armă împotriva *Prosticăi* și-a celorlalți din familie.

Dar instalația mea radiofonică, oricât de mult mister ar fi împrumutat de la sârmele, sârmulițele și luminile pâlpâitoare ale craniului de pe masă, i-a ridicat fierarului un mare semn de întrebare. Nemărturisit, descifrat însă ușor pe fața lui osoasă, lunguiață, cu pomeții proeminenți, mongoloizi.

Însă dincolo de această bănuială buclucul cel mai mare a apărut odată cu cântecul *Neghiniță neagră*. Nici n-a apucat bine Zavaidoc să zică „mândruliță dragă", că Aurel s-a și întors spre bunică-sa: „Care din ele, bunico? Parcă ziceai că are mai multe..." „Are, dă-l dracului de hodorog", și-a descărcat sufletul bătrâna, fără nicio jenă.

Politicianul nu se aștepta la proferarea unor asemenea blasfemii și injurii fățișe, mai ales în ziua când valul de elogii radiofonice se revărsase peste țara întreagă. A sărit în picioare și a început să urle: „Io pfoiu dușu mamii voastre! Afară din casa mea, bestiilor!"

Cum îi cunoșteam cu toții gustul de scandal, noi, elevii, am tăcut mâlc, iar membrii familiei s-au retras grăbiți în coridor. De-acolo, însă, *Prostica* a început să-l amenințe: „Dacă nu-ți bagi mințile în cap, fug la București, la Leru, și-o să te deie ăla la radio, cu curvele tale cu tot! O să le cetească pomelnicu' ca popa la biserică..."

Cu vorbele astea, clanul a părăsit coridorul, înaiante ca bătrânul să aibă timp să pună mâna pe vreun scaun. Tremura de furie, cu fața congestionată. Simțeam că trebuie să intru în acțiune: „Baciule, i-am zis, trăgându-l înăuntru, ca și când n-aș fi auzit nimic din toate vorbele bătrânei, stai și-ascultă știrile, că în lume se petrec lucruri extraordinare! Până mâine, s-ar putea s-avem și război..." Gravitatea imprimată vorbelor mele a avut efectul dorit: „Cum, chiar război?" „Da, ascultă!, am țipat eu. Ascultă ce spune «vocea» Londrei..."

La semnalul dat de mine, „prostul lui Vasilescu" a început să transmită

știrea că avioane turcești ar fi trecut granița Uniunii Sovietice... Nicodim, numai urechi, a început să bombăne: „Hai, drace, hai!“ Sub efectul vinului, încântat și de faptul că blestematul de bătrân își încasase porția de la familie, crainicul de sub pat s-a pornit să debiteze și alte știri, care mai de care mai senzaționale: ba că Vaticanul făcea apel la o cruciadă împotriva „țărilor bolșevizate“, ba că un general german și-ar fi montat singur o bombă atomică și-i amenința pe americani că dacă se ating de el o va face să explodeze... Ascultând asemenea știri, ca și altele și mai și, *Politicianul* trecând de la furie la spaimă, s-a apucat să mă blesteme cât îl ținea gura: „Trăsnească-ți Dumnezeu aparatu'! Parcă l-ai cumpărat, mă, de la imperialiștii ăia și de la toți reacționarii!“ Nu de blestemele lui eram noi îngrijorați, ci de ce avea să urmeze, pentru că știam că va alerga la „Mielul alb“ ori la „Birtul studenților“, să verifice autenticitatea știrilor. Acolo, putea să-l întrebe pe comisarul de poliție și pe ceilalți membri ai clubului lor dacă au cunoștință și ei despre aceste grozăvii auzite cu urechile lui la instalația mea de radio. Așa că, după ce un „octavan“ care se ținuse pe urmele bătrânului, ne-a zis că l-a văzut cum încerca să tragă de limbă pe toți vecinii și cunoscuții: oare cred și ei că va izbucni un nou război chiar în noaptea aceea?, dându-ne seama în ce pericol eram, ne-am cocoțat în crengile dudului și-am demontat în grabă toată instalația, ștergându-i toate urmele ca și când nici n-ar fi existat vreodată.

A doua zi dimineață, trezindu-se fără război, bătrânul a venit să ne ia la rost în legătură cu mersul evenimentelor, cu știrile date de noi la radio. N-am avut încotro și i-am mărturisit că totul nu fusese decât o păcăleală, pusă la cale de mine și de „prostul lui Vasilescu“. O simplă glumă copilărească. Să ne ierte, să nu... Dar cum era să creadă *Politicianul* așa ceva?! „Uite, ni, ie, dară, no, d-apoi, s-aduci înapoi aparatul, să nu glumești cu mine, că te omor!“

— De ce dormi, consule?, îmi bătu în geamul mașinii Aurel.

Tresării. Mă dădui jos și-l ajutai să urce.

— Dar tu de ce ai întârziat atâta?

— Ai răbdare c-o să-ți spun, îmi răspunse el cu voce de om fericit, în timp ce-mi făcea semne cu mâna, cu aere familiare.

— Hai, spune-mi, ce te-au întrebat?

— Tot ce-ai bănuit tu, plus încă ceva...

— Și anume?

— Dacă scap cu viață, ce am de gând să fac? Și i-am răspuns că am de gând să cresc iepuri...

Am râs cu poftă. Mi-a plăcut răspunsul.

— Dar tu, nu te-ai plictisit, așteptându-mă?

— Ei, asta-i, cum să mă plictisesc! Doar am ascultat tot ce-ați vorbit, glumii eu. Păcat că tu nu te auzeai prea bine. Te bruia bunică-tu, *Politicianul*. Pesemne, nu-i plăceau răspunsurile tale...

— Mă, nesăbuitule, oftă Aurel, în timp ce pornii mașina. Tu vorbești mereu cu morții...

X

Avea dreptate. Prea mă lăsam ispitit de amintirile astea, ca și când aș fi vrut să fug de mine însumi. Mă speriase oare întâlnirea cu el, noua întretăiere a destinelor noastre? Dar, la drept vorbind, ne mai văzuserăm, cum spusese și el, doar de două-trei ori de la terminarea școlii. Numai copilăria ne mai lega.

Eu, părăsind *Orășelul Școlilor*, m-am grăbit spre facultate, la București. Îl pierdusem, astfel, fără voia mea, pe *Politician*, eliberându-mă și de dragostea și de răutățile lui. Mai auzeam câte ceva, din când în când, de la alții, despre familia lor. Nu era de mirare că mă prinsese dorul ăsta ciudat după zilele petrecute împreună cu Aurel la „internatul" *Politicianului*, omul cu o mie de fețe, mediul cel mai activ, prin care, iată, ne vorbeau morții!...

— Uite, ni, ie, dară, no, d-apoi, ce ți-au promis „rasiștii" ăștia, mă copile?, continuai eu, imitându-l pe bunicul său.

Voiam să văd ce se ascunde în sufletul lui Aurel dincolo de starea aceea de beatitudine.

— Mi-au promis viza, chiar pentru mâine dimineață!, îmi răspunse amicul meu, sec.

— Suspect de repede!

— Dar tu ce-ai vrea? Să mor aici, la voi?... Să mă duci la groapă cu un car tras de himere?

— De fluturii tăi, ca-n basme!

Îmi păru rău că-i pomenii, pentru că, privindu-l mai atent, în valurile de lumini colorate care treceau pe lângă geamurile mașinii, observai că Aurel închisese iar ochii. Nu mă puteam obișnui cu trecerile lui bruște de la trezie la somn. Mă temeam să nu se împiedice odată de pragul acela nevăzut și...

— Aurele, întrebai șoptit, cu ce te-a tratat consulul Barnarzilor?

— Cu cafea și coniac!, îmi răspunse prompt. Om ca și noi... Cunoș-

tea toate datele despre mine, de la agenția aviatică „SK“... Corespundeau întocmai cu cele de pe pașaport. Așa că mâine dimineață o să am viza... Iar spre seară, pot pleca... Ți-am spus eu, continuă el, în timp ce-și răsucea capul după luminile străzii, că pentru bolnavii de inimă n-ar mai trebui să existe granițe... Să nu se mai confunde ideologia cu bolile...

— Când o să ajung ideolog, o să-ți dau un răspuns sau o explicație corespunzătoare. până atunci, vezi și tu că trebuie să răspund, mai mult sau mai puțin convingător, la o mie de alte întrebări. Femeia care și-a pierdut fata... *Artista*... Cealaltă „voce“, care m-a căutat la telefon... Și fluturii tăi...

— Ce tot ai cu fluturii?! Lasă-i, mă, să trăiască, să se-nmulțească și să stăpânească lumea... Mai bine ocupă-te de...

— Cred că *Artistei* i-ar plăcea mult de fluturii tăi!

— Tot ce se poate... Dar cu ea ce mai ai?

— Multe și mai nimic! Doar o artistă mi-ar mai trebui ca să ajung un crai ca tine...

— Dacă mă mai iei peste picior, îmi arătă el bastonul roșu, te trag în țeapa asta! O să te spun nevestei că ai o nouă obsesie!

— Te-ai osteni degeaba! Știe tot!

— Artist trebuia să mă fac și eu! Artist! Și-atunci nu m-aș mai fi îmbolnăvit de inimă...

— Tu, artist?, începui să râd. Și, mă rog, ce fel de artist?

— De circ!, hohoti el, cu o satisfacție răutăcioasă. Da, artist de circ, cum erai tu când îl păcăleai pe bunicul meu...

Îmi veni rândul să izbucnesc în râs.

— Și de ce nu te-ai făcut? De ce nu mi-ai luat-o înainte?

— Din cauza luptei de clasă!, îi căzu, ghilotinat, răspunsul.

— Te știi de bancuri, Relule!

— La așa maestru, așa ucenic!, mi-o plăti pe loc. Glumă-neglumă, când o să-ți povestesc de ce nu m-am făcut artist, o să mă crezi... Fiindcă noaptea asta, consule, nu va fi a somnului, ci a vegherii... Ți-am promis că n-o să-ți rămân dator.

— Nu înțeleg!

— Când am emoții mari, indiferent de ce fel, nu pot dormi. Mi se umflă și mai tare picioarele, elimin apă des, picotesc în șezut ca popândăii...

Ajunși în fața clădirii noastre, mă grăbii să-l ajut la coborâre.

În hol, același portar atent, ceremonios, mă anunță că sunt căutat de *Artistă*.

— Vezi, zise Aurel, în timp ce s-așeză pe banchetă, așteptând-o pe

nevastă-mea să urce împreună, vezi, să nu te țină prea mult de vorbă, să nu întârzii la cină... Că mi-e tare foame.

— Și altcineva nu m-a căutat?, îl întrebai pe portar.

— Tovarășul ambasador, răspunse acesta, jenat că uitase să-mi transmită, din proprie inițiativă, tocmai știrea cea mai importantă.

Îl sunai imediat.

— I-au dat viza?, mă întrebă ambasadorul.

Surprins, îi răspunsei cu întârziere:

— Da... V-am ascultat sfatul... Am lucrat prin intermediari... I-au promis viza pentru mâine dimineață...

— Bine. Să-mi spui mâine dacă s-au ținut de cuvânt ori nu. Și fii atent, consule, că nu știu de ce te tot caută *Artista* dumitale. A înnebunit-o pe biata secretară...

De-abia pusei receptorul în furcă și apăru nevastă-mea.

— Te-a căutat la telefonul de-acasă, *Artista*... Zicea că s-a decis să plece...

— Bine, mulțumesc, o întrerupsei. Urcați voi, că vin și eu îndată!

— Poți să-i telefonezi și de sus, se amestecă Aurel, pornit, după nevastă-mea, spre ascensor.

— Mai am și alte treburi, i-o retezai scurt. Așezați masa, că vin...

Ca să fiu sincer, vestea despre decizia *Artistei* de-a se întoarce acasă, mă bucură foarte mult. Pentru mine ar fi fost o adevărată victorie. Simțeam din când în când nevoia unei asemenea biruințe, printre atâtea amărăciuni și înfrângeri. Iar dacă hotărârea *Artistei* de-a se întoarce la rosturile ei normale se dovedea adevărată, asta ar fi însemnat că nu trăisem degeaba în ultimii doi ani. Ambasadorul, om generos de felul său, mai ales cu artiștii, n-o simpatiza, totuși, pe faimoasa mea clientă, zurlie, genială și parșivă. „Să știi, consule, îmi spusese odată, că, din păcate, artiștii nu trăiesc numai în costumele personajelor de pe scenă ci și în pielea lor adevărată, de sub farduri. Dincolo de scenă sunt culisele, iar dincolo de culise, viața!“ Rareori aveam posibilitatea să-l prind la asemenea discuții, știind că el vorbea totdeauna cu simpatie și admirație, dar și cu un realism crud, nemilos, despre viața și curiozitățile diverșilor artiști, care treceau pe la ambasada noastră. Eu mă uitam la ei ca la niște zei, pe când șeful meu nu voia în ruptul capului să facă abstracție de calitățile și defectele bieților oameni. „Un artist care nu este în primul rând un mare om — repeta el — rămâne, după mine, o simplă mască!“ O cunoștea, deci, destul de bine și pe *Artista* mea, pe când eu mă ocupam de capriciile ei doar de doi ani. Adică, aproape de când mă aflam în post, aici, în țara asta mediteraneeană, plină de atâtea personaje

pitorești, născute, parcă, pe scenă și crescute în costumele tuturor epocilor. Ca să le faci o concurență cât de cât acestora, trebuia, într-adevăr, să ai un talent de excepție! Și *Artista* se pare că-l avea! Ambasadorul o caracteriza întotdeauna în felul său curios: „Fata asta are un geniu înnăscut! Păcat că i l-au pervertit zorzoanele!“ La început nu-mi dădusem seama ce vrea să zică, înclinam chiar să-i iau spusele drept o simplă maliţiozitate. „Cine știe de ce se leagă de zorzoanele ei! Artistele mari, reginele barurilor, câștigă mult, și nici impresarii nu le angajează dacă n-au strălucirea care place publicului...“ De aceea, ca să mă verific, când *Artista* a venit pentru o nouă prelungire de viză, am și întrebat-o: „Care va fi oare scena fericită din această metropolă pe care o veți onora, stimată doamnă, cu prestigioasa dumneavoastră prezență?“ „Pe mine nu mă interesează scenele ăstora!, bufnise ea, lăsând să-i apară pe fața încă frumoasă grimasa unui dispreț suveran. Sunt prea înguste, domnule consul! Pe mine mă interesează acum marea scenă a lumii...“ „Da, lumea asta...“, am îndrăznit eu, șocat de disprețul ei pentru viața artistică a unui oraș în care, după cum spun specialiștii, s-ar fi născut înseși teatrul și muzica lumii. „Nu te mira, domnule consul, am descoperit cu o mică întârziere că marea scenă a lumii este de o mie de ori mai artistică decât bietele noastre alcătuiri muzicale. Mai ales cele de bar... Așa că...“ În timp ce-mi rostea, cu glasul ei sacerdotal, aceste fraze încă sibilinice, și-a așezat pe biroul meu, cu o solemnitate insinuantă, bine studiată, ușor vulgară, bustul cu protuberanțe monumentale. Dar chiar și monumentalitatea asta părea să cedeze, să se lase strivită de kilogramele de zorzoane ce-o apăsau în chip de coliere și salbe, de lanțuri și lănțișoare, de cruci și cruciulițe, de medalioane arhierești și de simpli bănuți înșirați ca pe un fir de păianjen. Dacă insistam, totuși, asupra „misiunii ei artistice“, atunci o vedeam cum se tulbură, cum crește în ea o adevărată furtună, trădată, la început, doar de strălucirea neobișnuită a ochilor... Asta însemna că nu renunțase de tot la visul de-a realiza un film muzical, în culori, bineînțeles, dedicat vieții Mariei Tănase. Firește, în filmul ăsta, ea ar fi interpretat rolul principal. Splendida-i voce ar fi ajutat-o încă, sunt sigur, de-aia îmi permiteam să o și zgândăr cu subiectul ăsta. Numai că ea avea ambiția oarbă, împinsă până la fanatism, de-a fi și regizor și producător al filmului, adică, de-a face, vorba ambasadorului, o „operă totală“. Dacă, pentru valoarea vocii s-ar mai fi găsit producători dispuși s-o ia în seamă și să pornească la realizarea filmului, în schimb, atât aceștia cât și regizorii, secunzii și consilierii lor muzicali, se pare că-i spuseseră verde-n față că ea ar fi urmat să „dubleze“ doar sonor o prezență scenică mai atractivă, o actriță mai tânără, mai potrivită cu exigențele ecranului, neiertător cu ridurile și

cu porozitatea tenului. Or, *Artista* noastră — și asta era drama ei! — bătea spre cincizeci de ani, fapt ușor de observat chiar și sub straturile groase de machiaj și pudră. Deci, avea cu zece ani mai mult decât i-ar fi cerut rolul, iar mie nu-mi putea ascunde acest adevăr scris negru pe alb în pașaportul cu care se prezentase la secția mea consulară.

Dar, hai să zicem că în ce mă privește, ca simplu meloman, m-ar fi dus ea cumva, dar pe marii producători, pe impresarii-rechini care cântăresc artistele dintr-o singură ochire, se vede treaba că nu-i poți păcăli prea ușor, cu „proiecte machiate", după o altă expresie a ambasadorului. Eu eram totuși impresionat văzând cât de mult suferă *Artista* la gândul că fusese invitată formal — auzi, nerușinații! — să „dubleze", tocmai ea, cu vocea ei divină, de care se cutremuraseră toate barurile lumii, pe-o fetișcană oarecare, „una d-asta fără voce, dar cu fundul harnic", cum zicea ea.

Și mai mult încă a suferit când a înțeles, cu destulă întârziere, că talentul ei de regizor, ca și solvabilitatea ei de producător de film erau puse total sub semnul întrebării de toate studiourile cinematogrfice ale Occidentului.

De aceea, cred, se agăța disperată de-o himeră. Poate nu e termenul cel mai potrivit, în mod sigur nu, fiindcă himera aceasta avea înfățișarea unui bărbat de circa șaizeci de ani, congestionat la față, cu o bărbuță roșcată, de țap viclean, dedat cu toate duhorile vieții. Unul care se prezentase probabil în fața ei ca milionar, dacă nu chiar miliardar. Și-n această calitate extraordinară, se pare că-i promisese tomnaticei *Artiste* realizarea tuturor proiectelor sale și încă ceva pe deasupra. Era gata să-i pună la dispoziție nu numai studiourile de la Cinecitta, dar și creditele bancare solicitate de realizarea unei asemenea „opere totale".

Așteptând cu neclintită încredere contractele, *Artista* se dedicase, trup și suflet, marelui său protector cu chip de satir șoltic și plin de pofte. De câte ori îl vedeam, când o însoțea cu mașina până la noi, îmi amintea de-o statuie din muzeul arheologic al orașului, în care Pan o „ataca" pe Afrodita, obligând-o să se apere, de formă, cu sandaua.

Domnul Mecena sau Barbă de țap, cum îi ziceam eu, o scosese de pe scena barurilor, o ținea închisă într-un hotel de la marginea mării, dezmierdând-o între două avioane, între două călătorii de afaceri de la o extremitate în alta a lumii. Se părea, deci, că nu era chiar un farsor, o fantomă întârziată din alt veac.

Dar, cu cât trecea vremea, cu cât se amânau mai mult contractele artistice — regizor, scenarist, interpret! — cu atât creșteau proporțiile și greutatea noilor zorzoane de pe bustul monumental al „cantatricei" — cam un gram de aur pe oră, am făcut eu socoteala, la un moment dat.

Și clienta mea consulară devenea tot mai nervoasă, tot mai nemulțumită de soarta ei ingrată, și, uneori, le-o zicea pe românește tuturor dușmanilor săi, reali sau bănuiți. În rândul celor din urmă îl inclusese, bineînțeles, și pe ambasador. Nu de alta, dar acesta-i spusese, într-o bună zi, fără niciun ocol: „Du-te, doamnă, acasă, unde poți cânta și încânta pe români, că-i mai prețioasă vocea dumitale decât toate zorzoanele ăstora!“ La acest afront s-a mai adăugat și refuzul lui categoric de-a interveni direct pe lângă ministrul român al comerțului exterior, pentru ca să ia în serios telexurile prin care *Artista* anunțase toate întreprinderile specializate din România că le pusese Dumnezeu mâna în cap, că aveau „ocazia unică“, realizabilă doar prin ea și prin Barbă de țap, de-a pune, la rândul lor, mâna pe „afacerea secolului“. Se vorbea nu de zeci și sute de mii de dolari, ci de suma astronomică de 300 milioane. „De unde pleașca asta, doamnă?“, am îndrăznit s-o întreb, fiindcă, pe-atunci mă considera un intermediar și confident de încredere. „Numai dumitale pot să-ți spun, consule! Ai auzit, cred, de marile catastrofe naturale ce-au lovit Asia de Sud-Est. Nu? Și de ajutoarele internaționale ce le va primi regiunea... Ei, află că «asociatul» meu i-a determinat, prin relațiile sale confidențiale, pe care le are și-n această nefericită zonă, pe miniștrii competenți de acolo, să investească toate sumele primite în ciment românesc, tractoare și tot felul de alte utilaje, necesare ieșirii de sub apă și ruine.“ „Dacă ambasadorul nu vrea să intervină, poate că are și el intuițiile lui, sau...“ „Comerțul nu se face cu intuiții, domnule consul, ci cu hotărâri rapide. Nu dai lovitura azi, mâine este prea târziu!“

Ambasadorul mă trimisese, cu ea cu tot, la șeful Agenției economice, om de meserie, deci cu atât mai neîncrezător în versiuni „artistice“ de comerț mondial. Meloman și el, se interesase, probabil, de solvabilitatea lui Barbă de țap și a protejatei sale, și cine știe ce aflase. Destul e că, presat insistent de *Artistă*, într-o zi a dat și el un telex acasă. „Încercarea nu-i greșeală. Până la contracte, vom mai vedea...“ N-a trecut însă mult timp și au început să sosească delegații unora dintre firmele românești vizate. Se grăbeau, ca toți negustorii dornici să-și vândă marfa. Prima condiție era să trateze toată afacerea doar prin intermediul „trustului“ ofertant, care era condus de „asociatul“ *Artistei*, ca președinte, ea fiind „vicepreș“, cum abrevia mai nou pe cărțile de vizită. Negoțul ăsta, deocamdată numai de vorbe și telexuri, a făcut-o însă de-a dreptul impertinentă față de șeful meu, care, după părerea ei, nu era decât un om lipsit de patriotism elementar, din moment ce refuza cu atâta încăpățânare să sprijine ideea ei generoasă și profitabilă țării. Încercam zadarnic s-o descurajez, chiar s-o „pun la punct“, când limbajul ei, întotdeauna crud, depășea anumite limite, încăr-

cându-se de „mă-sa“ și „tu-l“ la fiecare frază. Se simțea tare pe poziție, din moment ce trata direct, chiar fără avizul ambasadei noastre, cu „oameni de meserie“.

Trebuie să recunosc că urechea ei muzicală o ajutase mult la „prinderea“ tuturor termenilor de tehnică bancară și comercială, încât aveam sentimentul că sumarele mele cunoștințe în acest domeniu semănau mai degrabă cu limbajul unui peltic. Și ea, purtându-și bustul încărcat de zorzoane ca pe-o fanfară ambulantă, părea că dorește să ne copleșească pe toți până la umilire, să ne complexeze cu noua sa artă a limbajului bancaro-economico-afacerist. Venea la ambasadă când o tăia capul — „cum să pui portarul să țină piept unei asemenea furtuni instrumentale?“, se amuza ambasadorul — iar pe mine mă căuta din ce în ce mai rar, nemaiavând nevoie de confidențe și intermediari, ci numai să-i înnoiesc viza pe pașaport. „Du-te, doamnă, acasă și cântă și-i încântă pe români!“, am îndrăznit într-o zi. „Da, nu vă fie cu bănat (știam că e de prin partea aceea de țară), dar am impresia, stimată doamnă, că din afacerile astea extraordinare n-o să v-alegeți cu nimic.“ „Ești sluga ambasadorului“, m-a apostrofat cu priviri răzbunătoare. După numai câteva zile, tocmai în momentul când „vicepreșul“ marelui „trust internațional“, împreună cu satirul ei roșcovan, își dăduseră — după spusele *Artistei* — întâlnire la Londra cu miniștrii finanțelor din țările zonei calamitate, posturile de radio anunțau, pe toate lungimile de undă că vreo două-trei guverne din regiune căzuseră victime unor comploturi interne și mașinații internaționale, că prim-miniștrii respectivi fuseseră chiar spânzurați. „Du-te, doamnă, acasă și cântă și încântă pe români“, i-am repetat eu, în ziua aceea, când își adusese aminte de mine, „aria diplomatică“, ce începuse să devină celebră în toată ambasada noastră. Nu a mai îndrăznit să-l tăvălească în toate noroaiele verbale pe ambasador, și nici pe mine. Ba, c-o manevră psihologică neașteptată, și-a întors tot năduful împotriva nenorocului, a soartei ei nefericite. Toate scuzele, toate lamentările, toate frazele ei de compătimire se îndreptau acum spre muncitorii români, aceia care, „las' că știu eu — suspina ca pe scenă — n-o să-și primească salariile din pricina mea, din pricina nenorocului nostru în această afacere a secolului...“ „Lasă-i, doamnă, în pace, că n-o să moară ei din asta!“, încercam să-i mai potolesc teatrala căință. „Nu, până nu-mi voi spăla fața de rușinea asta, până când nu mă voi răzbuna pe soartă, nu pot să mai dau ochii cu concetățenii mei...“

După aceea a venit mai rar pe la noi și întotdeauna singură. Barbă de țap se făcuse nevăzut, se concentra, probabil, asupra altor mari „lovituri comerciale“. În așteptarea lor, *Artista* nu se lăsa atrasă în sfera artei muzi-

cale, nici nu voia să mai audă de marile baruri. Ori de câte ori îi aminteam de ele, îmi răspundea cu o generozitate greu de bănuit până atunci: „Eu nu vreau, domnule consul, să împiedic, cum fac altele (le înșiruia numele) afirmarea cântărețelor tinere. Prefer să-mi îmbogățesc pe cale comercială țărișoara mea în curs de dezvoltare, decât s-o sărăcesc cu tertipuri artistice". „Poftim, mi-am zis, a prins și gustul aforismelor, al înțelepciunii, de când călătorește, după afaceri, prin Orientul îndepărtat!"

Colegii de la Agenția economică începuseră să-i spună chiar „prințesa de Bangladesh" sau, și mai pe scurt, „Păguboasa". Firește, ea nu știa de porecla asta. Altfel, nu i-aș fi văzut bine. Devenise rea, nervoasă, „rânjea artistic" — aceasta era o altă formulă a ambasadorului — când nici nu te așteptai. Avea, se pare, motivele ei, și încă foarte întemeiate.

Barbă de țap apărea tot mai rar, tot mai obosit. Îmbătrânise văzând cu ochii. Nu mai avea mina aceea de satir obraznic, înflăcărat, de la începutul „afacerilor". Nu se mai lăuda cu contractul de la Cinecitta, iar cantitățile de aur ce se depuneau altădată, cu atâta generozitate, pe înzorzonatul bust al *Artistei* se reduseseră la jumătate dacă nu chiar mai mult. Toate astea o întărâtau, o îndemnau parcă să încerce iar o apariție demnă pe „marea scenă a lumii". Nu singură, firește, ci trăgându-l după ea și pe țapul bătrân cu ochii injectați de neliniști, ca o țărancă de munte într-o zi de târg.

În starea asta confuză, aproape jalnică, s-a prezentat la mine și m-a rugat, suspect de respectuos, să intervin pe lângă dușmanul ei de moarte, ambasadorul, pentru a-l determina cumva să-și revizuiască sentimentele. Nu cerea altceva decât s-o ajute, dar asta foarte urgent, să discute cu ministrul român al comerțului exterior, însă fără intermediari, fără „toate javrele astea mici, invidioase — își ieșise rău din pepeni — care nu mai încap de mine, dom'le, care mă urmăresc cu răzbunarea lor până și-n străinătate". Ce era să fac? „O s-o mai încerc și pe asta, stimată doamnă, numai așa, din admirație sinceră pentru vocea dumitale... una din vocile de aur ale șantanului din veacul nostru..." „S-a dus baba cu colacii!, mi-a întors-o, indispusă. Dumneata încearcă să-l convingi, și pe urmă mai vedem noi cum stăm cu vocea..." „Da, intervin, dar cu o singură condiție, a acceptat ambasadorul. Să se întoarcă în țară, chiar dacă nu mai cântă și nu-i mai încântă pe români! N-o să-i pot cere ministrului, consule, s-o caute aici, la hotelul ei de la marginea mării..." „Cu toate că nu i-ar strica nici lui câteva zile fericite, de odihnă și de soare!" „Soare, da, odihnă, nu!", a dat din mână a pagubă ambasadorul. „Fii atent, consule, nu cumva să-ți apreciezi greșit forțele!", m-a prevenit apoi amuzat. „Fii atent, fiindcă altfel va trebui să mobilizăm toată flota Mediteranei, toate pescadoarele, ca să te

scoatem la suprafață...“ Am râs mânzește și l-am asigurat solemn că voi lua toate măsurile pentru ca nici în visurile mele cele mai tulburi să nu rătăcesc vreodată până într-atâta cărările.

A doua zi, după ce am obținut această promisiune, *Artista* m-a anunțat că n-o lasă „președintele“ trustului să plece la București decât în ziua când vor încheia un contract de o sută de milioane de dolari cu Nigeria, socotită încă pământul tuturor făgăduințelor petrolifere. Iată însă că din nou, ca un făcut, ca o răzbunare a „zeilor și dumnezeilor sorții“ invocați de atâtea ori de ea, tocmai când se încheia acest nesperat contract, undeva, prin Elveția, pe teren neutru, posturile de radio internaționale anunțară iar căderea guvernului respectiv. Așa că...

Încărcat de toate aceste aduceri aminte, formai numărul de telefon al unui hotel de mâna a doua, aflat în marginea orașului, gălăgios și plin de praf, unde fusese transferată de Barbă de țap. Nici nu-mi spusei bine numele că *Artista* și sări să mă anunțe:

— Plec în România, domnule consul!

— După câte știu, aveți pașaportul în bună regulă. Puteți pleca oricând...

— Vreau să cânt în spitalele de răniți... Vreau să alin durerea și nenorocirile compatrioților mei...

— Foarte bine! Mă bucur că, în sfârșit, cel puțin acum...

— Totdeauna am fost o femeie generoasă și milostivă. Întreabă-l și pe domnul ambasador. Numai viața asta...

— „E bun pierdut de n-o trăiești cum ai fi vrut“, mă trezii eu tălmăcind, ca un dascăl în strană, versurile unui faimos poem.

— Ba, domnule consul, eu am prea trăit-o, fir-ar mama ei a dracului de viață! se înfurie deodată la capătul firului. Dar aici, la *ăștia* — apăsă ea, gutural, pe *ăștia* — prea trebuie să fii tânără, în fiecare zi! Și eu nu mai rezist...

— Dacă vă pot fi de folos cu ceva, murmurai, în doi peri, vă rog să...

— Da! De-aia te-am și căutat, domnule consul. Am neapărat nevoie de un certificat...

— Vi-l dau cu plăcere, stimată doamnă!, o asigurai grăbit.

Voiam s-o văd mai repede plecată acasă, să mă scap de toate scenele, discuțiile și ironiile colegilor de la Agenția economică, dar mai ales ale șefului meu: „Într-o bună zi, o să te angajeze ori președintele trustului în locul lui Barbă de țap, ori impresar artistic, tot în locul lui!“

— Dar la ce vă trebuie un asemenea certificat, dacă nu vă supărați?, reluai eu.

— Păi, dacă nu-l am, mă bagă ăia de la Tănase în COM. Și-o să mă muncească mai rău decât toți diavolii din iad. Îi știu eu, invidioșii, că m-or mai băgat și altă dată!

— Bine, stimată doamnă. Veniți dimineață la ambasadă, să redactăm adeverința în termenii cei mai convenabili...

— Vin, dar cu o condiție!

— Care?

— Să-mi dai asigurări scrise din partea ambasadorului că pot să mă întorc aici, la afacerile mele, oricând vreau...

— O să-ncerc, stimată doamnă.

— În dumneata nu mai am nicio încredere!, șuieră ea. Și-n clipa aceea mi se păru că o văd „rânjind artistic". Da, repetă, vreau asigurări de la ambasador!

— Bine! Noapte bună!, îi strigai, la rândul meu.

Apoi mă strecurai din birou pe coridorul ce ducea direct la lift. Nu fără a repeta cu ciudă: „Vezi ce pățești, neinspiratule, dacă-ți faci de lucru cu marii artiști?!"

XI

Când intrai pe ușă, nevastă-mea ridică brațele spre tavan:

— Vino, odată, omule, că iar ne atacă!

— Cine?

— Gândacii!, strigă ea sincer speriată. Fluturii de zi, de noapte... Fluturii...

— Închide geamurile! Văd că te-ai îmbolnăvit și tu de nălucile lui Aurel...

Acesta stătea în fotoliu, cu o mină de om fericit. Calmul lui afișat, indiferența la spaimele soției mele, păreau să vină din vorbele cu care mă amenințase în mașină: „Va fi o noapte de veghe, nu de somn!“ Eram convins că numai pe el îl puteau căuta făpturile acelea stranii. Dar ce le-ar fi putut oferi trupul său livid, mâncat pe dinăuntru de rugina unui sânge încărcat de prea mult bioxid de carbon? Poate că numai puterea din visurile lui, numai concentrarea aceea interioară ieșită din comun stârnea roiurile de gândaci-fluturi, corciturile fantastice pe care începuse să le vadă și nevastă-mea. „Numai de nu mi-ar ieși în cale și mie!...“

— Lasă-i, doamnă, să trăiască!, zise Aurel ridicându-se în picioare și îndreptându-se spre baie.

Fantasmagoriile lui începuseră să mă enerveze. Simțeam că mă sufoc. Deschisei în grabă ferestrele. Țânțarii, dușmanii mei de temut, nu-și făcuseră încă apariția. Așteptau ploile calde, jocul aerului în jurul coroanelor de pini. Doar efemeridele, puternic colorate, de forme neobișnuite, care dormeau, peste zi, în tufele de dafin și de rozmarin ale părculețului din apropiere, se prezentară să-și facă rondul obișnuit în jurul lămpii, înainte de a-și scutura ultimele svâcniri peste capetele noastre.

— Vezi, îi zisei nevestei, te-ai speriat degeaba.. . Ei știu cu cine să stea de vorbă...

Ieșind din baie, Aurel ținu s-o asigure și el:

— Fiți liniștită, nu mai vin!

— Hai, așază masa, că oaspetelui nostru îi e foame!, o sucii din mers. Voiam s-o scot mai repede din starea de agitație.

— Mare diplomat ești — îmi replică Aurel. Mă împingi pe mine în față, ca să nu te vezi tu, hămesitule!

— Adu caracatițele alea fierte!, mă făcui că nu-l aud. Și „gagica" aia proaspătă, pentru donjuanul ăsta de Aurel...

„Gagică" îi spuneam, în glumă, unei mâncări gustoase, făcută din iaurt de oaie amestecat cu castraveți și cu mujdei de usturoi.

— Caracatițele, pentru tine și pentru sufletul tău întortocheat!, mă înțepă el. Iar „gagica", dacă e aleasă de doamna, pentru mine...

Nevastă-mea, amuzată și nu prea, se înfundă în bucătărie. Eu, solidar cu ea, mă apucai să întind fața de masă, să așez farfuriile, tacâmurile și paharele.

— Să bem și să ne veselim!, strigai teatral. Dar nu ca la „cina cea de taină!"

Aurel, în loc să intre, cum mă așteptam, în veselia mea prefăcută, se reculese imediat și-mi șopti:

— Poate că nu-i bine să mai știe și nevastă-ta...

— Ce?

— Despre hârtiile mele... Uite-le, poftim!, se grăbi el.

Scoase un dosar voluminos din servietă. Mi-l întinse, stăpânindu-și cu greu emoția.

— Le poți citi pe toate, până la întoarcerea mea. Afară de „testament"... Dacă nu mă mai întorc, îl poți citi și pe el...

— Vorbești nerozii!, încercai să risipesc spaima din vocea lui, apucând, cu mâini tremurătoare, dosarul. Tocmai acum să te îndoiești de întoarcere? Acum când...

Și, ca să-i arăt că nu mă las impresionat de „misterele" din hârtiile lui, începui să le răsfoiesc cu o indiferență prefăcută. Privirile îmi căzură peste o filă unde scrisul dezordonat al lui Aurel se oprea la gânduri ca astea: „Medicul american dr. Hutschinson a făcut, în 1852, în «American Jurnal of medical Science» raportul următor: un sclav negru, născut la Kentuky, sosi la etatea de 12 ani într-o regiune cu climă total străină de cea în care trăise până atunci. În curând îi apăru pe frunte o pată albă. Mai târziu, îi apăru o altă pată lângă ochiul stâng, de unde culoarea albă i se lăți pe întreaga față. Metamorfoza fu completă în zece ani. Prin acest raport, doctorul american voia să arate unor dușmani de-ai săi că neamul omenesc este unul și același, în ciuda tuturor divergențelor de rasă, că acestea depind numai de climă și de alte circumstanțe fizice".

— Da, așa este, până când divergențele nu devin o filozofie politică, până când nu se transformă în exclusivism și ură, ca în cazul ălora de la Capul Furtunilor...

— Nu înțeleg, murmură prietenul meu.

— N-ai scris tu însemnările astea?

— Ba da, însă, să-ți spun sincer, unora le-am cam uitat sensul și rostul. Sunt scrise alandala, în perioade diferite, în stări sufletești foarte contradictorii...

— Asta se mai întâmplă și pe la alte case, îl consolai eu.

— Te pomenești că ții și tu un jurnal?

— Nu, nici vorbă! Jurnalele mele, fiind prea banale, trec direct în arhivă...

— Vreau să te mai rog ceva, se precipită el, pe același ton de încredere și de taină.

— Te ascult, Relule. Dar să știi că nevastă-mea e o femeie foarte discretă.

— Nu mă-ndoiesc! Numai că mi-e jenă de ea, de-abia am cunoscut-o.

— N-am prea observat această jenă, sincer să fiu! Și-n afară de-asta, pe câte-mi dau seama, ea te cunoaște și te apreciază, poate chiar mai mult decât mine. N-aș vrea să zic că te chiar iubește...

— Dac-ar fi adevărat, tare m-aș bucura! Dar... uite ce-aș vrea să te rog: să primești aici toate scrisorile și telegramele către familia mea...

— De unde și, mai ales, de ce?

— De unde, vei vedea, sper, de mâine încolo. De ce? Ca să le cenzurezi tu, să le alegi, să le dai drumul acasă numai celor pe care le socotești potrivite. N-aș vrea să rănesc prea mult pe Clio... Și mai ales fetele...

— Te pomenești, parșivule, că vrei să le scrii direct numai admiratoarelor! Să le rănești numai pe ele!

— Stai liniștit, îmi făcu el semn cu mâna. Iubitelor mele, pe care nici nu bănuiești cât de mult le-am nedreptățit în viață, o să le trimit vești pe aripile fluturilor! Și-o să le rog să-mi răspundă la fel. Ca să te las pe tine să mori de curiozitate, neseriosule! În schimb, soției și fetelor, ca și tatii, le-am lăsat poruncă să-ți trimită toate răspunsurile aici. Le-am spus că tu folosești o poștă specială, care mi le va aduce mai repede la Capul Bunei Speranțe. Înțelegi? Te rog, însă, să triezi cu severitate și aceste răspunsuri. Să le expediezi numai pe cele care-mi vor face bine...

— Dar ce mă crezi tu pe mine, bunul Dumnezeu, ori Michiduță?! De unde să știu eu ce-o să-ți facă bine sau rău? Ca și celor de-acasă!

— Lasă, nu mai juca teatru!, îmi făcu el semn cu bastonul roșu. Cred

c-ai ajuns mai expert ca popii în tainele sufletului omenesc. Ai mai multe spovedanii pe zi decât tata într-o săptămână. Știi că, la țară, oamenii se spovedesc numai când li se apropie sfârșitul...

— Ei, bravo! Dar ce-ți imaginezi tu, că secția mea consulară e un fel de spital de urgență, o anticameră pentru morgă?

— Oamenii, consule, mor și renasc în fiecare clipă, oftă el, cu aere de înțelept. Doar că unii mor fără să bage de seamă. În timp ce pe alții îi apucă moartea de gât la tinerețe, încercând în fiecare clipă să-i sugrume... toată viața. Ca pe mine...

Noroc că apăru nevastă-mea cu mâncarea. Altfel nu știu ce i-aș fi răspuns.

— V-am adus „gagica", ne anunță ea surâzând. Sper să vă placă...

Dar în clipa aceea Aurel închise iar pleoapele și se scufundă în visul lui fulgerător. Paloarea îi ștergea toate ridurile. Părea o mască de ceară.

Nevastă-mea se îngălbeni și ea. Ca și mine, nu se putea obișnui cu trecerea lui bruscă în lumea viselor. Mă grăbii să-i torn un pahar de coniac, pe care îl refuză cu gesturi de om disperat. Închise repede fereastra ca și când din văzduh s-ar fi anunțat toate pericolele.

— Noroc, Relule, încercai să ciocnesc paharul cu adormitul.

— Mulțam de urare!, îmi răspunse el prompt. Acum chiar că am nevoie de noroc...

Deși încă tulburați, începurăm să mâncăm, ca și când nu s-ar fi întâmplat nimic. Îi era foame și lui Aurel. Dar refuză să pună gura pe băuturile mele cu etichete multicolore, atrăgătoare. Nu primi decât un suc de portocale.

— Fratele meu, rătăcitule!, îl apucai pe după umeri cu mâna dreaptă, în timp ce cu stânga dusei paharul la gură, cu o sete de om bolnav. Parcă văd cum o să ne-aduci de-acolo, pe cap, epoca matriarhatului! O să se țină triburile negreselor după tine, ca mândrețele, pe vremuri, de *Politician*...

— Bietul bunicu-meu! Părăsit de toți și de toate, a murit bolborosind versete din *Apocalipsă*...

— Cum? A renunțat el atât de ușor la lozinci?

— Tu știi că povestea familiei noastre a fost un fel de amestec biblico-marxist... „Starea vremii înfiorătoare"... Sau invers, cum îți place ție...

— Nu cum îmi place, numai cum a fost... Îmi pare rău că, după ce ne-am despărțit, n-am mai avut timp să-i caut...

— Ca să nu-ți strici dosarul!, mă întrerupse Aurel maliții os. Altfel, nu mai ajungeai tu aici...

— Iar dacă nu ajungeam eu aici, atunci cine te mai întâmpina pe tine, aiuritule, la aeroport?

— Fluturii!

Gluma lui n-o mai impresionă pe nevastă-mea. Picotea, mai-mai să se prăbușească. O rugai stăruitor:

— Du-te, dragă, și te culcă! Lasă-ne, că nu-i prima oară când ne vom descurca noi și fără neveste. Mai ales că lui Aurel, pe câte bag de seamă, nu-i displace deloc „gagica“ asta...

— Adevărat!, confirmă el, ciudat de bine dispus. Culcă-te, dragă prietenă, nu ne duce nouă grija...

Ea, după oarecari ezitări, se îndreptă spre dormitor, cu pași împleticiți. O văzui cum caută din priviri spre ușa băii, de unde i se părea că pot să iasă...

— Noapte bună!, îi urai. Și n-avea nicio teamă! Suntem cătane bătrâne, nu vom adormi în post...

— Dacă vrei, du-te și tu să te odihnești! Am glumit că o să te țin treaz toată noaptea. Nu mi-e frică singur, pot să stau cu ochii deschiși noaptea ca și ziua...

— Ba, dacă nu ți-e cu supărare, Relule, tu cam dormi tot timpul. Iepurește, adevărat, pe furate, dar dormi...

— Ți-o fi ciudă!

— Da' de unde, pur și simplu constat, ca să nu mai tot faci pe eroul...

— Mă, răutăciosule! Ai uitat ce mi-ai spus atunci de mult, când ți-ai luat calabalâcul de la „internatul“ bunicului?

Așadar, era rândul lui să-și pună în mișcare mașina de amintiri. Numai să nu-i facă rău, mă gândeam. Să nu schimbe fiecare cuvânt într-un bisturiu ce taie în carne vie. Puteam să-mi iau riscul de-a participa la o operație complicată?

— Nu-mi aduc aminte, Relule, ce ți-am spus atunci, bâlbâii, într-un târziu. Știu doar că mă considerai prieten. Al tău, ca și al celorlalți din familie. Fiindcă devenisem dușmanul *Politicianului*, care vă cam bruftuluia pe toți...

— Da, poate că ai dreptate. În calitatea asta mi-ai spus tu, care iubeai latina: *Fast est et ad hoste doceri!* Adică se cuvine să înveți chiar și de la dușmani. Ai uitat? Iar dușmanul meu cel mai de temut, pe vremea aia, era, într-adevăr, bunicu-meu, Nicodim...

— Și ce-ai învățat de la el în afară, bineînțeles, de băutură și destrăbălări, adăugai eu, râzând.

Dar Aurel nu mai avea chef de glume.

— Am învățat să nu mă resemnez! Să nu renunț la nicio luptă... Nici la asta, teribilă, cu propria mea inimă, cu sufocarea, cu...

Răsufla iarăși greu.

— Dar ce lupte-a mai dus el, ca să poți spune, acum, după atâția ani, că nu s-a resemnat niciodată, până la sfârșitul vieții?

— Păi, a cam dus... păru o clipă descumpănit Aurel. A dus, mai întâi cu mine... Până în 1949, când a început tragedia...

Văzând că nu-l întrerup cum s-ar fi așteptat, se uită curios, apoi continuă:

— După ce l-ai părăsit tu, l-am luat eu în primire. Da, cu tot felul de farse și de răzbunări... Cu cât mă bătea mai des, cu atât i le făceam mai cu moț! Eram aliat, în privința asta, cu bunica, până în toamna lui '48, când a murit... Da, cred că a murit la timp ca să nu mai vadă...

— Fie-i țărâna ușoară!, îl întrerupsei, recules. Știi că mi-a fost foarte dragă... Îi ziceam *tătăiașă*. Era din satul nostru, se cunoștea bine cu bunicul și cu bunica. Nu ne pâra niciodată părinților, oricâte drăcii am fi făcut. Ne ocrotea și de pumnul *Politicianului*, când putea. Cum încercam s-o ocrotim și noi...

— Pentru ea am încasat multă bătaie, oftă Aurel. Nu puteam suporta s-o văd batjocorită. Mai ales când eram de față. Săream la bătrân cu ce apucam. Dintr-o bruftuluială d-asta, mi s-a umflat prima dată genunchiul, uite, ăsta dreptul, ăsta m-a durut întotdeauna mai tare...

Aurel își ridică pantalonul până la genunchi. Făcu această operație cu destulă dificultate, și nu fără gemete caracteristice, moștenite de la *Politician*. Abia acum văzui că piciorul lui arăta ca un calup de ceară: moale, galben, cu pielea umflată, făinoasă, păstrând, minute în șir, urma degetului cu care apăsa ca să-mi arate gropile adânci și vinete. Deși îngrozit, încercai să fac pe indiferentul.

— Sunt convins că tu vei citi nepoților nu *Apocalipsa*, ci *Cartea Facerii*... Matusalem va rămâne un copilaș pe lângă tine...

În timp ce-și trăgea la loc, cu aceeași dificultate, pantalonul, Aurel se uită îndelung la mine. Îmi descoperise de mult, eram sigur, toate trucurile. Totuși, când nu era destul de atent, îl păcăleam. Nu însă și de data asta.

— Matusalem n-avusese patima luptelor. Pe când bunicu-meu pierdea pe una și începea alta...

— Nu-mi spui nicio noutate. Fii, dacă poți, ceva mai concret! Care i-au fost ultimele lupte? Mă gândesc la cele de după plecarea mea din *Orășelul Școlilor*...

— Când le-a terminat pe cele politice, a început cu cele religioase...

— Religioase?

— După reforma agrară, rolul lui, mai mult pitoresc și decorativ, a început să scadă... Nu-l mai băga nimeni în seamă...

— Te contrazici, băiete! Nu spuneai mai adineaori că era combativ, că nu ceda niciodată?

— Era, din punctul său de vedere. Doar în privința asta cred că am avut ce învăța de la el. Obiectiv, însă, un asemenea om nu putea fi decât „un tovarăș de drum“ pentru voi, comuniștii. Și încă unul destul de ocazional. Da, continuă el pe un ton pasionat, aproape gâfâind, da, trebuie să admiți că nu se poate face revoluție socială, politică și morală de anvergură cu bețivi și depravați ca el...

— Ei, bravos! Nu te bănuiam atât de tare la marxism.

— Am studiat, consule, și dreptul, nu numai teologia!, se făli el. Dacă vrei mai multe argumente...

— Mda! Popii și avocații sunt factorii cei mai activi, și-n revoluție și-n contrarevoluție...

— Vezi c-ai început să-nveți și tu câte ceva?! Fără preoți în revoluție se sfărâmă cimentul sufletesc al nației... Mă gândesc, firește, la noi, ortodocșii. Catolicii sunt mai radicali, mai universaliști... Buni pentru revoluția mondială... Iar fără avocați, se pierd marile procese istorice...

— Mă rog, cum vrei tu! Unde nu mă pricep, nu mă bag...

Orice atingere de problemele sufletești îl săltau la suprafață ca pe-un delfin de sub valurile mării...

— Nu cum vreau eu, numai cum e adevărat...

— Depinde cine și din ce parte privește adevărul... Ai uitat să-mi spui ce-a mai făcut bătrânul, cum de-a ajuns el să...

— Ți-am spus, statura „omului politic“ s-a topit repede, ca lumânarea la fața focului. Doar la alegerile din toamna lui ’46 ce i-a mai pâlpâit feștila...

— Povestea asta o știu... Ai uitat că eram împreună? Ai uitat...

— N-am uitat nimic!

— Nici drumurile pe la colegii mei care locuiau la țăranii și ceferiștii din cartierul gării?

— Nici! Dar de ce mă întrebi de ele?

— Tu știi ce mi-aduceai de la ei, de fiecare dată, în toamna aia?

— Cum să nu? Cărți, maculatoare, caiete de lecții...

— Și astea, dar în ele se găseau fluturașii de propagandă pentru FDP, cei cu soarele la mijloc, pe care-i răspândeam pe toate străzile, pe la toate „cvartirele“...

— Așa, va să zică! Și, mă rog, de ce nu ți le-aduceai singur?

— Ai uitat încăierările cu „octavanii“? Le-ai uitat amenințările?

— Da... da..., îmi răspunse, intrând brusc în împărăția fluturilor...

Cui era să-i mai aduc aminte că, în săptămânile dinaintea alegerilor din 1946, cearta politică dintre bătrân și „octavani“ luase o turnură neplăcută pentru mine?! Mai mult din ambiție decât din convingere, ca să-i facă *Politicianului* în ciudă, cum le sta în obicei, băieții se proclamaseră adepții PNȚ-ului și ne interziseseră, sub amenințarea cu bătaia, să-l mai susținem pe bătrân în operația de lipit afișele FDP-ului și în alte acțiuni propagandistice. Primul vizat fusesem eu, „radiofonistul“, cum îmi ziceau ei, cel pornit spre răspândirea noilor idei, și nu la suprafață, ca bătrânul, ci cu patosul și convingerea întâilor lecturi marxiste. În urma lor se încingeau discuții înflăcărate, mai ales când mergeam la colegii din cartierul gării, unde locuiau muncitorii ceferiști, singurii reprezentanți veritabili, în *Orășelul Școlilor*, ai clasei chemate să preia conducerea destinelor naționale.

„Octavanii“ îmi puseseră în vedere că pentru fiecare afiș FDP lipit la porunca bătrânului voi încasa o bătaie ca la carte, iar pentru fiecare fluturaș o palmă zdravănă. Ca să mă scap de orice „porunci“, și de-ale *Politicianului*, și de-ale lor, mi-am organizat singur sistemul de acțiune, asociindu-l, fără să știe, și pe Aurel. El îmi aducea, după-amiaza, cu plăcerea deosebită ce i-o producea încredințarea unei asemenea misiuni de vagabondaj, în locul lecțiilor severe cu care îl tocam la cap, îmi aducea, zic, pachetele cu fluturași pe care-i lipeam, noaptea, pe toate porțile, peste ai PNȚ-ului, până și pe ușa dublă de la „casa octavanilor“. Ceea ce, firește, îi scotea din sărite, făcându-i să se încaiere și mai dihai cu bătrânul, să mă bănuiască și supravegheze de aproape tot timpul. Noroc că Aurel, neștiind nimic, n-avusese ce să spună când îl luară la bani mărunți. „Uite, ni, ie, dară, no, d-apoi, le-a zis într-o zi bătrânul «octavanilor», ați văzut, mă, că nu vi s-arată?“ „Ce, baciule?“ „Cu afișele astea de pe *pălanduri* și pereți. Voi lipiți *ochiul*, ca proștii și reacționarii, să vă uitați în lună, iar noi vă aducem *soarele* să vă lumineze mințile întunecate!“ „Care *noi*, cine se ocupă de afișajul ăsta?“ „Oamenii din popor în frunte cu mine!“, le-a răspuns *Politicianul*. Îmi venea să râd, dar nu-mi dădea mâna... Aș fi încasat-o de la ambele tabere.

— Dar cu fanfara de la Brateiu cum a fost?, mă întrebă Aurel, de parcă-mi auzise iarăși, prin vis, gândurile.

— Păi văd că știi, ce mă mai întrebi?

— Îmi place cum povestești. Ai tu un dar anume de a le spune...

— Lasă, că nici tu n-ai de ce să te plângi! Numai că nu putem povesti amândoi deodată...

Bătrânul ni s-a lăudat iar că fusese numit în comisia de numărătoare a voturilor. Eu, îndemnat de *Prostica*, m-am luat pe urmele lui să văd dacă era adevărat. Așa m-am trezit în clădirea Prefecturii, unde *Politicianul* stătea — mai mult băgător de seamă — lângă profesorul nostru de latină, un național-țărănist până în măduva oaselor. El spera că, cel puțin în ceasul al doisprezecelea, plugarii din orășelul nostru îi vor urma sfaturile electorale votând PNȚ-ul, pentru „salvarea țării de bolșevizare". „Du-te, mi-a zis *tătăiașa* Aurelia, du-i blestematului ceva de mâncare, nu cumva să fugă pe la «Mielul alb», să-ncurce treburile, să-l caute cu poliția pe-acasă." L-am luat cu mine și pe Aurel, contrar avizului bunicii și *mamei degeraților*, temătoare să nu iasă pe-acolo, pe la alegeri, vreo încăierare ca pe vremuri. L-am găsit, cum am spus, la postul lui, tunând și fulgerând împotriva profesorului meu de latină. Ca să nu-mi încurc prea tare viața cu latinistul, om răzbunător de felul lui, l-am trimis pe Aurel să-i dea mâncarea bătrânului, și tot el mi-a adus porunca *Politicianului* să-l caut urgent pe un coleg de-al meu, unul originar din satul Brateiu, de pe Târnava-Mare, și să-i aduc aminte că tatăl său îi promisese că va aranja cu șeful cunoscutei fanfare din acel sat să vină și să cânte la secția de votare. Omul avusese cândva un copil în gazdă la „internatul" nostru, îi plăcea și lui băutura, ca și bătrânului, așa că numai ce i-am zis de ce-am venit, că s-a și prezentat, împreună cu o formație mai restrânsă de „fedepiști", la porțile Prefecturii, ceilalți fiind „penepiști" și rămânând acasă.

Așa că suflau țăranii în *clanete* și-n tromboane, de ridicau *Orășelul Școlilor* în slăvi, scuturându-i praful de pe toate tăcerile lui vechi, cuibărite în arhive și biblioteci aurite.

Însă profesorul de latină s-a apucat să protesteze vehement: „Influențați alegătorii, domnilor comuniști. Falsificați rezultatele votului". „Cu cântece, domnule profesor?", i-a răspuns un ceferist bătrân, membru al comisiei. „Așteptați, nu vă grăbiți să cântați «osana» înainte de vreme..." „Că uite, ni, ie, dară, no, d-apoi, domnule profesor, a intervenit *Politicianul*, ce, acum nici țăranii nu vă mai plac? N-auziți ce cântă? Numai învârtite și bătute ca pe la noi!" „Da, bine că recunoști, domnule Ardeleanu! *Învârtitele* și *bătutele* sunt acum imnurile voastre!" „Pân-aici, domnule profesor!", i-a retezat-o ceferistul.

După deschiderea urnelor și după numărătoarea voturilor, latinistul a rămas cu gura căscată. Auzi, tu, minune! FDP-ul să iasă victorios până și la circa electorală păzită de el! O victorie la care mulți nu se așteptau, nici chiar noi care lucraserăm pentru ea. Într-un târgușor ca al nostru, fost, pe vremuri, fieful electoral al lui Iuliu Maniu, trezirea țăranilor și a micilor

negustori la realitate era o adevărată surpriză. „Hoție!“, a zbierat latinistul până a răgușit.

În schimb, *Politicianul*, fericit din cale-afară, s-a grăbit să cheme fanfara din Brateiu la el acasă, s-o ospăteze cum se cuvine, să-i arate adversarului său că nu era vorba de niciun „amestec comunist“ din moment ce el, nu comuniștii, avusese inițiativa alaiului muzical. Bătrânul mai urmărea, cred, și altceva: să facă pe toți vecinii să înțeleagă, dar mai ales pe Cotârlău, că nu e bine să-și pună capul cu el, numărătorul de voturi. „Uite, ni, ie, dară, no, d-apoi, fii atent, vecine, dacă-ți mai lași cățeaua dezlegată, te declar dușman de clasă și inamic al poporului!“

— Cred că-ți mai amintești, continuă cu voce tare Aurel, că în toamna aceea se făcuse vin mult. Bunicul își umpluse din via luată înapoi de la sas toate butoaiele, dar mustul nu avusese încă timpul să fiarbă, să se așeze. Pentru „țăranii fanfaroni“ — cum îi botezaseră îndată „octavanii“, dezamăgiți și ei de rezultatul alegerilor — bunicul socotise însă că merge și tulburelul. Numai că unchiul „Ghinion“, mirosind dinainte toată mișcarea, s-a grăbit s-o anunțe pe bunică-mea să se pregătească de oaspeți, să nu dea cumva cinstea pe rușine. „Arde-l-ar focu’ de nătântoc, cu fanfarele lui cu tot!, i-a sărit țandăra bătrânei. Cum să prăpădească vinul înainte de-a fierbe? Hai, Agaftoane, nu-ți lăsa munca risipită ca prostu’!“ Îți mai aduci aminte ce lacăt mare și ce reteze a trântit fierarul pe ușa pivniței? Arăta ca o cetate medievală: închisă bine, solid ferecată și ostilă asediatorilor de sub ziduri! Ascunși în podul șurii, noi nu ne mai săturam de spectacolul acela ofensator pentru *Politician*. Îți mai aduci aminte?

— Nu, încercai eu să-l imit pe Aurel, nu-mi mai amintesc nimic...

— Un dezastru, nu alta, pentru bietul bătrân! Se învârtea ca leul în cușcă prin curte, apucase securea și baroasele lui Ghinion lovind cu ele în instalația de la pivniță, dar fără niciun rezultat! „Octavanii! hohoteau de râs, sfidând toate amenințările bătrânului, în timp ce țăranii părăseau curtea cu instrumentele de suflat pe umeri. Cred că atunci a primit bătrânul lovitura de grație. Cine să mai aibă nevoie, într-un orășel unde se află repede totul, de un bețivan bătrân și incapabil să facă ordine în propria lui casă! Așa că, pornit pe panta decăderii, repede uitat de noile autorități, care n-au avut altceva mai bun de făcut decât să desființeze și „Mielul alb“ și „Birtul studenților“, flămând și jigărit, mai ales după moartea bunicii, bătrânul a intrat în zodia disperării. Jignit și înfrânt în „luptele politice“, s-a aruncat furios în „războaiele religioase“...

— Dar când și cum au început războaiele acestea?

În locul răspunsului, văzui plutind peste capul lui Aurel polenul verde-auriu...

XII

Pentru a-i lăsa timp să-şi recupereze forţele, mă apucai să răsfoiesc din nou filele ce mi le încredinţase. Plicul era de-un albastru spălăcit, ca sângele din vinele lui Aurel. Simţii trezindu-se în mine curiozitatea copilului. Dar mă mulţumii cu lectura primelor foi, care mi se păreau doar o aglomerare de gânduri şi consideraţii obişnuite despre rosturile vieţii, cu unele accente subiective, pro-domo, chiar avocăţeşti. Din când în când, apărea şi fostul teolog, cu meditaţii, cu pilde, cu sugestii de comportament moral, cu scheme de predici sau de cazanii duminicale. Rar, dădeam de urmele lui Eros, adevărate luminişuri într-un hăţiş încâlcit, sufocant. File scrise din când în când cu mâna tremurată, de om grăbit, ruinat de febre suspecte.

Priveam stăruitor când la faţa lui, când la paginile acelea învălmăşite, pe care rămăseseră, parcă imprimate, ca pe ştergarul biblic, rănile de pe faţa răstignitului.

Într-o alternanţă firească îmi apărea în faţa ochilor şi dracul neastâmpărat de la începutul liceului, pe care părinţii mi-l dăduseră în grijă. Ei, deşi oameni învăţaţi, aveau o psihologie aparte, fuseseră întotdeauna robii dragostei pătimaşe pentru acest copil unic, deprins să lupte cu moartea încă de la vârsta de cinci-şase ani. Despre toate astea se vorbea acolo, în hârtiile lui, despre felurite întâmplări, descrise cu lux de amănunte, despre un derdeluş ce pornea din vârful dealului bisericii şi se oprea tocmai jos la albia îngheţată a râului. Parcă îmi pătrundea în oase gerul de atunci, să crape pietrele, nu alta, parcă îl vedeam pe Relu alunecând şi prăbuşindu-se, iar pe părinţii săi speriaţi, mai ales maică-sa, auzeam gemetele şi plânsul lui, zăream sania trasă de cai printre zăpezi înalte cât casa, printre dealuri cât munţii, până la spitalul din Mediaş. Nenorocosul băiat a suportat cu greu operaţia de urgenţă, urmată de nopţi şi zile de zbateri, halucinaţii, incertitudini. Acest început de viaţă l-a aruncat prea devreme în cumpăna durerii şi necazurilor. Pierduse primul an de şcoală, încurcase şi o

experiență pedagogică a mamei sale, învățătoare tânără și entuziastă, care încerca, pentru prima oară în partea locului, să facă școlarizarea copiilor încă de la șase ani, combinând-o cu un program de grădiniță.

Alte asemenea „evocări" și „popasuri" cuprinse în hârtiile lui Aurel îmi reținură, rând pe rând, atenția, transportându-mă pe drumuri de țară prăpădite, cu praf și noroi din belșug, în care se înfunda până la butuci căruța popii Chirilă, nevoit să-și poarte soția și băiatul pe la doctori, pe la reuniuni și consfătuiri școlare, prin satele acelea răspândite pe cocoașele dealurilor și în cazanele văilor, printre păduri întunecate, pe drumuri spălate de ploi, pândite iarna de lupi și vara de haiduci singuratici. Pe el, pe popa Chirilă, îl chemau foarte rar pe la protopopiat, pe la vreo înmormântare mai simandicoasă, de oameni bogați, prin satele înstărite din împrejurimile Mediașului, cu toate că se vorbea cu admirație de vocea lui în tot ținutul. Avea însă vorba cam tăioasă și din cauza asta superiorii îl ocoleau, nu le plăcea să audă prea des adevărurile pe care acest popă nesăbuit le înghesuia în cuvinte și predici. Aurel evoca în hârtiile lui și o călătorie cu căruța prin târgușoarele care duhneau a piei puse la argăsit, a lână spălată, toarsă și țesută în războaie, bătută în șteampuri, învârtejită în piuă, întinsă pe garduri la uscat, ca niște mațe ale uriașilor din povești. Mirosurile iuți, pipărate, îi rămăseseră multă vreme în nări, făcându-l să strănute mereu... Așa scria negru pe alb: „Strănutam un an întreg după ce treceam prin târgușoarele alea împuțite".

Îmi dădui seama că amintirile lui semănau cu imaginile estompate ale copilăriei mele, mult mai săracă însă în evenimente, înghesuită mereu printre munci agricole, printre jocuri stângace, naive, chiar prostești, și aventuri, dacă le-aș putea zice așa, ale cunoașterii, pedepsite întotdeauna cu nuiele usturătoare, de salcie ori de salcâm cu multe noduri.

Frunzărind mai departe, privirile îmi căzută pe niște fragmente desprinse, parcă, dintr-un „manual al predicatorilor". Nu mă miram, cunoșteam de mic tonul acestor istorioare morale. „O sărmană țărancă — scria Aurel — se întorcea acasă dintr-un loc de pelerinaj. În același compartiment al trenului se afla, printre alți călători, și un notar, despre care se vorbea în tot ținutul că ar fi asociatul lojilor masonice. Sărmanul om avea mâncărime de limbă! De aceea, la un moment dat, se adresă țărăncii-pelerine de lângă el și-i zise: «Ei bine, muierea Domnului, ți s-a arătat sau nu Maica Precistă?» «Da, domnule, îi răspunse țăranca. Mi s-a arătat Maica Domnului, dar nu singură, ci cu întreaga familie, așa cum o știm cu toții din peștera Viflaimului. N-a lipsit decât măgarul, dar acum văd că apare și el!» Călătorii începură să bată din palme și să râdă satisfăcuți. Franc-

masonul, în schimb, își căută loc în alt compartiment, fără să mai sufle un cuvânt. O lecție mai usturătoare decât a țărăncii n-ar fi putut primi nici de la cel mai savant profesor universitar...“

În timp ce eu începui să citesc un alt capitol intitulat: *În dureri și necazuri, necredinciosul admite*, dedicat morții lui Schopenhauer, „filozoful nihilist“, cum îi zicea Aurel, prietenul meu deschise ochii, tulburi încă de polenul verde-auriu, și reluă exact din punctul în care-și suspendase amintirile:

— S-a aruncat în războaiele religioase...

— Care războaie?, tresării eu.

— Tu n-ai terminat liceul în vara lui ’48?

— Ba da!

— Și nu mai știi că în toamna aia s-a făcut unificarea bisericii greco-catolice cu cea ortodoxă?

— La ora aceea mă aflam la București...

— Mda, amănuntul ăsta mi-a scăpat... Însă, așa cum s-a făcut „unificarea“ aia... Și asta ți-o spun eu, ca fiu de popă ortodox...

— Unde nu mă pricep, nu mă bag! Nu m-am simțit pregătit niciodată, cu atât mai puțin acum, să scriu „istoria religiilor “, nici cel puțin vreo culegere de „istorioare morale“, ca alții... Sau un manual de predici, cu mustrări usturătoare la adresa păcătoșilor, cu pilde și îndemnuri pentru salvarea sufletelor chinuite.

— Ai și început să-mi citești „dosarul“, tâlharule! Ești învățat să stai cu nasul prin „dosare“, consule, să trăiești în mijlocul lor ca într-o pădure blestemată, cu oameni transformați în copaci. „Dosarele“ astea mi-au înghițit mie tinerețile, ele m-au mușcat de inimă, ca niște cățele turbate...

— Iar exagerezi, amice! Tu reduci o epocă și-o țară întreagă la tine, la destinul tău, confunzi copacul cu pădurea...

— Dacă recunoști că există destin, atunci trebuie să recunoști că există și adevăruri subiective.

— Recunosc! Și ce vrei să-mi spui tu în numele lor?

— Mai nimic: să nu simplifici și să nu ocolești adevărurile vieții!

— Dacă ar fi așa, de ce te-aș mai sâcâi cu atâtea întrebări? Hai, mai bine, să mergem mai departe! Nu mi-ai spus ce-a făcut bătrânul? Cu cine s-a luptat?

— Mai întâi, continuă Aurel gâfâind, semn că era prins de discuție, n-a vrut să treacă la ortodocși. Nu-i era frică de nimeni. Avea optzeci de ani, fusese „omul regimului“, un bun „tovarăș de drum“, cum i-ai zice tu...

— De ce numai eu, dacă tu ești mai tare la marxism ca mine?

— Despre tăria asta să nu mai vorbim... Nu mai vrei să mă-ntrebi despre bunicul meu?

— Păi, nu te-am întrebat?... Spune-mi!

— Deci, școlile din orășelul nostru începuseră să șchioapete rău de tot în toamna aia. Bătrânul nu mai avea în gazdă niciun elev. Cu cine să se mai încaiere, cu cine să discute, să se mai bată? În bisericile cu popi „înscrișI", „trecuți" sau naiba mai știe cum le zicea, bătrânul nu voia să intre nici picat cu ceară. Își improvizase un fel de altar acasă, în „casa octavanilor". În locul sârmelor întortocheate, de la aparatul tău de radio, de sub pat, atârnase o candelă chioară, la lumina căreia încerca să citească, de dimineața până seara, *Apocalipsa* lui Ioan. Se străduia, săracul, să nu mai înjure, să nu-l mai supere pe bunul Dumnezeu, nici în românește, nici în celelalte limbi pe care încă mai pretindea că le cunoaște. Și în felul ăsta jalnic, ciudat, îl apucară evenimentele din familia noastră, ca pe un creștin primitiv, alungat în grote.

— Dar tu ce-ai făcut după desființarea liceului de băieți?, încercai să-l opresc.

— Eu?, se miră el, de parcă-l uitasem de prea multă vreme. Am fost trecut la liceul mixt... Acolo, tocmai când împlineam 14 ani, m-am îndrăgostit, pentru prima oară, de-o colegă. Nu de nevastă-mea, să știi! Cu ea m-am împrietenit ceva mai târziu...

— Doar te-ai împrietenit, n-ai și iubit-o?

— Ba, am iubit-o, dar ceva mai târziu. Și nu ca pe cealaltă, pe dulcea nebună...

Expresia aceasta, „dulcea nebună", mă surprinse, dar îl lăsai să continue.

— Era cam băiețoasă, neastâmpărată, semăna cu mine. Fugeam cu ea de la cursuri prin grădina botanică, ne ascundeam prin șanțurile antiaeriene, pe care știu că le-ați săpat voi, în timpul războiului.

— Ți-am spus, Pan, destrăbălatule, că îți fugeau ochii, încă de mic, după muieri?! Acum, iată, recunoști singur! „Adevăr subiectiv"? Simplificarea sau deformarea lui?

— Mă, smintitule, iar începi? Cum poți să-i zici „muiere" unei fetițe de 14 ani, cu pieptul abia înmugurit? E adevărat că, așa cum era, necoaptă și nepricepută, mă înnebunise de-a binelea. Mă târa cu ea pe toate dealurile, până pe la „Fântâna Domnișoarei", pe la „Moara lui Linu", în sus, pe Târnava Mică. Dar se făcea că nu înțelegea nimic din declarațiile mele de dragoste, atât de sincere și atât de învăpăiate. Îi scriam poezii și ea râdea de mine. „Relu-Relu-Castravelu-Papă Mielu și Cățelu", improviza ea, în

replică, descurajându-mă. Nu-şi dădea seama că, prin acest joc, îmi „păpa“ inima, care începuse chiar de-atunci să bată ca un ciocan pneumatic. Toate au mers cum au mers, până-n ziua când i-am răsucit mâinile la spate şi-am sărutat-o... ca un nebun... Mai, mai s-o sufoc...

Se opri, se aştepta să-l încolţesc, sau măcar să izbucnesc în hohote de râs, eu însă mimai indiferenţa. Aşa că se hotărî să continue:

— Firește, puțin a lipsit ca să rămânem amândoi repetenți... Noroc cu nevastă-mea, ființă cuminte și metodică, bună colegă de bancă, săritoare la necaz. Îmi șoptea la lecții, mă lăsa să copiez la teze...

— Și cu cealaltă, cu „dulcea nebună“, ce-ai făcut? Tot Clio a încheiat socotelile și cu ea, sau...

— Nu, eu singur, eu am pedepsit-o... Am făcut-o să sufere ca pe un câine bătut...

— Nu te cred!

— Nu mi-i crede tu, dar să știi că așa a fost... După ce-am sărutat-o, atunci, până la sufocare, nu m-am mai apropiat de ea ca de o ciumată...

— Teologul, puiul de sfânt, sălășluia, încă de pe vremea aia, în preacucernicul tău trup...

— Da' de unde! Teologul s-a ivit mai târziu, și cu totul întâmplător... Iar sfântul, niciodată...

— Deci, dacă nu mă-nșel, am ajuns în anul '49, făcui eu pe cronicarul.

— Da, în vara aia am terminat clasa a IV-a, la liceul mixt. Bucuros că nu rămăsesem repetent, nici cel puțin corigent, grație lui Clio, colega mea de bancă, am tulit-o acasă...

— Erați cu toții în Arțari?

— Da, cu toții acolo. Mama, învățătoare, tata, preot...

— Ortodox...

— Din moși-strămoși. Noroc că nu fusese niciodată „unit“, fiindcă altfel, drama noastră s-ar fi complicat și mai mult. L-ar fi putut acuza de „papistaș vândut“, „unealta Vaticanului“, „omul imperialiștilor“, „aţâţător la război“...

— Dar așa, ca ortodox, de ce-a fost acuzat?

Observând că se uită la mine suspicios, ca la un președinte de tribunal, mă grăbii să îngân o scuză:

— Iartă-mă, dar știi că nu te-am întrebat niciodată amănunte despre povestea asta... Cel puțin acum...

— Da, ți-am spus: nu te-ai interesat, ca să nu-ți strici „dosarul“!

— N-ai decât să crezi ce vrei! Spune-mi mai bine ce s-a petrecut. Vreau

să-mi ispășesc păcatele, dacă le am, prin cunoaștere. Să procedez invers decât Adam și Eva...

În același moment văzui ieșind din baie un gândac galben, cu mers solemn, majestuos, ca un împărat al întunecatelor canale. Aurel adormi îndată, ca într-un joc mecanic.

Rămăsei pironit locului, îngrozit. Bidigania avea ceva din ființa *Politicianului*, așa cum îl știam eu, gol-goluț. poate că-mi trimitea prin acest sol straniu, dizgrațios, înaintând solemn pe covor, ca teleghidat, spre o țintă prestabilită, toate reproșurile și dezaprobările lui. Trecu pe lângă scaunul lui Aurel și se îndreptă, tigru minuscul, spre încăperea unde dormea nevastă-mea. Dacă s-ar fi trezit și ar fi dat cu ochii de el, i-ar fi înghețat inima de spaimă. Strigai disperat: „Suflete al *Politicianului*, crainic al umbrelor, oricine-ai fi, oprește-te!“ De necrezut! Dihania se întoarse brusc și apucă drumul înapoi. Se opri lângă scaunul lui Aurel și se închină în fața lui ca un preot asiatic în fața statuii de aur a lui Buddha. Își perie cu grijă mustățile, făcu apoi să vibreze toate antenele și instalațiile sale secrete. Prietenul meu rămase însă impasibil. Umil și insultat, probabil, de atâta indiferență, gândacul își despachetă în grabă aripile largi și se înălță spre tavan. De-acolo, ne privea, în chip de pantocrator, disprețuitor, olimpian, ca pe niște pigmei. Dar, nebăgat în seamă nici în această ipostază, se zburli furios și se lăsă, ca un parașutist, pe fruntea galben-verzuie a lui Aurel. Fără măcar să tresară, ca și când l-ar fi așteptat de multă vreme, acesta duse mâna dreaptă la frunte, cu o încetineală suspectă, îl închise în pumnul umflat, vinețiu.

— Ce-i cu tine, consule, ai adormit?

— Dă-mi-l!, îi strigai.

— Ce să-ți dau!

— Sufletul bunicului tău!

— Te-ai smintit de tot! Despre ce suflet vorbești?

— De cel din palmă...

— Aha!, exclamă el și fără să mai zică nimic se sprijini în toiagul roșu, se ridică în picioare, ca un cal cabrat, îndreptându-se, șontâc-șontâc, spre baie.

„Să nu fi fost decât un vis?“, mă întrebai, fără să mă pot încă dezmetici. Făcui însă un efort și când se întoarse Aurel din baie, dornic să reluăm povestea, îi spusei:

— Suntem deci, în anul de grație 1949!

— Da, suntem în anul 1949, vara... La o săptămână după ce-am ajuns acasă, în vacanța mare, mama și tata au fost chemați la Mediaș, la niște

cursuri de vară. De „perfecționare“, sau nu mai știu cum le spunea pe vremea aia...

— Nu cumva ICD-uri?, îmi amintii eu.

— Ba da, pentru cadrele didactice cred că așa se numeau. Numai pentru preoți erau de „perfecționare“...

— Fiindcă și preoții, nu-i așa? au ce să mai îndrepte...

— Au, uneori prea multe! De-aia, când am terminat teologia, nu m-am sfințit preot, adăugă el.

— Dar până la teologie, încă mai avem, băiete!, îl trăsei înapoi, spre vara lui ’49.

— Da, venise vremea secerișului, o întoarse biblic. Oamenii, ca la sate, îi știi, nu așteptau îndemnuri și chemări speciale de la nimeni ca să-și strângă de pe câmp orzul, grâul, secara... Numai că, seară de seară, întorși acasă, se trezeau chemați la Sfatul popular și ținuți pe-acolo în ședințe lungi, până la miezul nopții. Venise, va să zică, nu numai vremea secerișului, ci și a prelucrărilor...

— Ce prelucrări?

— Ca să-și strângă oamenii grâul pe la *arii*, să-l treiere organizat, sub controlul autorităților. Tu știi — își trase el scaunul mai aproape de mine, în timp ce, ca de plictiseală, ciuguleam amândoi din bucatele întinse pe masă — tu știi că, pe la noi, nu era obiceiul ăsta, cu *ariile*. Țăranii își cărau grâul în șură, punându-l la adăpost, să nu se părăduiască pe câmp, sub soare și sub ploi. Fiindcă, prin părțile noastre, n-avem pământ negru și gras, cât vezi cu ochii, ca-n Bărăgan. Numai niște petece pestrițe, pe coastele dealurilor...

— Știu, cum naiba să nu știu, îl întrerupsei ca să-i dau răgaz să-și tragă sufletul.

— Da, se grăbi el, ca și când n-ar fi simțit nicio oboseală. Se țineau ședințele alea de lămurire, cu acei pe care apuca președintele Sfatului popular să-i adune și să-i mobilizeze, că-ți închipui, nu se prea înghesuiau țăranii să stea pe-acolo, flămânzi, morți de trudă, până după miezul nopții. Mai ales că, pe la 3-4 dimineața, trebuiau să se scoale și s-o apuce iar peste cinci dealuri, la seceriș, să nu li se scuture grâul, să nu vină ploi cu piatră să-l îndese în pământ, și ei să rămână cu mâna goală. Când se făceau mobilizările, intelectualii satului erau primii chemați să dea exemplu, să fie luminătorii poporului ca pe vremuri. Adică, intelectualii care aveau pământ, proprietate.

— Voi aveați?

— Nu aveam decât pământul bisericii, *iclejia*... Dar și ăla era dat în parte, la niște cunoscuți. Nu-l puteam lucra noi singuri...

— Teoretic, asta însemna...

— Foarte mult sau nimic... Pentru mine, de-o pildă, a însemnat totul... Da, fiindcă lipsind părinții, m-au chemat la prelucrări în locul lor. Până să înțeleg ce se întâmplă, eram mândru că mi se dădea atâta importanță. Dar, observând încotro bate vântul, le-am spus să mă lase în pace, s-aștepte până se întorc ai mei de la perfecționare, să discute cu ei, nu cu mine. Și-ntr-adevăr, într-o sâmbătă, pe 8 august, mi-aduc aminte ziua aia, tata s-a întors acasă... Îl așteptau oamenii cu sufletul la gură, doritori să aibă, duminica, preot la biserică, să mai știricească de la el câte ceva despre rostul *ariilor* și *prelucrărilor*. A venit, desigur, și mama, cu gândul să rămână împreună cu noi până luni dimineața. Acum, drept să-ți spun, deși-mi era dor de ei, mă cam încurcau...

— Cum așa?

— Păi, se bâlbâi Aurel, mă cam dedasem depravării, cum ai zice tu, smintitule... Se îndrăgostise de mine o fată din vecini, una cu vreo șase ani mai mare. Nebuna asta, că era, crede-mă, mai nebună decât...

— „Dulcea nebună“? „Nebunul cel mare“? sau „Nebunul cel mic“? C-au fost destui...

— Măi, gură spurcată, lasă morții în pace! Că poate, tocmai acum, când îți bați joc de ei, Leru și-o fi dat și el ortu popii...

— Cum? Era bolnav? Parcă vorbeai despre el ca despre un leu-paraleu!...

— Așteaptă! O să le afli pe toate, la timpul potrivit. Noaptea asta nu va fi a somnului... Ți-am mai spus...

„Dar voi putea oare să rămân treaz până la capăt?, mă întrebai speriat. Dacă va reuși să pună stăpânire pe toate gândurile mele, să-mi stârnească vârtejurile vechi, adormite în suflet, să mă facă robul obsesiilor lui, atunci ce se va alege de liniștea mea, de echilibrul vieții mele pusă și-așa la atâtea încercări?“

— Îi fi tu obosit, consule, dar nu te iert, spuse Aurel, parcă ghicindu-mi din nou frământările. Dacă m-ai pornit, acum trebuie să-asculți!... Fata aia fermecătoare era să mă-nnebunească și pe mine. Sângele ei clocotea de neliniști...

— Și ce-ți păsa ție de neliniștile ei? Toate fetele dau în clocot la o anumită vârstă...

— Îmi păsa, ba chiar îmi prea păsa, fiindcă mă chema noaptea, peste gard, în ograda lor, și-odată ajuns acolo, mă trăgea pe-o scară de lemn în

podul grajdului. Un pod mare, îndesat cu fân proaspăt. Și se juca toată noaptea cu mine, scăldându-mă în toate miresmele și florile câmpului. Parc-aș fi fost copilul ei de țâță...

— Înfumurări! Complexe sexuale!

— Da și nu! Tu știi că, încă de pe la zece ani de când am sosit la „internatul“ bunicului, râdeau colegii de mine, pe la scaldă, mirându-se că... Iar la 14 ani, îmi lucra diavolul în trup ca la el acasă, fără niciun pic de odihnă...

Mă uitam la Aurel: acum avea fața îmbujorată, de adolescent sănătos, gata să ia în brațe toate fetele nebunatece ale lumii.

— Dar cine era diavolița?, îl întrebai cu voce tare.

— O *novice*, o candidată la călugărie. Da, ce faci mutra asta? fusese greco-catolică... O alungase și pe ea „unirea bisericilor“ din *Orășelul Școlilor*... Îți mai aduci aminte de *novicele* de la „Institutul Recunoștinței“? Doamne, că ispititoare mai puteau fi, când le scoteau cu șirul la plimbare, ori în drum spre biserică! Iar puiul ăsta de înger, alungat înapoi, spre iadul de-acasă, în curtea lui taică-său, era mai...

— Mai ahtiată decât tine nu putea fi! Nu cumva era o refulată, o nimfomană? Te trata ca pe un complexat, ca pe-un neputincios?

— *Apage, Satano!*, ridică el mâna, poruncitor. Oprește-te, cu întrebările și formulele tale blasfematorii! Mă iei de parc-ai fi doctor psihiatru... Până la urmă, ca să-ți spun drept, cred că ajunsese ea mai complexată decât mine... Da, recunosc, la început, când mă legăna cu capul pe sânii împietriți de febră, mă temeam ca de Michiduță...

— Pentru ea, Michiduță erai tu, desfrânatule!

— Desfrâu... desfrâu... Te-ai îndrăgostit de cuvântul ăsta cu atâtea înțelesuri. Numai că, vezi tu, consule, cu fata nu cred că era vorba de desfrâul din predicile tatii! Știi ce spunea el? „Tot ce se împotrivește desfrâului ne face frumoși!“

— Dar voi erați frumoși și fără împotrivirea la ispită!

— Ba, ne socoteam chiar sfinți... Credeam că prin dragostea ce i-o port fetii...

— Credeai?

— Firește! Cum să nu cred? Oare la vârsta pe care o aveam eu atunci, nu oricine se crede un sfânt prin iubire?

— Și ea te iubea cu adevărat?

— Nu știu! Dar eu simțeam că-mi învăluie sufletul și trupul în mirul curat și fierbinte al dragostei...

— Și-atunci, învăluitule, de ce mai faci pe supăratul când își spun că

muierile astea, sfinte sau nu, ți-au îmbolnăvit inima?! Pe altarele lor împietrite ți-ai sacrificat tu...

— Glumește cât vrei, consule! Dar să știi că nu din prea multă dragoste m-am îmbolnăvit eu! După sâmbăta aia de 8 august, au început evenimentele...

— Ce evenimente? Tot îi dai zor cu ele, dar de spus nu mi le spui. Ori le-ai uitat, ori ți-e frică...

Brusc, Aurel își luă dreptul la odihnă. Pleoapele lui mari, plumburii, bătând în negru, acoperiră iarăși o întreagă lume populată de fantasme și miracole, care veneau, toate, dinspre ochii luminoși și sânii de foc ai fetelor nebune, abia întrezărite prin ceața aceea colorată, prin pulberea ce se strecura bogat, în neștire, de pe aripile fluturilor...

XIII

Răsfoiam în tăcere, aproape pios, hârtiile soioase, ferfenițite de cât fuseseră citite și răscitite de cel care le umpluse cu un scris mărunt, dar nu totdeauna grăbit. Oare le compusese el, Aurel? Și când? În câți ani atâtea?

— Cele mai multe sunt predicile tatii!, spuse Aurel, parcă venind pe urmele gândurilor mele. După ce plecase la „perfecționarea“ aia, am început să-i umblu prin hârtii, să-i citesc, filă cu filă, spaimele, îndemnul. Pe unele, care mi s-au părut mai curioase, mai teribile, le-am notat...

— Da, poftim, porunca a șasea!

— Interdicția de a „preacurvi“. Treci mai departe, o s-o întâlnești și pe a noua: interdicția de a „râvni la femeia altuia“.

— Nu zic, de selectat, le-ai selectat bine toate. Numai că, după câte văd, le-ai închis în hârtiile astea! Nu le-ai dat ascultare. Și uite ce-ai ajuns, un sfânt călător!

— Auzi tu, consule, de când am venit, te-am lăsat să zici ce vrei...

— Și m-ai amenințat că n-o să-mi rămâi dator!

— Exact!, a venit clipa să mă țin de cuvânt. Ia răsfoiește tu mai departe hârtiile alea! O să dai în ele de *Răspunsul potrivit*. O istorioară. Citește-o atent, că istorioarele astea își au și ele rostul și farmecul lor... Nu le-am copiat eu degeaba...

— Uite-o, o vrei?

— Nu, citește-o tu!

„Într-o zi, spunea textul — călătoreau împreună într-un compartiment de tren («Așadar, tot în tren!») un domn și-o domnișoară. Domnișoara era o studentă în litere, iar domnul un politician activ, de profesie advocat. Abia instalat pe banchetă, advocatul începu să fredoneze niște cântări murdare, aduse de prin cocioabele cacaonitelor («Unde naiba ai găsit, Relule, splendoarea asta de cuvânt?»). Studenta nu era deloc atentă la fredonările porcoase ale vecinului său de compartiment și, fără să-și dea

seama, a început să caște, cum cască omul când e plictisit, uitând să-și ducă batista la gură. «Ah, domnișoară, era cât pe-aci să mă înghiți!», exclamă advocatul. «Pardon, domnule, medicul mi-a interzis să mănânc carne de porc», răspunse cu nonșalanță («Halal nonșalanță!») studenta. Excelent răspuns pentru un asemenea om! Studenta nu făcuse altceva decât să-și revendice dreptul la respect."

— Ei, ce spui?

— Da, recunoscui spășit, în fiecare dintre noi se ascunde un bădăran!...

— Chiar și-n tine?

— Chiar!

— Vezi, ți-am spus eu, istorioarele astea își au tâlcul lor. Să știi că le-am rescris ani în șir, sistematic... Pe unele, când eram activist la UTM, pe altele, când eram student teolog...

— Te ții de glume! Când ai fost tu activist UTM? Și-n care țară?

— Până s-ajungem la capitolul ăsta, îmi răspunse în timp ce se freca insistent la ochi, încă mai aveam! Am rămas, dacă nu mă înșel, la sâmbăta aceea de 8 august, 1949...

— La sâmbăta întoarcerii părinților, când te-au alungat fără milă din raiul cu fân... și ți-au tăiat aripile îngerești...

— Pe mine, părinții din raiul cu fân și alții, tot atunci, pe noi toți, din viață...

— Hei, n-o lua chiar așa...

— Ba chiar așa! Din familia noastră, pe toți!

— Despre asta nu mi-ai vorbit niciodată!

— Cât m-ai întrebat, atât ți-am spus!

— Poftim, acum te întreb despre toți și despre toate! Răspunde-mi, dacă, bineînțeles, nu ești prea obosit..

— În noaptea asta a vegherii...

— Atunci, te-ascult...

— După sosirea părinților, după primele mele rapoarte verbale, cam bâlbâite, de ce să mint, și de vină era și „îngerirea" nu numai tărășenia cu prelucrările, ne-am trezit în curte c-un văr de-al tatii, unul din satul Joseni. Își pierduse o bivoliță. A căutat-o prin toate pădurile dimprejur și, dacă a văzut că n-o găsește, s-a hotărât să înnopteze la noi. Era târziu, tata căzuse mort de oboseală, așa că nici n-apucase să schimbe două vorbe cu vărul ăsta de-al treilea, pe care nu-l mai văzuse de mult. Dimineața s-a grăbit la biserică. Și-a făcut liturghia mai în fugă, mi-aduc bine aminte, ca să-i lase pe oameni liberi, la treburile lor, c-aveau destule. Duminica era și zi de târg la noi, la Arțari, așa că mama nici nu s-a mai dus la biserică în dimineața

aceea. I-a făcut unchiului o păpărădă de patru ouă, i-a mai pus pe masă ce-avea pe-acolo, să meargă omul liniștit și sătul în „târgul de vite". „Poate ai norocul să-ți găsești bivolița, i-a spus, că-i păcat să se prăpădească, mai ales acum, în toiul lucrului." Auzeam cuvintele mamei ca prin vis. Nici nu aveam poftă să mă trezesc, de teamă să nu mă întrebe vrute și nevrute despre ce făcusem în lipsa lor. Mai ales mama, cu intuițiile ei psihologice, de învățătoare, putea să-mi ghicească ușor cărările...

— Parcă ziceai că drumul era foarte scurt: săreai pârleazul, pe-o scară dosnică, direct în podul cu fân, în sânul...

— Lui Avram!, îmi luă Aurel vorba din gură, parcă de frică să nu mi-o spurc cu vreo nouă blasfemie la adresa *novicei*. Da, unchiul acela s-a dus prin târg, și tot căutându-și bivolița a povestit din om în om că la ei în Joseni țăranii făcuseră o cerere la regiune și că mai-marii de acolo le-ar fi dat învoire să nu treiere grâul la *arie*... Așa că duminică după-amiază, pe la spartul târgului, s-a ținut o adunare la căminul cultural, unde fuseseră invitați toți oamenii din Arțari. Bineînțeles, tata nu putea să lipsească. Mama rămăsese acasă, să mai aranjeze unele treburi gospodărești pentru săptămâna în care urma să plece iar la ICD. Când s-a întors tata, i-a povestit cu mirare că el nici nu fusese invitat să vorbească. Stătuse doar în sală, ascultând pe ceilalți...

— Iar tu? Doar nu te lăsa firea să stai indiferent...

— Nu, nu eram deloc indiferent. Mă așezasem la pândă în pod și îmi așteptam călugărița... Nebun, tremurând, ca bolnav de malarie...

— „Săraca inima mea...", începui să murmur insinuant o doină de pe la noi...

— Doar ți-am mai spus, consule, că nu fetele mi-au îmbolnăvit inima!, oftă Aurel. Odiseea mea a pornit din altă parte... Se pare că pe la adunarea aia, ori seara, pe la primărie, oamenii începuseră să se foiască, să se-ntrebe în gura mare dacă nu fuseseră, totuși, mai deștepți cei din Joseni făcând cererea la regiune?! Adică, pe ăia de ce-i lăsaseră cu grâul acasă, în șurile lor, de ce nu-i mai obligase nimeni să-l care la *arie*? Noaptea, pe la 11, președintele comunei adus de prin alte părți, care nu cunoștea bine oamenii și obiceiurile satului, cică ar fi avut o supărare cu niște cetățeni, iar ăia, beți, ar fi fugit după el, i-ar fi dat cu pietre în geamuri și le-ar fi făcut țăndări...

— Cine știe când și de ce s-or fi supărat! Țăranii nu uită ușor...

— Nu știu cum a fost, dar președintele s-a înfuriat și a făcut un tămbălău mare, a chemat milițianul să-i caute și să-i aresteze pe toți cei care îi spărseseră geamurile. Văzând satul încotro o apucă „veneticul" — așa-i

ziceau la supărare — a început să se scandalizeze, să înjure, să răspundă la amenințările lui. Și-atunci, îți închipui...

Pe vorbele lui sună telefonul interior. Diplomatul de serviciu mă anunță, cu o voce și mai agitată decât a lui Aurel, că pătrunsese cineva pe terasa ambasadei.

— Te ții de glume la ora asta?

— Nu glumesc deloc, șuieră atașatul cultural.

Îl știam fricos, dar și având o imaginație bogată.

— Nu da alarma!, îi zisei. Blocați imediat toate intrările. Dumneata rămâi jos, iar portarul să urce pe terasă. Balcoanele o să le supraveghez eu... Nu-l anunța încă pe tovarășul ambasador!

Trăsei cu coada ochiului la Aurel. Părea amuzat de comenzile mele.

— Stai liniștit, îi șopti. Ție n-are ce să ți se-ntâmple!

Deschisei cu prudență ușa dinspre balcon. Dacă banditul s-ar fi aflat pe terasă, n-avea cum să pătrundă în clădire decât sărind direct pe balconul apartamentului meu. Deci, primul care ar fi fost... N-apucai să-mi termin gândul, că de-afară mă izbi în față, năvălind prin ușa deschisă, aerul călduț, neliniștitor, de primăvară. În undele lui se auzeau vibrând, ca o orgă eoliană, sârmele uriașei antene de radio-emisie și recepție.

— Radioul tău de sub pat!, râse Aurel, anapoda.

— Mai bine-ai tăcea!, îl admonestai. Nu toate glumele se termină cu bine...

Probabil că aveam, în momentele acelea, mina unui om speriat. Pentru că, de ce să mint, ideea pătrunderii în clădire a unui terorist nu mă putea lăsa deloc indiferent.

— Da, știam eu că ești fricos, amice, dar nu-mi închipuiam că în halul ăsta!, zise Aurel de-abia stăpânindu-se să nu izbucnească în râs.

Nu-i luai în seamă vorbele și-mi încordai auzul. Nici o mișcare, nimic! Tocmai când ajunsese portarul lângă ușa deschisă, izbucniră miorlăiturile unui cotoi furios, amestecate cu ale pisicii, care se cățărase pe stâlpul de fier al antenei.

Un dublu râs, al meu și al portarului, explodă în locul bombelor la care ne așteptam. Dar Aurel ne-o luase înainte. „Uite, ni, ie, dară, no, d-apoi, dar-ar dracu-n mama lor de mâțe!“ zise el, cu vocea *Politicianului*. „Erau să mă lase fără consul! Să n-am cu cine merge dimineață după viză...“ Între timp, își făcu apariția și nevastă-mea. Se trezise de atâtea foieli și gălăgie, și se grăbise să vadă despre ce era vorba. Când înțelese ce se întâmplase, umplu camera de un râs rostogolit și strident, mai degrabă nervos.

— Mai lasă omul să se culce!, mă certă ea, aruncându-mi niște priviri pline de reproș.

Probabil fusese șocată de ceea ce eu abia acum îmi dădeam seama: Aurel arăta foarte rău, avea fața răvășită, ochii ficși, ca de sticlă. Mă obișnuisem cu reflexele verzi-pământii ale figurii lui, ca de statuie de bronz coclit.

N-avui timp să mai spun nimic, fiind grăbit să ies pe palier, s-ascult raportul portarului despre întâmplarea de pe casă. Dar acesta, scăpat din chingile emoției, încă mai râdea în hohote în fața ușii.

— Bagă de seamă, îl luai la zor, să nu plângi, după râsul ăsta! Dacă ne gândeam bine, dacă instalam pe terasă un grilaj de fier, după metoda clasică de descurajare a bandiților, acum nu mai intrau mâțele ca-n brânză în „zidul nostru infraroșu"! Mă înțelegi? Iar cu păcăleli d-astea, cu alarme false, într-o noapte, băiete, o putem păți rău de tot!...

Se uita contrariat la mine și, cu același râs nervos, pe care nu și-l mai putea stăpâni, mă aproba din cap. Coborî apoi spre etajul unde-și avea apartamentul să-și liniștească și el consoarta și copiii. De paza porții principale nu mai ducea grijă. Îl știa acolo de strajă pe „inebranlabilul" atașat cultural, ca să folosesc un cuvânt îndrăgit de acesta, pe care-l mozolea toată ziua, ca pe-o gumă de mestecat.

— Uite, zău, ți-am așternut patul — începea nevastă-mea să-l convingă pe Aurel să se culce — ți-am pus două perne înalte, să stai rezemat de ele. Oricum, e mai bine decât în fotoliul ăsta... Dacă nu te odihnești, cum o să reziști mâine la un zbor atât de lung?

— O să mă culc, desigur, o să mă dezbrac îndată... Cu toate că, stimată doamnă, pentru mine a trecut de mult vremea somnului... Aș vrea să scap mai repede de tărășenia asta...

— Ce tărășenie!, se sperie ea, uitându-se spre mine. Nu cumva mai făcusem vreun pocinog?

— E un doctor vesel!, o întoarse Aurel.

— Cine-i doctor?, părea tot mai încurcată nevastă-mea.

— Consulul, chirurgul ăsta, care operează pe cord deschis, cu anestezice nemaivăzute... Nici nu bagi de seamă când și cum taie cu bisturiul...

— Ai febră!, îi puse ea mâna pe frunte, cu o îndrăzneală nebănuite. Era foarte îngrijorată. Să-ți aduc un termometru?

Prinzând din zbor aceste dialoguri, simții un fior rece pe șira spinării. „Dacă-i așa, gata! Nu mai sunt dispus să-i ascult nici două fraze... Nu vreau și nici nu pot să-mi iau riscul ăsta..."

— Culcă-te liniștită, se întoarse Aurel spre soția mea. Mult a fost, puțin mai este!

— Relule, termină cu comedia asta! Ce ești tu, actor?, îl apostrofai.

— Vezi, așa-mi placi! Furios, ca președintele din Arțari, atunci, în noaptea aceea fatală. Te-ai supărat, consule, ca văcarul pe sat...

— Iar începi? Vezi, nu mă provoca, să nu-ți spun eu poveștile mele, că n-o să mai pleci de-aici nici într-o lună! Uite pijamaua mea! Dezbracă-te!

Aurel refuză.

— Poate ți-e rușine de mine, zisei. Să nu te văd ca-n copilărie, să nu mă minunez de...

— Uite-așa, nu poți trăi tu fără să nu-ți bați joc... Tare mi-e teamă că ducându-mi povestea mai departe tu...

— Uite ce-i, hai mai bine să ne culcăm...

— Îmi place, nu-mi place, trebuie să-mi descarc sufletul. Altfel uiți tu pe ce lume am trăit...

— Te ascult! Nu mai face pe teoreticianul, că altfel și eu ți-aș putea răspunde ca Thales din Milet...

— *Pantha rei*! Numai că unele lucruri prea lasă urme trecând... Așa a fost și cu arestările stârnite de „veneticul" ăla din Arțari. Sub amenințări, oamenii au început să se revolte, s-au strâns la poarta lui. Și-atunci fricosul s-a închis în casă, încercând să-i păcălească și să se care pe furiș, prin fundul grădinii, să se-ascundă în clădirea Sfatului. Lumea l-a dibuit repede, știindu-i toate cărările. Când au ajuns oamenii în fața primăriei, în loc să suduie sau să arunce cu pietre, cum se aștepta el, au început să-l întrebe, cu buna: „Bine, mă, Țuțuianule, nu ți-e rușine, mă, ce faci cu satul ăsta? Cine ești tu, mă, să-ți bați joc de noi toți? Și până când crezi tu că o să tăcem?" El, înfricoșat dar și furios, a dat un telefon la Mediaș, a chemat miliția să-l apere, că-i atacat, că-i revoltă în sat și „reacțiunea vrea să răstoarne regimul".

— Chiar așa să fi fost?

— Hai, nu te mai face că nu știi. După logica, sau lipsa de logică de-atunci, cei trimiși de la Mediaș au arestat mai întâi preotul, apoi pe oamenii mai răsăriți din sat... Noaptea, pe la ora trei, au bătut în poartă și l-au invitat pe tata la Sfat. Nici nu l-au mai dus în birou, să-l ia la întrebări, ci direct în pivniță, la pumni, cum ne-a povestit el mai târziu. Îți poți închipui ce noapte a mai fost aia pe capul nostru! Mai ales al mamii... Iar eu, ca un nemernic, mă gândeam mai mult dacă n-or fi găsit-o ăia și pe iubita mea...

— Păi, ce-ar fi avut ei de împărțit cu îngerii?

— Înger sau drac, noroc că n-au găsit-o! Nu bănuiau unde-și avea *novicea* mea ascunzișul. Nici pe pământ, nici în cer...

— Trebuia să ți-o caute în inimă...

— Trebuia, dar n-au făcut-o, îmi răspunse neîncrezător în blândețea subită a tonului meu. Pe la ora șase, după ce a venit *boactărul* să ne-anunțe ce se întâmplă, mama n-a avut încotro și m-a trimis pe mine să-i duc tatii paltonul și căciula.

— Căciula?! Păi, nu era vară?

— Era, dar nu în pivniță! Mama pesemne presimțise că n-or să se încheie lucrurile într-o zi, două... M-am strecurat, nici nu mai știu cum, și i-am dat tatii paltonul și căciula neagră de miel, prin geamul zăbrelit al pivniței. El, cu zâmbetul lui de totdeauna pe buze, n-a apucat să-mi spună decât atât: „Vouă să nu vă fie frică de nimic, copile! Că nu suntem vinovați niciunul, cu nimica!...“ Dar mama, cu veșnicile ei bănuieli și intuiții, m-a trimis la un om din sat, unul Toader, care ne lucra, în parte, pământul *iclejiei*. Vroia să afle dacă acesta a dus grâul la *arie*, nu cumva să fi înțeles greșit poruncile tatii. Grâul era treierat și l-am găsit pe om împărțind sacii în trei grămezi: jumătate pentru cote, un sfert pentru noi, un sfert pentru el. Când l-am văzut cu fața neagră ca pământul, am încercat să pun mâna pe saci, să-l ajut. Cum în vara aia fusese tăciune mult în grâu, m-am umplut de praf negru din cap până-n picioare, ca un hornar... Și-am fugit la râul...

— Vavilonului!, îl întrerupsei eu, cu glas fornăit, popesc, continuând să tărăgănesc cuvintele cunoscute ale pricesnei: „Acolo am șezut și-am plâns...“

— Nu, din păcate, n-am șezut! Dar, în schimb, am plâns...

— După părinți, ca sugarii, sau după *novice*, ca tâlharii?

— Lasă-te de spirite proaste! În timp ce eu mă gândeam la ea cu inima strânsă, nu cumva să coboare din fân, să mă caute, milițienii s-au înființat la noi acasă și i-au spus mamii să-și adune strictul necesar, să mă ia și pe mine, să mergem împreună la primărie. Mama, desigur, și-a dat seama despre ce era vorba și-a început să mă caute, până a dat de mine la scaldă. „Hai, copilul mamii, strigă, abia ținându-și plânsul. Dar să nu te sperii... Trebuie să ne îmbrăcăm, că ne cheamă și pe noi... Cred că ne-or duce cu tata la Mediaș...“ Eu, dârdâind de frig, am pornit așa, numai cu chiloții de baie pe mine, cu gândul să mă-mbrac mai bine acasă. Dar ei n-au mai avut răbdare s-aștepte după încetineala mea. Așa că, m-au silit să îmbrac un pardesiu subțire...

— Dar ce v-au spus? Nu v-au dat nicio explicație?

— Era un subofițer care repeta mereu: „Agitația se pedepsește, domnilor!“

— Tu și agitația! Pe-atunci, eu eram un agitator...

— Pentru *arii*?

— Nu, pentru înscrierea tatii în colectiva din satul nostru... Dar povestea asta e lungă și plină de alte peripeții. Hai, spune-mi-o pe-a ta, că, oricum, e mai importantă...

— Dacă tristețea are vreo importanță pe lume, da... Ne-au urcat într-un „Gaz“ și ne-au dus peste dealuri, pe căldura aia, la Mediaș. Acolo, nu ne-au mai lăsat să ne vedem cu tata decât după două zile. Pe el, în beciul de la Sfat ca și în cel mai adânc de la Mediaș, l-au bătut să mărturisească de ce-a cârtit împotriva *ariilor*, de ce-a îndemnat oamenii la răzvrătire?

— Cum s-ar zice, de ce le cântase popa-n strună...

— Eu îți povestesc necazuri grele și tu, consule, crezi că-i cazul să faci haz?

— Haz de necaz, ca tot românul, Relule! Așa că zi-i mai departe!...

— Cum am mai zis, după două zile ne-au dat voie să ne întâlnim cu tata. Era multă lume în curtea clădirii ăleia vechi, săsești, unde-și avea sediul, pe-atunci, miliția. Încercau să ne facă fotografii, familie cu familie, să ne dea la ziar, să-și bage lumea mințile-n cap. Dar eu, cum mă știi, drac fără astâmpăr, m-am strecurat printre grupurile alea de săteni prăpădiți, contrariați de tot ce se întâmpla cu ei și, cum-necum, am scăpat fără poză. În schimb, mama și tata, ca și când ar fi fost niște borfași ordinari...

— Ca-ntotdeauna, dai și tu niște proporții! Timpul își pune lupa lui măritoare...

— Ascultă-mă, Toma Necredinciosule, cel puțin acum, în ceasul al doisprezecelea! Că mult a fost și puțin mai este!

Mă uitai automat la ceasornicul din perete care arăta, într-adevăr, miezul nopții. În jurul nostru plutea o liniște densă, ca o leșie.

— Da, murmurai, este tocmai ceasul când băiatul nostru de la poartă trebuie să facă rondul întregii clădiri, să controleze toate intrările...

Gândurile îmi fură întrerupte de țârâitul telefonului interior.

— Ce-i fricosule, de ce nu dormi?, îl întrebai pe atașatul cultural. Te temi cumva iar de Virginia Woolf?

— Lasă bancurile, consule, c-am văzut piesa la Pitești, și să știi că nu se potrivește deloc cu situația noastră!

— Ce mai e? Spune repede, că pic de somn!

— Las-că-ți trece, când ți-oi spune că te caută la telefonul consularei

o „voce“. Zice că o știi foarte bine, că se află la aeroport, c-a sechestrat-o poliția, că are nevoie de asistența ta imediată, că...

— Spune-i c-am murit!, strigai furios, în aparat.

— Ce?, zbieră el năucit.

— Până dimineață sunt mort. După aia, om mai vedea...

— Ție ți-o arde de glume, mie nu prea! Așa că ce să-i spun?

— Noapte bună! Și ei, și ție, și vouă, tuturor!

— Cine-i?, mă întrebă Aurel, după ce așezai receptorul în furcă.

— O nebună, mă caută de la aeroport...

— Deci, d-ăștia-mi ești, consule! Eu aveam aventuri de-astea la pai-sprezece ani, or, tu, dacă țin eu bine minte, ai ajuns la patruzeci și...

— Da, recunosc, m-am cam încurcat!, îi dădui satisfacție, anume. Dar nu cu dragostea și pârjolul tău, murmurai apoi numai pentru mine, urmărindu-i mersul grăbit spre baie...

XIV

Cu vreo lună și ceva în urmă, venise la mine o femeie tânără, înaltă. Avea douăzeci și opt de ani, după cum arăta, negru pe alb, pașaportul. Asta era plăcerea sau, dacă vreți, drama unui consul: afla prea repede și prea exact vârsta oamenilor. La bărbați, mai treacă-meargă, dar la femei... Venise, zic, la mine, femeia asta tânără, fremătând din tot trupul, ca un arbore de eucalipt sub brizele mării. Se vedea, totuși, cât de colo, că nu este o mediteraneeană, n-avea formele dorsale rotunde și pietroase, trăgând tot trupul spre pământ, cum ușor observa orice bărbat venit din Nord. Și impresia mi se confirmă. Vorbea românește. „Domnule consul, a început ea pe un ton languros, vreau să-mi refac viața!" „Și cu ce v-aș fi eu de folos?", am întrebat-o, invitând-o să se așeze în fotoliul din fața biroului. „Deocamdată, c-un sfat", mi-a răspuns, în timp ce și-a aprins o țigară lungă, de tipul „More", din cele folosite de Kojak. Fața ei frumoasă, ușor fanată, cu riduri premature, se învăluise în perdeaua mișcătoare a fumului, salvându-se, astfel, de privirile mele indiscrete. Voiam să ghicesc din timp cu cine am de a face. Și ce-o adusese, în realitate, la mine? Fiindcă, după un simplu sfat, eram convins că nu venise. „Dați-mi, vă rog, pașaportul!", am îndemnat-o. Tânăra femeie mi l-a întins cu un calm superior. Era un pașaport cu emblema RFG, eliberat în urmă cu un an, la München. M-am alertat dintr-odată. N-o fi una din alea care amenință pe toți consulii cu greva foamei? O să văd, mi-am zis înainte de a o întreba. „Deci, ce sfat așteptați de la mine?" „Vreau să divorțez de neamț, domnule consul. Să mă căsătoresc cu un băiat bun, din țara asta..." „Ești româncă?" „Firește, altfel nu veneam aici, la dumneata, cu atâta încredere..." Nu voiam să cad în păcatul predicatorilor de profesie, să scormonesc în gunoaiele ființei umane, să dau peste cine știe ce duhori. O făceau singuri, adeseori, cei care se abăteau pe la mine, ca femeia încă tânără și încă frumoasă, din fața mea.

Se născuse la Constanța, fată unică la părinți. Tatăl, profesor de istorie,

mama, profesoară de filozofie. După școala elementară, liceul. Totul părea să curgă normal. Doar că părinții, îmbătrânind, se îmbolnăviseră sufletește de dragul singurei lor fete. Semănau cu popa Chirilă și cu mama lui Aurel. Li se părea că fata lor este cea mai frumoasă din Tomis, că fața ei strălucea mai puternic decât farul ce însoțea statuia lui Eminescu. De altfel, chiar așa-i spusese un marinar tânăr și șugubăț: „Străluciți, domnișoară, ca farul din port, pentru sufletele rătăcite în furtună!“ Făcea și el parte din grupul „prietenelor sale intime“, era unul dintre cei care le vrăjea pe toate adolescentele cu poveștile și aventurile lor puternic colorate, inepuizabile, de pe mări și oceane, de prin toate marile porturi ale lumii. Liceana, scăpată de sub tutela părinților, atât de sâcâitoare, s-a angajat, cu pasiune și frenezie, în grupul vesel și petrecăreț al fetelor mai mari decât ea, căutate și admirate de fermecătorii și experimentații lupi de mare. Timp liber, berechet, poftă de dans și de petreceri, cu nemiluita! Fără lecții, extemporale și controale, fără moralizări interminabile, totul foarte atrăgător, totul cu un farmec aparte, cu un șic nemaipomenit. Școala? Haida-de! Important era să nu afle babacii, să dea iar drumul la lacrimile și amenințările lor stupide. Mai ales de nopțile prelungite până în zori cu marinarii galanți și curtenitori, oameni vorbind toate limbile pământului, în mijlocul cărora te simți ca în pădurile tropicale doldora de papagali. Bani, bani, petrecerile, petreceri! Dă-l naibii de liceu, că prea miroase a ifose intelectuale, inutile și păgubitoare! Ce, nu-i mai atractivă și mai practică meseria de chelneriță cu diplomă?! Adică, nu chiar ce visau părinții, dar, oricum, o diplomă. Lacrimile lor de dezamăgire? Sentimentalism de modă veche. *Fin de siècle*, îi plăcea fetei să zică după ce începuse să o rupă și pe franțuzește. Cu marinarii, prietenii săi intimi, vorbea engleza, fiindcă i se părea mai ușoară. Italiana? Păi, vorba aia, o știe tot românul! Cunoscând atâtea limbi străine, fiind gata să plătească toate „dăjdiile“ cerute pentru promovarea rapidă într-un post mai bun, s-a ivit, în sfârșit, și posibilitatea să lucreze la restaurantele de pe litoral. Lumea lor pestriță și veselă ca o zi de vară i se părea încântătoare. Numai spre toamnă s-a trezit oftând: „Ah, verile astea cu soare înnebunitor, care-ți fac sângele tânăr să clocotească, ce repede trec, Doamne, ce repede!“

Într-o asemenea stare de melancolie a pornit atacul asupra „Trustului de alimentație publică“ dorind s-o angajeze la restaurantul din port. Știa bine că pe-acolo e raiul pe pământ, pentru fetele bine pregătite ca ea. Dar după ce s-a trezit în mijlocul gălăgiosului paradis n-a înțeles deloc blestemul biblic de a munci serios, de a respecta anumite norme și obligații de comportament. Și-atunci, la ce bun atâta oboseală?! Doar „fetele“ îi spuse-

seră că poți câștiga într-o singură noapte, de la un marinar străin, cât câștigai într-o lună la restaurantele socialiste ale ăstora. „Fă-ți, fată, viața ta, nu fi tâmpită!“, se îndemna singură. Și tot făcându-și-o, a ajuns la concluzia că nu mai merge, că cercul cunoștințelor e cam îngust, că sosise timpul să se îndrepte spre pământul tuturor făgăduințelor! Da, pământul acesta începea pe marile vapoare, unde viața apărea plină de farmec, meritând să fie trăită! Ce să mai vorbim de yachturile ca balenele, de ambarcațiunile ușoare ca lebedele! Lasă-l, naibii, fetițo, tărâmul ăsta pontic, blestemat de Ovidiu! *Tristiile* lui au fost și vor rămâne, pentru fete „intelectuale“ ca tine, un semn de alarmă întotdeauna actual. Dacă tu, fiica unei perechi „istorico-filozofice“, ai ajuns una „d-aia“, cum începuseră să-i zică foștii colegi, maliționii, toți cei jigniți și refuzați în favoarea marinarilor străini, ce-ți rămâne, fetițo, mai bun de făcut? Dar de plecat unde, și cum să pleci? Aceasta este întrebarea!

Auzise ea că numai prin „relații“ deosebite se poate lua calea străinătății. Cum schemele sofisticate ale unor asemenea „relații“ nu duseseră la niciun rezultat, s-a hotărât să aleagă o cale mai simplă, mai directă. A pus ochii pe un sas din Ardeal, rătăcit de câteva ori cu treburi de serviciu prin port. Deși i s-a părut unul de-ăla cazon, morocănos, spera să fie totuși ușor de remodelat la cuptorul pasiunilor sale amoroase, de inspirație levantină. Până la urmă, numai un asemenea bărbat putea deveni colacul de salvare al nădejdilor ei prea mult timp amânate, gata-gata să se înece. Avea el rude în RFG? Avea! Erau părinții lui chemați acolo pentru „reunificarea familiei“? Erau! Depuseseră actele de plecare în bună regulă? Depuseseră! Și-atunci, n-ar fi fost o adevărată prostie să piardă o astfel de ocazie? Băiatul fusese repede fermecat de nurii și înflăcărările ei. Ce faci, ce mai pierzi vremea, atrage-l, fetițo, mai repede în capcana unei căsătorii! Dragostea, încrederea, stima reciprocă? Palavre din „codul“ moralei socialiste. Măritiș, acte în regulă, pact legal! astea, mai întâi de toate, îi erau necesare. Pe urmă...

E-adevărat, părinții băiatului habar n-aveau de aceste planuri. Iar părinții ei, cum le-au aflat, s-au făcut foc și pară, nu alta. Auzi tu! Să se mărite fetița lor cu un tăntălău, cu un... Zadarnic însă toate blestemele și văicărelile lor. Hotărârea fetei era definitivă. Nu-și putea sacrifica speranțele de dragul lor, oricât sânge rău le-ar fi făcut. „Fiecare cu norocul lui!, exclamase nepăsătoare domnișoara. Fiecare generație cu experiența și filozofia ei de viață!“ Nu vroia decât să ajungă cât mai repede în RFG! Numai că, naiba s-o ia de viață, când crezi că totul este simplu, începe ea să le complice, să-ți pună nervii la încercare.

Căsătoria civilă se încheiase repede, fără niciun fel de probleme. Dar

aprobarea de plecare definitivă în RFG a socrilor întârzia. Asta depășea toate limitele răbdării. „Sau poate că m-or fi mințit? Păi, dacă nu e vorba de nicio «reunificare a familiei», la ce bun această împerechere germano-română?“...

Așteptând să cadă zarurile norocului de partea ei, tânăra și singuratica soție a început să-și organizeze, sub nasul bătrânilor, dar cu discreția cuvenită, un mic serai îmbietor, vizitat, mai ales noaptea, de toate națiile marinărești trecătoare prin portul Constanța. Aproape că uita de sasul ei posomorât, de bărbatul ei legal, pierdut undeva prin Transilvania, care venea s-o „cerceteze“ doar când avea treburi importante de serviciu. Lăsat uneori cam mult la ușă, a intrat la bănuieli, dar nu într-atât, încât să devină motiv de divorț. Nu! Dragostea ei dezlănțuită îi vorbea bărbatului mai convingător decât toate bănuielile, zvonurile și șușotelile meschine din oraș. Și-apoi, el învățase una și bună de la părinți: secretul reușitei în viață este să nu te precipiți, să știi aștepta, cu o sfântă și nobilă răbdare, momentul cel mai potrivit. Și în sfârșit, într-o bună zi, părinții mocofanului, socrii ei încă necunoscuți, au primit mult dorita aprobare. Noroc că și actele tinerilor însurăței se aflau „pe circuit“, cum îi plăcea să le spună bătrânilor ei tot mai disperați de ideea că într-o zi li se vor da și lor aprobările cerute. Cât despre socrii „refegiști“, abia instalați, insistaseră la consulatul român să le vină mai repede unica lor odraslă. Nu știau că tânărul era însurat cu acte în regulă, că nu putea să plece într-acolo fără soție.

Ea, „Șeherezada“, sau „portuara“, cum o mai porecleau gurile rele, văzând, până la urmă, paradisul cu ochii, și încă de la o distanță așa de mică, de parcă un transatlantic luminat feeric s-ar fi apropiat de radă, s-a mutat fuga-fuguța la soț, într-un burg transilvănean, unde la umbra zidurilor groase, mâncate de mucegai și igrasie, s-a așternut la muncă serioasă. Tânărul bărbat trebuia mereu „reamenajat“ — cum spunea ea — reîncălzit la soarele darnic al Orientului, din fagurii căruia numai ea știa să stoarcă o miere fierbinte, învăluitoare. În starea asta confuză, de pândă a tuturor simțurilor, a căzut, în sfârșit, și vestea: puteau să plece împreună în RFG! Dar cu părinții ei de la Constanța cum rămânea? Păi, să mai aibă, vorba aia, puțintică răbdare, să-și chivernisească fata averile pe-acolo, că pe urmă o să-i „ceară“ și pe ei.

Avea în cap întreg planul, cu toate ideile și formulele practice. De aceea, numai un naiv, cum fusese ofițerul de miliție însărcinat cu întocmirea formalităților de emigrare, i-ar fi putut propune să nu renunțe la cetățenia română, să-și ia un pașaport de rezident în străinătate! „Nu, Doamne ferește! cum să facă o femeie tânără și deșteaptă ca ea o gafă atât de pros-

tească?! Un pașaport românesc în RFG îți taie, domnule ofițer, toate șansele de reușită! Iar eu vreau să mă realizez, nu să-mi dovedesc originea și vechimea istorică!“ Și, cu pașaportul în regulă, dusă a fost... Numai că odată ajunși la München, părinții soțului, surprinși de îndrăzneala și viclenia ei, i-au întors frumușel spatele. Și definitiv. Fiul lor unic — mutălăul, cum i se adresa în gând domnișoara noastră — nu a îndrăznit să se opună acestei voințe reci și tăioase a familiei „reunificate“. „La naiba cu vrăjitoarea asta! Kaput!, au țipat bătrânii. După toate aparențele nici nu-i româncă! Trebuie să fie turcoaică, tătăroaică, oricum, vreo dansatoare de-aia din buric.“ Emigrație, emigrație, dar nici chiar așa!.

După câteva săptămâni de război indecis, „portuara“ a înțeles, totuși, ce avea de făcut. I-a declarat soțului ingrat că ea, tomitana, smulsă fără milă de lângă părinți, nu se va putea întoarce acasă batjocorită, că nu va accepta divorțul nici moartă. În schimb, n-avea nimic împotrivă ca fiecare să-și „facă viața“, cum îi place! Și, odată enunțat principiul, fără să mai stea mult pe gânduri, a plecat în căutarea numeroaselor sale „cunoștințe“, desigur, toate masculine, toate dobândite cu mari eforturi și abilități, în anii aceia nebuni și frumoși de pe țărmul Mării Negre. De părinții bătrâni din Constanța n-o mai legau decât cărțile poștale colorate, și asigurarea repetată: „Sunt mulțumită, dragii mei, încă muncim din greu să strângem tot ce-am plănuit și visat, dar voi așteptați cu încredere c-o să vă chem în curând“! „O, Donau-Donau“, suspina ea, din când în când, privind apele reci și murdare ale Dunării, curgând, simbolic, spre singurătatea părinților în suferință.

„Cunoștințele“ de altădată? Unde se ascundeau acum toți acei Ian Hus, arși pe rugul înflăcărărilor sale? „Mda, scrâșnea din dinți fosta «Șeherezadă», sirena Pontului Euxin, mda, probabil că s-au decis cu toții să-și «reunifice familia», să «închege», să «pună temeliile», să «clădească», să... Fire-ar mama lor de râs, cu familie cu tot! Nordici scârboși, păpuși bețive!“ Numai un spirit mediteranean, un nebun generos ca ea ar mai fi putut-o scoate din starea aceea de silă crâncenă față de tot ce-o înconjura, de toate convențiile și rigorile societății în care intrase. Și iarăși, odată ivită această idee, a început să caute metodic omul în stare să-i dea viață. L-a găsit în câteva zile. Și încă în tiparele lui ideale, ca turnat din bronz, în marele port al Hamburgului. Căpitan, zicea el, pe vasul mediteranean „Hercule“, sub pavilion panamez, cel mai avantajos dintre toate pavilioanele maritime. Deci, și numele omului, și originea lui etnică, și pavilionul, toate îi vorbeau despre țărmuri însorite, despre dragoste de viață și de aventură. Da, așa mai mergea cu „refacerea vieții“, cu „afirmarea“ în deplină libertate a talen-

telor, a marilor ei talente... În brațele lui „Hercule“, la pieptul lui bărbătesc, urma să despice oceane și mări, până va ajunge în țara cu stânci încinse de soare ca sânii ei fierbinți, salvați, în sfârșit, de mângâierile libidinoase ale *mutălăului*. Țară cu golfuri de peruzea topită, cu temple care adăpostiseră cândva statui de zei și zeițe, cu munți nebuni ca taurii mitologici, care luau în coarne mările vrăjite, cu zile toride, lenevoase, și cu nopți prea scurte, aburite de răsuflarea stelelor mari, pulsând în spații ca inimile îndrăgostiților. Asta da, țară a tuturor viselor, a tuturor posibilităților! Temerarul „lup de mare“, căpitanul de vas, cum se prezentase el la Hamburg, chiar dacă nu s-a dovedit, până la urmă, decât un simplu marinar, totuși, ce om și jumătate, ce fire deschisă, ce dansator, Doamne, ce cântăreț mai putea fi! Era violent și gingaș, în toate. Un nebun topit după ea, un devotat fără margini dragostei sale! Păcat doar că, abia după câteva săptămâni, cu adevărat paradisiace, petrecute împreună, omul a fost nevoit să se îmbarce iarăși pe același „Hercule“ cutezător, decis să ia-n piept furtunile tuturor mărilor și oceanelor. Pe când ea... Da, ce să-i faci, așa-i viața de soție sau numai de iubită de marinar, o dată prea plină, altă dată prea goală, năpădită de pustiu, de singurătate și așteptare. Mai vin, vrei nu vrei, grijile de toate zilele, mărunte, dizgrațioase, sâcâitoare. O viață perfidă care-i scotea frumoasei tomitane în cale tot mai puțini „cunoscuți“, tot mai puțini oameni generoși, obligând-o să-și închirieze o garsonieră, fiindcă părinții lui Hercule nu voiau să audă de ea, o străină și o... Ca nemții ăia, cu morala lor de fier... Iar parale, de unde? Cele lăsate de lupul mărilor se topiseră de parcă nici nu fuseseră, nici ea nu știa când și cum. Și mai cere împrumut dacă ai de la cine! Auzi tu! O străină, o necunoscută, o...

Lumea asta din jur, oricum ai lua-o, nu-i chiar edenul visat, te uiți la oameni și vezi că nu sunt niște manechine în vitrinele de lux ale orașelor, mai aleargă, mai muncesc, mai gâfâie, mai asudă, ba, uneori, mai și înjură, da, da, i-a auzit cu urechile ei, înjură și blestemă marele patronat, fețele acelea nevăzute, crăpând de sănătate, despre care scriu cu atâtea amănunte ziarele și revistele ilustrate, ale celor care-i aruncă în brațele nemulțumirii, ale neliniștii, ale grevelor, ale disperării... Lumea asta... Oricum, n-are rost să te plângi, tu ți-ai ales-o, fetițo, ai început să-i aparții, trebuie să-i plătești și să-ți plătească datoriile. Dacă, totuși, ai încerca să-i cauți din nou pe părinții marinarului tău, să-i vezi, să te vadă, să-i ispitești cu vorbe dulci, de fată serioasă, să te sfătuiești cu ei, să... Da, să știi, își repeta tot mai des, asta ar fi o formulă mai convenabilă, poate singura salvatoare... Numai că... Până și mediteranienii ăștia veseli, explozivi, nu posomorâți ca socrii săi „legali“, nemții transilvano-münchenezi, da, până și ăștia parcă

au pe dracu-n ei, nici nu vor să audă de o nouă logodnică a fiului risipitor. "*Putanite* ca ea avem și noi destule! Să ne mai slăbească!" i-au ajuns într-o zi la ureche, prin cei care încercaseră medierea, vorbele otrăvite ale bătrânilor. Ce putea să le răspundă, ce putea să le facă în lipsa lui Hercule cel supus într-adevăr la toate muncile, bietul de el, încât nu mai avea timp nici să-i scrie de pe mările și oceanele lui. Da, și hoaștele astea bătrâne, din nord sau din sud, parcă erau toți la fel, o generație blestemată să trăiască mult, să se amestece în treburile oamenilor tineri, să tragă istoria înapoi! Dacă îți pui mintea cu ei, poți înnebuni, nu alta!...

În starea asta de surescitare, care dura cam de mult, după întâlniri și despărțiri periodice, fugitive, saturate de jurămințile zeului ei călător, care-i promitea de fiecare dată că, dacă va divorța de neamțul acela „gras ca o șuncă", el este decis să rămână pe uscat, în brațele ei dulci și legănătoare, în starea asta, zic, confuză, incertă, apăruse tânăra femeie la secția mea consulară. Voia să-mi ceară un simplu sfat, ce și cum ar putea face să scape de încurcătura în care intrase. „Să știți, stimată doamnă, că lucrurile nu sunt simple: cu legea statului al cărui cetățean sunteți nu poate lupta decât legea statului pe-al cărui teritoriu ați contractat căsătoria. Deci „dacă vreți să divorțați, trebuie să mergeți mai întâi în România, fiindcă aici nu putem rezolva nimic. Așa că, dacă doriți, îmi veți face o cerere scrisă, iar eu voi încerca să obțin o viză de intrare în țară. Poate cu ocazia asta o să-i vizitați și pe «bătrânii de la Constanța», care ne-au rugat să-i informăm dacă sunteți cumva în evidențele noastre..." „Da, sărise ea, smulgându-mi formularul de cerere, da, vreau să-mi refac viața! Așa nu mai merge... Vreau să-mi aduc aici și părinții, dragii, bătrânii mei părinți!!..." „Dacă vor accepta ei... Dacă aveți cu ce să-i întrețineți... Autoritățile române cer, mai nou, dovezi scrise că aveți această posibilitate. Simplele declarații, vorbele frumoase, nu mai sunt suficiente!... Înțelegeți? Statul nu-și poate arunca cetățenii în brațele hazardului, s-ajungă de mila străinilor..." „Propagandă!" exclamase ea, indignată. „Vă mulțumesc, doamnă! Asta rămâne să mai vedem. Completați cererea, îmi plătiți timbrele și taxele consulare și-apoi..." „N-am bani, domnule consul". „Atunci cu ce vreți să plecați acasă? Companiile aeriene nu fac, doamnă, gesturi filantropice..." „Până-mi obțineți viza din țară, îmi fac eu rost de parale!", m-a asigurat femeia, cu o voce decisă, rea, smulsă parcă din rărunchi. „Voi învinge toate dificultățile! O să vedeți, îmi refac viața! N-o să vă fie rușine că-s romîncă!" „Fie-vă gura de aur!", i-am zis, poftind-o în camera de așteptare, să-și completeze cererea. Între timp i-am dat telefon ambasadorului pentru a-i acorda viza pe loc și în mod gratuit acestei noi și pitorești cliente consulare. „Dacă știi că nu-i legată de tero-

riștii din RFG, de guerila orașelor, treaba dumitale, consule, dă-i!“, mi-a răspuns șeful. Ceea ce am și făcut.

Asta se întâmplase, cum am mai spus, cam cu o lună și jumătate în urm. De atunci, nu-mi mai dăduse niciun semn de viață. De unde apăruse la aeroport și de ce mă căuta tocmai acum, în puterea nopții? O să văd eu mâine dimineață, da, mâine dimineață, când...

— Ce-ai hotărât cu nebuna? mă întrebă, ieșind din baie, Aurel. Sper că n-o să mă lași pe mine baltă din cauza ei...

— Țipă-n tine egoismul *Politicianului.*

— Și-n tine sâcâiala lui...

— Mai bine hai să ne culcăm! Mi-e somn, nu mai rezist...

— Înseamnă că și inima ta e bolnavă. Ce-ai zice, consule, dac-ai veni și tu cu mine la Capul Bunei Speranțe?!

Vorbele lui mă întoarseră pe dos. Mă uitam în ochii lui, sprijinit cu mâna de tăblia mesii, ca un om beat. Dar era prea târziu, nu mai avea cum să-și repare greșeala. Îmi întinse bastonul roșu și îmi zise:

— Ia-l! Reazămă-te! E foarte rezistent. Îl am din anii deportării...

— Ce deportare?, mă trezii, brusc, ca după un anestezic.

— Păi, nu ți-am spus că după scena aia cu fotografiatul ne-au încărcat, noaptea, într-o dubă și ne-au dus la gară? Acolo, la Mediaș, ne-au suit în vagoane și trenul s-a îndreptat spre Orașul Stalin, apoi spre București. Era lume multă, nu numai noi, cei din Arțari, arestați de prin toate comunele, familii întregi, cu copii cu tot...

— Dar ce legătură aveau copiii cu *ariile*?, intrai eu din nou în sfera cuvintelor lui, temător, ca într-o sală de operație.

— Nu știu, continuă el. Aveau, n-aveau, ne strânseră acolo grămadă, mișunau ca furnicile. Campania de intimidare se desfășurase prin toate comunele, pe același motiv...

— Deci nu era numai „veneticul“, președintele Sfatului popular din satul vostru, implicat în declanșarea mașinii infernale?...

— Nu. În vagoanele încărcate la Mediaș, ne întâlnirăm cu oameni de pe valea Agârbiciului, de pe valea Hârtibaciului, de pe Târnava Mare și cea Mică, chiar dinspre Cergaură și Sebeș... Deci, și de pe la voi... Tu cum de-ai scăpat? Nu cumva...

— Nu, mă apărai îndată de bănuiala lui. Nu... Ți-am spus că, în vara aia, începuse în satul nostru munca de lămurire pentru înscrierea în gospodărie colectivă...

— Tocmai de aceea... Înseamnă că...

— Nu! Metodele de lucru, la noi, au fost mai întortocheate, mai blânde, mai nu știu cum să-ți spun...

— Spune-mi!, îmi porunci Aurel.

Ca să-i dau iarăși timp să respire, să-i îndeplinesc riguros prorocirea că noaptea aceea nu va fi a somnului, ci a treziei, mă apucai să evoc întâmplări pe care le credeam uitate de mult. Oricum, eu nu le mai povestisem nimănui, de foarte mulți ani. Le țineam ascunse în mine ca pe niște grăunțe înnegrite de timp, semănând cu acelea pe care le vedeam adeseori prin vasele și chiupurile descoperite sub ruinele vechilor cetăți.

— În satul nostru avusesem noroc, în toți anii aceia, cu un om de omenie. Era născut acolo, printre părinții noștri, fusese muncitor la Atelierele CFR din Cluj, grevist în '33, arestat mereu, și înainte de război și în timpul războiului pentru „idei subversive". Un om curios, care nu înghițea niciodată ordinele nimănui. Nici chiar în noile condiții de după '44, când foștii săi tovarăși de închisoare ajunseseră în posturi mari, prin provincie și Capitală...

— Dar el de ce n-ajunsese?

— Nu știu... Se zicea că-l chemase, la început, careva dintre ei, să-l pună primar în *Orășelul Școlilor*, cu poruncă să „facă ordine", să mai dea afară din „profesorii și popii ăia reacționari". „Tu ai fost vreodată la lecțiile lor?", l-ar fi întrebat omul nostru. „Nu, n-am fost, dar..." „Atunci, hai să ne înscriem la liceu, chiar și-n particular, să le cunoaștem ideile, să..." „Vrei să-ți bați joc de reprezentanții clasei muncitoare? Vrei să..." „Tocmai că nu vreau... Dar cum să judec eu învățătorii dacă nu le-am fost elev? Cum să-i iau de guler tocmai pe oamenii cu care ne-am ridicat împotriva cedării nordului Ardealului, împotriva legionarilor? Nu, asta n-o pot face!..." „Totdeauna ai fost încăpățânat, cam anarhist și cam..." „Țăran vrei să zici. Știu, tocmai de-aia, lăsați-mă, fraților, printre țăranii mei, că tot vorbim noi ca la biserică despre alianța lor cu clasa muncitoare."

— Și?, întrebă curios Aurel.

— Se pare că l-au amenințat chiar și cu scoaterea din partid, dar, până la urmă, n-a primit și l-au lăsat în pace, de capul lui, să vadă ce are de gând să facă...

— Chiar de capul lui?

— Nu uita că nu era tânăr, de vârsta mea. Iar de întrebat nu puteam să-l întreb, în răspăr, ca pe bunică-tău, ce-mi trecea mie prin cap... Printre muncitori, când îl chemau la mitingurile lor, făcea pe țăranul, iar printre țărani, pe muncitorul...

— Cum adică?

— Așa... După ce-a terminat cu reforma agrară, împărțind consătenilor cele vreo trei sute de iugăre ce mai rămăseseră după primul război mondial din moșia baronului Mesterhazi, i-a lăsat pe oameni câțiva ani în pace să se sature, în sfârșit, de pământ. Numai că dealurile noastre, ca și-ale voastre, nu-ți dau nimic de-ale gurii fără cheltuială de sânge și sudoare. Mai erau, pe-atunci, și „obligațiile de armistițiu", încărcam în vagoane vitele noastre Siementhal, mai veniseră și bieții moldovani cu seceta...

— Să zicem Doamne-ferește! Seceta, inundațiile, cutremurele...

— De toate am avut parte, nu ne putem plânge... Noroc că în satul nostru nu s-au pripășit „veneticii", să ne încurce treburile, c-aveam omul nostru, tot de la partid, comunist da' cu rost la gură și mai ales la treburi. Muncitor întors în sat, nu trimis special de la oraș. Ne cunoștea rădăcinile, chiar și pe cele mai vechi și mai întortocheate...

— Care trebuiau smulse fără milă, să crească în locul lor pomi mai tineri și mai sănătoși — continuă ironic Aurel, sau numai mi se păru că împrumutase subit ceva din tonul meu.

— Hai să nu mai vorbim ca-n predicile tale! Să...

— Iar revii la ele? Lasă-le, consule, c-o să ai tot timpul să le persiflezi după ce scapi de mine!...

— Dar nu vreau nici să scap de tine, nici să le persiflez. Ar însemna, într-un fel, să-mi bat joc de propria-mi viață!

— Pe-asta n-o mai cred! Oricât ni s-ar fi încrucișat cândva cărările, direcțiile lor, uite-le, au apucat-o în părți opuse... A mea a luat-o razna încă de-atunci... Și nimeni n-o mai poate cârmi la loc... Hai, spune-mi ce făceai tu în vara aia?

— Ți-am spus că omului nostru nu-i plăceau ordinele venite de la alții. Dacă-l puseseră mai-marele satului, atunci avea pretenția să fie lăsat în pace, să-i lămurească pe țărani cum știa el... Așa s-a făcut că, în vara aia, am avut prima ciocnire...

— Ai avut tu îndrăzneala să te iei de piept cu un ilegalist? se miră Aurel.

— Uite c-am avut-o! Dar să nu uiți că pe-atunci nu eram diplomat de carieră, ci „tânăr revoluționar"... Nu-mi calculam toate gesturile, nu-mi cântăream toate cuvintele...

— Bine că mai recunoști și tu ceva! Deși, în ce mă privește, nu-ți prea cântărești nici acum cuvintele...

— Dacă vrei, ți-am spus, ne culcăm, și-atunci nu mai avem ce ne reproșa...

— O să te culci după ce-o să-mi spui cum te-ai ciocnit cu „omul nostru", cum îi tot zici.

— Adică el cu mine...

— Fie și-așa...

— Pe scurt, uite cum a fost. El, după plenara din 3-5 martie 1949 s-a tot codit, nu s-a apucat de propagandă pentru înscrierea în *geace*. Știa că ideea nu prea avea atunci sorți de izbândă, că-și va răci gura de pomană. Era mulțumit că pusese pe picioare o *întovărășire*, asemănătoare cu *obștea* mai veche de la noi din sat... O capcană bună pentru *geace*... Dar eu... care luam repede foc pe-atunci, mă entuziasmam de fraze și cuvinte... Așa că fiind student în Capitală, unde elanurile politice aveau alte intensități și ritmuri decât în provincie, când mă chemară la Comitetul UTM pe facultate și-mi spuseră să nu îndrăznesc să mă mai întorc de-acasă până nu-l înscriu pe tata în colectivă, îți dai seama cum l-am luat în furci pe omul nostru...

— Și?

— Și el, vulpoi bătrân, m-a făcut repede de râsul satului... A chemat oameni la școală, într-o duminică după-amiază, și m-a pus să le explic de ce e mai bună colectiva decât întovărășirea... Și eu le-am îndrugat tot ce știam de prin broșuri și articole... Fraze generale, cifre aride, exemple citate după alții... „Dacă-i așa de bine și de frumos cu colectiva, au început să-mi strige țăranii din sală, atunci înscrie-l în fruntea listei pe tată-to!“ „Ba pe dracu' nu pe mine!“, s-a auzit vocea tatii. Și sala a izbucnit în hohote de râs. „Poftim!, mi-a șoptit la ureche omul nostru. Acum du-te și spune-le celor de la București adevărul gol-goluț...“ „Ce adevăr?“ „Ăsta, despre retrograzii de țărani, despre tatăl tău, despre...“

— Râdea de tine...

— Da, recunosc. Iar ca să mă învețe politică adevărată, să mă aducă mai repede cu picioarele pe pământ, știi ce mi-a făcut? M-a numit ajutorul lui la *arie*...

— Lasă glumele...

— Nu glumesc deloc...

— Și ce făceai în calitatea asta de „ajutor“?

— Număram sacii țăranilor și-i treceam într-un registru...

— Pe toți?

— Numai atâția, cât să le rămână și lor ceva după predarea cotelor...

— Și nu te-a pârât nimeni?

— Nu, pentru că mă controla omul nostru... Și în felul ăsta, fără să le mai vorbesc țăranilor la școală, au început să aibă încredere în mine... Iar după doi ani, tata a fost al doilea înscris pe listă...

— În schimb, pe noi care nici nu văzusem *ariile*, ne-au înghesuit într-un bou-vagon. Adică, erau mai multe vagoane, și toate pline-ochi. Țărani

și intelectuali, femei, bărbați, copii de-a valma. Femeile, ca femeile, se tânguiau, speriindu-și copiii. Am așteptat acolo toată noaptea, apoi, spre ziuă, ne-au atașat la un tren special, format din alte vagoane pline și acelea de oameni arestați pe la Sibiu, pe la Făgăraș, pe la Sibiel, pe la Tălmaci...

— Tu toate le trăiești apocaliptic. Nu se poate să nu fi fost în toate satele astea chiar niciun șef ca al nostru, niciun tânăr utemist ca mine...

— Vrei să te mint, să-ți spun c-am văzut ce n-am văzut? Poate că le-a fost frică să se arate la față... În vagonul nostru se nimerise un bătrân, de la care am bastonul ăsta roșu, și el n-a avut altceva de lucru decât să spună oamenilor că suntem luați prizonieri și că vom ajunge în țări străine. „Fugi, moșule, dă-ți una peste gură!, l-a certat tata. Nu mai răspândi zvonuri de-astea, că sperii lumea degeaba. Noi suntem acum aliați cu toți vecinii, nu mai avem dușmani în jur! Ce amestec ar putea să aibă ei cu *ariile* noastre? Iar dacă vom ajunge totuși, în exil, apoi, aflați de la mine, că locul ăsta numai în Dobrogea lui Ovidiu poate să fie!“... „La canal?, am întrebat eu, care știam totul din gazete, reportaje, din schițele și povestirile scriitorilor. Dar, tată, noi suntem oameni cinstiți, ce să căutăm noi acolo?“ „Bravo, băiete!“, m-a încurajat bătrânul. „Terminați! s-a răstit la mine tata. Din vorbe ca astea poate ieși un proces!“ „Să iasă!, a pufnit cătrănit, bătrânul. Că eu, fraților, tot nu mai apuc să fiu la judecata asta pământească, nici cel puțin martor, decum pârât!“ Își cunoștea, pesemne, boala, și-și presimțea sfârșitul...

— Ca toți bătrânii... Dar de unde veneau celelalte vagoane?

— Cred că din Banat...

— Ăștia da, bănățenii, zisei, aveau pământ mai mult și mai bun, nu dealuri galbene ca măselele stricate. Erau, Relule, chiaburi adevărați, mici moșieri...

— Da, se cam vedea pe ei c-au fost bogați, acceptă Aurel. Aveau încă ifose... Așa că, foști sau nu, ne-au cărat pe toți de dimineața până seara, doar cu vreo două opriri scurte în niște stații mici, necunoscute, unde ne-au dat soldații apă cu gălețile. Erau foarte tineri, cu mustața abia mijită. Când îi întrebam încotro ne duc, ridicau din umeri și ne împingeau înapoi în vagoane. Parcă n-ar fi fost și ei copii de țărani. Cel mai mult suferea bătrânul. Nu mai scotea nicio vorbă clară, bolborosea ceva confuz, ca un blestem mocnit, stând retras într-un colț și dormitând, cu capul rezemat în bastonul ăsta roșu. Spre seară, da, cred că spre seară era, am ajuns în gara Băneasa. Ne-au tras pe-o linie moartă, ne-au ținut cu ușile închise, până când a venit un ofițer superior și-a dat dispoziții să ni se aducă imediat de mâncare și apă...

— Dar de ce nu v-a eliberat, dacă era așa cumsecade?, îmi reluai tonul obișnuit.

— Tocmai asta l-a întrebat și bătrânul: „De ce nu ne dați drumu', domnule ofițer, să ne întoarcem pe la casele noastre? Că noi suntem oameni nevinovați, ne-am făcut datoriințele către stat...“ „N-avea grijă, se va cerceta și se va stabili adevărul, moșule!“, i-a răspuns ofițerul. „Da' numa' că n-o să mai apuc eu ziua dreptății voastre în veci amin!“, a oftat bătrânul.

— Cred că-i șopteai tu ce să zică...

— Ba adunam eu șoaptele lui în inimă, ca o scoică vuietul mării... Voiam să mă salvez, să nu-mi vărs mațele în hârdaiele puturoase de lângă mine. „Nu vă fie rușine, ne-a zis moșneagul, dați afară răul din voi!“ Copiilor atât le-a trebuit. Au pornit toți să urmeze sfaturile bătrânului, stropind din belșug marginile hârdăului, într-un joc naiv și grotesc. Mai descreției, în felul ăsta, frunțile celorlalți, îmbrobonate de sudori, umbrite de o spaimă ascunsă. „Să nu ne duceți prea departe, domnule ofițer! Nu vreau să ajungem în țări străine“, a mai îndrăznit încă o dată moșneagul. „Fiți liniștiți, taică!, a răspuns în grabă ofițerul. Fiți liniștiți. Dacă ați greșit față de români, românii or să vă judece. Niciun vinovat nu va scăpa fără pedeapsă...“ „Dar cu cei nevinovați ce-o să se întâmple?“ „Se vor alege ca grâul de neghină...“

— Ia uite la el! Vorbea mai degrabă ca popii.

— Oricum vorbea, nu ne alunga din suflet spaima deportării... Trenul pus iar în mișcare alerga prin noapte ca printr-un tunel. În zadar mă ruga bătrânul să mă cațăr la geamul cu gratii, să-i spun pe unde treceam, dacă lăsam în urmă dealuri sau câmpii. Numai spațiile nesfârșite și tăcerile mari ale Bărăganului se rostogoleau în urma trenului nostru. Când am trecut peste podul de la Cernavodă, am început să strig bucuros: „Trecem Dunărea, moșule, suntem în țara noastră!“ Dar bătrânul nu mai zicea nimic. M-am apropiat de el, i-am pus mâna pe umăr și l-am zgâlțâit, mi-am lipit apoi fața de fața lui. Și-abia atunci mi-am dat seama că nu mai răsufla. Iar primul meu gest, pe care nu mi-l explic nici azi, a fost să-i fur toiagul. Doar în gara Basarabi, la silozuri, când s-a oprit trenul, am rostit în gura mare: „Dumnezeu să-l odihnească!“ Tata, după ce s-a convins și el că gura păcătosului adevăr grăiește, i-a făcut îndată o rugăciune de „dezlegare“. Mama, amețită de nesomn și de oboseală, văzându-mă cu toiagul roșu în mână, m-a luat la zor: „Aruncă-l!“ „E al meu, mamă! Mi l-a dat când trăia“, am tras eu o minciună, cu toată convingerea. Mă îndrăgostisem de toiag...

— Mai degrabă el de tine... Toiag fermecat!

Aurel nu mai auzi, sau nu mai voi să-mi înregistreze digresiunile.

— În gara Basarabi, continuă el, ne-au dat pe toți jos, l-au învelit pe bătrân într-o pătură, l-au stropit soldații cu zeamă de var și l-au dus... Unde? nu știu... Unii ziceau că s-ar fi aflat pe-acolo o groapă comună, săpată anume pentru oameni singuratici ca el. Ăstora nu le mai cerea nimeni osemintele înapoi. Alții spuneau, mai târziu, că l-ar fi îngropat în peșterile unui deal de cretă, pline de schelete încă din timpul geto-dacilor...

— Fanteziile tale!

— Dacă zici tu, așa o fi! Poate că ne obseda răcoarea peșterilor, pe noi, cei vii, arși de sete, înghesuiți în silozurile de grâu...

— Începea alegerea grâului de neghină...

— Da, în curtea aia înconjurată de sârmă ghimpată, păzită de soldați înarmați. Silozurile erau amenajate pe etaje, ca să facă față nevoilor. La ultimul nivel puseseră paie și saci cu „deteteu“ pentru pureci...

— Te pomenești că nici ție nu-ți plac purecii, ca și *Politicianului*...

— Lasă-l să doarmă-n pace!, mă puse la punct Aurel, ca și când duhul bătrânului s-ar fi agitat în jurul nostru.

Nu mai puturăm continua fiindcă sună telefonul interior din nou. „Drace, mă gândii. Noaptea asta seamănă cu o farsă. Numai de nu s-ar termina tragic!...“

— Ce-i?, întrebai în șoaptă, ținând palma strânsă pe receptor.

— Năvală de gândaci!, țipă vocea atașatului cultural. Când era să ațipesc și eu, consule, au năvălit barbarii peste mine, în camera diplomatului de serviciu...

— Gândaci!, făcui eu pe miratul, cu voce tare, ca și când atunci aș fi auzit pentru prima dată în viață despre existența unei asemenea specii de gângănii. Poate fluturi, poate...

Parcă înțelegând despre ce este vorba, Aurel închise iarăși ochii. Își luă din nou porția de somn, cuvenită pentru toate ostenelile acestei duble operații pe inimă, care începuse odată cu poveștile sale.

Ca să nu-l trezesc, îi șoptii în receptor atașatului cultural:

— E o iluzie, amice! Ori l-ai citit pe Kafka, ori un poem oniric!... Nu există, băiete, nu pot exista asemenea gângănii pe lumea asta! Noapte bună!

XV

În starea asta de enervare, nu-mi mai rămânea altceva de făcut decât să iau o doză puternică de somnifere ori să răsfoiesc „dosarul“ lui Aurel. Alesei a doua variantă.

Primele cuvinte care-mi căzuseră sub ochi alcătuiau subtitlurile capitolului *Poruncile a șasea și a noua*. N-aveam însă niciun chef de istorioarele lui morale. Răsfoii hârtiile și mă oprii la „Autobiografie — pagini reale“, cum notase prietenul meu cu un creion chimic, apăsat, de parcă încercase să implânte un plug de lemn într-un ogor de piatră. „Nu poți să judeci o epocă — spunea el — numai după propria ta experiență. Dar nici în afara ei! A te abstrage din epocă este o simplă iluzie. Dar și a te lăsa înghițit de ea, ca Iona în pântecele chitului, nu este decât o tristă dezertare. Răul trebuie văzut în față, cu ochii mari, deschiși, și numai după aceea să pui mâna pe bisturiu.“

„Cum am făcut și noi, amice, îmi zisei. Cu oarecare întârziere, dar nemilos și până la capăt. Și-a fost o operație grea, complicată, foarte riscantă, ca pe-o inimă bolnavă. A cui? Nimeni nu mai știe! Nici nu mai interesează, fiindcă n-a fost vorba de un singur individ, sau numai de câțiva, ci de-o țară întreagă. Ea, țara, trebuia scoasă teafără din anii aceia furtunoși, pe care nimeni nu-i putea sări la marcarea timpului. Îmbolnăvirea unei singure valve a inimii lăsa, pe vremea aia, să se amestece sângele sănătos cu cel bolnav, punând în pericol întregul organism social. Bine, Aurel, că tu ai înțeles singur drama, că nu mă obligi pe mine să fac pe predicatorul în locul tău. Mai ales că, într-o anumită perioadă, când mecanismul existenței noastre mi se păruse mult prea simplu, eram dispus, cu prea mare ușurință, să dau lecții, să trag concluzii pripite, să mă bat cu fanatism, aproape orbește, pentru adevărul general, care, în realitate, nu era întotdeauna pus de acord cu adevărul elementar, particular al indivizilor. A, să nu crezi că-mi pare rău de toată lupta asta! Nu regret decât partea ei de iluzie, de

automistificare. Răul tăiat din rădăcină, atunci, la începuturi, ca un blestem care venea din altă lume, răul acela, oricum, trebuia extirpat. Nu însă cu hălci întregi de carne sănătoasă, svâcnind încă de sânge. Așa precum și cel de-al doilea rău, cel născut din nepriceprea, sau numai din neputința noastră de a-l smulge la timp, trebuia odată și odată curmat! Vorbim, desigur, de răul obiectiv, cel din afara noastră, ieșit în stradă, și de-acolo în sus, pe treptele instituțiilor publice. Dar și răul ăsta, hai s-o recunoaștem, n-ar fi putut face nici doi pași fără să se reazime pe umerii noștri, pe sufletele noastre naive, credule, înclinate spre compromis, chiar spre lașități. N-am avut, cel puțin eu, dragă prietene, puterea și curajul bătrânului care ți-a lăsat moștenire bastonul ăsta roșu. N-am avut puterea de-a întreba: «Unde ne duceți?» Dar trenul comun, spre deosebire de trenul vostru nenorocit, n-a mers într-o direcție necunoscută. N-a fost oprit prin hălți anonime, n-a fost tras pe linii părăsite. E drept, în goana aceea firească, am mai răbdat și noi de foame și de sete, între stațiile marilor experiențe și adevăruri istorice. Cele spuse în public, cu gura plină...“

— Ce faci, consule, dormi?

— Da de unde!, îi răspunsei, uitându-mă stăruitor la fața lui umbrită de aripile lui Morfeu.

Zeul ăsta orb cu chip de bufniță a strivit, sub privirile mele, aripile fragile, ferfenițite, scuturate de polenul de aur, ale fluturilor lui din vis.

— Fii sincer, consule, e drept că vroiam să ne veghem în noaptea asta amintirile, dar dacă te-a răzbit oboseala...

— Așa mă cunoști tu pe mine, Relule?

— De cunoscut, te-am cunoscut mai bine atunci, de mult... Dar de-atunci, hei-hei, au cam trecut niște ani peste noi. Și fiecare ne-am trăit întâmplările... Ne-am călit rezistența, încercăm să...

— Dacă de mine ți-e grijă, atunci, băiete, să mergem mai departe! Am început o operație și n-aș vrea să o lăsăm la jumătate... Oricâtă suferință am stârni și-am întâmpina noi înșine, trebuie să ne descojim inimile de rău, ca de foile unei cepe degerate. Cum ai scris și tu în hârtiile astea: „Nu poți să judeci o epocă numai după experiența ta...“

— Vezi că hârtiile mele nu te lasă indiferent?

— O simplă răsfoire...

— Dacă ai fi avut răbdare, ai fi găsit notate acolo toate întâmplările prin care am trecut...

— Aș prefera să mi le povestești tu. Oricât de bine rânduite, slovele...

— Lasă, nu te mai chinui să-mi explici. Am să-ți spun ce cred că e mai important. Iar după ce plec, poate îți vei găsi răgaz să...

— Până atunci...

— În turnul ăla, în babilonia de paturi suprapuse, mama se simțea tot mai rău. Reumatism, știam cu toții, avea de mult. Probabil din copilărie, ca și mine...

— Ca și mine, repetai eu.

— De fapt, am uitat să-ți spun că în mașina care ne-a dus de la Arțari la Mediaș, mama a leșinat de două ori. Atunci, i-am rugat pe milițieni să ne lase acolo în câmp. Să ne facă pierduți, să ne putem întoarce acasă, ori să ne îndreptăm spre *Orășelul Școlilor*, spre bunicul. Dar ei, bieții soldați, ce puteau să facă?! „Nu vă supărați, doamnă învățătoare, noi avem ordin să vă ducem la Mediaș. Acolo vă cere soțul." Așa-i învățaseră, așa spuneau. La sediul miliției din Mediaș, cât și pe trenul nostru special, pământ când am ajuns în turnul de la Basarabi, mama a plâns încontinuu. Pe înfundate, surd, ca să n-o observăm noi. Nici eu, nici tata. El, rădăcină de țărani, nu putea suferi lacrimile. Credea că mama plânge mai mult din obișnuință, ca toate femeile. Numai când a leșinat din nou, în turnul încins de soare ca o etuvă, numai atunci a început s-o creadă și el, dsă-și dea seama că e, într-adevăr, bolnavă. Convingere târzie! Cui mai era să ne plângem? Nu se nimerise niciun doctor printre noi. „Lasă, mamă, o încurajam eu, că o să scăpăm noi și de-aici! Dacă nu suntem vinovați, și nu suntem! n-are nimeni ce să ne facă"... Seara, toți cei sănătoși, coboram în curte. Ne așezam la rând, așteptând să ne împartă câte o bucată de mămăligă, o zeamă lungă și ce se mai găsea pe-acolo. După cina asta, care n-avea nimic de „taină", se făcea un fel de verificare și triere. Probabil că ofițerul superior, chiar dacă nu mai apărea la față, rămăsese cu noi. Și, într-un fel, asta ne bucura, ne mai dădea ceva speranțe. Nu ne spusese el, în gara Băneasa, să fim liniștiți, că se vor cerceta și se vor lămuri lucrurile? După asta au venit niște camioane numerotate, și un soldat ne-a strigat de pe listă: „familia cutare compusă din atâția și atâția, la camionul numărul unu!" Dar de spus nu ne-au spus unde o să ne ducă. Mergeam așa, într-un nor de praf, care îngroșa întunericul de-afară, până către miezul nopții... Nimeni nu cunoștea locurile... De la Basarabi, ne-am trezit în comuna Filimon Sârbu. Am ajuns acolo spre ziuă și ne-au descărcat pe toți în curtea postului de miliție. Primul lucru pe care ni l-au spus suna așa: „Vedeți, fricoșilor, că nu sunteți exilați în străinătate, cum prorocea moșneagul? Vă aflați aici, pe pământ românesc și-o să aveți domiciliul forțat numai până vi se va clarifica situația." „Ce situație să ni se clarifice?", a început să urle tata, ca ieșit din minți. Alții s-au luat îndată după el. „Noi nu suntem nici moșieri, nici chiaburi! Ce-aveți de împărțit cu noi?"

— Cum, la voi în sat chiar n-a fost niciun chiabur?, îl întrerupsei pe Aurel, revenind la vechea mea obsesie.

— Acuma, ca să vorbim cinstit, unii dintre țăranii ridicați de la noi, din Arțari, stăteau destul de bine. Erau înstăriți, *închelmați*, cum se zicea prin sat. Dar nu chiaburi, cum se scria în gazete... Nenorocirea lor fusese că s-au luat de gât cu „veneticul" și-au strigat în gura mare: „Noi nu ne cărăm grâul la *arie* nici morți!"

— Deci, nesupunere publică, un fel de răzvrătire!

— Da, dacă vrei să interpretezi legile cu ochii închiși...

— Nici nu erau legi, ci ordine. Iar ordinele nu se interpretează, ci se execută...

— Da. Tata, omul „sfintelor scripturi", nu se împăca deloc, nici după arestare, cu poruncile absurde. Coborât din camion, el a ieșit în față și le-a spus milițienilor: „Eu înțeleg, domnilor, dacă ar fi vorba de un chiabur sau de un moșier! Dar cu mine care sunt un preot sărac, dintr-o familie numeroasă de țărani, singurul care m-am ridicat și am făcut școală, iar nevastă-mea, la fel, dintr-o familie modestă, cu noi ce aveți? Ce rău v-am făcut?" „Domnule părinte, i-au zis milițienii, noi nu vă putem da răspunsul pe loc. Dumneavoastră n-aveți decât să faceți întrebarea mai sus, și să primiți lămuriri de-acolo."

— De-acolo, bolborosii eu.

— Exact. Așa că tata a început să facă, în fiecare săptămână, câte un memoriu, pe care-l trimitea la București. Cerea să se țină cont de faptul că el n-are pământ, că niciodată n-a lucrat niciun fel de pământ arabil, nici chiar pe al bisericii, numai partea de fânețe, și asta fiindcă știa încă din copilărie să cosească și să usuce fânul. Mai scria, apoi, că, în afară de salar n-a avut și nici n-avea nimic, nici măcar o casă ca toți oamenii. Și încheia de fiecare dată, cerând să i se rezolve problema iar dacă îl găseau vinovat să-l cheme la judecată și să-l condamne. Așa era tata. Îi plăceau lucrurile clare. Ori laie, ori bălaie, cum zicea el.

— Și ție cum îți plac?

— Mie?, se miră el. N-ai înțeles din ce-ai citit?

— N-am înțeles...

— Păi, nu mă cunoști de mic? Nu știi că pentru adevăr eram în stare să sar și-n foc?

— Erai? Acum nu mai ești?

— Cred că nu... Nu mai semăn cu tata... Pentru felul ăla de-a fi, pentru memoriile repetate s-a trezit prin luna decembrie că-l iau de-acolo. L-au dus înapoi la Mediaș. Eu și cu mama am rămas în Filimon Sârbu, la o fami-

lie înstărită, căreia îi rechiziționaseră oficialitățile o cameră. Unii locuitori ai comunei primiseră „deportații“ cu înțelegere, alții nu. Noi am explicat gazdei noastre că nu de bunăvoie am venit acolo, să-i stăm pe cap, oaspeți nedoriți... Tatii, după câte mi-a spus mai târziu, au început să-i ia declarații peste declarații. Lui și altora. Printre ăștia, și vărului său, cel care-și pierduse bivolița. Că și el fusese arestat, între timp. Probabil că, intimidat, s-a apucat și a scris negru pe alb: „Popa Chirilă m-a învățat să zic ce-am zis!“ Cu toate că el nici nu vorbise cu tata în seara aia. Până când a început procesul, i-au băgat pe amândoi în aceeași celulă. Și-acolo, tata l-a întrebat: „Măi, Vasile, când ai stat tu de vorbă cu mine? Cine te-a învățat să minți?“ „Păi, dom' părinte, s-a dezvinovățit omul, eu n-am spus niciodată asemenea lucruri.“ N-a recunoscut nici după ce a ieșit din pușcărie. Lui i-au dat drumul, iar pe tata l-au condamnat, în prima instanță, la opt ani...

— La opt ani?, mă mirai eu.

— În instanță, ca și la recurs, Vasile repeta mereu: „Popa m-a învățat!“ „Domnule președinte, s-a ridicat tata, dați-mi voie!“ „Dumneata n-ai dreptul la cuvânt! Dumneata ai avocat, să vorbească el!“, i s-a răspuns. Și, cum era normal, avocatul a pledat după declarațiile tatei. A făcut ce-a făcut și l-a scos numai cu cinci ani...

— Pentru un nevinovat, cinci ani atârnă ca cinci pietre de moară...

— Nu i-a petrecut pe toți la canal, cred că tot din cauza firii lui nesupuse, recalcitrante. Ultimii doi ani a muncit în grădina de zarzavaturi a temniței din Aiud...

— Și voi, tu și maică-ta, ce-ați făcut?

— Noi am stat tot acolo, la aceeași familie, până în luna mai, 1950, mai exact, în 24 mai...

— Atunci a fost dată sentința în procesul popii?

— N-am aflat nimic despre proces, n-am știut nimic despre tata, după ce l-au ridicat din comuna Filimon Sârbu... Noi știam una și bună: „Cine nu muncește, nu mănâncă!“ Eu am intrat la ferma de stat, paznic la viței...

— Bine că n-ai dat peste cămile, ca bunică-tău, la tătari, încercai să o mai întorc pe glumă. Dar Aurel nu mă auzi.

— Mama a căzut bolnavă la pat. Stătea toată ziua în casă și plângea. Eu, ca speriat, alergam după viței prin miriști, că fânețe și pajiști, ca pe la noi, nu erau. Mi se găureau opincile prin cotoarele alea, și trebuia să cer altele noi, în fiecare săptămână. „Cu tine, băiete, mai multă pagubă, decât câștig!“, mi-a spus, într-o zi, contabilul. Pe urmă, mama s-a rugat să-mi dea altceva de lucru și m-a instalat birjar pe o trăsură.

— Tu, birjar?

— Și încă ce birjar! De lux, nu glumă... Îi transportam pe directori, pe ingineri, pe inspectori, pe cine îmi porunceau ei. Trustul avea mai multe ferme prin satele din jur. Răul cel mai mare care rămăsese pe capul nostru era obligația de a ne prezenta seara la miliție, ca să vadă că nici în ziua respectivă n-am dezertat... Așa că, pe 24 mai, m-am dus la șeful de post și i-am spus: „Uite, tovarășe șef, de tata nu mai știu nimic, iar mama e bolnavă de moarte. Noi, aici, la dumneata, nu mai putem sta. Nu mai avem cum și cu ce să trăim. Așa că ne ducem acasă! Pe dumneata, ca om de suflet ce ești, numai ceva te-aș ruga, dacă mă poți înțelege: să nu ne dai în urmărire, vreo săptămână! Să nu ne faci greutăți, că nici noi n-o să-ți facem dumitale. Plecăm pe răspunderea noastră...“

— Ai avut tu curajul ăsta?

— Poate că era curajul disperării... sau al convingerii că suntem nevinovați... Și poate că tocmai curajul ăsta l-a impresionat și pe șeful de post. „Măi, băiete, mi-a spus, eu n-am auzit și n-am văzut nimica... Altfel mă băgați la gherlă...“ Așa că, i-am plătit unui țăran din sat toți banii câștigați de mine ca birjar și ăla, descurcăreț, ne-a înfundat în niște saci, ne-a încărcat în căruță și ne-a dus direct în gară la Constanța. Am stat cuminți acolo, printre sacii umpluți cu pănuși de porumb, ca să înșelăm privirile curioșilor. Mă temeam numai să nu se sufoce mama. Am stat așa, cu inima purice, până când omul, cu biletele în mână, ne-a urcat în tren. Mă uitam la mama și nu-mi venea să cred că era adevărat, că plecăm împreună spre casă. Când am ajuns la Cernavodă, cum era acolo, pe vremea aia, un fel de zonă specială, trenul s-a oprit pentru control. A intrat controlorul și când a văzut-o pe mama în ce hal era, iar pe mine atât de zdrențăros, încălțat cu opincile alea făcute din cauciuc de roți, ne-a întrebat: „Ce-i cu dumneavoastră?“ „Ne ducem acasă!“, i-am răspuns sec. S-a mai uitat o dată la noi, a făcut un semn din cap a înțelegere și ne-a dat drumul. Așa că, din încă vreo trei controale de-astea norocoase, am ajuns la București, unde ne aștepta fratele mamei...

— „Nebunul cel mic“?

— Leru, da, fratele mamei, el ne-a așteptat în seara aia.

— Dar de unde știa de venirea voastră?

— Nu știa, dar ne-a așteptat...

— I-auzi? Se mai întâmplau minuni pe vremea aia...

— Da, se-ntâmplau de toate. Printr-o minune de-asta, ne-a așteptat Leru vreo trei nopți la rând... Am avut mare noroc cu el. Ajunsese șofer la un șef... Unul de la aprovizionarea Comitetului Central, așa zicea. Se arăta mândru, avea o mașină luxoasă, cu care ne-a dus pe Popa Tatu, numărul

27. Am stat ascunși acolo vreo două luni. Leru, după ce și-a făcut toate socotelile, că se pricepea la asemenea treburi, ne-a urcat într-o seară în tren, la Gara de Nord, și ne-a trimes cu acceleratul spre *Orășelul Școlilor*, unde am ajuns spre ziuă. Ne-am dat jos cu greu, eu m-am uitat atent în toate părțile, să văd dacă nu ne pândește cineva, apoi am luat o birjă, că mama de-abia se mai ținea pe picioare. Am urcat Dealul Hulii și ne-am strecurat, pe furiș, în curtea bunicului. Când ne-a văzut bătrânul, a început să tremure și să plângă. „Ce-i cu voi, măi copii?“, ne-a întrebat. „Ascunde-ne undeva, tată!“, s-a rugat mama de el. „Uite, ni, ie, dară, no, d-apoi, că mie nu mi-e frică nici de Dumnezeu din cer!“, s-a burzuluit ca-n vremurile lui bune. „Dumitale nu, dar nouă ni-i tare frică!“, s-a rugat din nou mama. Între timp, eu așternusem un fel de culcuș în pod, unde ne-am și stabilit...

— În care pod?

— În podul șurii... știi tu care... Se mai păstrau acolo cotoarele de fân vechi, de pe vremea când bunicul ținuse ultima lui vacă. Se resemnase și el cu soluția găsită de mine. Dar n-au trecut bine câteva zile și au început să ne caute cei de la miliție. O dată, de două ori, de trei ori... Crâsnic, vecinul nostru, cred că-l mai ții minte...

— Crâsnic? Nu-mi aduc aminte de el.

— Mă rog, n-are nicio importanță... Deci, Crâsnic ăsta, nu știu de unde și cum aflase că suntem acolo, ascunși în pod. Și, într-o zi, și-a dat drumul în fața bunicului: „Baciule Nicodim, spune-i doamnei învățătoare să se prezinte, că nu-i face nimeni nimic! O să-i eliberăm actele de ședere la dumneata și gata!“ „Fugi, mă, orbite-ar lumina lu’ Dumnezeu — bătrânul se afla după «războaiele religioase», nu mai înjura ca altădată, în mai multe limbi — că unde ai văzut-o tu pe fata mea?“ „Treaba dumitale, dar nu-i faci niciun bine dacă o ții acolo ca pe bandiți!“ Noi, eu și mama, coboram numai noaptea din pod, cu toate că-mi ardeau călcâiele să umblu. Așa că, într-o zi, m-a pus dracu’ de-am coborât în curte pe la amiază și Crâsnic a dat cu ochii de mine. Nu se-ntâmplase el pe-acolo așa, oricum. Cine știe de când ne pândea. Degeaba am încercat să fug pe la vecini! Când am ajuns în pragul curții lui Cotârlău, milițianul a pus mâna pe mine. Mi-a răsucit brațul la spate și m-a dus în curtea bunicului. Acolo, mi-a spus: „Măi, copile, nu mai fugi de mine ca hoții, dacă n-ai nimica de ascuns! Eu am venit, mă, să vă fac numai binele. Spune-mi unde e ascunsă maică-ta?“ „Nu-i! Mama nu-i aici!“ Dar Crâsnic m-a luat de mână și m-a tras spre podul șurii... Și-atunci n-am mai avut ce face, a trebuit să recunosc. După ce a văzut însă cum arată mama, cu fața tumefiată și ochii pierduți în fundul capului, a fugit îndată după un doctor. Și doctorul i-a prescris niște medicamente,

i-a dat un certificat medical, pe baza căruia a lăsat-o liberă acasă. Cum era s-o mai ducă și unde? Nici la spital, nici la închisoare nu mai încăpea biata mamă! Pe mine, în schimb, m-au luat cu binișorul și m-au dus cu o mașină la Mediaș, la miliție. Puțin îmi mai păsa de viață...

— Ei, lasă, lasă... La anii tăi, de-atunci?

— Crede ce vrei, dar ăsta e adevărul... Gândul meu era numai la mama: să nu moară de grija mea. Mă țineau într-un birou, ședeam pe-un scaun și priveam în gol. Veneau pe rând și-mi puneau tot felul de întrebări: ce-am făcut, pe unde am umblat, unde-i tata, unde-i mama? Le-am dat, firește, toate amănuntele, le-am înfățișat tot ce făcusem în anul acela, pas cu pas și zi cu zi. N-aveam nimic de ascuns... După vreo săptămână, s-a prezentat un băiat, nu cu mult peste vârsta mea, noaptea la patru, și mi-a spus: „Îmbracă-te și hai cu mine!"... M-am temut să întreb unde. Mă gândeam, când am văzut duba din curte, c-o să mă întoarcă în Dobrogea și-o să iau calvarul de la capăt! M-au băgat acolo în dubă, cu niște domni mai în vârstă, care tăceau ca muții. După ce-am ieșit din Mediaș, duba s-a oprit pe neașteptate la marginea drumului. „Hait, mi-am zis, am sfeclit-o!" Cred că și domnii de lângă mine gândeau la fel... S-a deschis ușa pe dinafară și tânărul ofițer a apărut și mi-a zis: „Măi, feciorule, ia vino-ncoace!" Mi-a dezlegat cătușele de la mâini și m-a condus în cabina șoferului. Tremuram ca varga, dar nu voiam să mă arăt. Băiatul și-a dat seama ce se întâmplă cu mine și, când am ajuns în *Orășelul Școlilor* mi-a spus: „Măi feciorule, să nu ne faci de rușine! Uite, te lăsăm aici, ai plicul cu actele tale și ale mamei, ai toate hârtiile necesare ca să-ți facă buletinul de identitate".

— Aveai, în sfârșit, și tu o identitate, zisei.

— Da, și asta mă neliniștea. Așa ne puteau urmări mai ușor...

— Te credeai mai important decât erai...

— Pentru viața lui, orice om e important... Mai ales când e tânăr...

— Ai dreptate, iartă-mă...

— Așa că ne-au făcut buletinele, iar din ziua aia ne-au lăsat în pace definitiv. M-am uitat în buletinul mamei: avea aproape treizeci și cinci de ani... Și, Doamne, câte văzuse și trăise ea într-o viață atât de scurtă!... Am dus-o, împreună cu unchiul Agafton...

— Întotdeauna a fost el un om de suflet, bietul „Ghinion", întotdeauna!, îl întrerupsei iar.

— Numai cu banii lui am putut porni spre Cluj, la vestitul doctor Iuliu Hațieganu. Ne-a primit acasă, că nu mai lucra la clinică... N-a vrut să ne ia niciun ban... Analizele aduse de noi arătau foarte prost. Mama se tratase de reumatism și ea avea, nefericita, leucemie limfoidală...

— Leucemie, moarte lentă și sigură, murmurai speriat.

— Da, i-a prescris alt tratament, dar fără nicio speranță de scăpare... Am internat-o, în ultimele săptămâni, în spitalul din *Orășelul Școlilor*, la doctorul Cerb. Leucemie, moarte fără dureri. În ultima zi, lucidă cum era, mama m-a luat lângă patul ei și a început să-mi povestească toată viața... Zadarnic am vrut s-o opresc... Și-a pus, ca-n palmă, tot sufletul, toată viața pe care-o dusese cu tata. Din păcate, mi se confirma ceea ce observasem de mic: nu se prea înțeleseseră. Tata își ajuta frații, că erau mulți, mama își ajuta familia, că era săracă... Mai ales pe bunică-mea și surorile... Nu știau niciodată care din ei dă mai mult din puținul pe care-l câștigau... Era singurul motiv de ceartă între ei, că altele, zicea mama, n-aveau...

— Nu cumva se bănuiau? Că tinerii, știi tu...

— Nu cred. Destul că se certau adeseori, că își spuneau vorbe grele... Eu fugeam afară să nu-i aud, cum îmi venea să fac și-n clipele acelea dramatice, când mama se pornise să-mi înșire toate intimitățile lor, ca pe un pomelnic lung și dureros. După ce le-a terminat, văzându-mă cu lacrimi pe obraz, mi-a șoptit: „Copile, hai să mergem acasă! S-ar putea ca eu, totuși, să mor... Și n-aș vrea să ai greutăți când mă scoți de-aici". Auzi la ce se gândea ea! La greutățile mele. Am alergat la doctorul Cerb, în cabinet. Toate formele de ieșire erau gata, până și certificatul de deces. Doctorul mă prevenise că mama va muri. Și, cu toate astea, faptul că s-a grăbit să scrie certificatul ăla, mi-a implântat un cuțit în inimă...

—Aurel, dragă Aurel, ce-ai zice să ne odihnim puțin?, îl întrerupsei brusc, speriat de frazele lui gâfâite în care plângeau atâtea dureri.

— Ți-o fi teamă că mor! Ei, consule, dacă n-am murit atunci, la moartea mamei... Am trimis după unchiul Agafton și el a venit cu carul lui Cotârlău, tras de bivolițe. Îmbătrânise căruțașul, nu mai ținea cai, nu mai avea cui să-i dea cu furca-n cap. Se împăcase până și cu bunicu-meu, îl asculta uneori cum citește, fără ochelari, din *Biblie*, în chilia „octavanilor", bisericuța lor ilegală... Când am ajuns pe dâlma de la „Casa Domnului", mama a ridicat mâna și a zis: „Copile, oprește, că eu îmi dau sufletul!"

— Era încă atât de lucidă?

— Da. M-a întrebat dacă am o lumânare la mine. „N-am, mamă! Și ce nevoie ai de ea? O să ajungem acasă și-o să te faci bine!" „Copile, copile, ascultă la mine, eu știu bine că mor... Mă sting numai de dragul tău și de dorul lui... Dacă n-o fi murit și el înaintea mea." „Nu, mamă, nu! Tata trăiește!", am țipat. „Când va veni acasă, dacă va mai veni, să-i spui că astea au fost ultimele mele cuvinte: de dragul tău, de dorul lui..." Și-a mai avut puterea să adauge: „Vino să te sărut, dragul mamei! Să nu mă săruți tu

prea târziu, să nu-mi simți suflarea morții..." M-am grăbit să-i îndeplinesc porunca și, într-adevăr, în momentul când am sărutat-o, era aproape rece. Parcă vorbise de pe lumea cealaltă...

Aici se opri. Intrasem amândoi în liniștea reculegerii cerută de cei duși. Mi se aprinseră în cap cuvintele unui bocet de la noi din sat:

„Vine moartea prin grădină
Pe-o floare de filumină
Și se-așează la inimă..."

XVI

„Vezi, îmi zisei, vezi cum se concentrează viața unui om într-un singur punct, cel mai sensibil, cel mai greu de uitat: moartea mamei! Ca și când ar asista nu la moartea ei, ci la propria sa naștere, fără nicio jenă. Trebuie să ai, însă, tăria s-o faci, nu oricine rezistă la o asemenea încercare...“

Nici eu nu rezistasem.

Și eu aflasem că maică-mea, încă tânără, avea zilele numărate. O purtasem pe la mai multe somități medicale din Capitală, plătind primele mele salarii de proaspăt angajat la Ministerul Afacerilor Externe, dar toate răspunsurile lor, după operația de cancer la ficat, sunau la fel: „Nicio speranță. Totul se va sfârși foarte curând! Metastazele își fac întotdeauna și repede datoria!“ Și-atunci îmi ardeau în cap cuvintele de început ale aceluiași bocet:

„Strigă moartea la fereastră
Spoveditu-te-ai, nevastă?
Ba eu nu m-am spovedit
Că la tine n-am gândit!“

Și mama avea inima sănătoasă, cu toate că născuse zece copii, și, tocmai ea, inima, se opunea morții, nu voia să cedeze, să-i facă pe plac.

Pe tren, în drum spre casă, îmi tot repeta: „Să te întorci la serviciu, dragu’ mamii, să nu te dea afară de pe-acolo, că ești la început, și oamenii nu te cunosc, să nu creadă că... N-avea grijă, că eu nu mor așa curând, dacă am scăpat cu viață din spitalurile lor!“

Câteva zile și câteva nopți am stat la căpătâiul ei și văzând-o cât de greu luptă cu suferința, am început să mă sperie de apropierea sfârșitului iminent, de clipa când trebuia să-i închid pleoapele peste ochii sticloși. „Du-te, îmi tot repeta, că te chem eu când oi simți că nu mai poci, că-mi

vine ceasu'..." până când începuse să încolțească și în mine speranța că va sosi cât mai târziu ceasul acela. Astfel că într-o zi luai hotărârea s-o ascult. Dar n-am ieșit bine pe poartă, că m-au și strigat înapoi: mama murise! Din sfială, din prea multă dragoste ce mi-o purta, voise să mă ferească de ultima ei clipă, să nu-i văd întipărit pe față chipul morții.

Și tocmai asta nu mi-am putut ierta toată viața: că n-am stat cu ea până la capăt. Și n-am putut scăpa de bănuiala că nu speranța, ci lipsa de tărie m-a îndemnat s-o ascult atunci. Aceeași lipsă de tărie care mă oprea să-i împărtășesc lui Aurel ceea ce simțisem în ceasurile acelea de demult.

— Ce-i cu tine, prietene, ai amuțit?, îl întrebai eu arțăgos.

— Unde-am rămas?, zise el fără împotrivire, spre surprinderea mea.

— După moartea mamei...

— Da, școala...

— Care școală?

— Ei, asta-i! Doar n-am trecut direct la seminarul teologic! Până să-ți spun cum a fost acolo, mai avem! Mai întâi m-am înscris la școala tehnică de cooperație...

— Adică la fostul liceu comercial?

— Da.

— Unde funcționa? În același local?

— Nu, în fostul local al institutului teologic... între pereții ăia groși, de două sute de ani, pătrunși de igrasie până-n măduvă...

— Numai igrasia îți mai lipsea!

— Atunci n-o simțeam... De fapt, după moartea mamei, nu mai simțeam nimic... Și tot atunci, după moartea ei, îmi schimbasem și gândurile. Mă încăpățânasem să trăiesc, să-l aștept pe tata, să-mi fac totuși un rost pe lume, să mă țin singur pe picioare... În perioada aia, destul de tulbure, a apărut iarăși îngerul meu salvator: dragostea... Da, m-am reîntâlnit cu ea, cu fata care mă salvase, în clasa a IV-a de la repetență. Cu Clio...

— Severa zeiță a istoriei...

— În istoria mea personală, ea a rămas și va rămâne o adevărată zeiță...

— Nu cumva, femeia asta a ieșit din capul tău gata înarmată, ca Pallas Athena din capul lui Zeus?

— Lasă mitologia în pace! N-o mai încurca și pe ea... Dar, mai ales, să nu te-atingi de nevastă-mea! De câte ori am avut nevoie de un ajutor în viață, numai ea a sărit la timp, numai ea mi l-a dat!

— Din dragoste sau din milă?, îmi arătai eu, fără să vreau, indelicatețea sau chiar cruzimea.

— Dacă vrei să știi, nu există dragoste fără milă. Entuziasmul juvenil,

înflăcărarea tinerească, trec ca focul de paie! *Homo et mulier, igni et palea...* Îmbrățișări, jurăminte? Pârjolul sângelui? Nimic nu durează, numai iubirea întemeiată pe milă!

— Milă de ce?

— Milă de singurătatea celuilalt, oftă el.

— Deci, tu numai din milă te-ai îndrăgostit de ea? Numai ca să-ți alungi singurătatea?

— Dar tu de ce te-ai îndrăgostit de soția ta? Nu din aceeași milă? Nu ca să fugi de spaimele singurătății?

— Sofistică!, explodai, punând mâna pe un pahar de vin. Hai, bea și tu, că doar n-o să mori dintr-atâta!

— Dracu' nu piere cu una, cu două!, îmi aminti el zicala cu care-l întâmpinasem, încă de dimineață. Dar de băut, tot nu beau! Ceea ce-ți spun în noaptea asta trebuie să fie limpede, consule! Limpede și rece ca oțelul...

— Cuvinte bisturiu! Niciun fel de milă, niciun fel de dragoste.

— Nu, fiindcă tu nu ești Clio...

— Singura care s-a bucurat de mila și dragostea ta?...

— Invers! Eu de mila și dragostea ei... Mai ales atunci, în ultimii ani de școală... Ascultă, consule! De ce ești tu pornit contra femeilor? Că nu poate fi vorba de Clio, pe care nici n-o cunoști! Ai pătimit mult de pe urma lor?

— Pe-asta de unde ai mai scos-o?

— Am înțeles! Nu vrei să-mi răspunzi. Bine! Atunci, în ce-o privește pe Clio, las-o-n pace. Că dacă nu era ea, n-ajungeam unde am ajuns! Încă de pe atunci începuseră să mi se umfle genunchii... De-abia mă târam la școală, ajutat de unchiul Agafton, fierarul. Cu toate că și picioarele lui, degerate pe front, nu-l mai prea țineau...

— El te-a înfiat? Sau...

— Nu. În acte, la rubrica *mama*, puneam cruce. La fel, pentru *tata*... Am avut un singur noroc: datorită lui Clio, începusem să învăț foarte bine. Am primit, într-adevăr, o bursă, care-mi dădea posibilitatea să iau o masă pe zi la internat. Acasă, nu mai încăpeam...

— De ce?

— Fiindcă îl chemasem acolo, din București, pe Leru, să aibă grijă de bunicul, să-i moștenească și casa... Iar el, cum era nebun...

— Mai trăiește?

— Sper că da...! S-a îmbârligat de tot, e ca un câine care fuge după propria-i coadă... El s-a grăbit să mă dea afară din casă, nu cumva să i-o

fur, să i-o mut în altă parte. Și-atunci, m-am strecurat printre colegii de la internat. Noaptea, când unii mai lipseau, dormeam în patul lor, iar când se aflau toți acolo, dormeam într-un pat ba cu unul, ba cu altul. Dimineața mă sculam mai devreme, mă duceam la elevul de serviciu și-i ajutam la tăiat pâinea, la împărțit porțiile de marmeladă. În felul ăsta mâncam și dimineața și seara. Iar în timpul vacanțelor, în loc să mă odihnesc, să citesc și eu ceva, lucram ca un argat de pe vremuri. Poate-ți mai amintești, era o grădină de zarzavaturi, pe locul unde fusese cândva „târgul de vite"...

— Când mergeam eu pe-acolo, joia, la *mărturie*, să-mi dea tata bani de cheltuială, nu era nicio grădină. Poate ați făcut-o voi mai târziu. Și tot cu ajutorul zeiței Clio...

— Da, fiindcă se angajase contabilă la întreprinderea „Proletarul" — intră Aurel în jocul meu — de care aparținea bătrânul Cucerzan, grădinarul-șef. Prin ei doi am ajuns acolo, pontator... Acum, când m-am pensionat de boală, am trecute în cartea de muncă și verile din grădina întreprinderii „Proletarul"... Lucram câte trei luni pe an. Duminicile și sărbătorile...

— La biserică...

— Pe dracu, Doamne iartă-mă! Vindeam prune în gară. Așteptam toate personalele și acceleratele...

— Dar de unde aveai tu prune de vânzare?

— Din Glogovăț, satul unchiului Agafton. Le căram de-acolo cu desagii, că aveam nevoie de bani. Îmi pusesem în cap să plec anul următor la facultate... Dar cu toate că am terminat Școala de cooperație cu nota cinci, nota maximă pe-atunci, și aveam dreptul să mă duc la facultate, mi s-a refuzat recomandarea...

— Mâna lui Clio...

— Parcă te rugasem s-o lași în pace...

— De data asta vorbeam de cealaltă Clio... a istoriei...

— În sfârșit, încăpățânat cum mă știi, nu m-am lăsat. Pe Clio, draga mea, protectoarea mea, o chemase, tocmai atunci, o soră mai mare la București. Și eu ce-aș fi avut mai bun de făcut decât să mă iau după ea, ca un cățel credincios. Aveam strânși și ceva bănuți. Mai vândusem, între timp, și un ceas al mamei, ca și alte mărunțișuri. N-ar fi trebuit, știu, dar... În București, m-am prezentat la examenul de admitere la științe juridice. Și, închipuiește-ți, am reușit... dar fără loc... În toamnă, la fel... Într-o zi m-am întâlnit pe culoarul decanatului cu un fost prieten de-al tatii, pe care-l știam avocat la Brașov, nu profesor în București. „Ce face popa?", m-a întrebat ca și când n-ar fi știut nimic de soarta lui. „Bine, ca toți popii. Când pe-acasă, când pe la biserică!", îl mințisem, spontan. „Dar tu ce faci,

băiete, pe-aici?“ „Păi, uitați, așa și așa.“ I-am spus toată tărășenia despre „reușitele“ mele la examenul de admitere. El, om de treabă, s-a interesat de situație și mi-a spus că aș putea intra la „fără frecvență“. Mă temeam însă de...

— Clio...

— Da, fiindcă se prea interesa de originea mea socială, trecută la dosar... Dar prietenul tatii, adept al relativității lucrurilor, a făcut ce-a făcut, s-a dus nu știu pe unde, a apelat la „relațiile“ lui și m-a băgat la „fără frecvență“.

— Dar la „fără frecvență“ trebuia, dacă nu mă înșel, să ai o slujbă...

— Exact! Clio se angajase la Centrocoop, contabil, iar prin ea am ajuns și eu, tot acolo, merceolog...

— Deci v-ați mutat în capitală și dragostea și mila! Ca să se-mplinească porunca...

— Dacă ți-aș întoarce toate ironiile astea, ce-ai face?

— Mi-ar ține loc de duș, m-aș mai trezi...

— Iar ți-e somn? Iar vrei să te abați de la înțelegerea noastră?

— Da, iartă-mă, încă n-au venit zorii... Te-ascult!

— Cu Clio nu era vorba de-o târguială, de un schimb ordinar de interese... Îmi era dragă și-i simțeam lipsa în timpul deplasărilor prin diferite localități din țară. Foarte des în Orașul Stalin... Dar știi tu cum e în viață: când ți se descurcă una, ți se-ncurcă alta... La primele examene am căzut cu brio. „Hai să ne mutăm în regiunea Stalin!“, i-am spus, într-o zi, lui Clio. Mă întâlnisem acolo cu niște consăteni de-ai tatii care-mi promiseseră că mă angajează contabil... Ea, ca-ntotdeauna, m-a urmat cu credință... Așa am ajuns contabil al cooperativei din comuna Sălciu. Aveam acolo un salariu încă o dată cât al ei. Lucram la prima cooperativă „milionară“ din regiune, dată exemplu și pe țară! Dar intrând în treburi până-n gât, o neglijam pe Clio. Și-n orașul acela posomorât probabil că era greu de suportat singurătatea. Așa încât, într-o bună zi m-am trezit că-mi scrie tocmai din *Orășelul Școlilor*...

— Care va să zică, nu te-a mai iubit, nici milă nu i-a mai fost de tine!

— Ba, de iubit mă iubea! Dar milă nu i-a mai fost! Și pentru asta am vrut s-o pedepsesc! I-am scris că sunt obligat să renunț la ideea de a ne căsători. Voiam să văd care din singurătățile noastre era mai disperată...

— A ta, că era apăsată de toate celelalte...

— Da și nu! Viața e mai puternică decât oamenii. Era prin ’54, și-n anul acela s-a ținut în Orașul Stalin un congres cooperatist pe țară. Între timp, eu ajunsesem utemist, ba chiar și responsabil cu propaganda al tine-

retului din comună. Când au venit să ne viziteze congresiștii, m-am trezit ghidul „cooperativei milionare“, tânărul însărcinat să le țină un discurs...

— Și, firește, popa din tine i-a vrăjit pe toți. Mai ales pe invitați...

— Popa, ca popa, dar mai ales puterea exemplului! Fiindcă munceam acolo pe brânci, nu glumă! Așa că, după vizită, mi-am văzut numele în ziarul regional: „Cel mai tânăr contabil al celei mai mari cooperative milionare!“... Și-am rămas în comună, lăudat și cinstit, până când s-a întors tata...

— Când, în ’54?

— Nu, în ’55... Aveam o înțelegere cu Agafton: dacă vine tata, să-mi scrie doar atât: „Sunt bolnav, trebuie să mă internez urgent la spital“. Așa ne-a fost parola. Când am primit telegrama, am sărit în primul tren și m-am dus să-l văd pe tata. L-am găsit acolo, în bucătăria lor de vară, stătea de vorbă cu Agafton...

— Bunicu-tău mai trăia?

— Trăia, dar era paralizat. Îl țineau sus, în „chilia octavanilor“. Trupul lui era doar o rană. O boală de nervi, o infecție, nu știu ce avea., Îl întorcea de pe-o parte pe alta mătușa Cornelia...

— Și Leru?

— Leru nu-l putea suferi pe bătrân. Și știi de ce? Fiindcă voia să-mi lase și mie moștenire o încăpere din casa lor de familie...

— Și cum a fost întâlnirea cu taică-tu?

— Dramatică! Arăta mai tânăr decât înainte de-a intra la închisoare. Moartea mamei mă îmbătrânise mai tare pe mine decât pe el...

— Așa suntem noi toți, copiii de țărani, rădăcină încăpățânată, încercai eu o explicație, un fel de scuză pentru sănătatea părintelui Chirilă. Și-apoi, mulți vorbesc despre disciplina închisorilor, despre călirea tuturor simțurilor...

— Tata vorbea despre călirea simțului demnității, mai ales... Era orgolios, se știa nevinovat. Și-o spunea în gura mare: „Am suferit pe nedrept!“ Văzându-ne speriați, repeta că el nu se mai teme de nimeni și de nimic.

— În schimb, la noi, la Externe, mai erau încă mulți care se speriau și de umbra lor. Orice întrebare puneam noi, cei mai tineri, ne-o luau ca pe un semn de „liberalism“, de „cedare în fața stihiei mic-burgheze“, a „naționalismului“, a „influențelor dușmane“ care...

— Dar tu ce făceai?

— Lucram ca stagiar, la arhivă, încercam să-nvăț descifrarea și interpretarea documentelor, sau chiar salvarea lor.

— Ce salvare?

— Poveste lungă și-ncurcată, nu ne-ar ajunge toată noaptea s-o terminăm. Mai ales că, uite, acușica se luminează de ziuă. N-aș vrea să pleci și să nu-mi spui cum ai continuat discuția cu tatăl tău.

— Dacă nu-mi spui tu mai întâi ce documente ai salvat...

— Știi că nu-mi place să mă laud. Poate nici nu mă crezi, dar dacă nu eram noi, câțiva băieți mai tineri, „sângele proaspăt", „muncitorii și țăranii", cum ne spuneau unii cu un nobil dispreț, multe din telegramele trimise în anul 1940 de diplomații români din străinătate s-ar fi schimbat probabil în cenușă...

— De ce?

— Fiindcă a fost un an crâncen și prea multe din adevărurile lui nu plăceau deloc unora care umpleau încă „direcțiile de relații" ale Ministerului de Externe.

— M-ai lămurit buștean...

— Când te vei întoarce de la Capul Bunei Speranțe, o să-ți descriu pe larg documentele ce erau sortite pieirii, ca și cum s-ar fi putut distruge odată cu ele și nedreptățile istoriei... Ah, Clio, zeiță perfidă... Dar știi că era gata-gata să mă păcălești, Relule! Bravo! Ia fă tu bine și continuă-ți povestea...

— Copile, îmi spuse tata, asta-i situația, așa ne-a fost soarta! Nu putem intra acum în pământ cu toții... Tu, dragul meu, cu ce te ocupi? De ce n-ai venit să mă cauți la închisoare? Îți dai seama în ce încurcături sufletești mă punea? În timp ce-i povesteam despre boala și moartea mamei, el se făcuse stană de piatră. Apoi i-am spus pe unde mă pripășisem, rugându-l să nu mă viziteze acolo, cum nu-l vizitasem nici eu la închisoare. I-am mărturisit că toată lumea mă știa orfan de amândoi părinții. „Cum, mă, Relule, și tu m-ai îngropat de viu?", s-a revoltat tata. „Ani de zile n-am cunoscut decât acest adevăr: *tata e mort!* Crede-mă, nu mai știam nimic despre tine. Apoi, când am aflat, era prea târziu! Apucasem să scriu «decedat» la rubrica ce-ți era rezervată în toate formularele. Ce era să fac? Mi-am apărat și eu viața și tinerețea, tată! Trebuia să trăiesc cumva, să învăț, să-mi fac un rost... De aceea, te rog, nu mă căuta cumva în regiunea Stalin... Lasă-mă să trăiesc... Acum nu mai sunt exilat, ba, dimpotrivă, colegii și tovarășii mei de-acolo..."

— Și ce-a spus popa Chirilă?, îl întrerupsei.

— N-a mai zis nimic. S-a posomorât. Numai că, într-o bună zi, m-am pomenit cu el la cooperativa din Sălciu. Cu barbă, cu reverendă, popă în toată legea. Ce era să fac, nu mai aveam nimic de ascuns! L-am prezentat tuturor, și-apoi, convins că nu-l mințisem, a plecat liniștit la Cluj. Își

găsise, între timp, o slujbă pe la cancelaria episcopiei. Era un fel de grămătic. Cum, cu ce recomandări ajunsese, nu știu! Cred că numai fiindcă-i fusese episcopului student la teologie, în Sibiu...

— De Clio nu știa nimic?

— Ba aflase de la mătușa Cornelia și de la unchiul Agafton. Nu știu în ce culori i-o fi zugrăvit-o, fiindcă lor nu le plăcea de ea. Ca și ție... Nu știu de ce... Adică, bănuiesc. Clio avea o crispare în tot ce făcea, zâmbea rar, nu se grăbea să le spună neamurilor mele vorbe dulci, de care ei, ca toți oamenii simpli, duceau atâta lipsă. „Seamănă cu o călugăriță", îmi spuseseră într-o zi.

— Măcar dacă ar fi semănat cu dulcea ta nebună!

— Nu semăna deloc, iar mie nu-mi părea rău de asta... „Lasă-te de politică! Lasă-te de călugărițe!", mi-a scris, într-o zi, tata, acolo, la Sălciu. „Vino aici, la Cluj. Ți-am făcut rost de-o bursă, să studiezi teologia..."

— Cu politica tot erai compromis!, observai eu.

— Un fel de-a zice M-am prezentat la tovarășii de la UTM și le-am spus adevărul gol-goluț... Adică i-am rugat să mă înțeleagă bine: eu întotdeauna l-am crezut pe tata mort... Numai de aceea... Știți... Altfel... „Propagandistul tineretului din sat, tovarășe Aurel, n-o să mai poți rămâne!", mi-a spus omul verde-n față. „Dar fiindcă ne-ai mărturisit totul, sincer și din proprie inițiativă, n-o să te mai punem în discuție... Da, vom face o excepție... Ești fruntaș în producție... ești milionar..."

— Vai de milioanele tale!, exclamai eu. Cred că erai mai bogat în predici, în meditații asupra deșertăciunii vieții, asupra spaimei de lume, decât în cele pe care se întemeiază, totuși, lumea noastră... Nu mi-ai spus singur că ai scris în anii aceia...

— Da, *Desfrâul dansurilor impudice*, din capitolul „Porunca a șasea și a noua", acolo l-am scris, în comuna Sălciu. La fel, *Nu vă legați prea mult de averi*, din capitolul „Porunca a șasea și a zecea". Caută și le citește și-o să te lămurești singur! Iar pe mine lasă-mă să mă mai odihnesc puțin...

Francheța propunerii m-a surprins. Recunoștea pentru prima oară că a obosit. Închise ochii și mă lăsă o clipă numai cu singurătatea mea. Era un timp nud, ca o plutire în vid. O oră întârziată, străină, un fel de hotar nevăzut între mine și țara nimănui. Somnul îmi fugise, trebuia să mă întorc la anii ciudatelor zile trăite de Aurel în Sălciu. Ani pe care-i trăisem și eu, ca și el, în frământări...

— Ai căzut și tu pe gânduri, consule?

— Tot ce scrii tu aici, în formulele tale parabolice, deși am trăit și gândit și eu, într-un fel sau altul, n-am îndrăznit niciodată să aștern pe hârtie...

— Te-ai temut de superiori?

— Poate că da... în anii aceia mai erau destui care să te arate cu degetul prin ședințe dacă îndrăzneai să vorbești de tradițiile noastre naționale în diplomație și politică... Ce-i interesau pe ei frământările în fața telegramelor care vorbeau despre izolarea disperată a României în preajma celui de al doilea război mondial, despre luciditatea unor diplomați români din diverse capitale europene, despre strigătele lor neputincioase în fața hitlerismului și agresiunii?!

— Și cu ce te-ai ales tu din meditațiile asupra acelor telegrame?

— Mai întâi cu o sancțiune UTM, dată cu întârziere, pentru „naționalism", „împăciuitorism", „influențe mic-burgheze" și cu scoaterea de la Externe...

— Când? În 1956?

— Nu. În '58... Însă pentru scurtă vreme. Fiindcă nici eu n-am stat cu mâinile în sân, n-am întors biblic și celălalt obraz. Mi-am căutat dreptatea mai sus. Și-am avut noroc cu unul din tovarășii omului nostru, consăteanul meu, un activist încă tânăr și îndrăzneț, ajuns la cadrele CC-ului. I-am prezentat, foarte amănunțit, toată istoria, el a declanșat o analiză mai largă a situației, în urma căreia au zburat câțiva de la Externe...

— Tu, cu asemenea oameni, trebuia să fii ambasador!

— Uite ce e, Aurele...

— Vezi că nu știi de glumă? Mai bine răsfoiește hârtiile alea, până mai îmi trag și eu sufletul.

Îmi aplecai privirile peste titlul *Nu vă legați prea mult de averi.* Parcă îl auzeam strigând peste capul ascultătorilor: „În anul 1906, vaporul italian «Serio» s-a scufundat cu opt sute de oameni. Cinci sute au fost salvați de niște vapoare aflate în apropiere, iar ceilalți s-au înecat cu toții. Lupta cu moartea a fost din cale-afară de îngrozitoare. Înainte de a se scufunda vaporul, un om bogat, îngrozit că-și va pierde toată averea, s-a grăbit să-și lege în jurul trupului o mare sumă de bani, în hârtii de valoare și în piese metalice. Apoi, când vaporul a fost înghițit de ape, sărmanul bogătaș încerca să ajungă și el prin valuri la luntrea de scăpare, înotând din toate puterile. Dar greutatea banilor îl trăgea pe fundul mării. Abia își mai putea ține capul deasupra apei învolburate. O barcă s-a apropiat, totuși, binișor de el. Ar mai fi trebuit doar câteva clipe ca să-l salveze. Dar puterile omului îl părăsiseră: banii de care nu voia să se despartă erau prea grei! În ultima clipă, dându-și seama că moare, a încercat să scape de ei. Era însă prea târziu, mult prea târziu! Banii se lipiseră, ca plumbul, de mijlocul trupului. Luntrea ajunsese numai la trei metri distanță de sărmanul bogătaș, dar

aurul îl trăgea tot mai mult în jos. A dispărut sub valuri, zbierând cu disperare: «Nu pot să-i desfac! Nu pot să-i desfac!»"...

— Auzi, predică, începui eu să bolborosesc. Cu asemenea istorioare morale voiai tu să fii și să rămâi propagandist? Nu știai, Relule, că țăranii de pe la noi, din Transilvania, când puneau mâna pe câte un bănuț, destul de rar și destul de greu pe vremea aia, îl ascundeau ca pe-o comoară în șerparele lor de piele, dospite de sudoare, impregnate de praf și zăduf? În chingile dure își strângeau trupul, să nu se frângă la coasă, la ridicarea clăilor de fân, a snopilor de grâu și a sacilor transportați de la *arii* spre marile magazii și depozite. Cum îți fi reușit voi acolo, la Sălciu, să-i faceți atât de repede „milionari", când eu, parcă-i văd și-acum pe țăranii din satul nostru care-și scriau și-și ștergeau de zece ori numele de pe listele *geaceului*? Aceea, da, fusese o luptă crâncenă cu misticismul pământului care îi trăgea în jos, cum trăgea povara banilor pe avarul tău înecat în abisurile mării. Dar, iată-mă, văd că am început să devin și eu predicator ca tine... Și ce au toate trimiterile din filele astea cu sărmana Clio, alungată de ambițiile tale de „milionar" ca o bufniță dintre zidurile vechiului burg medieval? „Sunt unele dansuri care în sine nu reprezintă o artă ritmică — scria — ci numai niște împletituri păcătoase ale picioarelor, numai atingeri și pipăituri necuviincioase... Ele atrag după sine, mai devreme sau mai târziu, pedeapsa cuvenită oricărei plăceri smulse Venerei. Vorbind de fiica Irodiadei, Salomeea, care ceru de la Irod drept preț al dansului său o tipsie cu capul lui Ioan Botezătorul, un mare învățat răsăritean scria: «Ea dansează, dar lumea din jur nu știe că dansatoarea este fiica unui adulter!»" Nu înțelegeam nimic din tot acest galimatias încheiat sumar și poetic: „Se spune că voind să treacă Salomeea apele unui râu înghețat, s-a rupt gheața sub picioarele ei de foc («Fata aia, *novicea*, călugărița, din ascunzișurile verii»...) și s-a îngropat în apă până în gât. Capul i l-au încercuit sloiurile, iar picioarele i-au dansat sub apă, până când ghețurile i-au tăiat gâtul..."

O glumă sau o răzbunare?

Sărmana Clio, începe să-mi devină simpatică!

XVII

Aurel era neîndurător. Mă lăsa să-i frunzăresc „dosarul“, de parcă ar fi trebuit să dăm împreună o sentință. Doar „testamentul“, ca o „sfântă a sfintelor“, rămânea intangibil! Îmi înfrânam cu greu curiozitatea de a-l desface și de a-l citi pe nerăsuflate. Nu cumva nepotul *Politicianului* avea de gând să-mi facă, totuși, vreo farsă? Să pună la cale vreo răzbunare tardivă?

— Hai, întreabă-mă!, îmi porunci el.

— Da... Salomeea, dansatoarea... Dacă-ți erau genunchii umflați, de ce n-ai rugat-o pe Clio să-și pogoare asupra ta mila și dragostea ei?

— Pentru că nu-mi văzuse niciodată genunchii, îmi răspunse în același stil. Să nu-ți închipui că apropierea noastră nu era pur sufletească! Dacă mă judeci după cântarele tale, o să fii mereu dezamăgit...

— Nu te judec, te întreb... Nu ți-am propus eu să suspendăm harța asta inutilă? Dacă vrei...

— Curiozitățile tale îmi fac bine. Dacă nici acum nu-mi descarc sufletul...

— Atunci, hai spune!

— În vara aceea, după ce Clio plecase la Mediaș din *Orașul Școlilor*, fiind certată cu frații, m-am trezit că mă cheamă să mergem împreună la odihnă. Așa că ne-am întâlnit la băile Tușnad...

— Unde, cred, n-ați intrat cu paltoanele în apele fierbinți! N-ați rămas doar la „apropierea sufletească“ în timp ce aveați la îndemână atâtea poiene înflorite și-atâtea păduri îmbietoare...

— Vulpoiule! Dacă n-ai fi atât de indiscret, ți-aș povesti mai multe despre vara aia, c-a fost numai a noastră, o vară unică, irepetabilă. Tocmai de aceea nu vreau să o mai împart cu nimeni.

— Mulțumesc! Deci în vara aia ți-ai vindecat genunchii ca să te poți închina lui Clio, ca păcătoșii la sfintele icoane... De ce n-ai convins-o să

intre la vreo mănăstire, dacă tot erai hotărât să te faci popă? V-ați fi dat întâlnire doar vara, la Tușnad, sau la alte binecuvântate izvoare.

— Tu trebuia să te faci popă, nu consul!

— Încă nu-i prea târziu. Dacă a fost în stare un dezmățat ca tine...

Când credeam c-o să-i sară țandăra, el se topi iar în somn. „Hai, nu te mai juca, omule, îmi zisei, că jocul ăsta e periculos!“ Mă grăbii să intru în baie, să fac un duș și să mă culc. Când ieșii, dădui nas în nas cu Aurel.

— Nu cumva ți-e rău, mă întrebă el cu o mină îngrijorată.

— Ce-ți veni? De ce să-mi fie rău?

— Dacă nu mai rezişti, culcă-te... Eu aștept să se facă ziuă.

— Cum o să te las singur?

— Acum nu mai mi-e frică de singurătate. Din contră, mi-e cea mai bună prietenă. Până una-alta, vreau să-mi țin picioarele în apă rece. Să se mai desumfle, îmi zise, grăbindu-se să intre.

Frisoanele care-mi zgâlțâiseră oasele îmi trecură subit. Mai înghiții, totuși, un pahar de coniac, ca să am rezervă de căldură. Deschisei emoționat „dosarul“ și încercai să reconstitui locul în care se întrerupseseră peripețiile lui Aurel. „Ca să cunoști o boală, îmi zisei, trebuie să-i afli cauzele.“ Dar cercetat în grabă, „dosarul“ nu-mi spunea mai nimic. Tot ce era în atingere cu ființa lui Clio figura acolo sumar, scris ca de un contabil plictisit. „Ciudată dragoste!“, exclamai, gândindu-mă la firea înflăcărată a prietenului meu. Să nu-i fi rămas pentru Clio decât spuza și tăciunii?

— Așadar, văd că te-ai hotărât, consule, să rămâi mai departe cu mine. Mă bucur, zise Aurel ieșind, șontâc-șontâc din baie. Iar dacă tot rămâi, aș vrea să lămurim un lucru. S-ar putea să nu fie decât o impresie, însă insistențele tale la adresa dragostei mele cu Clio trădează un interes nefiresc din partea ta. Nu cumva te îndrăgostești de femei fără să le vezi? Ei, află că pasiunea mea pentru Clio n-a depășit niciodată normalul!

— Depinde ce înțelegi tu prin normal...

— Starea naturală...

— Dar natura e uneori sălbatică, oarbă...

— Nu și natura umană, în care zeii au sădit...

— Toate slăbiciunile ce nu conveneau „sacrelor“ viclenii, depravări, aventuri, de care geme mitologia...

— Dacă faci teoria asta ca să mă poți lua mai liniștit în răspăr, atunci nu-ți mai spun nimic...

— Și tot ție o să-ți pară rău...

— Poate...

— Spune-mi doar cât ai mai stat în regiunea Stalin?

— Nu mult, din pricina tatii, nerăbdător să mă vadă lângă el la Cluj, unde-mi găsise un transfer, tot în cadrul cooperației...

— Era încă bărbat tânăr, iar tu... Cu el cum cooperai?

— Dificil... i-am refuzat mai întâi invitația de a locui împreună. Eu, sătul de atâtea drumuri pe la toate cooperativele sătești, am intrat educator la școala profesională de ceramică, în cartierul Iris... Cunoști Clujul?

— Nu prea...

— Oraș umed, dușmanul reumaticilor... Locuiam la internat, unde aveam masă și casă gratuit, dar, în schimb îmi lipsea total liniștea...

— Și pe deasupra, Clio nu putea veni să te cerceteze!

— Putea, dar nu îndrăznea. Se temea de tata. Nu știu de ce. Așa că, mai mergeam eu în vacanțe pe la Mediaș, deși amintirile de-acolo mă puneau repede pe fugă... Și-au trecut toate așa până-ntr-o zi când tata mi-a poruncit: „Adu-o s-o cunosc și eu".

— Și Clio s-a supus poruncii?

— Mai bine nu s-ar fi supus!

— De ce?

— Pentru că tata o chemase pentru a și-o face aliată împotriva mea.

— Nu înțeleg...

— Nimic prea complicat! „Uite, domnișoară, cum stau lucrurile: Relu trebuie să intre la teologie! La drept, cum știi, s-au schimbat regulile de primire și de studii. Nu ești într-un post juridic, nu poți urma la „fără frecvență". Așa că, pentru a scăpa de situația umilitoare în care se află, altă soluție mai bună decât teologia nu văd..."

— De ce nu logodna și căsătoria?

— Asta l-am întrebat și eu pe tata...

— Și ce-a spus?

— S-a uitat lung în ochii lui Clio, a speriat-o ca un fachir și, nefericita, a pus fruntea în pământ... Înțelepciunea ei era mai puternică decât dragostea. A cedat, i-a făcut pe plac tatii. Ea lucra strategic, nu tactic, renunța pentru moment la mine ca să mă poată câștiga mai târziu...

— Pe popa Chirilă îl câștigase imediat, pe tine mai târziu... Dar de unde aceste calcule și riscuri diplomatice? De unde era atât de sigură că nu te va pierde definitiv?

— Pesemne că mă cunoștea mai bine decât mă cunoșteam eu însumi...

— Parnasul muzelor străjuiește și-acum celebra inscripție de pe templul lui Apolo...

— Cunoaște-te pe tine însuți! Ușor de zis...

— De aceea te-ai grăbit să scrii cuvintele astea?

Desfăcui caietul și-i arătai.

Dar el nu mai văzu, era iarăși departe, i se citeau visurile pe față.

„Învățați de la mine, că sunt blând și umilit cu inima. Jugul meu e ușor", spuneau hârtiile lui. Simțeam că mă prinde furia. „Asta-ți era toată învățătura? Cine te îmblânzise, până într-atâta, om nebun și neastâmpărat?! De umilit, da, mai înțeleg... Și cu inima la fel... Dar jugul? Care-ți era jugul ăla atât de ușor? Teologia? Dragostea lui Clio? Poate că sub vrăjile ei ai scris și partea asta *Despre cel mai sublim mire*. O mai știi?" „În timpul persecuției lui Dioclețian («Aveai încă obsesia persecuțiilor») trăia într-o mănăstire de maici din Nisiba Mesopotamiei («Oare în Clio nu se afla reîncarnată vreo maică de pe vremea aceea?») o călugăriță foarte cultă, foarte frumoasă și de o sfințenie mare, cu numele Febronia, în etate de 18 ani. Această călugăriță a fost dusă în fața judecătorului Selen, care îi oferi pe nepotul său Lysimac de mire, și toată averea sa ca dotă. Dar Febronia îi răspunse: «Mirele pe care mi l-am ales eu este nemuritor și toată împărăția sa mi-e zestre! Nu pot și nu vreau să mai aleg alt mire, muritor!» («Doar nu te-i fi închipuit tu, scrântitule, mirele ăla nemuritor?!») Atunci Selen dădu ordin ca Febronia să fie măcelărită sub ochii săi, iar el se ucise singur, de mânie. («Curioasă specie de călău!») Doar Lysimac se converti și se făcu călugăr..." „Pro domo, Relule, pro domo!", începui să murmur încet, să nu-l trezesc. Mă simțeam obosit de înfruntarea aceasta malițioasă cu ființa unui Aurel mai mult închipuit decât real.

Privirile îmi rătăciră din nou printre capitolele și subcapitolele predicilor lui, subliniate cu diverse cerneluri și creioane colorate, până dădui peste cuvintele: *Căsătoria nu este o afacere comercială*. Da, de acord, amice! Mai ales dacă o faci în pierdere! Dar ia să vedem ce argumente folosești? De la ce pornești și unde vrei să ajungi? „Sunt mulți tineri, zici tu, care nu văd în căsătorie decât o ocazie de-a se îmbogăți. Temistocle («Iar o iei de la facerea lumii?») și-a măritat fata cu un tânăr inteligent, dar fără avere. Și când o rudenie de-a sa îi făcu reproșuri, Temistocle îi răspunse: «Îmi place mai mult un om fără bani, decât banii fără om!»" Ceea ce, s-o recunoaștem, sună într-adevăr frumos. Dar nu cumva alegeai tu asemenea pilde și maxime mai puțin gratuit, dezinteresat? Nu cumva, pentru căsătoria ta cu Clio, aveai nevoie de toate argumentele astea istorico-biblice? Dacă fata era orfană de amândoi părinții, îți ceruseră cumva frații ei mai mari, sau neamurile lor, vreo dotă, vreo avere? Ori teologul studios și disciplinat din tine biruise avocatul, încât acesta nu-și mai pleda propria cauză? Sau...? Da, uite, văd ce-ai scris aici: „L-am îndemnat pe tata să-și refacă viața, să se însoare, fiindcă era și el încă un om tânăr..." Nu cumva popa Chirilă avea vreo „candidată" pretențioasă? Poate că îl credea nu doar un simplu

secretar episcopal... Dar, după cum observ, tu nu mai notezi, amice, nimic despre viața popii. Nu te mai referi deloc la discuția voastră pe tema asta delicată. E adevărat că el a rămas tot neînsurat?... Poate numai de dragul tău, să-ți facă un rost, să nu-ți încurce cărările... Fiindcă, spui aici că, după ce ai terminat teologia, Clio s-a împotrivit „sfințirii" tale ca popă, ți-a ras barba. Simțise, probabil, cu acea intuiție sigură a femeilor, că taică-tău avea de gând să te împingă pe linia celibatului, a „castității", sus, sus de tot, până la nivelul unei candidaturi la postul de vicar general, de episcop, și, de ce nu? până la urmă, chiar de mitropolit. „Numai din dragoste și milă, vei zice iar, mi-a sărit Clio în ajutor!" Da, însă ce forță teribilă, mântuitoare, în dragostea și mila acestei fete! Ea ți-a pus pirostriile pe cap, ea te-a luat de mână și te-a dus de la Cluj la Mediaș, pe tine, fariseule, lup tânăr și flămând de viață! Nu ea te-a întors din nou la pașnica slujbă de cooperator, obligându-te să-ți termini facultatea de drept, s-ajungi repede jurist-șef? Iar tu, preacuviosule, din aceeași milă și dragoste, ai făcut să pogoare „sfântul duh" în chip de porumbel asupra trupului ei sfios și rece, obligând-o să poarte în pântece povara minunilor, să-ți nască, rând pe rând, cele patru fete. Nu pentru ele ai păstrat caietele astea cu predici?! Sau îți era teamă să n-o iei singur razna, să uiți de Clio, să te abați de la *porunca a șasea și a noua*? Gospodar cum ești, da, simt asta, voiai să-ți avertizezi, încă de mici, cele patru Ilene Cosânzene că „Desfrâul este pedepsit încă în lumea asta". Da, să-și bage bine-n cap, să nu uite că, la 1387, Carol II, regele Navarei, sleit de puteri, din cauza desfrâului, se dusese la niște medici să-și ceară puterile înapoi. Aceștia îl cercetară cât îl cercetară, apoi îl sfătuiră să se învelească, în fiecare zi, într-un cearșaf muiat în rachiu tare. Dar servitorul, care-l înveli pe rege în acest cearșaf, avu imprudența să se apropie de el cu o lumânare aprinsă. Cearșaful luă foc. Regele începu să zbiere ca din gură de șarpe. Curtenii, speriați, alergară să-l scape, dar era prea târziu, toate încercările lor se dovediră zadarnice! Desfrânatul rege a ars de viu...

— Nu mă lași în pace deloc!, îmi reproșă Aurel. Mă întorci pe toate fețele, ca pe-o haină ponosită...

Sării speriat. Uitasem de el. Sub impresia celor citite, privindu-i îndelung fața, mi se păru adus acolo din îndepărtatul secol de mijloc, de cavalerii-fluturi, cei cu coifuri de aur.

— Dar ce-i cu mine, ce ți-am făcut iar?, îl întrebai iritat, în timp ce-l prindeam de subsuoară, ajutându-l să se așeze mai comod în fotoliu.

— Mă bănuiești de toate relele, de parcă n-ai ști că un om bolnav de inimă, ca mine, n-are cum să mai încalce nici porunca a șasea, nici pe-a noua!

— Cu tine nu mai sunt sigur de nimic, îmi arătai iarăși colții. Sub picioarele tale, se clatină tot pământul... Crezi că o să uit vreodată că ești nepotul *Politicianului*?

— Dacă mai râzi de el, faci păcate de moarte!

— Nu mi-ai spus cum a murit...

— Ba ți-am spus: cu trupul numai răni, ca Iov, bruftuluit de Leru...

— „Nebunul cel mic"...

— Atunci nu mai era nici „cel mare" nici „cel mic", era unicul nebun din familia noastră. Îi cășunase pe toată lumea. Voia să strângă, în pripă, averea pe care-o risipse întreaga viață... Îi striga mereu, cu nerușinare, bunicului: „Așa-ți trebuie, curvar bătrân! Că ți-ai bătut joc de mama și de noi, copiii, o viață întreagă!"

— Aici avea dreptate!

— Da, dar unui muribund nu i se spun asemenea vorbe! Îi ascundea bătrânului *Biblia*, îi stingea până și mucul candelei... Așa că, într-o seară, l-a găsit țeapăn mătușa Cornelia... Ea, mama tuturor necăjiților din lume. Pe mine și pe maică-mea, numai ea și unchiul Agafton ne-au ajutat. Tot ei, împreună cu Cotârlău, l-au dus pe bunicul la groapă, cu același car tras de bivolițe. Dacă ar fi fost după capul lui Leru, l-ar fi lăsat să-l mănânce viermii, acolo, în „chilia octavanilor"...

— Dar de ce s-a înrăit omul ăsta până într-atâta? Eu știam că, oricât de nebun fusese, avea totuși o inimă de aur. Chiar tu mi-ai spus că, în vara aia nefericită, v-a așteptat la București, pe tine și pe maică-ta, v-a ascuns acolo, la el, în „cartierul interzis". Iar pe vremea aceea, mai ales într-un post ca al său, nu era puțin lucru! Ce s-a întâmplat, totuși, între timp, cu Leru? A fost dat cumva afară din serviciu?

— Poate... Nu știu... Ți-am spus, nu vorbea cu mine, era supărat că-mi lăsase și mie bunicul o încăpere din casa lor... Deși i-am declarat că nu-mi trebuie, că i-o voi lăsa tot lui, fiindcă se însurase a treia oară și avea în fiecare an câte un copil...

— Poate din cauza asta, poate nevastă-sa...

— Nu! Nevastă-sa, cea de-a treia, cea tânără, era blândă ca un înger. Numai capul lui era stricat...

— Dar ce făcea?

— Ți-am spus, eu nu aveam nevoie de camera lor, dar până când s-a întors tata de la pușcărie, am strâns acolo toate lucrurile rămase de la mama, niște mobile, o oglindă ovală, la care știam că ținuse ea foarte mult. Și le-am încuiat cu lacătul, să nu mi le împrăștie cumva. Numai că într-o zi, când venisem pe-acasă, ce crezi că mi-a făcut Leru?

— Doar nu te-o fi bătut?

— Nu. A rupt lacătul, în fața mea, și a început să împartă lucrurile: astea-s ale mele, că eu i le-am dat în dar maică-ti, la nuntă! Astea i le-am făcut tot eu, asta...

— Dar ce hram purta Leru pe-acolo, prin *Orășelul Școlilor*?

— Se credea un fel de general de pompieri, dar nu era decât plutonier... A început să mă amenințe, să-mi împrăștie lucrurile prin curte. Mătușa Cornelia striga în gura mare: „Haide, Agaftoane, că pe ăsta iar l-o apucat!"

— Și tu ce-ai făcut? Ai sărit la el? Cred că pe atunci, nu-ți uitaseși toate obiceiurile din copilărie...

— Nu! Am adunat lucrurile și le-am mutat în grajd. Știi tu unde, sub podul ăla cu fân vechi, în care ne ascunseserăm cu mama...

Evocările astea, la care-l supuneam spontan, fără să vreau, îi cădeau greu. Pleoapele i se zbăteau des, speriate. Nu aștepta să-l mai îndemn, ca altădată, la somn. Mă lăsă singur cu „dosarul" deschis pe masă. Îmi venea să pun mâna pe bastonul roșu, așezat tot acolo, lângă patul vertical al lui Aurel, și să toc mărunt, filă cu milă, toată șandramaua aia putredă, fosforescentă, de amintiri inutile, otrăvitoare. Simțeam că trebuie să-mi pedepsesc cumva această înclinare spre scormonirea trecutului. Mă uitai, îngrijorat, spre prietenul meu: respira. Semn că inima lui încerca să-și facă datoria. O vedeam cum pulsează în carotide, la intervale capricioase, inegale, când prea rare, când prea înghesuite. Totuși, îmi zisei, bate...

Privirile îmi căzură pe-o filă a „dosarului". Și din nou, ca un făcut, îmi sări în ochi capitolul „Poruncii a șasea și a noua". Același subtitlu: *Desfrâul se pedepsește încă în lumea asta...* Iar desfrâul? Iar lumea asta? Cine pe cine să mai pedepsească? „În 1940 — scria negru pe alb — s-a prăbușit la București o clădire de proporții mari, numită *Hotel Carlton*. Acest hotel nu era altceva decât o mare casă de desfrâu. Între ruinele ei și-au aflat moartea — oh, ce moarte! — o mulțime de bărbați și femei, dintre care cei mai mulți nu merseseră acolo decât pentru a petrece în luxurie. Mulți dintre trecătorii de astăzi, privind spre locul unde odinioară se ridica trufașul *Hotel Carlton*, spun: «Iată, acolo a fost pedepsit în mod exemplar desfrâul!»"

— Fi-ți-ar predicile și desfrâurile de râs!, mă trezii urlând. Uite, cobe, cum ai chemat tu, cu formulele tale, marele cutremur! Cu desfrâurile astea verbale, cu pildele astea înfricoșătoare! Și-odată cu el, ai adus și gândacii și fluturii galbeni, crainicii sfârșitului...

Credeam că Aurel o să se trezească, să dea o replică imprecațiilor mele. Dar el dormea dus, cu carotidele pâlpâind ca gușa unei șopârle la soare.

În felul ăsta ne găsiră zorii dormind în picioare, doi păstori lângă o turmă speriată. Aurel dormea cu bărbia rezemată în măciuca lui roșie.

XVIII

Dimineața, mă trezi nevastă-mea, zgâlțâindu-mă de umeri.

Aurel dormea în aceeași poziție, nemișcat, ca de piatră. Sau numai se făcea că doarme?

Cafeaua fierbinte nu reuși să-mi alunge somnul care-mi căzuse în picioare, stăruitor, ca plumbul. Abia mă târam. Presimțeam că ziua în care intrasem va fi lungă și grea. Plecam, astfel, în întâmpinarea ei, nu știu de ce, cu inima strânsă ca într-o menghină. Îmi simțeam pulsul direct în tâmple. Sângele vuia asurzitor pe la toate încheieturile, ca un pârâu în coastele stâncilor. „Numai de n-aș ajunge să cerșesc și eu, într-o bună zi, nefericita asta de viză spre Capul Bunei Speranțe..."

— Mă părăsești ca un hoț ordinar! Tocmai acum după ce m-ai prădat!, auzii vocea lui Aurel, când voiam să ies pe ușă. Dar n-o să scapi tu de mine cu una, cu două! Într-un sfert de oră, voi fi jos la tine...

— Bine, craiule!, începui să râd. Îmbracă-te liniștit și astâmpără-ți foamea. Fierbe-i, nevastă, niște ouă, dă-i un iaurt cu fructe, dă-i lapte, dă-i pesmeți, ca la copii...

— Dar de unde știi tu care-i mâncarea mea de dimineață?!, se miră el.

— Mi-au spus-o gândacii!

— Să nu mai aud vorbindu-se de orătăniile alea, sări nevastă-mea.

— N-a mai rămas decât unul singur! Doarme liniștit, lângă pașaportul meu, stimată doamnă.

Odată ajuns în birou, îmi începui ziua ca de obicei: raportul diplomatului de serviciu. Citind fanteziile atașatului cultural, izbucnii în râs. După câteva clipe intră și Aurel.

— *Apage, Satano!*, țipă el.

— Dă-mi pace, preafericitule! Nu vezi câte pașapoarte trebuie să semnez într-o singură dimineață?

— Dar tot atâția te vor binecuvânta!

— Fie-ți gura de aur!

Ne întrerupse soneria telefonului. „Alo, domnule consul, începu să plângă femeia de la capătul firului. Eu sunt... am sosit de la București cu avionul de ieri și...“ „Ți s-a întâmplat ceva rău pe-acolo? Părinții dumitale...“ „Nu, ei au scăpat toți cu bine...“ „Atunci de ce plângi?“ „M-a blocat, domnule consul, poliția ăstora, aici la aeroport. Zice că nu mă mai lasă să intru în țara lor... De ce, nu știu. Salvați-mă! Le-am cerut... da, le-am cerut azil politic, și tot nu vor să mă lase...“ „Dacă le-ai cerut azil politic, ce să mai caut eu acolo?“, mă înfuriai, trântindu-i telefonul în nas. Aurel, numai ochi și urechi, tăcu cât tăcu, apoi făcu o mutră de răstignit și mă rugă:

— Du-te!

— Bine, dar ce-o să faci tu fără mine?, îl pusei la încercare.

— O să mă descurc, n-avea grijă! Mă duc pe jos până la consulatul ălora...

— Nu înțeleg de ce te-a apucat mila asta față de-o nemernică?

— Până și-n sufletul unor nemernice — mi-o întoarse predicatorul — se mai poate găsi un grăunte de lumină! Încearcă, poate-o salvezi și pe ea...

— Dar pe cine-am mai salvat?

— Pe mine!, recunoscu Aurel. Noaptea asta a fost, într-adevăr, o noapte de veghe binefăcătoare. Dar putea fi și una de priveghi...

— Da, tu ai dormit ca un pașă, iar pe mine m-ai pus la toate muncile... Ce mă crezi tu, Hercule?

— Numai sudorile reci curg din suflet, celelalte din piele!, murmură el. Du-te, salveaz-o, dacă mai poate fi salvată!

— Nu pot. N-ai auzit-o? A cerut „azil politic“.

— Dacă vrei, poți. Nu există ceva în lumea asta pe care un om, dacă vrea, să nu-l poată face.

— Fie! De dragul tău, o s-o mai încerc și pe asta! Așteaptă-mă aici, până mă-ntorc de la ambasador. Poftim, ai câteva ziare, răsfoiește-le!

— Chemai apoi portarul și-i pusei pașapoartele în brațe, să le înmâneze posesorilor.

— Azi, dublați paza!, zisei. Și fii atent, băiete, să nu încurci cumva pașapoartele.

— Tovarășul rămâne aici?, mă întrebă băiatul, făcând un semn din cap spre Aurel.

— Da, rămâne!, i-o retezai, ca să risipesc orice fel de îndoială. Are aprobarea ambasadorului și toată încrederea mea!

Aurel zâmbi, își rezemă bastonul roșu de dulap și începu să răsfoiască jurnalele încă jilave.

Nici nu intrai bine în biroul ambasadorului, că-mi și arătă pagina unui ziar, subliniat cu creioane colorate.

— Vezi ce-ți fac ăștia?

— Nu, mă bâlbâii eu. Vă rog să mă scuzați, dar n-am avut timp să citesc presa...

— Foarte rău! Rău de tot!

Părea indipus. Ironic îl știam dintotdeauna, dar indispus îl văzusem foarte rar. Trist, da, dar nu indispus. Avea o fire calmă, de diplomat de rasă, nu ca mine, un emotiv, un tras-împins. Mai ales în dimineața asta când...

— Da, consule, continuă șeful, eu ți-am spus dumitale că, înainte de a-ți face rugăciunile de dimineață, e mai bine să-ți arunci privirile pe ziare. Să-ți dai seama din titlurile lor de-o șchioapă pe ce lume trăiești.

— Lumea titlurilor de ziar e artificială, tovarășe ambasador!, îi răspunsei, cu o îndrăzneală de care singur mă miram.

Ambasadorul își luă ochelarii de pe nas, mă privi stăruitor, ca și cum atunci m-ar fi văzut pentru prima dată, mai tăcu cât mai tăcu, apoi îmi zise:

— Poate că ai și dumneata dreptate, consule! Și totuși, dacă numai un sfet din ce spun ăștia despre noi e adevărat, tot trebuie să ne preocupe. Uite, îmi arătă el foaia întinsă pe birou, dumneata m-ai informat că, în ultimele trei luni, nu ți-a „rămas" aici decât trăgătorul la țintă, campionul la tir. Mi-ai spus că și ăla ți-a promis că se întoarce acasă, când l-ai primit la secția consulară. Și-acum, poftim! Gazetele anunță că nu numai țintașul s-a îndreptat spre „lagărul lor de selecție" de la Noirval, că mai hălăduiesc pe-acolo, alături de el, încă patru „refugiați politici" români. Și câte alte minunății nu mai spun!

— Imposibil, tovarășe ambasador! De unde naiba să fie patru, dacă eu știu doar de cazul țintașului?! Da, adevărat, acum la prima oră, mi-a telefonat zurlia aia de constănțeancă, știți dumneavoastră care, „Șeherezada", cea cu pașaport vest-german. Zice că este blocată la aeroport, unde ar fi cerut „azil politic", dar i s-a refuzat. Mă cheamă cu disperare s-o scot din brațele poliției...

— Vai de mine, consule, ia-o mai încet!, ridică șeful mâna dreaptă, ca și când ar fi vrut să se apere de torentul vorbelor mele.

— De-aceea am venit, continuai uitându-mă insistent la pagina plină de sublinieri, ca un cearșaf murdar. Vă rog să-mi dați voie să mă duc la aeroport, să văd despre ce este vorba. Oricum, chiar cu pașaport străin, e de-a noastră și ea...

— Ți-am zis eu să nu te duci?, păru să mă ia la zor șeful. Vii cu bombe

de-astea, în loc să-mi spui cum a dormit azi-noapte prietenul dumitale, ardeleanul...

— Foarte bine, mă grăbii să-l liniștesc. Promisiunea vizei i-a dat o poftă de viață ca unui nou-născut. Vrea chiar să meargă pe jos să și-o ia...

— În niciun caz! Elanul exagerat, la oamenii bolnavi de inimă, e periculos... O să-l trimit cu șoferul meu...

— Dar cu mașina mică, îi propusei, nu cu cea mare...

— Între mașini și ziduri, consule, nu există și nu vor exista niciodată relații diplomatice! Cel mult, niște ciocniri involuntare. Iar șoferul, cum e prudent de felul lui, sper că le va evita și de data asta... Deci, ți-e clar? Iar după ce se va întoarce cu viza, spune-le băieților de la poartă să-l conducă sus la mine. Vreau să-l cunosc mai îndeaproape...

— Bine, mulțumesc. Numai, știți, n-aș vrea să vă dezamăgească...

— El e bolnav de inimă, nu de suflet, ca *Artista* dumitale...

— Nu-i a mea, tovarășe ambasador!

— Glumesc, consule. Poți să-i scrii liniștit certificatul ăla de bună purtare... O să-l pecetluim cu toate ștampilele și parafele... Ne putem ruga și soțiile să i-l semneze! Numai să plece mai repede acasă! De când a părăsit-o ăla, Barbă-de-țap, a început să tot dea telefoane, să se îmbie pe la toți atașații culturali, pe la toți impresarii, mai mult sau mai puțin artistici din oraș...

— De unde o mai știți și pe asta?

— Hei, de unde?, zâmbi ambasadorul. N-avem atașat cultural? Uite, poftim! La ora 8, mi-a pus ziarul ăsta pe masă, cu sublinierile pe care le vezi. Ia-l, consule, studiază-l, iar după ce te întorci de la aeroport, vino, te rog, să analizăm puțin situația!...

Pe scări îmi aruncai ochii pe jurnal. „De unde dracu', începui să mă înfurii, au scos ăia încă patru «refugiați politici»"? *DE LA SÂRMA GHIMPATĂ LA LIBERTATE* anunțau cu litere de-o șchioapă. Iar în subtitlu, cu caractere ceva mai mici, dar la fel de groase, se publica o statistică a „salvaților" aflați în lagărul de la Noirval. Statistica asta, cu toate aparențele de obiectivitate, mă intriga la culme. Trecui, totuși, mai departe, citind subtitlurile însemnate de atașatul cultural și de ambasador: „Țara noastră îi protejează pe toți aceștia de diferite presiuni ale misiunilor diplomatice". „Pentru Dumnezeu, nu ne întrebați de nume!"; „Stațiunea de la Noirval — un amfiteatru cu fața spre mare". „Da, începui să comentez în sinea mea, «stațiunea», dacă vreți, să-i ziceți așa lagărului vostru de «selecție», se află vizavi de insula aceea pustie, calcinată, ca un cuptor de var părăsit, în craterul căruia au fost lăsați să moară de foame și de sete mii de luptători pen-

tru libertatea țării voastre, da, domnii mei, «stațiunea» asta fermecătoare, pe care ați așezat-o deasupra minelor, acolo unde, ca și-acum trei mii de ani, sclavii salariați scurmă măruntaiele pământului, căutând aur și argint pentru stăpânii și stăpânele lor, pe care-i întâlnesc uneori pe la recepții, sunându-și zorzoanele ca mitropoliții, da, domnilor, invitați-mă să vă descriu eu mai amănunțit realitatea asta în toate ziarele voastre, dornice de-atâtea senzații tari, și-o să vedeți cum, dându-i jos de pe față toate fardurile, o să fac să le crească vertiginos tirajele. «Propagandă!», veți zice. Da, recunosc, fiecare cu adevărurile lui!"... „Statul nostru — scria mai departe ziarul — a delegat îngrijirea refugiaților politici «Crucii Roșii», dar la cheltuieli participă și Ministerul Ordinii Publice («Mai ales el», murmurai)". „Toți refugiații, politici, în timpul ședерii la Noirval, sunt pregătiți de diferite organizații internaționale, cum ar fi «Comisia interguvernamentală de emigrare din Europa», «Consiliul mondial al Bisericilor», «Misiunea Catolică», precum și altele, ale căror adrese le dăm mai jos..." (Le verificai, îmi erau toate cunoscute, nimic nou!) „Perioada de pregătire: 6 luni. Ea depinde de profesiune, de cultură și de alte calități ale refugiaților." („Mai ales de acestea", repetai.) „Un rol important îl joacă vârsta", „tinerii sunt mai ușor acceptați în SUA, Canada și Australia, ceilalți în țările scandinave și în Europa Occidentală"; „Ambasadele fac presiuni asupra Ministerului Afacerilor Externe, pentru ca un reprezentant al lor să întâlnească evadații" („Cereri, nu presiuni! După toate regulile internaționale!") Evadatul este întrebat dacă dorește această întâlnire. Cei mai mulți refuză..." („Da și nu! Depinde cât de repede le spălați voi creierul. Chiar când unii zic *da*, voi ne transmiteți la ambasadă *nu!* Așa s-a întâmplat cu campionul nostru de tir, Gheorghiță Paftală. S-a declarat «rămas», am cerut să-l văd, mi-ați răspuns «nu dorește». Am insistat și, până la urmă, n-ați mai avut ce face, a «dorit». L-am întrebat, în prezența voastră, dacă are motive politice să nu se mai întoarcă în România. «Nu, mi-a răspuns Gheorghiță, sunt certat cu cei de la *Federație*, sunt acolo câteva lichele invidioase, care nu mă pot suferi. Îmi fac șicane la plecări...» «Păi, i-am spus, văd că pașaportul dumitale este plin de vize, aproape nu mai încap ștampilele.» «Adevărat, dar măgarii îia mă împiedică, domnule consul, să mă afirm. De-aceea vreau să plec înCanada, să cuceresc titlul mondial!» «Bine, i-am zis, cucerește-l! Numai că eu sunt obligat, după lege, să anunț părinții și *Federația* de tir că te-ai decis să rămâi aici»... «Da, dar nu ca refugiat politic!» «Ați auzit, domnilor?», i-am întrebat. Da. Auziseră. Și, totuși, când am primit o scrisoare de la părinții lui din Galați, prin care aceștia îl rugau să se gândească și la logodnica lui, Ileana, care-l aștepta acolo, cu sau fără titlu mondial,

când primii, zic, scrisoarea asta și-i cerui să-l văd din nou pe campion, mi s-a răspuns iarăși: «Nu dorește». Am insistat. Dar degeaba! Ba, mai mult, după câteva săptămâni, mi-au înmânat o scrisoare de refuz a campionului, bătută frumos la mașină. «Dați-o dracului, le-am spus, că asta nu-i limbă română! Falsificați-o, dar corect!», cum ar fi zis nenea Iancu. Și, până la urmă, firește, n-au avut ce face, au dat din colț în colț, și țintașul «a vrut» iarăși să mă vadă. I-am dat scrisoarea de la părinți, a întors-o pe toate părțile, s-a convins că e autentică, a citit-o cu vădită emoție. Apoi, l-am întrebat: «Hei, ce-ai decis?» «Dați-mi voie să mă mai gândesc!, a oftat campionul. Vin, poimâine, la ambasadă, și vă anunț hotărârea mea definitivă!» «Ați auzit, domnilor?», i-am ntrebat. Aceștia se înverziseră, înghițeau aerul cu noduri, ca înecații. Da, deocamdată îmi ieșise pasiența mie, nu lor! Ce puteau să mai facă?! După două săptămâni, nu după două zile, cum promisese, Gheorghiță Paftală s-a prezentat, totuși, la ambasadă. «Tovarășe consul, mi-a zis, îmi pare rău, dar nu mă mai pot întoarce acasă»... «De ce? Ți-au dat ăștia bani mulți? Ai datorii prea mari?», l-am luat direct. «Mi-au dat ceva, a recunoscut țintașul. Așa, ca să nu mor de foame. Mi-au promis că, dacă accept statutul de refugiat politic, mă umplu de dolari, o să am toate facilitățile...» «Și l-ai acceptat?» «Nu, că doar v-am spus, n-am motive politice să fug din țară. Dar vreau, neapărat, să ajung în Canada, să mă realizez ca sportiv de elită, să scap de îngâmfații ăia de la *Federație!*» «Vezi, i-am zis, să nu te ducă ăștia, între timp, cu zăhărelul, și să ajungi în lagărul de refugiați politici, de la Noirval. Acolo, o să-ți spele creierii până la sânge, o să-ți ia declarații că...» «Îi bag pe toți undeva!», a izbucnit cu ultimele puteri, campionul. «Bine băiete, treaba dumitale. Văd că aici, fiind numai între noi, le-o zici pe românește. Nu știu, însă, ce limbaj o să folosească ei cu dumneata.») Și-acum, poftim, uite ce scriu ăștia în ziarul lor: „Campionul român Paftală a cerut azil politic în țara noastră, după ce s-a plasat pe primul loc la campionatele mediteraneene. Reprezentanții ambasadei române au ținut foarte mult să vină în contact cu celebrul sportiv. Dar el i-a refuzat categoric: «Nu doresc să văd pe nimeni!» Și-atunci, într-o bună zi, campionul a fost răpit de pe stradă, cu o mașină specială, și dus cu forța la ambasadă. Dar, cu toate amenințările și presiunile făcute asupra lui, viteazul luptător a țintit drept în inima răpitorilor: «Lăsați-mă, domnilor, în pace! Sunt sătul de raiul vostru comunist!»“ „Asta-i culmea!“, a izbucnit mototolind ziarul ca pe-o cârpă.

Prin ușile de sticlă rabatabile, printre oamenii care începuseră să se strângă în holul secției consulare, zării chipul femeii în doliu. Îi făcui un semn din cap, un salut discret, ca o închinare. Intrai grăbit în birou. Se

făcuse ora nouă. Mă gândeam că Aurel doarme iar dus în fotoliu. Nu, nici vorbă! Cum era s-adoarmă el cu un asemenea „reportaj" senzațional în mână?! Îl descoperise repede, după subtitluri, și înțelesese jumătate din ce se scria acolo.

— Ce-o să pățești?, mă întrebă speriat, când mă văzu.

— De ce?

— Pentru „refugiații ăștia politici"... De-aia te-a ținut atâta ambasadorul la el?

— Nu, din cauza ta, îl mințiii eu. Știi ce-i spunea Socrate lui Criton?

— Dacă-mi amintești, știu... Mai ales că Socrate a fost premergătorul creștinismului...

— Atunci, ascultă aici: „Oare așa de înțelept ești încât nu înțelegi că în fața zeilor și a oamenilor cu judecată, patria este cea mai prețioasă, mai însemnată, mai sfântă și mai respectată decât mama, decât tata, decât toți strămoșii? Că pentru patrie, chiar când ne supără, trebuie să avem venerație, supunere și îngrijire, mai mult decât pentru tata? Că datoria noastră cere supunere, că dreptatea cere să nu ne dăm în lături, nici să nu ne codim, nici să ne părăsim rândul? Că, în sfârșit, dacă samavolnicia nu este cuviincioasă nici față de mamă, nici față de tată, cu mult mai puțin este îngăduită față de patrie?"

— Nerușinatule!, începu Aurel să-și agite spre mine cârja lui roșie. Smintitule! Ce mă crezi tu pe mine! Vreun sportiv cu mușchi de fier și cu minte de găină?

— Potolește-te, amice! Citatul ăsta nu-i pentru tine... Însă de azi înainte va figura cu litere de-o șchioapă pe pereții sălii de așteptare. Hai, grăbește-te! Te-așteaptă șoferul ambasadorului, să mergeți după viză. Mi-a poruncit să te anunț că, la întoarcere, vrea să te vadă. Ai grijă, să nu-l iei la vale ca pe mine, că e mare meșter și în replici și în ironii!...

XIX

După plecarea lui Aurel, rămăsei câteva clipe singur. Îmi reproșam de ce mă apucasem să-i înșir tocmai lui decalogul obligațiilor socratice față de patrie, lui, care de dragul acelui pământ sacru, devenit os și carne, și nervi, făptură vie, pornise, iată, până la marginile lumii, să-i mai dea un strop de sânge curat, o bătaie de inimă normală, o prelungire în timp a iubirii, a dărniciei, a sacrificiului de sine... Nemulțumit și iritat, ieșii în hol poftind-o înăuntru pe femeia în doliu. Silueta ei cernită anima albul pereților, ca în teatrul chinezesc de umbre.

— Am dat, stimată doamnă, începui s-o informez, în mod intenționat mai rece și mai ceremonios, am dat *nota verbală* la Ministerul de Externe, încă de ieri după-amiază, așa cum v-am promis. Firește, până la ora asta nu puteau să-mi transmită niciun răspuns. Dar acum, fiindcă trebuie să plec la aeroport, o să trec, în drum, pe-acolo, să văd ce se mai întâmplă...

— Viu și eu cu dumneata!, se ridică în picioare femeia.

— Cum vreți, dar veniți degeaba! Tot n-o să vă primească! Nu se ocupă ei direct de caz... Colaborează doar cu alții. De-aceea, e mai bine să-mi spuneți mie ce noutăți aveți de la ginerele dumneavoastră?

— El, după cum înțeleg, își pune toată nădejdea în mine... Adică, mai bine zis, în dumneavoastră, în ambasadă... „O țară poate face foarte mult, un singur om aproape nimic!“, mi-a tot repetat. E chemat des la poliție, mai ales de când am venit eu, stă mai mult pe acolo... Iar ăia, după câte zice ginere-meu, ar fi verificat toate punctele de frontieră...

— Și? Ce spun?

— N-a plecat de bunăvoie fata mea din țara asta, tovarășe consul! Vă asigur. Iar de răpit, cred că nu putea s-o răpească nimeni, că doar e țară civilizată... Cu toate că, tocmai în țările astea... Pe mare, cu vreo ambarcațiune, credeți că? Nu, nici nu mă pot gândi! Era prea serioasă pentru a putea face o figură de-asta de aventurier...

— Aveți vreo altă bănuială?

— Poliția, zice ginerele meu, nu merge decât pe varianta sinuciderii... Auziți? Sinucidere! Ea și sinuciderea! De-aia mi-a devenit străinu' ăsta atât de suspect...

— O să mai vedem, deocamdată vă rog să mă așteptați aici. Într-o oră mă întorc și sper să aduc vești bune.

Din aceste câteva vorbe femeia prinse curaj. O rugai pe fata de serviciu să-i facă o cafea. Înainte de-a părăsi biroul, îmi amintii, chiar în ultimul moment, de „certificatul" *Artistei*. Era tocmai momentul când mă anunța portarul că mă caută iarăși, insistent, la telefon.

— Da, stimată doamnă, eu sunt. Da, tot tânăr, tot frumos... Da, și-al dracului, cum vă place dumneavoastră... Certificatul de bună purtare? A, da, să nu-i zicem așa?... Sună urât, amuzical?... Bine! Firește, scuzați-mă, dar eu sunt cam afon... La ora 12 puteți veni după el... Cum? Să vi-l aduc chiar eu?! Nu, stimată doamnă, deși aș fi dorit mult, îmi este imposibil. Ține să vi-l înmâneze personal ambasadorul... Da, la revedere... Vă așteptăm! „Hait, îmi zisei, după ce așezai receptorul în furcă. Iar am încurcat-o! Dacă șeful nu va vrea s-o vadă, ce mă fac?"

Mă apucai să scriu textul recomandării. Dacă o mai vrea ambasadorul să schimbe ceva, treaba lui, că de-aia-i șef! Eu, ca orice subaltern care se respectă, trebuie să fiu punctual și să nu spun nimic ce-ar putea aduce a înțepătură la adresa lui... „Adeverim pe această cale — începui să scriu după o scurtă ezitare — că *Artista* (scrisă cu majusculă, după care urma și numele) și-a desfășurat aici, pe scena unor cabarete cu tradiție, cu o pasiune rar întâlnită și cu o dăruire totală, întregul său talent, atât de bine cunoscut în țară și peste hotare." Încercai o clipă să-mi imaginez mutra ambasadorului când va citi aceste rânduri. Dar, obosit, nervos și neliniștit, cum eram încă de dimineață, mă grăbii să termin. Ciorna o făcu să zâmbească până și pe secretară, care era cam acră de felul ei. Oricum, zarurile fuseseră aruncate. Urcai în mașină grăbindu-mă spre aeroport. Logodnica lui Hercule mai sunase după mine de câteva ori.

Iată-mă din nou la punctul de frontieră al aeroportului. „Auzi tu, minunea secolului, să ceară fata «azil politic» și ei să nu i-l acorde! Unde se mai pomenise una ca asta?!", mă frământam eu, coborând pe scările de marmură albă spre sala de „tranzit". Și deodată avui revelația: „Dom'le, dar ageamiu mai pot fi! Păi tocmai pașaportul ăsta vest-german îi încurcă pe dumnealor! Cum or să treacă și cetățenii RFG-ului în statisticile cu «evadați» în rândul celor care se plimbă liberi prin «edenul» de la Noirval?! Româncă, româncă, dar după ce alesese o dată «libertatea», emigrând

într-o țară vest-europeană, o a doua cerere de «evadare» și încă tocmai de-acolo, de la «bogăție» și «îndestulare» le-ar fi încurcat prea rău socotelile! Iar dacă ar fi bănuit-o cumva de terorism, sau de spionaj, ar fi arestat-o, desigur, pe loc. Atunci n-ar fi avut de ce să mă mai caute pe mine!"

Șeful postului de poliție, văzându-mă, parcă îl prinsese pe Dumnezeu de picior.

— Vino, domnule consul, că de vreo trei zile ne înnebunește românca dumneavoastră!

— A noastră?

— Da, o ține una și bună că vrea azil politic!, zice el ridicând disperat brațele ca un preot sub cupola unui dom.

— Cum le-ați acordat și altora statutul ăsta, deși nu-l meritau, de ce să nu i-l dați și ei?, răspunsei, cu o voce voit neutră.

— Nu vor zeii, domnule!, ridică el din nou mâinile spre cerul de beton al aeroportului.

— N-are ea noroc, sărmana, oftai eu. Nu cumva fiindcă este posesoarea unui pașaport RFG?, îl încercai, cu franchețe.

— Nu știu... Dar acum, de când cu „guerila orașelor", care, știe toată lumea, este dirijată și alimentată de RFG, nu ne putem permite, domnule consul, s-o mai primim pe teritoriul nostru...

— Și-atunci?

— Ea zice că vrea să se-ntoarcă în România! Că are părinții acolo...

— Dar, domnilor, dacă nu vă supărați, eu știam că fosta mea concetățeană are și aici, în țara asta, un mare și nobil protector.

— Pe cine?, se interesă, cu o reacție profesională, omul.

Crezuse, probabil, că pune mâna pe un „fir", că va da, în sfârșit, de urmele unui terorist.

— Armatorul, domnul Hercule, zisei eu, lăsându-l suspendat pe bietul polițist, asemenea unui păianjen, pe firul subțire al misterului.

— Care, domnule consul?, scăpăra omul de curiozitate.

— Amantul ei... N-a venit încă s-o vadă?

La această întrebare începu să râdă în hohote. Îl rugai s-o poftească pe fată, să văd ce dorește de la mine. Flămândă, jerpelită, duhnind a chiștocuri de țigară, a fum rânced, stătut, „Șeherezada" noastră era de nerecunoscut.

— Vreau acasă, vreau în România!, îmi sări de gât, ca o amantă disperată.

O îndepărtai încet, politicos.

— De ce? Nu te-ai întors acum din România?

— Ba da, domnule consul! Acolo am fost. I-am mai liniștit pe ăi

bătrâni, după cutremurul ăsta... Au rămas foarte mulțumiți... Am aranjat și cu actele de divorț, ca să mă pot căsători aici, în lege, să-i aduc mai târziu și pe ei lângă mine...

— Atunci?

— Nemernicul de Hercule, care, domnule consul, nu-i decât un spălător de punți pe vapoarele altora — făcu un gest larg, boltit, cât tot cerul Mediteranei — nu mai vrea să mă ia de nevastă... Mi-a zis să cer azil politic, să beneficiez de nu știu ce indemnizații, pe care le primesc ăia din „lagărul refugiaților" de la Noirval... Nu știu cum vine asta, domnule consul, întreabă-i dumneata, că pe mine m-au bruftuluit ca pe hoții de cai...

— Asta nu pot, lagărele sunt secretele lor. Pot însă să te ajut să te întorci în România, dar cu două condiții...

— Care?, întrebă ea surprinsă.

— Prima, și cea mai ușoară, este să dai o declarație ziariștilor de-aici, din această metropolă, că protestezi pentru faptul că nu ți se acordă azil politic. Ce te miri? Da, să protestezi vehement pentru că nu te lasă să ieși din aeroport, violând astfel, în mod flagrant, drepturile omului de a călători prin lume, de a iubi, de a se căsători, de-a...

— Să fii dumneata sănătos de câte ori am protestat!, mă întrerupse ea cu o voce scârțâită. Am telefonat și la ziare. Dar parcă vorbeam cu surzii!.. Toți mi-au dat același răspuns: „Nu interesează cazul!" Ca și cum li s-ar cere „azil politic" în fiecare zi. Așa că să trecem, domnule, la cea de a doua condiție.

— Să-mi dai o cerere scrisă pentru viza de intrare în țară, cu angajamentul că...

— Dar n-am bani de avion, domnule consul, n-am nici de-o limonadă!, începu ea să plângă.

Scosei portmoneul și-i dădui, cu toată jena, câteva monede, pe care ea le primi, cu mai puțină jenă, alergând la bufet. Îl rugai, apoi, pe șeful poliției aeroportului să-mi permită să telefonez de la aparatul lui la ambasadă. Să vezi și să nu crezi: „un consul care dorește să vorbească de la telefonul unui polițist!" Dar ce n-ar fi făcut el, la ora aceea, numai să scape mai repede de „romînca" mea!

Îl căutai, deci, pe ambasador. Da, era de acord s-o ajutăm, ba îmi spuse chiar că va încerca să-i obțină un bilet gratuit de la TAROM. Însă cu o singură condiție: „Să ne dea în scris că va rămâne acasă, lângă părinți..."

Așezată pe scaunul înalt de la bar, „Șeherezada" sugea cu paiul ultimele picături de pe fundul sticlei de coca-cola. Spre surprinderea mea, nu acceptă condiția pusă de ambasador.

— Nu, domnule consul, n-am de gând să rămân cu bătrânii decât până îmi fac rost de valută... în port.

— Atunci, rămâi aici! Că ăștia au și port și valută... La revedere!

Și dădui să plec. Dar ea sări ca o panteră și mi se agăță de braț.

— Stai, domnule consul! Îți dau ce declarație vrei!

Mă uitam la ea cum înnegrește hârtia ca un evanghelist cu pană inspirată. Scrisese câte în lună și în stele, numai despre angajamentul să rămână acasă cu părinții nu pomenea nimic. Nu mai avea rost să insist. Îi luai pașaportul și declarația, spre ușurarea polițistului.

— Mai încearcă, totuși, cu conferința aia de presă, îi spusei femeii grăbindu-mă pe trepte în sus.

— Să nu mă lași aici, domnule consul!, o auzii țipând în urma mea, gardată bine de polițist.

— Ați găsit-o? Ne-o luați de pe cap?, mă întrebă funcționarul de la punctul de frontieră, în timp ce se uita atent la monitorul aparatului de control al bagajelor.

— Să vedem!

Trebuia să trec și pe la Ministerul de Externe. Ruinele templelor antice pe lângă care treceam nu-mi mai evocau acum nici scheletele marilor arhitecți ai istoriei, nici oasele alb-fosforescente ale amicului meu Aurel, sufocat mereu de lipsa oxigenului, toate mi se păreau doar niște pietre seci, lacrimi calcaroase ale unui timp uitat, identic aceluia ce sucombase, sub propriile poveri, în urmă cu două mii de ani, la Pontul Euxin. Iar chipul femeii, încă tânără, fosta frumusețe tomitană, fructul solar al verilor de altădată, se reducea în ochii mei la un pachet de nervi în derută, la două pleoape cenușii, mari, lucind verde-întunecat, ca două scoici. Pleoape care se mai zbăteau, din când în când, care mai sclipeau în lumina aceasta crudă, nemiloasă, acoperind, ca speriate, ochii femeii, ochii marilor sale iluzii...

Cu ochii aceștia mă întâlnii, pentru o clipă, și la poarta clădirii somptuoase a Ministerului de Externe, unde mă aștepta femeia în negru. Era ofilită, speriată, ajunsă la marginea răbdării. Întârziasem, într-adevăr. Iar speranțele ei, se vedea foarte bine, erau concentrate doar în intervenția mea pe lângă autoritățile consulare, ca să-i caute și să-i dea înapoi fata, vie, neapărat vie. Cu privirile acelea intense, hipnotice, ale mamei, mă pătrundeau parcă ochii dispărutei, cerându-mi ajutor.

— M-am rugat de ei, dar nu vor să mă primească, tovarășe consul!, suspină femeia.

— V-am spus doar că ei nu sunt decât niște intermediari. Vă rog să rămâneți aici...

Omologii mei de la Direcția consulară nu-mi putură spune decât ceea ce bănuiam și eu: nimeni nu era în stare să descopere atât de repede adevărul. Poliția colabora strâns cu soțul dispărutei, iar variantele se reduceau din ce în ce mai mult, la una singură: sinuciderea...

— Comportarea soțului nu vă ridică niciun semn de întrebare?

— Nu știm, colega. Nu suntem criminologi...

— Dar juriști sunteți... Poate că ar fi bine să stea cineva de vorbă cu mama fetei. Dacă tot a venit din România până aici, dați-i posibilitatea să...

— În principiu, mă întrerupse unul dintre ei, toate aceste cercetări țin de afacerile noastre interne... Dar, domnule consul, fiindcă suntem prieteni, vom transmite sugestia dumitale celor în drept...

— Vă mulțumesc, am toată încrederea că se va face lumină în misterul ăsta...

— Ce mister?

— Aștept telefonul dumneavoastră, insistai, trecând peste întrebarea lor surprinsă. Mama fetei stă la dispoziția celor în drept... Poate-i întrebați dacă au nevoie de ea...

Unul din omologii mei trecu în camera alăturată și dădu un telefon. Se întoarse surâzând, ca și când ar fi aflat că dispăruta trăiește.

— Acceptă, zise. Vor s-o vadă...

— E aici, la poartă... O putem invita înăuntru..., propusei.

— Bine, o vom invita. Iar noi, domnule consul, ne vom vedea mâine dimineață. Sper ca până atunci să avem noutăți!

Colegul acesta mă însoți apoi până la poartă. Îi prezentai pe mama fetei dispărute, femeia tristă și înaltă ca un chiparos umblător. Înțelegând că va rămâne acolo numai cu funcționarii străini, ea se bucură și se înspăimântă în același timp. Voia să intre cât mai repede în acțiune. Dar îi era și teamă să n-o ducă străinii direct la căpătâiul moartei.

— Îndată ce terminați, vă aștept la ambasadă.

Ochii ei mari, căzuți în orbite, mă priviră scormonitori.

— Fiți liniștită. Aveți toată încrederea!...

La ambasadă, strecurându-mă grăbit printre cei ce așteptau în hol, alergai direct la biroul ambasadorului.

— Nu puteți intra, îmi zise secretara, e ocupat.

Zării bastonul roșu al lui Aurel rezemat de canatul ușii.

— Da, îmi confirmă ea urmărindu-mi privirea, prietenul dumneavoas-

tră e înăuntru... Stau de vorbă cam de o oră. Și, după o pauză: V-a căutat nenea Mitică. Și *Artista*. Vă așteaptă jod, în salonaș...

Uitasem de ea ca de moarte.

— I-ai bătut la mașină adeverința? A semnat-o șeful?

— Am bătut-o și rebătut-o de nu știu câte ori... Dar de semnat încă n-a semnat-o.

— Atât mi-ar mai trebui să n-o semneze!

Până una-alta, alergai într-un suflet la „împăratul curierilor". Îl găsii somnolând, întins pe pat. Cum mă văzu, nenea Mitică începu să mustăcească.

— De-asta m-ai căutat, Mitică?

— Iartă-mă, consule, dar povestea asta cu gândacii a înnebunit toată lumea. Începu chiar să râdă. Să-l fi văzut pe Cănuță-Om-Sucit, administratorul, după discuția cu consulița!

— Despre ce discuție e vorba?

— Cum, nu știi? Discuția despre gândaci. Doamne, să-l fi văzut cum alerga de la o gură de canal la alta, cu extinctorul subsuoară, gata să înăbușe orice tentativă de invazie. A mobilizat pe toată lumea: portar de noapte, diplomat de serviciu. I-a rugat ca la cea mai mică mișcare suspectă, mai ales aici, la etajul nostru, să-l trezească din somn. Dar ce, parcă a ațipit un ochi? Toată noaptea s-a plimbat prin cameră gemând ca un om bolnav. Iar azi s-a dus în oraș cu noaptea-n cap și s-a întors cu o tonă de clor, de insecticide, de dracu' mai știe ce, tot felul de substanțe toxice,, pentru care o să-l blesteme gândacii până-ntr-a noua generație. Numai să nu ne otrăvească și pe noi. Agitat cum e, mi-e teamă că nu știe ce face...

Așa, deci!

— Au mai apărut?, o luai direct pe nevastă-mea.

— Cine să apară, omule?

— Gândacii!

— I-am pândit întruna de azi dimineață, dar degeaba! Chiar dacă ar veni avem noi ac de cojocul lor. Mi-a adus administratorul niște șpreiuri, care zice că-i sperie de la un kilometru... Dar, mai dă-i naibii, ce te-a apucat iar povestea asta cu gândacii? Mai bine spune-mi ce-ați rezolvat!

— Cu ce?

— Cu toate!

— Îți spun altădată. Acum, iartă-mă, sunt grăbit!

Ea înălță din umeri. Dar când să ies pe ușă, mă prinse de mână și-mi șopti:

— Ce-i cu tine, ți-e rău? Arăți, nu știu cum să zic... Nu cumva...

— Dar ce-ți trece prin cap, draga mea?, încercai eu s-o liniștesc.

Mă întorsei, o luai repede în brațe și o ridicai până-n tavan, ca-n prima noastră tinerețe. O sărutai pătimaș, ca un om, totuși, ieșit din apele lui.

— Lasă-mă, ce-ți veni?!

Mă împinse în fotoliul lui Aurel și-mi dădu un pahar de apă rece, care-mi aduse din nou sângele în obraz. Apoi, cu toate rugămințile ei de-a mai rămâne câteva clipe acasă, sării ca ars și alergai pe trepte spre biroul ambasadorului.

XX

— Tot n-a ieșit!, mă avertiză secretara. Și mai sunt încă atâtea lucruri de rezolvat, hârtii, telefoane... Da, și la ora 12 trebuie să fie la ministrul comerțului... Iar la ora unu să primească pe...

— Intru!, zisei, întrerupând-o din pomelnicul ei și bătând la ușă mai mult ca să-mi fac datoria. Apoi dădui buzna înăuntru cu pași hotărâți.

— Mare diplomat ești dumneata, consule!, mă luă ambasadorul, privind însă spre Aurel.

— Vă cer scuze pentru îndrăzneală, dar...

— Ei, lasă consule, doar nu-i pentru prima oară... Mă refeream la cu totul altceva. Ai un prieten atât de remarcabil și mie nu-mi spui nimic? Sau, pur și simplu, e vorba de egoism, egoismul prieteniei... Să știi însă că eu am socotit întotdeauna Ardealul ca pământul oamenilor mari...

— Adică, vă gândeați și la...

— Să n-o luăm nici chiar așa! Eu vorbeam de prietenul dumitale, nu de toți ardelenii... Oricum, caracterele de oțel pe care ni le-a dat Ardealul rămân un exemplu de urmat. În ceea ce te privește, numai dacă mă gândesc la țițele pe care le tot încurci cu *Artista*, cu „vocile“ telefonate și cu...

— Dinte pentru dinte!, râse Aurel, întorcându-se spre mine. Așa, va să zică! Și tocmai tu te-ai găsit să-mi faci morală, să mă toci o zi și-o noapte cu negresele...

— Dar asta ce mai e?, întrebă, intrigat, ambasadorul.

— I-am tot spus că e bolnav!, răspunse Aurel. Nu știe decât una și bună: că la Capul Bunei Speranțe n-aș avea altceva de făcut decât să-mi deschid un harem...

Ambasadorul izbucni în râs. Diplomatul din el îmi înțelesese imediat stratagema de scoatere a prietenului meu din cercul otrăvit al sentimentului de neputință, de sfârșit inexorabil.

— Oho, consule! Când ardelenii încep să facă asemenea glume între ei,

înseamnă că li se mai aprind lămpașele, ca în „epoca luminilor“. Iar dacă tot e vorba, prietene Aurel, să-i aduci consulului o fată de-aia de ciocolată, nu mă uita nici pe mine! Cu așa ceva m-aș compromite și eu...

Aurel era numai zâmbet. Îi pria atmosfera aceasta veselă, nu sesiza sau nu voia să observe efortul nostru de a o crea și întreține. Fața i se colorase, ochii deveniseră scăpărători sub ghiocul vânăt al pleoapelor.

— Dacă-i vorba de compromis, intrai din nou pe fir, nu-i nevoie, tovarășe ambasador, să-i luăm din porție acestui Pan destrăbălat, craidonul ăsta care s-a insinuat în inima fetelor încă de la vârsta de 14 ani...

— Ce v-am spus eu, tovarășe ambasador?!.. E bolnav... Dacă l-ați duce acum la un doctor..

— Da, dacă vreți să vă compromiteți — continuai, ca și când nu l-aș fi auzit, ținând mereu privirile pe figura extrem de mobilă a ambasadorului — dacă vreți să vă compromiteți, o puteți face mai comod și mai eficient: *Artista* e jos, așteaptă „certificatul de bună purtare“, cu semnătura și cu sigiliul dumneavoastră.

— Dacă n-a reușit ea să mă încurce cu „afacerile secolului“, n-o să mă păcălească „artistic“ tocmai în ceasul al doisprezecelea.

Apăsă pe buton, chemă secretara, îi ceru „certificatul“ să-l semneze.

— Cu „vocea“ de la aeroport ce-ai aranjat? Să știi că, între timp, l-am convins pe reprezentantul TAROM-ului să fie, de data asta, generos, să-i dea un bilet VIP până la București...

— Numai că nu vrea să rămână lângă părinți mai mult de un an...

— Mare e grădina Domnului și, din păcate, nu duce lipsă de mărăcini. Iar ăștia, frumoși, frumoși, dar înțeapă al dracului. Ce să-i faci? Dă-i viză, dă-i biletul ăsta — mi-l întinse, operativ cum era el întotdeauna — și asigură-te c-a plecat acasă! Îi privăm, cu regret, pe cei de la „stațiunea îngerilor liberi“ — expresia îi aparținea — pe scumpii noștri „amici“ de la Noirval de-această podoabă româno-germană... Să scrie iar în ziare ce le place...

— Cred că situația asta o datorăm pașaportului de cetățean al RFG...

— Bravo, consule! Văd că faci progrese! Nu cumva reportajul-bombă de azi-dimineață e de vină? Totuși, ceva n-ai înțeles... „Stațiunea“ ăstora, amice, are nevoie de oameni tineri și sprinteni, nu de târfe consumate!, iertați-mi vulgaritatea.

Îl cunoșteam prea bine. Forța oarecum nota, simțind că felul lui de a vorbi în doi peri îi făcea bine lui Aurel, îi întreținea buna dispoziție. Așa că, mulțumindu-i în sinea mea, îmi urmai firul gândurilor:

— Cât despre cei patru români „evadați“, fiindcă de cazul trăgătorului

la țintă nu mai vreau să amintesc, cred că ați remarcat, tovarășe ambasador, că sunt iar „închinătorii la Sfântul Mormânt“...

— Da, trec pe-aici ca păsările călătoare primăvara, se opresc, într-un scurt popas, la Noirval, apoi iau drumul apusului, cu iluzia că se vor înmormânta în bani... De ăștia să nu te mai ocupi, că au credința slabă...

— Dacă veți avea credință cât un grăunte de muștar, veți zice muntelui acestuia: mută-te de aici, și se va muta; și nimic nu vă va fi vouă cu neputință!, răsună limpede și straniu glasul lui Aurel.

— Amin, teologule!, îi răspunsei, pe același ton, ridicându-mă în picioare. Haide să mai și plecăm, că tovarășul ambasador are o zi încărcată...

— Încărcată de bucurii! Aduse toate de prezența acestui om drag, exclamă ambasadorul. Și află, consule, c-am mai descoperit ceva ce dumneata nici nu bănuiai: soția mea și cu Aurel sunt consăteni... Ea, desigur, mai în vârstă decât el... Poate că nici nu-l mai cunoaște. Vreau să-i fac o surpriză la prânz. Deci, tinere, i se adresă amicului meu, la ora două te așteptăm la masă, sus, la noi. Bineînțeles, împreună cu cei doi „soți consulari“...

Îmi fulgeră prin minte povestea cu *novicea*, dragostea ei nebună pentru... Nu cumva? Prostii! Te pomenești că Aurel avea dreptate... Dacă sunt bolnav? Încă de dimineață mă simțeam rătăcit într-un labirint, căutând zadarnic firul Ariadnei...

— Vă mulțumesc!, zise Aurel, extrem de flatat, ridicându-se în picioare. Dar vă rog, încă o dată, să-i spuneți doamnei în ce situație mă aflu, cum arăt, nu cumva să...

„Hait, îmi zisei, te pomenești că... totuși... Și-atunci, mai bine să nu mai asist la o scenă ca asta.“

— Cred că nu mai e cazul să vă mai inoportunăm și noi, tovarășe ambasador, spusei. Mai am încă atâta de alergat...

— Dacă mă iei așa, consule, s-ar putea să mă răzgândesc, s-o invit la masă numai pe simpatica dumitale soție. În ce te privește, poate, cine știe, se găsește vreo nouă misiune pentru prânz...

— Misiunea asta cred că mi-ați și dat-o, începui eu să-l sâcâi. Am fost la Externe, împreună cu mama tinerei dispărute. S-au dovedit, de data asta, mult mai cooperanți. Au acceptat să participe și mama la căutarea fetei...

— Știu, m-a sunat directorul Consularei să mă întrebe dacă eu cunosc și agreez cererea. Firește, le-am răspuns afirmativ. Dar am uitat să-l întreb pe ce variantă merg.

—Ca-ntotdeauna, pe cea mai ușoară: sinuciderea!

— Și dumneata ce crezi?

— Încă nu-mi dau seama, am unele bănuieli, presupuneri, dar...

— Ocupă-te, vezi, fă tot ce poți să aflăm adevărul! Și ține-mă la curent... Iar la aeroport, dacă vrei să-l însoțești pe prietenul dumitale, și al meu, veți merge cu mașina de protocol. Sper că totul este în regulă. Am văzut și eu viza Barnarzilor. Iar secretara mi-a spus că „SK" a confirmat O.K.-ul. Mai verifică dumneata încă o dată, direct la aeroport, ce se-aude cu avionul. Așadar, ne întâlnim cu toții la masă?

Jos, în sala de așteptare, *Artista* se învârtea ca un leu în cușcă. Și, pe deasupra, făcea și game, stăruitor, de vibrau pereții.

— I-am dat cafea, i-am dat apă rece, i-am dat, tovarășe consul, toate onorurile cuvenite și, poftim, dumneaei tot nu tace!, exclamă portarul, disperat. Salvați-ne, rezolvați-o mai repede, că se strânge lumea în stradă, ca la panaramă... Tocmai în zilele astea, când...

— Bine-ați venit, stimată doamnă!, o întâmpinai eu, cu cea mai dulce mlădiere în glas de care nu m-aș fi crezut capabil. Îmi revenii însă repede și continuai: ar trebui să vă zic „Măiastra", dar intrăm în conflict cu moștenitorii lui Brâncuși, care, se zice, i-au moștenit și gustul proceselor răsunătoare...

Nu știu dacă *Artista* m-a auzit sau nu. Îmi începusem tirada pe ultimele sale vocalize. Oprindu-și brusc mașina sonoră, mă luă direct, foarte practic, în timp ce-și așeză pe biroul meu bustul monumental, decorat doar cu un sfert din kilogramele de zorzoane de altădată:

— Dați-mi, domnule, hârtia aia, să plec mai repede! Vreau să scap de oameni atât de insensibili ca voi!

— *Reciproca!*, îi zisei, în stil ardelenesc.

Credeam că o să se înfurie, că o să tabere cu insulte peste și-așa plăpânda mea autoritate consulară. Mă temeam de bustul ei cuirasat, de disperarea femeii păguboase care-și pierduse toate „perspectivele artistice", a milionarului ajuns la bancrută, a unei Afrodite ce mai trăia doar din amintiri, părăsită până și de bătrânul ei satir. Dar de unde! Luă „certificatul", învârti pe toate fețele hârtia aceea elegantă, plină de ștampile și de semnături, apoi citi, nu fără dificultăți, de mai multe ori, textul.

— Sunt bolnavă, domnule consul. Am o permanentă depresiune psihică. Mă uit în adâncul ei ca-ntr-un abis fără fund...

— Influența gândacilor, stimată doamnă, a fluturilor!, îi șoptii la ureche, ca și când i-aș fi dezvăluit o mare taină. Da, nu vă uitați așa, continuai pe drumul ăsta riscant. Există, în această țară, o specie de coleoptere care trăiesc, asemenea Persefonei mitologice, o jumătate de an sub pământ, în

întunecimile lui Pluto, iar altă jumătate la lumina pământului ăsta smălțat de grâne și de flori. Sunt fiii damnați ai soarelui, surse de iradiere cosmică... Apar doar în luna martie, căutându-și ocrotire în sufletul oamenilor sensibili... Geniile, marile spirite, sunt iradiate, fără să-și dea seama, de aceste baterii zburătoare... Ceea ce, la noi acasă, apare ca o specie ordinară de gândac de bucătărie, sau, și mai rău, de odraslă hidoasă a canalelor, aici, în sudul acesta amețitor, cu lumina prea crudă, prea generoasă, se arată în chip de semizeu...

Cine ar fi crezut că tocmai *Artista* mă va inspira, îmi va fi muza în descifrarea sensurilor ascunse, va pune mâna alături de mine să închidem lespedea de pe mormântul misterelor ce-mi cuprinsese gândurile. Și ca un semn de recunoștință, îi luai „adeverința“ din mână și-o pusei într-un plic elegant, pe care-l lipii atent, cu o întreagă ceremonie, aplicându-i mai multe buline cu sigiliu sec, apoi o uriașă pecete de ceară roșie. Închideam, parcă, în plicul acela alb, imaculat, un mister mult mai adânc decât toate cele care izvorau din natură, din istorie, sau din mitologie. Misterul unei existențe pe care o numeam, până atuncea, *Artista*...

Nimic nu mai rămăsese din acel tigru artistic care băgase spaima în noi. Devenise un blând și supus miel pascal împins fără milă spre junghiere... Tare mi-era însă teamă că liniștea asta a ei prevestea ceva rău. „O să văd mâine. Dacă nu pleacă acasă, înseamnă că are geniu teatral, jucându-și rolul ăsta dificil, tragi-comic, până la capăt...“

Ne despărțirăm la poartă, ca două umbre pe țărmul Styxului: ea părea că urcă în barca lui Charon, cu bănuțul gata pregătit, lăsându-mă pe mine încă zălog efemer luminii primăvăratice... Mă mișcase prea mult această despărțire. „Are dreptate Aurel. Sunt bolnav!“, îmi repetai resemnat. „Sunt într-adevăr, bolnav.“

— Ce faci, dom'le, nu mai vii odată?, îmi strigă ataşatul cultural, intrat grăbit în birou.

— Dar ce s-a mai întâmplat, frate? Ai mai descoperit cumva vreun alt articol-bombă?, îmi descărcai tot năduful.

— Mai încet, că mă sperii! Știi doar că eu am inima cam slabă!

— Și tu?

Tot ce venea în atingere cu inima trecea acum prin vidul acela rece, pe care-l simțisem de câteva ori în piept.

— Trebuie să mergem la părinții studentului!... Da, nu te mai uita așa la mine, știi că, da...

Dar nu eu, ci el mă privea insistent. Încercai să-l scot din încurcătură.

— Ei, da, știu, e vorba de studentul care a murit de inimă, la Suceava,

după cutremur. Dar nu pot veni!, reușii să mai zic, în timp ce căzui, ca retezat, în scaunul din spatele biroului...

Moarte... inimă... cutremur. Cuvinte care-și azvârleau pietrele în mine, ca într-un câine bolnav. Le simțeam din plin, se implântau în carnea mea ca niște gloanțe dum-dum, ce explodau făcându-mi țăndări și oasele.

— Nu pot veni!, repetai încă o dată, având impresia că plutesc pe o pernă de nori.

Ataşatul cultural luă un pahar de apă din frigider, mi-l puse repede în mână, întrebându-mă îngrijorat:

— Ce e cu tine? Ți-e rău?

— Nu, abia bombănii, nu... Sunt doar obosit... Simțeam cum încet-încet lăsam în urmă golul acela rece, mușcător, din coșul pieptului. O liniște buimacă îi lua locul.

— În cazul ăsta, rămâi aici și odihnește-te! O să mă duc singur... Dacă se vor ivi ceva probleme consulare, juridice, le vei lămuri cu părinții lui când vor trece pe-aici... După vize, după adeverințe și declarații... Iar când se vor întoarce din România cu sicriul, cred că...

Cuvintele lui mă indispuneau. După ce se mai uită lung și bănuitor la mine, ataşatul cultural mă părăsi aproape în fugă s-o anunțe pe nevastă-mea. Nu trecu mult și intră în birou, tremurând toată, cu ochii măriți de spaimă.

— Ce-i cu tine?, mă întrebă cu voce sugrumată.

— Bine, ce să fie?!, îi răspunsei liniștit, simțindu-mă, într-adevăr, mai bine. Privesc, uite, la muntele ăsta zburător!, îi arătai teancul de pașapoarte. Mâine e zi de avion... Toată lumea e nerăbdătoare, toți vor...

— Mi-a spus ataşatul cultural că ți-a fost rău...

— Aiureli de-ale lui!, bravai eu... Puțină oboseală, atâta tot... Trece... Te iei după el, parcă nu l-ai cunoaște! Se sperie și de umbra lui! Citește prea multe romane polițiste, fantastice sau de *science fiction*, naiba mai știe cum le zice... Dar să știi, draga mea, că etalonul său de gust nu este „Scarabeul de aur“ al lui Edgar Poe, autorul „Corbului“, nevermor, nevermor, nevermor, începui eu să bolborosesc ca în delir.

— Ție ți-e rău!, sări ea, punându-mi mâna pe frunte. Bați câmpii, ai febră...

— Ard de dragul tău! Ca *novicea* de dragul lui Aurel...

N-apucă să mai răspundă, din cauza ciocăniturilor în ușă.

— Vă caută doamna în negru!, mă anunță portarul.

— Lasă-te, băiete, de bancuri de-astea!, îi spusei, aproape răstit.

Se sperie și mai tare nevastă-mea, se fâstâci și portarul. „De ce nu mă mai pot controla?!, mă întrebai.

— E la telefon, din oraș, se grăbi să adauge portarul. Zice că e ceva foarte urgent...

Ridicai receptorul. Nevastă-mea, tremurând de îngrijorare, înfiptă cu amândouă mâinile în tăblia biroului, stătea parcă în așteptarea unei nenorociri. Fața ei frumoasă se schimonosi într-un început de plâns. Dar se stăpâni repede, nu cumva să bag eu de seamă.

— Da, doamnă, sărut mâinile, eu sunt, da... Ce anume? Să viu chiar acum în oraș?... Unde?... La Poșta Centrală?.. O! nici chiar așa! Cum să depindă soarta dumneavoastră de această întâlnire?! Bine, așteptați-mă acolo, o să vin...

—Dar de unde știi că e ea și nu altcineva?, își trădă nevastă-mea toată spaima.

— Bravo, dragă! Chiar așa părere proastă ai despre soțul tău?

XXI

— Tovarășe consul, specialiștii lor, în loc să-mi caute fata, mă bănuiesc și pe mine, și pe ea!, îmi spuse femeia dintr-o suflare.

O luai la braț și începurăm să ne plimbăm în mijlocul șuvoiului de oameni, atât de colorat în indiferența lui trecătoare.

— Vă rog să fiți mai explicită!, îi spusei, într-un târziu, femeii.

— Sunt niște poltroni!, gemu ea din adâncul sufletului. În loc să-mi salveze fata, au început să mă întoarcă pe toate fețele, de parcă aș fi venit să le pun bombe, nu alta!

— Nu vă speriați. Lăsați-i în pace, că așa-s toate polițiile din lume: scormonesc, întreabă, bănuiesc...

— Auzi, continuă ea, puțin mai liniștită, auzi, să mă întrebe ei pe mine de ce s-a măritat fiică-mea cu cetățeanul lor?!... „Din dragoste, domnilor", le-am răspuns. Dar ei de colo: „În cazuri de-astea, nu există, doamnă, numai dragoste, ci și interese!" „Ce interese?, i-am întrebat. Nu vedeți că ginerele meu trage mâța de coadă, c-abia se descurcă?" „Tocmai de aceea!, mi-au răspuns. Înseamnă că fiica dumneavoastră a fost mânată de alte interese în căsătoria asta...". „Adică de ce interese?" „Asta rămâne să ne spui dumneata!", mi-au zis, surâzând. Și-au început, tovarășe consul, s-o ia mai pe ocolite, să mă întrebe dacă nu cumva nefericita de fiică-mea a făcut ceva „cursuri speciale", înainte de a se mărita, dacă n-a avut legături cu persoane de la ambasadă...

— Singura persoană suspectă sunt eu... Dacă închideam ochii, în cazul fiicei dumneavoastră, le deveneam mai simpatic... Așa însă, fiindcă i-am rugat să vă accepte prezența la cercetări, caută să vă intimideze, să vă înlăture. Sau vor să vă declare „refugiat politic!! Da, și-apoi să spună că din cauza temerilor că veți face nu știu ce „dezvăluiri" senzaționale, compromițătoare, v-am ucis fata chiar noi, cei de la ambasadă?!... „Fiți atentă, doamnă, să nu pățiți și dumneavoastră la fel!" vă vor zice...

Îmi ascultam singur ipotezele și parcă nu-mi venea să cred că le aruncam tocmai eu, cu atâta ușurință. Femeia se opri în loc privindu-mă ca pe un strigoi:

— Dar de unde știți că mi-au spus toate astea?

— Nu cred că vi le-a spus chiar așa!

— Ba da! Aproape așa! Și m-au mai avertizat că, dacă vin la ambasadă să-i trădez, asta le-ar confirma toate bănuielile...

— Ce bănuieli?

— Cele de care mi-ați vorbit. Nu cumva, domnule consul — iată că nu mai eram tovarăș — fata mea v-a făcut, într-adevăr, anumite servicii?

— Dacă-mi mai spuneți încă o dată așa ceva, doamnă, aici vă las, în mijlocul străzii! Păi, cum! Vreți să mă implicați în dispariția fetei?

— Vezi, tovarășe consul, își reveni femeia, asta am vrut să aflu de la dumneavoastră. Și am aflat! Acum mi-e clar că ei i-au cerut, probabil, anumite servicii. Poate că fiică-mea i-a refuzat și-acum, ca s-o preseze, s-o facă să vorbească, încearcă figura cu dispariția...

„Bine-ar fi să fie doar atâta!“, gândii eu. Și-apoi:

— Duceți-vă pe capul lor, nu vă fie frică de nimic! Cereți-le să vedeți fata, nu-i lăsați până nu v-o arată! Și spuneți-le deschis că mi-ați mărturisit tot ce v-au poruncit ei să-mi ascundeți... Asta-i singura armă ce v-a mai rămas... Și de care se tem, credeți-mă! Dați-mi telefon chiar și-n fața lor, la orice oră din zi și din noapte. Nici eu n-o să-i las în pace! Sunt nevoit, însă, să lucrez numai prin colegii de la Direcția consulară a Ministerului de Externe. Iar ei, ca toți consulii, au puteri limitate.

Ne-am despărțit, în termenii aceștia, sub porticul zugrăit cu muze și grații al Poștei Centrale. Printre coloanele albe, cu caneluri reci, tăiate mecanic, statura femeii în doliu înălța din nou un adevărat chiparos, viu, fremătător, chinuit de neliniști grave. Eram sigur că o mamă ca ea n-o să se lase până când nu-și va găsi fata! Vie sau moartă? Aceasta era singura întrebare...

Abia când am ajuns la ambasadă, mi-am dat seama că se făcuse ora trei. O lentoare și o sfârșeală necunoscute până atunci, mi se insinuară în toate mișcările.

— V-a căutat tov' ambasador de mai multe ori!, mă avertiză, cât ce intrai, portarul.

— Bine, mulțumesc. Altcineva?

— Mulți și aproape nimeni. Clienții dumneavoastră obișnuiți...

— Nu cumva *Artista*?, tresării eu.

— Păi de ce să vă mai caute, nu pleacă mâine acasă?...

— Fie-ți gura de aur! Dar cea de la aeroport?

— Ea, da... v-a căutat. A spus că v-așteaptă, după-amiază, cu pașaportul și cu biletul...

— Și mai ziceai că nu m-a căutat nimeni!

Intrai în birou, luai la mine documentele „Șeherezadei", ca să nu le uit cumva mai târziu, când urma să plec la aeroport. Urcai apoi cu liftul direct la apartamentul ambasadorului. Masa era pe terminate și convivii nervoși, din cauza întârzierii mele. Cu toate scuzele și explicațiile de rigoare, cele două femei, secondate de Aurel, nu voiau în ruptul capului să-mi acorde circumstanțe atenuante. Noroc tot cu ambasadorul:

— Sătulul nu crede niciodată celui flămând!

După ce se încredință că „ambasadrisa" îmi păstrase, totuși, și mie o porție de tocană ardelenească — admirabila specialitate a casei! — se întoarse și mă întrebă:

— I-au spus oare și femeii?

— Ce anume?, întrebai eu nedumerit.

— Faptul că au început să-i caute fata prin „Pădurea de pini"...

Pădurea asta, aflată nu prea departe de oraș, acoperea întreg versantul nordic al muntelui care se prăbușea în mare. Ajunsese celebră nu numai prin aerul ei pur, ozonat, cu care alimenta plămânii sufocați ai orășenilor, în zilele de odihnă și de sărbătoare, dar și prin câteva memorabile crime pasionale și sinucideri misterioase... Ziarele erau mereu pline de articole și știri senzaționale, fapte reale sau numai presupuneri... „Pădurea de pini"... „Pădurea de pini"... Numele ei începuse să apară și în romanele foileton, în serialele de televiziune. Iar acum iată-ne și pe noi în vecinătatea acestor senzații!

Ambasadorul fusese, între timp, la Ministerul de Externe cu alte treburi, dar șeful Direcției de spațiu se simțise dator să-l prevină asupra situației ce i se comunicase și lui din partea „organelor competente": tânăra româncă, în mod cert, s-a sinucis!

— Cred că-i o simplă înscenare, zisei. Vor să ne pună nervii la încercare... Parcă n-ar fi fost ei întinși la maximum, în zilele astea din urmă... Dar, vă asigur că manevra le va fi dejucată și dată în vileag de-această Victorie Lipan, mai tare decât orice poliție din lume...

— Iar te afli sub influența literturii!, zise ambasadorul.

— De ce nu sub influența *Artistei*?, aruncă, malițioasă, „ambasadrisa", privind spre nevastă-mea.

Dar ea nu se prinse în cursă, surâse politicos și îmi puse o mână pe umăr, cu un gest protector.

— Acum, după ce i-am dat și certificatul de „bună partare“ să plece acasă, nu mai există niciun pericol!, sări ambasadorul în apărarea mea. Barbă n-are, țap nu e, iar de milioane, să nu mai vorbim! Dacă ar strânge toți moștenitorii de pe-aici cu „marile lor resurse financiare“ — sublinie ironic, cu gândul probabil la clienta mea de la Brăila — și tot nu i-ar putea convinge pe cei de la Cinecitta să facă filmul ăla „total“...

Masa luă sfârșit în atmosfera asta de amuzament artificial. Băurăm o cafea, iar ambasadorul ne tratâ cu un coniac vechi de 50 de ani.

— Leat cu mine, zise el, încălzind bolul cu reflexe aurii în palmele lui osoase. Cam aspru și dur... Ne-am născut la începutul marii crize economice, între cele două războaie...

— Și-l bem la începutul unei crize și mai mari, adăugai eu, eliberat de privirile mustrătoare ale nevestei, aflată acum la bucătărie, unde amfitrioana pregătea alte cafele.

— Crizele astea sunt ca hachițele muierilor, vin și trec, continuă Aurel, spre surprinderea noastră. Dacă ne-am lua după ele, ar trebui să ne spânzurăm cu toții...

După ce-și descărcase, probabil, toate amintirile comune cu ale „ambasadrisei“, acum părea nervos, scăpăra de nerăbdare să plecăm la aeroport.

— Auzi, Relule, să ne dai o telegramă îndată ce ajungi acolo!, îi porunci „ambasadrisa“. Biletul de întoarcere l-ai luat pe aceeași rută, nu? Noi te așteptăm aici... Iar la vară, în concediu, ai să vezi, îi strângem pe toți din familiile noastre: voi șase, noi șase, și umplem bulboanele din râul copilăriei, de-o să se reverse peste maluri...

Graseia, se răsfăța puțin, dar îmi dădui seama că era sinceră și emoționată formulând această dorință. Șușoti nu știu ce cu nevastă-mea, care veni să-mi șoptească la ureche: „Te roagă să ai mare grijă de el... Știi, prieteniile din copilărie... din adolescență...“ Îmi cenzurai orice reacție. Mă grăbii să mulțumesc călduros, alături de Aurel, pentru onoare, pentru gustul bucatelor, în timp ce gazda repeta mereu: „Lăsați, lăsați“, cu stingherealа obișnuită în asemenea ocazii.

Odată scăpați, preparativele pentru plecarea la aeroport nu țînură prea mult.

— Păstrează bine hârtiile alea!, mă rugă Aurel, ieșind din baie. Iar de „testament“ să nu te atingi, până nu afli ce s-a ales de soarta mea, că-ți seacă mâna! Cred că știi legenda cuibului de rândunică...

— O știu! Și mai știu încă ceva, chiar foarte bine: „testamentul“ ăsta al tău nu-i decât o farsă... Nepotul *Politicianului* nu-și poate face bunicul de râs!

— Ți-am mai spus, omule, de morți numai bine!

— Dar cine spune că-i mort, băiete? El se nemurește prin tine!

Aurel, înfuriat, puse mâna pe cârja lui roșie, o ridică deasupra capului, gata să mă lovească.

— Ho, preafericitule! Pantocrator răzbunător! Cine pune mâna pe sabie, de sabie va pieri!

— Dar și cine se atinge de umbra morților o să le urmeze cărările!, mi-o întoarse el surâzând trist, istovit, rezemându-se în măciucă. Mi-am pus mintea cu tine și te pomenești că pierdem avionul. Încă o dată, să nu uiți: toată corespondența mea trebuie să treacă neapărat prin mâinile tale.

— Porunca va fi îndeplinită! M-am obișnuit cu rolul de paratrăsnet. Cui ce-i pasă cât voi mai rezista...

— Pușchea pe limbă!, îmi strigă Aurel, deschizând ușa.

Jos în hol ne aștepta ambasadorul, „ambasadrisa", nevastă-mea, atașatul cultural, cei doi portari, șoferul, soțiile lor, o mulțime de copii. Firește, nu lipsea nenea Mitică. Copiii se grăbiră să-i dea lui Aurel buchete de flori. Toți ceilalți, ca într-un cor bine strunit, îi urară drum bun și sănătate deplină acestui Don Quijotte curajos, plecat spre morile de vânt de la Capul Bunei Speranțe.

Aurel, emoționat, îi binecuvânta cu gesturi largi, ca un patriarh. „Vezi, mă mustrai, cum o iei tu, consule, mereu razna! În oameni sălășluiește un grăunte de dragoste care nu așteaptă decât adierea unei îngrijorări ca să încolțească, să se legene în lumină. Primejdia ne adună pe toți..." Dar repede mă răzgândii și-mi displăcu toată adunarea asta de adio... Prea semăna a...

Mașina în care urcasem avea la volan pe șoferul ambasadorului. „Mai bine ne-ar fi lăsat singuri, ca la sosire!" mă răzvrătii în sinea mea. Ne așezarăm, deci, ca diplomații, pe banchetele din spate. Aurel, cu prețioasa lui servietă la picioare, iar eu cu cârja lui roșie strânsă în brațe, ca un odor de mare preț.

— N-ai uitat nimic?, îl întrebai.

El tresări, își pipăi încă o dată pașaportul din dreptul inimii. Îmi transmise și mie neliniștea lui. Controlai actele femeii ce mă aștepta în tranzitul aeroportului. Toate erau la locul lor. Nu știu cât o fi durat drumul prin oraș. Aurel căzuse, iarăși, în brațele lui Morfeu, ascunzându-și lumea aceea provizorie de nădejdi vii și colorate după cortina de plumb a pleoapelor. Închisei și eu ochii încercând să mă agăț de aripile unuia din fluturii lui. Dar claxonatul continuu al unei salvări mă întoarse din pragul somnului. Îl

invidiam pe Aurel că poate dormi așa, în neștire, pe valurile acestea agitate, care scuturau transatlanticul uriaș al metropolei mediteraneene.

La aeroport ne aștepta un reprezentant al companiei „SK", asigurându-ne că totul este în ordine.

Aurel părea fericit. Sângele i se cățăra iarăși, ca o glicină înflorită, pe oasele proeminente ale feței. Dar totul dură numai până în clipa când văzu brancarda.

— Calmează-te!, îi zisei. N-ai de ce să te superi. Nordicii sunt, ca doctorii, oamenii datoriei.

Începu să înjure, furios, cu glasul șuierat. Apoi bătu de câteva ori în caldarâm cu vârful ciomagului roșu, parcă vrând să alunge nu știu ce duhuri blestemate strânse în jurul lui.

Fata îmbrăcată în alb, care venise cu targa, făcu ochii mari când îl văzu înaintând țanțoș, bățos, spre ghereta de la frontieră, unde trebuia să-și prezinte pașaportul și biletul de călătorie. Lumea îi făcu loc în față. Indispus, bătu iar de trei ori cu toiagul în pavimentul de marmură, făcând să se întoarcă toate capetele spre noi.

— Calmează-te!, îl trăsei de mânecă. Și dă-mi, mai bine, mie bastonul ăsta... Numai din cauza lui...

Ca și când i-aș fi luat o piatră de moară de pe inimă, îmi întinse pe loc strania lui măciucă.

După ce trecurăm prin vămile automatelor de control iar servieta lui Aurel fu obligată să alunece singură prin tunelul electronic, funcționarul de acolo, care mă cunoștea și el, se uită la mine mirat. Ne salutarăm ceremonios, scosei legitimația specială pentru intrarea în „tranzit" și zâmbii amical ca întotdeauna. Aurel, însoțit de reprezentantul atât de curtenitor al companiei „SK", mai primi o ștampilă de ieșire pe pașaport și coborî, astfel, ținându-mă de braț, numeroasele trepte de marmură albă, strălucitoare. Din când în când punea mâna pe balustradă.

— Ia-ți bastonul înapoi!, îl îndemnai. O să-ți trebuiască pe-acolo. Și-apoi, nu uita, nu uita de la cine l-ai furat...

— N-am nevoie de el!, se sumeți el. Mă privi lung, stăruitor și adăugă: Decât să le rămână altora, mai bine ți-l las ție...

— N-am nevoie de el!, îi repetai formula.

Dar amicul meu se încăpățână.

— Accept, îi zisei, într-un târziu. Dar cu o singură condiție...

— Care?

— Când te întorci, să nu vii cu mâna goală. Să nu-ți aduci păpuși de ciocolată numai pentru tine... Ai auzit că și ambasadorul...

— Smintitule!, râse el. Iar o iei de la cap cu glumele tale nesărate?

Am râs. Ne-am îmbrățișat. Și asta a fost totul. L-am condus până la scara uriașei aeronave și i-am întins din nou toiagul. Dar el îl refuză și mai categoric.

— Nu mai am decât urcușul ăsta de aici, și scoborâtul de acolo!, îmi aruncă el peste umăr. Pe urmă, ori, ori! Pe când tu, poate mai ai nevoie de el...

—N-am!, răbufni eu, furios.

— De unde știi că nu mai trece pe aici vreun alt Don Quijotte?

Așadar, nici asta nu-i scăpase!

Urcă scara anevoios, cu o mie de precauții. „Sunt sigur că o să se întoarcă!“, îmi repetam până la obsesie sub impresia puternică a curajului său. Din ușa avionului, încadrat de două stewardese înalte, cu figuri spălăcite, îmi făcu un semn ciudat cu mâna.

Din spatele meu, înaintau în dezordine călătorii, grăbiți să zboare peste Africa, spre marginile lumii. Mă dădui la o parte. Fluturam mereu mâna spre geamul unde bănuiam că-l așezaseră pe Aurel. Stătui acolo, pînă la ridicarea scărilor și declanșarea urletului ascuțit al motorului din coadă. Apoi, mă îndreptai spre intrarea aeroportului. Mai făcui câteva semne fluturate cu mâna. Ultimele. Aurel se ridica de pe pământ, se înșuruba în eterul rece, unde nici fluturii, nici gândacii lui nu-l mai puteau urma.

La postul de poliție al „tranzitului“, omul cu care parlamentasem dimineața se uita acum suspicios la mine. Îmi ceru chiar legitimația.

— Eu sunt! Nu vă speriați, îi zisei, văzând cum îmi privește nedumerit bastonul. E sabia lui Don Quijotte de la Mancha... N-are nicio instalație suspectă, fiți liniștiți!

Schiță un zâmbet, chiar dacă, sunt convins, nu-mi înțelese gluma. Avea din nou nevoie de ajutorul meu. Constănțeanca era flămândă, neliniștită, furioasă. O pofti, din cămăruța de-alături, ca pe-o leooaică în arenă. Îmi sări iar de gât. O clipă, vidul acela uitat, din coșul pieptului, își împlântă gheara în inimă. Poate de-aceea o împinsei deoparte, cu o prnire spontană, ca de frică. Îmi revenii numai când ea își dădu drumul la gură:

— Paștele mamii lor de capitaliști! Auzi, dumneata, domnule consul, să le ceri „azil politic“ și ei să te trimită în România!

— Dacă România vrea să te primească!, murmurai eu.

— Te pomenești că mi-ai adus documentele!, îmi aruncă ea niște priviri disperate, otrăvite.

— Despre ce documente vorbești?

— Asta-i bună! Despre biletul de avion, pașaportul cu viză și banii de buzunar!, enumeră ea ca un contabil.

— Nici gând, doamnă!

— Cum adică?

— Am discutat la telefon cu părinții dumitale, le-am spus că te-ai angajat în scris...

— Stai puțin, domnule consul. Nu-mi amintesc de niciun angajament...

— Am aflat că părinții dumitale sunt bolnavi, nu sănătoși cum susțineai. Iar așa fiind, nu i-am întrebat când au de gând să moară. Poate că dacă aș fi fost vreun negustor de suflete aș fi făcut-o și pe asta.

— Orice s-ar întâmpla, nu pot rămâne prea multă vreme —, își făcu ea un calcul ezitant, anevoios.

— Atunci, ce rost are să mai pleci de-aici. Că, vorba-aia, „Pădurea de pini“ e la doi pași!

— Asta ce mai e?

— Pădurea sinucigașilor!

Vorbele mele îi tăiară picioarele. Îmi căzu în brațe, ca o păpușă stricată.

— Șeherezada..., începui să mă lamentez.

— Ce i-ai făcut, domnule consul?, sări, cu aere de revoltă, ofițerul de poliție.

— I-am spus că n-o primim în țară...

— Șantaj!

— *Reciproca!*, i-o întorsei în stil ardelenesc, știind că n-o să înțeleagă nimic.

Apucai femeia-păpușă în brațe, cu un efort de care nu mă mai credeam în stare. O așezai pe fotoliul din spatele biroului, în locul polițaiului. Speriat, nu cumva să i-o las definitiv pe cap, acesta se precipită și aduse un pahar de apă de la frigider, aruncându-i conținutul în față. Abia trezită, făcea eforturi să înțeleagă ce-i spunea străinul:

— Ia nu te mai fandosi, madam, pune mâna pe condei și scrie! Câtă răbdare crezi c-o să mai avem cu una ca tine?!

Instinctiv, scosei din buzunar biletul de avion și pașaportul, cu viză în bună regulă, și le pusei pe birou, spre stupefacția ofițerului.

Tomitana se lumină la față. Parcă se făcu mai frumoasă. Înhăță biletul, răsfoi pașaportul, cu sufletul la gură, să vadă dacă n-o mințisem cumva. Și-apoi, o podidi plânsul. Îi întinsei cârja roșie:

— Nu vrei s-o duci ca amintire tatălui dumitale?...

— Nu, domnule consul!, scrâșni ea din dinți. Tare mi-e teamă că dacă pun mâna pe ea, o să crăp capul tuturor bărbaților. Și-atunci, chiar nu mai scap de „Pădurea cu pini“...

XXII

La secția mea consulară, suna insistent telefonul. Seara? Cine putea să mă caute la ora asta? Îmi ieșise complet din minte femeia în negru. Ea era.

— Da! Sărut-mâinile, eu sunt... Suflu așa, iertați-mă, fiindcă am alergat... Da... N-am nimic, vă ascult... Cum?... Plecați mâine dimineață în „Pădurea cu pini"?... Da... Dacă n-o găsiți nici acolo, să știți că trăiește! O să apară, neapărat, de undeva... Faceți cum v-am spus... Nu vă fie frică de nimic! Dați-mi telefon când vreți!... Eu, fiți sigură, voi urmări cu atenție... Da... Tot prin Ministerul de Externe... Vă doresc mult noroc!...

Apăruse, ca din pământ, nenea Mitică. Văzându-mă cu cârja roșie în mână, mă luă la rost:

— Ce vrei să faci cu ea?

— Nimic. N-o vrei dumneata?

Cu o mină neîncrezătoare o luă totuși bucuros. E drept că pe urmă îmi păru rău după ea.

Pe birou zăcea un morman de plicuri. La vederea lor simții că mă izbește în față un val stătut de oboseală. Întinsei, cu toate astea, mâna și luai unul din ele.

— Nu mai pot, nene Mitică! Le mai las să „clocească" până mâine dimineață, după toate regulile luptei antiteroriste.

— Te lauzi, consule, te lauzi! Păi văd că te-ai și apucat de lucru...

— Cu plicul ăsta e o altă treabă! Nu vezi că are ștampile din țară, că a plecat din București?

— Poate îți scrie cineva vești triste... Hai, lasă-l pe mâine...

— L-aș lăsa dacă n-aș auzi parcă...

— Ce?, încremeni el. Nu cumva... vreun copil sau...

— Nu... Când mi s-a născut primul copil, era să moară și nevastă-mea odată cu el... De atunci... Înțelegi? Tocmai eu, care mă trag dintr-o familie

de zece frați... Am impresia, de multe ori, că soții fără copii îmbătrânesc înainte de vreme...

— Exagerezi, consule! Nu putem reduce dragostea și prietenia soților numai la copii... Ar fi, într-adevăr, prea tragic...

— Poate, astăzi parcă le văd pe toate pe dos, nene Mitică.

— Ești obosit, dar îți trece! Cine-a scăpat, consule, de cutremurul ăsta, o să trăiască o mie de ani!...

— Dacă nu s-ar mai repeta, afurisitul, din patruzeci în patruzeci...

—Teorii!, pufni revoltat „împăratul curierilor". Toate aparatele astea hipersensibile nu fac, consule, nici cât doi șobolani! N-ai auzit că, pe la remizele din gări, au început să miște șobolanii încă de vineri de la prânz?! Iar cu o jumătate de oră înainte de cutremur, cică ar fi năboit pe străzi ca apele la potop. De-aia ceferiștii bătrâni au cerut oprirea trenurilor! Și se pare că șefii lor i-au ascultat. Ai auzit să fi deraiat vreun tren?

— Nu, recunoscui eu, nu! Dar dumneata de unde le-ai mai auzit și pe-astea atât de repede?

— De la Mustață! Nu știu cum face, dom'le, șoferul ăsta al ambasadorului, că nu-i scapă nimic! De treizeci de ani de când lucrează la Externe, cunoaște o mulțime de oameni. Și uite-așa, de la unul, una, de la altul, alta, le află pe toate înaintea Agerpres-ului... E dat dracului...

— Ei, nene Mitică, chiar pe toate nu le-o ști nici el!, spusei eu cu un glas abia auzit.

— Pui prea mult suflet, consule! Ești prea inimos!... Dar știi ce, hai sus să bem un pahar de coniac, că azi e ziua mea de naștere. De douăzeci de ani încoace, e singura dată când s-a potrivit s-o pot serba pe pământ. Totdeauna m-a prins în aer, în avioane, deasupra continentelor...

— Dacă-i așa, să trăiești o mie de ani, nene Mitică, și să închinăm un pahar, dar nu mai mult!

— Ce zici, mă îmbrățișă el, dacă l-am chema și pe șef, ar veni?

— Poate că i-ar face bine și lui... S-ar mai destinde, că doar n-o fi de fier. Mai ales în zilele astea, cu toate șocurile prin care am trecut, s-a ținut tare, trebuie să recunosc. Deși am citit și pe fața lui tristețea și spaima, în noaptea aia blestemată. Avea acasă, cu părinții, pe cei patru copii, îți închipui ce-a fost în inima lui până i-a găsit la telefon, spre ziuă... Da, ne-a adunat pe toți, atunci, noaptea, ca și în zilele ce-au urmat, cum și-adună cloșca puii. Știi dumneata, în momente de-astea de încordare maximă, ce înseamnă o vorbă calmă, un cuvânt de îmbărbătare...

— De-astea am și eu nevoie din partea dumitale. Hai mai întâi sus, să recunoaștem terenul! Și-apoi, vom încerca niște manevre de învăluire...

Urcarăm cu liftul până la etajul trei. Totul era pregătit.

Scosei în sfârșit plicul care îmi ardea, parcă, buzunarul, și mă așezai pe pat, să-l examinez în tihnă. Numele expeditorului, de pe verso, îmi era complet necunoscut. „O femeie? Iar o femeie?! Sărmanele de ele! Tocmai de ziua lor au fost obligate să ducă flori morților, peste ruinele și scrâșnetele de fier...“

Desfăcui plicul cu multă precauție și începui să citesc scrisoarea. După primele rânduri, mă simții gâtuit de emoție.

— Vreo veste rea? mă întrebă îngrijorat „împăratul curierilor“.

— Te rog citește dumneata mai departe...

Nenea Mitică apucă plicul, îl răsuci de câteva ori pe toate fețele, radiografiindu-l cu priviri de expert. După care citi cu voce tare:

„Stimate domnule consul,

Apelez la dumneavoastră într-o chestiune foarte delicată și de aceea îmi cer de la început scuzele cuvenite pentru această cutezanță și pentru acest deranj. Iată despre ce este vorba: am neapărată nevoie de adresa diplomatului x, y, înțeleg adresa din capitala țării unde vă aflați în misiune, pentru a-l acționa în judecată...“

— Începe tare!, se opri din lectură nenea Mitică.

— Continuă, te rog, îi spusei, alertat de o mie de bănuieli și neliniști.

„Mă văd nevoită să apelez la acest procedeu — spunea femeia mai departe — pentru a stabili în mod legal paternitatea fetiței mele Aglaia, în vârstă de doi ani, rezultat al dragostei dintre mine și acest diplomat...“

— Mai suporți?, întrebă nenea Mitică.

Până să-i răspund, turnă două pahare mari de coniac. Ciocnirăm, făcându-le să sune ca două clopote înfundate. Îmi ură sănătate și voie bună, apoi reluă lectura scrisorii:

— „Credeți-mă, sunt obligată să reglementez starea civilă a fetiței mele Aglaia, prin intermediul instanțelor din țara în care vă aflați în misiune, din următoarele motive: a) nerecunoașterea ei de bunăvoie, b) funcția de diplomat pe care o deține tatăl îi conferă dreptul de a se prevala de imunitate și jurisdicție civilă, conform articolului 38 al Conferinței de la Viena, din aprilie 1962, și deci de-a nu fi obligat să compară în fața instanțelor românești, c) refuzul consulatului respectiv de a-mi face cunoscută adresa din țara de origine a tatălui fetiței mele, d) maladiile de care sufăr...“

Mitică se opri iar, mai înghiți o gură de coniac, fără să mă îmbie și pe mine.

— Măi frate, dar multe boli mai înșiră aici fata asta. I-auzi, zice și de inimă, și de...

— Citește!, îl implorai eu, cu o voce parcă străină.

— Deci: „... Maladiile de care sufăr au pus sub semnul îndoielii însăși existența mea, și cu toate că aveam dreptul oficial la întreruperea sarcinii, în urma asigurărilor date de x., y., de *comun acord*, am hotărât, totuși, nașterea acestei copile, naștere extrem de dificilă, problematică, necesitând multe luni de spitalizare: e) fetița s-a născut înainte de termen, fiind hipoponderală (1.900 gr.) și distrofică de gradul II/III, de aceea a avut nevoie de îngrijire medicală deosebită, până la această vârstă de doi ani; f) sunt singură pe lume și n-ar fi omenesc, n-ar fi drept, etic și normal ca, existând tatăl, fetița mea, în cazul în care aș muri, să crească la un orfelinat; g) sunt avocat, am 32 de ani, vă puteți da seama că prin vârstă și instrucție sunt un om echilibrat, care nu s-ar fi putut complace într-o aventură facilă și dezordonată, dacă n-ar fi existat o deplină reciprocitate de afecte, de idei și preocupări; h) sunt un om care n-ar fi adus pe lume un copil în mod accidental, fortuit, sau constrâns de legile care reglementează întreruperea unei sarcini, dacă această fetiță n-ar fi fost dorită de ambii părinți...“

Auzeam totul ca prin vis. Căzusem într-un somn curios, asemănător celui pe care-l dormise Aurel, cu o seară înainte, în patul vertical din locuința mea. „Scarabelul lui de aur“ își mutase toate scânteierile sub pleoapele mele de cositor topit.

— Citește!, reușii, totuși, să mai murmur.

— „Am încercat — se auzi iarăși, ca de sub pământ, vocea «împăratului curierilor» — să reglementez stabilirea paternității prin intermediul instanței din București, dar mi s-a respins acțiunea și la fond și la recurs, din motivele invederate la litera «b» a acestei scrisori. De aceea, tovarășe consul, mă adresez dumneavoastră ca unui om care sunt sigură că mă va ajuta să nu lipsesc un copil de copilărie, să-l feresc de toate traumele psihice inerente unui asemenea destin...“

Se așternură câteva clipe de tăcere. Apoi îl auzii pe nenea Mitică sărind în picioare și strigând, cutremurat:

— Știi ce adresă a avut expeditoarea acestei scrisori? Blocul Casata din București, epicentrul ruinelor... Înseamnă că amândouă, și ea și fetița...

Îmi simții fruntea inundată de-o sudoare rece, otrăvită, care părea că trece prin vidul așternut în jurul inimii.

Camera se învârti cu mine scurt.

— M-auzi?, țipă „împăratul curierilor“, observând că rămăsesem țeapăn ca o buturugă.

Auzeam tot ce spunea, dar nu-i mai puteam răspunde.

Târziu, simții apăsându-mi buzele marginea tăioasă a paharului de coniac. Înghiții în neștire, aproape să mă înec.

— Consule, nu te juca!, striga nenea Mitică, trăgându-mi o palmă peste obraz. Lasă-te de glume, băiete, nu-mi pune inima la încercare!...

Când începui să mișc, „împăratul curierilor“ îmi porunci să rămân întins pe pat.

— În cazuri de-astea, orice mișcare e periculoasă!

— Dar ce am?, reușii, cu greu, să-l întreb. S-a întâmplat ceva?

— Nimic... Aproape nimic! Stai liniștit... Probabil că e primul semn al bolii profesionale. Boala tuturor consulilor... A tuturor curierilor diplomatici...

— Ce boală?

— Una ciudată, cu nume prea lung, sau fără niciun nume... Trebuie, frate, să-ți schimbi meseria. Altfel...

— Și ce meserie să-mi iau?

Întrebându-l cu o voce atât de răspicată, îmi dădui seama că trecusem dincolo de vârtejul spaimelor. Și asta se observa ușor, din lumina ochilor cu care mă mângâia, ca pe un copil care-și găsise, în sfârșit, tatăl.

— Fă-te, consule, scriitor! Cel puțin ei, scriitorii, știu de ce mor și de ce învie cu fiecare personaj!...

1978-1985

2011

Referințe critice

Matei Vișniec

Un periplu intelectual

Întâlnire periculoasă de Ion Brad (Editura Eminescu) este, în primul rând, un jurnal profesional. Această afirmație n-ar spune mare lucru fără precizarea că profesia, în cazul de față, are o natură diplomatică, antrenând, în reflexul ei narativ, un spațiu și o serie de secvențe inedite pentru peisajul tematic al romanului nostru actual. Acest jurnal consular (pentru că naratorul este consul în funcțiune la o ambasadă românească dintr-o țară mediteraneeană) se susține în tandem cu ceea ce am putea numi un puternic filon autobiografic.

Întâlnirea dintre **nenumitul** consul și prietenul său de o viață, Aurel, este un pretext pentru declanșarea unor confesiuni reciproce și, pe alt traseu al romanului, a unui șir întreg de evenimente care compun de fapt imaginea rituală a vieții consulare. Prietenul care trebuie să suporte o complicată operație pe cord și o nu mai puțin dificilă călătorie până în Republica Sud-Africană are, marcat de situația limită în care se află, forța de a stimula rememorarea dialogată a întregii sale vieți. Cei doi bărbați intră într-o transă evocatoare și rând pe rând etapele formării și devenirii lor sunt așezate cap la cap, la fel ca într-o oficiere răbdătoare a dominoului, astfel încât jocul, odată terminat, aduce surpriza unui întreg tablou cu adâncime istorică, psihologică și pasională. Pe acest fir plutitor printre malurile mai mult sau mai puțin primitoare ale istoriei se întemeiază nodurile întrebărilor fundamentale și ale meditațiilor politice. „A, să nu crezi că-mi pare rău de toată lupta asta! — spune un personaj. Nu regret decât partea ei de iluzie, de automistificare. Răul tăiat din rădăcină, atunci, la începuturi, ca un blestem care venea din altă lume, răul acela, oricum, trebuia extirpat. Nu însă cu hălci întregi de carne sănătoasă, zvâcnind încă de sânge. "Mi se pare interesantă această frământare a intelectualului în labirintul conceperii propriului său roman. Pe fața lucidă a cărții pare că marile întrebări care vin de undeva, din adâncuri, produc deturnări spectaculoase.

De fapt, povestea celor doi prieteni și defilarea personajelor (nu prea multe și precis conturate) încep ceva mai devreme, înaintea celui de-al doilea război mondial. Episoadele au ceva cinematografic în ele, după cum dialogul dintre protagoniști are ceva teatral. Întâmplările sunt numeroase, unele susținute de haz, altele aspirând spre modalitatea parabolei moralizatoare. **Nicodim**, zis și **Politicianul**, bătrânul nestăpânit, hrănindu-se de pe urma elevilor pe care-i ține în gazdă și întreținându-și verva din conflictele cu aceștia, este un veritabil personaj. Povestea lui, plină de culoare provincială după cum e plină și de himere, grotești sau angelice, după împrejurare, dar mai întotdeauna lirice, conferă romanului o senină consistență.

Paradoxal, deși descrierea „programului" de ambasadă, cu toate „specialitățile" lui, cu toate surprizele și ticurile inedite, cu toate suspansurile și sobrietățile lui înțepate, deși, spun, acest program are cea mai mare doză de noutate în economia cărții, tot partea „arhaică" a romanului mi se pare mai aproape de adevăr tocmai pentru că este foarte departe de mesajul didactic. „Orășelul Școlilor" degajă un parfum elegiac de epocă; anii de școală ai eroilor, cu farsele, conflictele, frământările și experiența războiului, țin „greul" acestei cărți.

Jurnalul consular aduce în prim plan alt gen de probleme, de conflicte umane și de iluzii ale conștiinței. Această secțiune a cărții, o secțiune transversală de fapt, în pofida certului material documentar pe care îl vehiculează, rămâne sub etajul evocărilor pentru că profilul moralizator este mai greu modelat de subtilitatea analitică. Elocventă este însă noutatea acestei propuneri de roman consular care trezește un nou orizont în sistemul de așteptări al publicului. O față nevăzută a unui spațiu plin de situații incitante a început, iată, cu această carte, să fie trezită la viața literară.

(„Contemporanul", 12 IV 1985)

*

Ion Vlad

Fluxul memoriei

Întâlnire periculoasă adoptă soluția, bine cunoscută, a „transcrierii" unei confesiuni, având așadar să sublinieze ideea unei narațiuni care se întemeiază pe prezența naratorului intrat în relație cu un „naratar" ce se convertește în narator și interlocutor, martor, protagonist și erou al acestei aventuri a memoriei răscolite. Confesiunea (jurnalul) accentuează nota de sinceritate, de autenticitate psihologică, de introspecție. Simularea unei formule vechi (manuscrisul consulului) e de natură să stabilească și o anume atmosferă favorabilă orelor de veghe, de rememorări, când fluxul întrerupt, alternat și reînnodat al amintirilor capătă aspectul

unei confruntări dramatice, acute, tensionate. [...]

Probabil că, sub specie narativă, sintagma cea mai des întâlnită e „a povesti" și, în cele din urmă, impresia e de succesiune întreruptă, cum spuneam, din istorii generate din același flux irepresibil al memoriei asediate de amintiri, nu fără ecou în conștiința celor doi oameni aflați la o anume distanță (în timp și în spațiu) de obiectul evocărilor („— Și ce-a mai fost?"; „— Ce vrei să-ți mai povestesc?" sunt astfel de enunțuri menite să reangajeze suita de amintiri). E drept că suita de amintiri se explică și prin tensiunea orelor petrecute împreună în situația încordată a bolii lui Aurel. Să spunem, însă, că Ion Brad apelează la un sistem de referințe nu foarte concludent pentru sugerarea stării de tensiune.

Se pot, prin urmare, stabili trei planuri ale unei narațiuni condusă atent și cu deplina stăpânire a efectelor unor detalii menite să stabilească regimul discursului narativ. Amintirile Consulului despre „Orașul Școlilor" (sunt obsedantele reprezentări din anterioare proze ale lui Ion Brad despre spațiul transilvan al Târnavelor, al Blajului adolescenței, al paginilor scrise de Ion Agârbiceanu despre același mediu) produc un personaj memorabil: Nicodim, „politicianul". Proprietarul caselor unde sunt adăpostiți copiii țăranilor din satele de pe Târnave, supunându-i pe elevii treptat inițiați în tainele „internatului" improvizat la un regim sever, îndulcit doar în ajunul zilelor de târg, este un erou provenit parcă din povești. Zgârcit, bețiv, versatil și, totuși, având, în ochii foștilor adolescenți supuși rigorilor iernilor fără căldură și bătăilor, un aer de personaj picaresc. Complotturile elevilor, farsele imaginate, humorul, nota de hilar și de pitoresc (inventarea unui radio, cu emisiuni „interpretate"; homerice încleștări cu vecinii; anii războiului; primele reacții la evenimentele anilor 1945-1946; starea de „frenezie bețivănească" a lui Nicodim etc.) aparțin unui plan senin și stenic până la un punct. Povestirea obține ritmul consacrat al unei narațiuni-spectacol (mizeria spartană a gazdei, hărțuielile perpetue, bufonadele, enormul și grand-guignolescul unor situații, capcane, peripeții etc.) iar amintirea „poemelorl create de Nicodim Ardeleanu („Dorul de român" și „Starea vremii înfiorătoare") are un haz autentic. Ascultându-l, stimulându-l să povestească, naratorul (Aurel) se pregătește pentru propria sa confesiune, ea însăși rememorarea unui tip sancționat de evenimentele ulterioare. Amintirile lui Aurel refac anii 1949-1950, cu acte de gravă injustiție, cu suferințele unor colectivități dislocate, condamnate sub imperiul unor samavolnicii. Exodul, istoria unor familii smulse de acasă sunt un al doilea plan defel străin de celelalte, întregind relieful unor destine. Am putea reproșa, eventual, romancierului ezitarea în stabilirea registrului epic adecvat acestor amintiri treptat atenuate și aglomerate doar cu detalii strict biografice, mai puțin importante pentru tonalitatea generală a prozei.

În fine, un la treilea plan, având, cum spuneam, rolul de factor alternant și pregătitor pentru seria amintirilor paralele, ne plasează în lumea ambasadei, cu

schițarea unor portrete: o femeie în căutarea fiicei dispărute; o bătrână ce solicită căutarea unei comori în ascunzișurile unei case din Brăila; o „artistă" intrată în combinații fanteziste, dezamăgită; o femeie debusolată și plecată într-o aventură ce se dovedește un nesfârșit lanț de renunțări și de compromisuri. Paginile nu sunt lipsite de autenticitate și portretele sunt desemnate cu siguranță.

Ion Brad a câștigat, se poate ușor remarca, în orchestrarea elementelor discursului epic și tonalitățile diferite sunt concertate în structura narativă a romanului. Cred că el rămâne mai ales prin această convocare a memoriei la un sfat animat de istorii și amintiri, de vocile adolescenței, ale omeniei, suferinței, prieteniei și, poate mai cu seamă, ale unui teritoriu: cel transilvan, cu nopțile și cu sunetele păstrate în respirația acestor doi martori ai timpului.

(„Tribuna", 18 V 1985)

*

Mihai Coman

Ora întârziată

Atunci când își scrie romanele, Ion Brad nu are nici unul din scrupulele scriitorului obsedat de perfecțiunea formală și structurală, de simetria savantă a întregului ori de subtila împletire a tehnicilor narative. Ceea ce-l obsedează pe autor este să spună, să mărturisească, să aducă din cotloanele memoriei și ale imaginației o lume densă, bogată, tumultoasă. Lumea aceasta dă năvală încă de la primele pagini și umple atât de mult cadrele narațiunii, încât orice efort de reconstruire a ei, de aranjare după anumite tehnici ale scrisului, pare, de la început, inutil. Vocația lui Ion Brad este aceea de a depăna povești exemplare, de a evoca evenimente, gesturi, personaje, pe care le-a cunoscut și asumat și pe care, prin timp, le-a făurit din nou, nu așa cum au fost, ci așa cum ar fi putut să fie. Densitatea textului său vine tocmai din această senzație de „trăit", de viu, de tensionat, din amestecul lumilor într-o singură lume: aceea a romanului.

Lume în care nimic nu este liniștit. De fapt, în *Întâlnire periculoasă* totul este pe muchie: viața și moartea, prietenia și dușmănia, binele și răul, trecutul și prezentul. Cursul obișnuit al evenimentelor este întrerupt de apariția unui vechi prieten din copilărie: Aurel. Copilul năzdrăvan de odinioară se înfățișează acum sub chipul unui om ros de boală și suferință, care se agață, cu disperare, de o ultimă șansă: o operație periculoasă și riscantă de cord. Prezența sa, asemeni unei pale de vânt ce deschide o fereastră, face ca în viața naratorului să dea năvală fel de fel de amintiri. Unele vin spontan, sunt povești închegate și evocă fiecare câte o mică (și semnificativă) întâmplare; altele vin greu, chinuit, născându-se din discuțiile și înfruntările cu Aurel a cărui conștiință radicalizată de boală și de spectrul morții

nu iartă nimic. Un Aurel care cere o noapte de veghe și nesomn pentru ca totul să fie spus, pentru ca vorbele să fixeze conturul vieții ce a trecut iar gândurile să dea sentințe ultime, irevocabile. Astfel, prietenul regăsit este cel care tulbură apele sufletului, care pune (ori repune) tot ceea ce a fost și tot ceea ce este sub semnul întrebării. Din această perspectivă, personajul luminat nu este Aurel, ci naratorul: contactul cu Aurel relevă adâncimile sufletului său, profilează la dimensiuni amplificate conturele sale reale. Ni se dezvăluie acum, prin acest fascicul de lumină, ca o trăsătură dominantă a eroilor, **teama**. (Ea constituie, dealtfel, tema simbolică centrală a întregului roman.) Mici gesturi, care inițial păreau ticuri sau mișcări marginale ale protagonistului, capătă, profilate pe fundalul oferit de prezența lui Aurel, valoare de trăsături relevante: grija în a desface plicurile — cu teama ca în ele să nu fie ascunsă o bombă; gândul că un terorist s-ar putea introduce în clădirea ambasadei; spaima de invazia petiționarilor; starea de tensiune și temere în fața implicațiilor politice ale unor evenimente (altfel banale) ori a interpretărilor „tendențioase" ale presei ș.a.m.d. Ambasada în care lucrează naratorul are chipul unui viespar: totul e freamăt și mișcare, tensiune, consum nervos. Totul stă sub semnul Moirei și al unei farse tragice a destinului.

În acest context, apariția lui Aurel este ambivalentă. Ea aduce acea boare a morții pe care și naratorul o simțea lăuntric dându-i târcoale și care (așa cum ne sugerează finalul) e potențată de chinul întâlnirii cu prietenul bolnav. Pe de altă parte, Aurel declanșează și un alt mecanism sufletesc, defensiv de data aceasta: acela al amintirilor, al cufundării în trecut, al regenerării energiilor prin întoarcerea la acel „illo tempore" benefic al adolescenței. Iar când Aurel îi reproșează *Tu vorbești mereu cu morții*, naratorul se justifică invocând tocmai puterea catalizatoare a acestei evocări. *Avea dreptate. Prea mă lăsam ispitit de amintirile astea, ca și când aș fi vrut să fug de mine însumi. Mă speriase oare întâlnirea cu el, noua întretăiere a destinelor noastre? Dar, la drept vorbind, ne mai văzuserăm, cum spusese și el, doar de două-trei ori de la terminarea școlii. Numai copilăria ne mai lega.*

O copilărie ce stă, între altele, sub influența unui personaj fabulos: Nicodim. Și al revoltei copiilor în fața „tiraniei" acestuia. Atmosfera din „internatul" pe care vajnicul bătrân îl avea, amintește, prin succesiunea șotiilor și a nebuniilor declanșate de elevi, de întâmplările lui Nică și ale confraților săi pe timpul ședерii în casa lui Pavel. Numai că aici farsele sunt amare iar victima este Nicodim, poreclit „Politicianul" pentru mania sa de a interpreta evenimentele vremii (pe care le afla, și așa, deformate, din gura vecinilor, din comentariile de la crâșmă, din fragmente de presă). Bătrânul, un fel de Uriah Heep, se află în permanent război cu chiriașii săi: unul „ideologic", cu elevii mai mari (concretizat în polemici politice) și unul mai concret, mai aspru cu cei mai mici (concretizat în zdravene pedepse). Farsele aduc doar satisfacția morală: bătaia ce consfințește fiecare nouă „rebeliune" reașează lucrurile și ierarhiile în matca lor. „Politicianul" este o cheie simbolică

pentru înțelegerea celorlalte personaje; el schițează chipul unor firi contradictorii, înclinate și spre rău și spre bine, păcălite de viață (niște „risipitori“ — cum ar fi spus Marin Preda), iubitori ai plăcerilor clipei și făurari ai utopiilor permanente. Bătrânul, și el un risipitor, are însă în plus o anumită naivitate, o credință sinceră în puterea sa de a schimba lumea (chiar și în ridicol, această lumină dinăuntru îl justifică și îl salvează). Viața sa însăși are alură de poveste picarescă. În schimb, nepotul său Aurel a pierdut elanul acesta frust, primar; el este mai încordat, mai mohorât, mai sărac sufletește. Între cele două generații distanța nu este numai structură și destin: ea este și una de istorie.

Romanul *Întâlnire periculoasă* se ancorează *într-un timp nud, ca o plutire în vid. O oră întârziată, străină, un fel de hotar nevăzut...* Adică într-un orizont al timpului suspendat, în care fapta și evocarea, trecutul și prezentul, gândul și realitatea se confruntă, față în față, unele cu altele. Aici ființează un univers „sechestrat“, „tragic“ — așa cum îl definește autorul —, un univers care încearcă să scape din propria lui matcă, să evadeze din propria lui condiție. O lume deci încrâncenată în care orice întâlnire (cu sine, cu altul, cu amintirile, cu iubirea, cu boala etc.) este, în mod fatal, una „periculoasă“.

(„Scânteia tineretului“ — Supliment literar-artistic, 30 VI 1985)

*

Ion Buzași

Întâlnire periculoasă

Cine ar fi putut bănui că romanul *Descoperirea familiei*, apărut acum două decenii, avea să inaugureze în cariera literară a lui Ion Brad o adevărată și statornică pasiune pentru genul proteic? *Întâlnire periculoasă*, cel de-al șaselea roman al lui Ion Brad, apărut la Editura Eminescu, se situează ca și celelalte la granița dintre memorialistică și ficțiune. Romanul își trage seva din două experiențe de viață, hotărâtoare pentru scriitorul-narator: anii de studiu în școlile Blajului, urbe ce revine frecvent în povestire cu metafora „Orășelul Școlilor“ și anii de activitate diplomatică, petrecuți ca ambasador al țării noastre în Grecia. Cele două momente autobiografice înlesnesc evidente filiații cu opera anterioară a lui Ion Brad: versuri și dramaturgie, dar mai ales romane.

Printr-un artificiu compozițional de sorginte romantică (autorul a primit manuscrisul de la un „consul “ fără specificarea de a-l publica!), scriitorul unește în paginile cărții două romane: unul al consulului și altul al lui Aurel, prietenul din anii îndepărtați ai studiilor în „Orășelul Școlilor“. Grav bolnav de inimă, acesta îi cere sprijinul consulului pentru obținerea unei vize în vederea plecării la Capul Bunei Speranțe unde urmează să fie operat de însuși Cristian Barnard.

Reîntâlnirea dintre ei declanșează „mașina amintirilor", cenzurată sever de luciditatea unei semiseculare vârste, vârstă a „orei întrebărilor". Iată pe scurt „romanul lui Aurel": copil de preot dintr-un sat de pe Târnave, descinde în „Orășelul Școlilor" la „internatul lui Nicodim", un unchi după mamă, care ținea „studenți în cortel" și unde se afla ca elev mai mare, de câțiva ani, și viitorul consul. Cu toată diferența de vârstă, între ei se leagă o frumoasă prietenie școlară, care, repovestită acum în episoadele ei fundamentale, reconstituie un întreg și convulsionat fundal social: anii din timpul războiului, anii de după Eliberare și ai „obsedantului deceniu". Romanul lui Aurel este completat din loc în loc de „prietenul său consulul". Se reconstituie astfel nu numai întâmplări ci și figuri memorabile, îndeosebi a lui Nicodim Ardelean, simpatica gazdă a „studenților" blăjeni, unul dintre cele mai vii și pitorești personaje din întreaga proză a lui Ion Brad, rivalizând cu bătrânul și înțeleptul Artimon din *Ultimul drum*. Registrul evocării este însă aici altul, șarjat-ironic, dar personajul trăiește atât prin ticurile sale verbale, de un îngroșat ardelenism (e un fel de Marius-Chicoș-Rostogan al condiției sale sociale), cât și prin înduioșătoare situații ridicole atât de viu înfățișate. Dacă ar fi numai acest personaj prin care se reînvie imaginea „Orășelului Școlilor" în deceniul patru, cu elevi ce stau la gazde ca în paginile lui Agârbiceanu, Al. Lupeanu-Melin și Septimiu Popa și ar fi de ajuns ca aceste pagini să însemne pentru noi unele dintre cele mai autentice din câte s-au scris despre „orașul luminilor ardelene" și despre școlile sale — „fântâni ale darurilor". Acesta este planul rememorării, al trecutului, „forfecat" frecvent de secvențele muncii atât de dârze și, pentru Aurel, atât de surprinzătoare, a consulului la sfatul și ajutorul căruia apelează atâția conaționali aflați într-un impas moral departe de patrie. *Întâlnire periculoasă* — pentru că declanșează amintiri ce răscolesc sufletul și reconstituie evenimente ce au vremuit nemilos asupra prietenului Aurel și, care rememorate, dau o stare emoțională intensă, consulului.

La cele două planuri ale romanului ar fi de adăugat paginile care au rezonanțe documentare ușor de identificat de un cititor cât de cât familiarizat cu proza lui Ion Brad. Dar aceasta este o plăcere pe care nu ne îngăduim să i-o răpim.

(„Unirea", 6 IX 1985)

*

Valentin Tașcu

Întâlnire periculoasă

Surpriza pe care o creează cel mai recent roman al lui Ion Brad, *Întâlnire periculoasă* (Editura Eminescu, 1985) vine și ea dintr-o direcție cu totul neașteptată. Romancierul ne obișnuise pe parcursul vastului său ciclu inițiat prin *Descoperirea*

familiei (1964), cu un epic obiectiv înscris în datele cele mai sigure ale prozei, lăsându-se prea puțin influențat de poezia sa. La rândul său, poetul, fundamental liric, dispus să întoarcă la inefabil toate obiectele lumii, este vizibil detașat de prozator. Așa după cum, să zicem, nici criticul (reprezentat prin monografia închinată lui Emil Isac) nu a trădat spiritul genului, separându-se de poezie sau de proză. Pe scurt, Ion Brad a reușit să îndeplinească succesiv statutul cerut de fiecare modalitate de abordare a realității (artistice) în care s-a exersat. Un respect adânc pentru canoane, pentru principii a determinat această separație de sine, realizată nu fără un efort anume, vizibil în epurarea declarată a fiecărui gen practicat.

Iată însă că *Întâlnire periculoasă*, roman care se desparte de Ciclul Borceștilor, sau măcar se distanțează considerabil de el, păstrând doar niște legături ereditare cu locul și timpul familiei ardelene, se abandonează într-o măsură destul de avansată poeziei. Nu trebuie să înțelegem că ar fi vorba de un roman poematic, ar fi exagerat; dar nu este de neglijat, în comparație mai cu seamă cu celelalte romane ale sale, chipul în care prozatorul permite poetului să secondeze, cu sugestii afective, meditative și uneori simbolizatorii, desfășurarea evenimențială. Nu este vorba nici de metaforă, la care prozatorul a mai apelat, dar fără a devia prin ea realul, ci de o atmosferă general-poetică, de nuanță nostalgică (dar surâzătoare) care învăluie aproape fiecare rând al cărții, nu cu substanță așadar, ci cu eficiență lirică.

Două sunt explicațiile posibile la această situație. Mai întâi natura mecanismului general care a impulsionat acest roman. Contextul său este memoria, recursul autobiografic. N-ar fi aceasta o noutate, deoarece întreaga proză a lui Ion Brad se definește prin întoarcerea în timpul organizării, „descoperirii" familiei din satele ardelene; ba, chiar și bună parte din poezia sa recurge la o asemenea sursă (e drept, inepuizabilă în cazul acestui scriitor). Dar, dacă până acum memoria acționa cu o reacție practică de reconsiderare a evenimentelor trecute, de această dată datele memoriei sunt invocate, aduse la masa de tratative a cotidianului. Nu se mai întâmplă astfel ca prezentul să explice trecutul (istoria), ci invers, faptele trecute, unele aproape intrate în uitare, vin să justifice prezentul. Confesiunea personajului povestitor (consul la o ambasadă română din străinătate) este astfel o incursiune cu trimitere lirică la adolescență, în scopul înțelegerii unor dispoziții afective actuale. Sugerăm deocamdată că povestitorul își scuză în acest fel un anume sentimentalism pe care profesiunea de fost diplomat i l-ar fi pretins mai prudent, mai suspicios. Acesta îl face să se străduiască chiar mai mult decât era nevoie în a rezolva cazurile complicate ale unor cetățeni români din străinătate, unele dintre ele fiind chiar meschine, false, condamnabile (ele formează o bună parte din materia adiacentă a romanului).

În al doilea rând ne referim la mecanismul particular care a declanșat trama epică (implicit pe cea paralel lirică). Pretextul ei este cazul disperat al unui prieten

din copilărie, Aurel Chirilă, care sosește la consul cu rugămintea de a-l ajuta să obțină o viză de plecare în țara celebrului cardiolog Cristian Barnard pentru o intervenție dificilă pe cord. „Întâlnirea“ cu vechiul prieten, de care anii și evenimentele l-au despărțit pe o lungă perioadă, este un prilej de refacere a existenței comune. În spiritul lirismului de care aminteam, reconstituirea nu are loc neapărat pe temeiul acțiunilor, ci pe acela al sentimentelor. Deși vremea invocată, anii războiului al doilea mondial, este plină de întâmplări, pe cei doi îi interesează mai mult rememorarea capacității lor de atunci de a reacționa afectiv, într-o comparație secretă cu cea prezentă. În funcție de aceasta, în ciuda faptelor cu caracter dramatic pe care le parcurge povestirea atât în trecut, cât mai ales în prezent, sensul final al cărții este profund optimist, bazându-se pe un happy-ent necomercial. Drept urmare, dacă se ține seamă și de spațiul în care se desfășoară acțiunea, cel al constituirii legendelor antichității, însuși romanul întreține o necontenită imagine a speranței, simbolizată dealtfel printr-un baston roșu pe care câteva personaje și-l transmit în momente decisive. Această exaltare de tip mitic, precum și inserarea unei anume fatalități nedestructive în substanța și logica existențelor, aparțin de asemenea substratului (mai bine zis suprafeței transparente) de lirism care însoțește (la modul propriu) romanul.

Dar, subliniem încă o dată, în afara acestei note particulare, care, dealtfel ar putea chiar scăpa lectorului grăbit sau preocupat de straturile epice, romanul lui Ion Brad se desfășoară tot după regulile cele mai solide ale prozei. Structura lui e echilibrată judicios în alternanța proporționată dintre trecut și prezent, în așa fel încât cei doi timpi să nu se deranjeze, să nu se domine iresponsabil. Intenția de armonizare a lor, în pofida contradicțiilor de acțiune, este dealtfel realizată. De asemenea este cât se poate de decis procesul de obținere a memoriei, a afectivității ei, prin însumarea și apoi diferențierea memoriilor celor doi protagoniști. Dialogul continuu al celor doi nu rămâne o simplă confesiune, o banală dezlegare de amintire, ci se transformă într-o veritabilă dezbatere asupra timpului respectiv, asupra destinelor comune și separate etc. Implicit se reface din memorie un mediu specific al școlii blăjene din anii războiului, în care juvenila dispoziție pentru farsă se împletește cu atitudinea socială și chiar politică. Din povestirile lui Aurel Chirilă se schițează odiseea unei familii surprinse de valul abuzurilor de după 1948. Pe spiritul vremii trecute se conturează figura unui personaj pitoresc, dar și demn de litera legendei, Nicodim, poreclit Politicianul, bunicul prietenului Aurel și gazda din timpul școlii a povestitorului. Personajul rămâne un adevărat rezoner al evenimentelor timpului, la modul aproape folcloric (el își chiar transpune viața și ideile în două poeme epice care făceau deliciul „studenților“ blăjeni). În atmosfera cotidiană sunt susținute destule sugestii epice despre relațiile interstatale, despre familiile rătăcite pe drumurile străinătății, despre terorismul contemporan etc.

Astfel încât ponderea romanului pare a fi din nou de natură faptică, obiectivă. Nu putem neglija însă nici de astă dată conul de umbră al cărții. Ceea ce în epica titlului romanului pare a fi o simplă „întâlnire" stimulatoare de amintiri, în lirica lui se traduce cu atributul periculozității. Ce înseamnă acest adaos? Dialogul celor doi prieteni, revitalizant, plin de speranțe în prim plan, poate deveni în plan secund un mediu tensional și contaminant extrem de puternic, care și acționează asupra consulului întâi afectiv, apoi chiar fizic. După plecarea prietenului spre Capul Bunei Speranțe, povestitorul suferă un atac psihic, dar și fizic. Momentul este în măsură să simbolizeze din nou refacerea egalității destinelor celor doi, indiferent de povestirile diferite ale existențelor lor. Romanul devine astfel dintr-odată profund subiectiv. Pentru a înlătura însă această amprentă autorul comite un artificiu pe prima pagină a cărții sale. Aflăm că el nu a făcut decât să tipărească, abuziv, însemnările încredințate de un prieten care a îndeplinit funcția de consul într-o țară mediteraneană. Convenția lui nu distruge însă lirismul.

Întâlnire periculoasă este o carte interesantă care s-ar putea să deschidă un nou ciclu în proza lui Ion Brad. Posedând un stil și o mare siguranță a structurilor epice, beneficiind de o puternică experiență a scrisului și în egală măsură de una existențială, Ion Brad este în măsură să ajungă să semneze una din imaginile frescă de adâncă pătrundere asupra complexității timpului social contemporan.

(„Steaua", sept. 1985)

*

Cristian-Florin Popescu

Un roman inedit

De-a lungul vremii, nu-i o noutate, s-a întâmplat ca mai mulți scriitori să lucreze în diplomație. Ion Brad însă, din câte știm, este întâiul diplomat-scriitor care publică un roman a cărui acțiune se petrece la ambasada țării dintr-un oraș mediteranean. Așadar, probabil, un roman în care elementul autobiografic joacă un rol destul de însemnat; să spunem pentru început, o ficțiune în vecinătatea memoriilor. Consulul, unul din personajele centrale, naratorul, este într-o situație cognitivă privilegiată. *„În munca mea de consul, am cunoscut tot felul de oameni, aproape toți însă, într-o stare specială: aceea pe care ți-o dă întâlnirea cu străinătatea, sau cu necunoscutul".* Consulul-narator este un psiholog desăvârșit (nici nu se putea altminteri, fiind un scriitor și-n același timp un ins dedat cu meșteșugul diplomatic). *„Cum zic, meseria mea de consul m-a învățat să-i las pe oameni în pace, să mă cheme ei în sufletul lor atunci când au nevoie".* Așa se face că naratorul este la curent cu mișcări sufletești diverse. Un preafericit romancier care este pus în situația de a trăi viața ca literatură. Epicul se va colora lesne cu „cazuri",

„destine", „situații". O artistă, aproape genială, dar fandaxistă; o preafrumoasă fată pontică, deziluzionată de paradisurile occidentale; o tânără avocată bucureșteană care nu-l poate acționa în judecată pe XY, diplomat străin, pentru a-i aminti de îndatoririle sale (uitate) de tată, căci acela este „intraductibil" în fața instanțelor; un campion de tir care crede că în Canada va deveni mai degrabă campion mondial, departe de invidiile celor de la Federație, neștiind bietul, că **invidia, șicana** sunt pe toate meridianele aceleași; o mamă dezesperată căutându-și fiica, și ea măritată din „dragoste" prin străini, dispărută; micile șicane diplomatice zilnice dinspre Vest spre Est, cu exagerările propagandistice pe care le știm prea bine. Pe scurt, mecanismul psihic al emigrării, același cu mecanismul psihic al celor care cred în basmele cu Feți-Frumoși, palate de cleștar și Câmpii Elizee. În plus, toate acestea sunt trăite într-o aglomerare ca de avalanșă, în circa 24 de ore, la trei zile după catastroficul cutremur din martie 1977. De unde, o stare accentuată de emotivitate, învecinată cu starea de „inspirație" a literaturii. De altfel, ele sunt trecute repede, ca orice obligații curente. Lor li se adaugă adevăratul „caz", Aurel, prietenul din copilărie al consulului, personajul **pendant** al naratorului. Adevărata epică și adevăratele caractere aici trebuie căutate. Ele se dezvoltă și evoluează pe două planuri: prezentul, o noapte de confesiuni ca de „spovedanie" (Aurel este în drum spre bisturiul celebrului Christian Barnard; rezultatul intervenției — desigur — este incert), care duce spre rememorarea (cvasi-proustiană) a tinereții furtunoase a celor două personaje, petrecută în timpul „obsedantului deceniu". Acest „deceniu" este mai pregnant colorat pentru Aurel, fiu de preot, care a trebuit să îndure — copil fiind — o deportare (nemeritată), căruia greu i-a fost apoi să intre în rândul lumii. Cu atmosfera aceasta mult hulită, se întâmplă ceva însă, în acest roman: exagerările încrâncenate lipsesc. Eroul suferind nu capătă aura martirului; torționarii sunt reduși la dimensiunile lor firesc-umane. Pitorescul, atât cât este, nu se colorează nici în grotesc, nici în ironie tragică. Este un pitoresc înseninant, de factură clasică. Și poate, acesta este planul preponderent, căci o vom spune cu riscul de a dezamăgi pe mulți, „prezentul diplomatic" este estompat până la inexistență. Nici un clișeu comercial de filme populare anglo-americane nu se întâlnește; nici recepții somptuoase, nici toalete strălucitoare, nici trăiri exacerbate de alcooluri cu etichete exotice; ba parcă, nici nu se fumează în acest roman. Așadar, artificialul de orice fel — și cu atât mai mult comercialul — lipsesc cu desăvârșire. Era normal să se întâmple așa, pentru că adevăratele vibrații care scutură acest roman sunt de două feluri: **psihologică** — revelația concretului extincției este resimțită de narator ca un șoc. Aceasta ne pare însă o temă atât de mult reluată, încât nu am vrea să insistăm. O altă vibrație însă este cea **patriotică**. Acest roman al unui diplomat-scriitor este unul superior-patriotic. *„Răul trebuie văzut în față, cu ochii mari deschiși, și numai după aceea să pui mâna pe bisturiu. (...) Și-a fost o operație grea, complicată, foarte riscantă, ca pe-o inimă bolnavă. A cui? Nimeni*

nu mai știe! (...) Ea, țara, trebuia scoasă teafără din anii aceia furtunoși, pe care nimeni nu-i putea sări la marcarea timpului. (...) Răul tăiat din rădăcină, atunci, la începuturi, ca un blestem care venea din altă lume, răul acela, oricum, trebuia extirpat. Nu însă cu hălci întregi de carne sănătoasă, zvâcnind încă de sânge. (...) Dar trenul comun, spre deosebire de trenul vostru nenorocit, n-a mers într-o direcție necunoscută. N-a fost oprit prin hălți anonime, n-a fost tras pe linii părăsite. E drept, în goana aceea firească, am mai răbdat și noi de foame și de sete, între stațiile marilor experiențe și adevăruri istorice".

Din perspectivă stilistică, vom spune numai că textul evoluează printr-un joc al retardărilor savant combinate. De aici, farmecul lui inedit, reconfortant.

(„Scânteia tineretului" — Supliment literar-artistic, 30 iunie 1985)

*

Vasile Chifor

Resursele prozei

Renunțând să mai evoce, epic, clanul Borceștilor — seria ciclică incluzând patru volume —, Ion Brad ne oferă, prin *Întâlnire periculoasă* (Editura Eminescu, 1985) un roman cu intrigă clasică: doi prieteni se reîntâlnesc după mulți ani, se confesează și monologhează, conferind prezentului calitatea de ecran pe care se proiectează evenimente de care memoria se lasă sedusă până la producerea unui impact la nivelul psihologiei personajelor, operându-se un transfer de dezechilibru în structura protagoniștilor.

Modalitatea epică pentru care se optează nu exclude un tipar frecventat până la schemă. Autorului prezumtiv i se încredințează un manuscris de către un diplomat aflat în misiune la ambasada unei țări mediteraneene, pe care se hotărăște să-l publice — nu știm dacă în varianta sa originală sau prin interpolări sau „stilizări". În ordinea ficțiunii, aceasta are mai puțină importanță, convenția e funcțională, iar unitatea ansamblului nu are de suferit. Pretextul narativ îl constituie vizita pe care personajul Aurel Chirilă i-o face consulului, în vederea obținerii unei vize de acces spre țara doctorului Cristian Barnard, pentru o operație pe cord. Câteva zile de așteptare — activă — sunt suficiente pentru ca protagoniștii să refacă, prin prioritatea rememorării, dar și a monologului, coerența unui timp și istoricul unor biografii. Întâlnirea este, de fapt, o confruntare cu *sinele* și o provocare a sensibilității până la deconspirarea orgoliului deliberării: „Avea dreptate — conchide consulul. Prea mă lăsam ispitit de amintirile astea, ca și când aș fi vrut să fug de mine însumi. Mă speriase, oare, întâlnirea cu el, noua întretăiere a destinelor noastre?" (p. 94). Defularea personajelor e revelatorie în sensul autonomiei *povestirii* între cadrele prestabilite ale epicii. Ion Brad acordă acestui element

de structură o semnificație precisă: *povestirea* înseamnă regăsire și confruntare, depărtare în timp și amânare, ieșire din provizorat și marca demnității iluziei. Antidotul înstrăinării de sine, replica libertății interioare sunt date de situarea în *povestire*, dedusă, aceasta, din autoscopia severă și rememorarea vibrantă. Aurel, „bolnavul istoric", cum se califică, o „provoacă" pentru a se elibera de angoase și de viziuni halucinante (invazii repetate de fluturi și gândaci; repetat, fenomenul devie molipsitor, atât pentru consul cât și pentru personajul auxiliar). Consulul o acceptă — prin prisma unei atitudini ironic-polemice — pentru a amâna momentul adevărului despre propriul său impas psihic și fizic. Cele două *eu*-ri comunică sensibil, radiografiind același trecut (al anilor '50) și propunând o aceeași optică. Dacă — inițial — Aurel trece printr-o situație-limită, consulul se bucură de o libertate de contemplare provizorie și insuficientă și pe care ironia și un umor stenic nu o pot compensa. Refăcând perioada unor vârste, personajele se re-integrează în circuitul de idei-politice, sociale ale epocii respective, acum din perspectiva experienței acumulate. Personajele nu par a judeca istoria, dar nici nu o evocă admirativ (în pofida unor episoade cu un caracter ce vizează anecdotica). La acest capitol, autorul se păstrează între cadrele notației de tip obiectiv, ilustrând încă o dată capacitatea sa de înregistrare și transfigurare faptică. Confesiunea, antrenantă și cu subtext ironic, a celor doi titulari ai *povestirii,* reînvie o epocă de mari convulsiuni. Cunoaștem atmosfera din „Orășelul școlilor", luăm contact cu viața politică și socială a anilor de după război, aflăm despre abuzuri și sentințe eronate. Din galeria de personaje se impune silueta plină de pitoresc a „Politicianului", personaj ce înțelege Istoria după știrile de la radio, în litera și nu în spiritul ei, posesor al unui tic lingvistic de mare efect, la care face apel în situații delicate sau confuze: „Uite, ni, ie, dară, no, d-apoi...". În el, autorul sintetizează nu doar un mod de-a lua pulsul Istoriei, de-a o interpreta naiv și accidental, ci și condiția insului pe care evenimentele l-au aliniat unui protocol comportamental dincolo de limita excepției. Să mai amintim pe mama lui Aurel, poreclită „Prostica", fiica mai mică a „Politicianului" (de fapt, Nicodim), cel cu resurse inedite de-a rezista schimbărilor; Cornelia, fiica mai mare a aceluiași, și ea supusă ironiei copiilor prin porecle de tipul „mama Grahilor", „mama răniților" sau „mama degeraților", căsătorită cu Agafton numit „Ghinion". Cei doi frați Leru — Valeriu și Hadrian, porecliți în aceeași notă constantă a vervei de anonimizare, „Nebunul cel mare" și „Nebunul cel mic", posesori ai unor autobuze ce-i salvează de concentrare. Memoria este mereu activă și regeneratoare. Alternările de planuri trecut-prezent se fac cu economie de mijloace epice, dar după rețeta unui studiat echilibru. Dacă în „rivalitatea" dialogului limbajul consulului este disponibil pentru amabilități și plin de temperament, cel al lui Aurel este direct, chiar dur, fără a se dispensa de aluzii și trimiteri alegorice. Când *povestirea* intră în impas, intervin fie monologul, intens și expresiv, fie solicitarea la exigențele prezentu-

lui. La acest nivel, consulul e mereu precipitat, prins în capcanele evenimentelor, nevoit să asculte plângeri, să inițieze demersuri pentru a le rezolva. Plasa situațiilor e labirintică și consolidată prin cele mai inedite argumentări. O „Artistă", „zurlie, genială și parșivă", dorește întoarcerea în țară într-un teatral gest (și) de caritate pentru victimele cutremurului din martie 1977; o mamă își caută fiica; o avocată bucureșteană îi cere relații despre un diplomat în legătură cu stabilirea paternității; o tânără dorește să-și refacă viața etc. Întreg acest mecanism al relațiilor directe sau de culise (convorbirile cu ambasadorul; diversele mesaje în posesia cărora se intră cu prudență etc.) este supus interogației indiscrete, pentru a se sublinia planul de semnificații al cărții. În competiție cu timpul, Aurel pare a avea un ascendent asupra consulului și, paradoxal, resurse mai inspirate pentru a termina cursa. Dincolo de alura sa oficială, consulul se descoperă, nu fără surpriză, vulnerabil și cu o sensibilitate fizică afectată. În termenii ambasadorului: „... artiștii nu trăiesc numai în costumele personajelor de pe scenă, ci și în pielea lor adevărată. Dincolo de scenă sunt culisele, iar dincolo de culise, viața!" (p. 97). Înțelegem mai profund acum cuvintele din final rostite de „împăratul curierilor": „Fă-te, consule, scriitor! Cel puțin ei, scriitorii, știu de ce mor și de ce învie cu fiecare personaj!" (p. 224).

Scris într-o notă de acuratețe stilistică, dens faptic și grav prin sistemul interogațiilor, romanul lui Ion Brad este o apariție editorială mai mult decât interesantă.

(„Transilvania", ianuarie, 1986)

*

Dorin Murariu

Două decenii de literatură nouă
Romanele lui ION BRAD

... Cel mai recent roman, *Întâlnire periculoasă* (1985), menținându-se la aceeași latitudine, urmărește viața trepidantă a unei ambasade românești, confruntată, ca orice ambasadă, cu probleme și situații limită. Locul central îl ocupă și aici un cuplu, Consulul și Aurel, prietenul din copilărie aflat în tranzit, către țara Barnarzilor, unde spera să-și vindece inima, își revăd și explică filmul existenței, convinși că „A te abstrage din epocă este o simplă iluzie. Dar și a te lăsa înghițit de ea, ca Iona în pântecele chitului, nu este decât o tristă dezertare". Este un principiu care nu numai că le animă discuțiile, adevărate operații pe cord deschis, dar le dă și forța de a reevalua forțele timpului și ritmurile istoriei trăite.

(„Orizont", iulie, 1985)

*

Alex. Ștefănescu

Între memorialistică și ficțiune

ION BRAD s-a făcut cunoscut întâi ca poet, dar ulterior, obținând succes cu romanul *Descoperirea familiei*, s-a pasionat în tot mai mare măsură de proză, care îl și avantajează ca mijloc de exprimare. Gândirea sa de tip discursiv, umorul, mobilitatea spiritului (surprinzătoare, numai pentru cine are prejudecăți, la un ardelean) sunt mai bine valorificate în cadrul genului proteic. La numeroasele romane tipărite până în prezent se adaugă *Întâlnire periculoasă* (Editura Eminescu, 1985), roman inspirat — suntem nevoiți să comitem o indiscreție — din activitatea desfășurată de Ion Brad ca ambasador al României în Grecia. Bineînțeles că personajele nu apar ca numele lor reale și că întâmplările sunt ajustate în conformitate cu anumite exigențe ale construcției epice. Însă, nu putem avea nici o îndoială, „experiența de viață" a autorului este, în romanul de acum, aceea care dă tonul.

Ion Brad recurge la obișnuita convenție și anume afirmă, într-un preambul, că manuscrisul i-a fost încredințat de un consul și că el, scriitorul, nu face decât să-i asigure tipărirea. Măsură de precauție strict necesară, ca și aceea de a nu preciza numele țării în care se află ambasada respectivă, sau de a da doar inițialele personalităților culturale aduse la un moment dat în scenă. Consulul („naratorul", ar zice un critic modern) ne povestește, așadar, la persoana întâi, ce face el la ambasadă și nu în general, ci de-a lungul a câteva zile, alese ca eșantion. În acest interval forul care reprezintă România în acea țară „mediteraneană" este vizitat de mai mulți oameni, febrili, aflați în situații dramatice — cum se întâmplă întotdeauna la o ambasadă —, prilej pentru scriitor de a schița, cu o mână sigură, o suită de portrete în mișcare.

Personajul principal este Aurel — un prieten din copilărie al scriitorului — care, grav suferind de inimă, vrea să obțină o viză pe pașaport pentru a ajunge „la celălalt capăt al lumii", unde operează vestitul chirurg Christian Barnard. Demersurile făcute de consul pentru obținerea vizei durează aproximativ două zile și, în acest interval, foștii colegi de școală își amintesc momente din copilăria lor comună. Rememorările aduc în prim-plan, printre altele, figura „gazdei", un bărbat autoritar și fanfaron, poreclit „Politicianul", cu care toți elevii ținuți în gazdă duc un război interminabil. Punctul culminant al disputei îl constituie improvizarea, de către copii, a unui fantasmagoric aparat de radio, compus din bordul unui avion prăbușit în timpul războiului, dintr-un băiat cu voce de crainic ascuns sub pat și dintr-un patefon cu muzică populară interpretată de Zavaidoc. Auzind că la „buletinul de știri" se vorbește despre el, „Politicianul" se tulbură profund și afișează o îngâmfare grotescă. Spunându-i-se adevărul, refuză să-l accepte și, în sfârșit, se enervează cumplit, fiind la un pas de nebunie, asemenea lui Lefter Popescu în clipa în care află că „loturile" nu sunt câștigătoare.

Amintirile consulului și ale lui Aurel se împletesc un timp, dar apoi se transformă într-un monolog al acestuia din urmă, care încearcă să spulbere dispoziția veșnic umoristică a prietenului său, povestindu-i cum i-a fost închis tatăl pe nedrept, în anii ’50, și cum i-a murit mama. Se configurează astfel și un scurt roman al „obsedantului deceniu“, perspectiva sumbră având aici mai multă justificare artistică decât în altele deoarece aparține unui bolnav de inimă, iritat de voioșia interlocutorului. Pe de altă parte, consulul ne explică faptul că lua totul *à la légère* din rațiuni pedagogice și anume pentru a-l mai înveseli pe demoralizatul lui prieten.

Fluxul amintirilor celor doi prieteni este întrerupt nu doar de relatarea — ea însăși palpitantă, ca o cursă cu obstacole birocratice — a intervențiilor făcute pentru obținerea vizei, ci și de intrarea intempestivă în scenă a altor personaje. Printre ele se remarcă „femeia în doliu“ venită în străinătate pentru a-și căuta fiica, măritată cu un necunoscut și dată, de puțină vreme, „dispărută“. În disperarea ei — bine descrisă de Ion Brad ca o oscilare între agresivitate și supunere plină de speranțe — mama seamănă cu justițiara Vitoria Lipan a lui Mihail Sadoveanu, fiind lipsită însă de aureola mitică din *Baltagul*. Un personaj pitoresc este și „artista“ — corpolentă, imperativă, împodobită cu zorzoane de câteva kilograme — care se agită, susținând că face un act de patriotism înlesnind o tranzacție între amantul ei, un dubios om de afaceri, și statul român. Se reține, de asemenea, figura „femeii frumoase“, în vârstă de douăzeci și opt de ani, pornită să cucerească lumea cu ajutorul unei singure, dar eficace arme, aceea de care s-a folosit și Eva. În sfârșit, merită o mențiune o bătrână, brăileancă la origine, care face presiuni asupra ambasadei cerând să i se găsească o „comoară“ îngropată cu zeci de ani în urmă într-un perete al casei ei din Brăila.

Uneori recunoaștem, dincolo de masca purtată în carnavalul romanesc, personajul din viața reală. Sunt convins, de exemplu, că „scriitorul cel mai înalt din România“, mereu inventiv și sarcastic, este Mircea Sântimbreanu. În general, însă, scriitorul a știut să selecteze din haotica perindare de oameni prezențe care să pară și necesare din punct de vedere estetic, compunând o secvență semnificativă, o probă concludentă luată din râul întâmplărilor zilnice. Întreaga derulare are, deci, un fel de logică cinematografică, susținută fiind și de caracterul alert al dialogurilor.

Pe neobservate, tot caracterizând oameni, consulul se caracterizează până la urmă și pe sine, autoportretul său fiind meritoriu prin francheță și spontaneitate. Departe de a ni se înfățișa ca un erou fără frică și fără prihană, el ne mărturisește cu câtă teamă deschide corespondența, obsedat de gândul că există și plicuri explozive, trimise de teroriști, ce nesigur se simte când încearcă să ghicească intențiile semenilor, ce intimidare îl cuprinde în prezența șefului său, ambasadorul, sau cât de frică îi este să încalce anumite prevederi regulamentare. Din

această sumă de ezitări și de acte de conformism se constituie însă o personalitate complexă, care are ca dominantă o generozitate voioasă, neteatrală sau, cel puțin, o strădanie permanentă de a fi util celor din jur. Umorul consulului, înclinația sa spre badinerie agrementează romanul, îl fac atrăgător. Un efect bine calculat au intervențiile ironice ale soției consulului — reeditând cunoscutul raport dintre bărbatul puțin aiurit și femeia lucidă.

Romanul lui Ion Brad este bine scris, agreabil, satisfăcându-l și pe cititorul dornic să afle câte ceva din culisele activității diplomatice, și pe cititorul interesat de literatura-literatură.

(„România literară", aprilie, 1985)